

v.d.
2.6

Sang hyang Kamahâyânikan.

oud-JAVAANSCHÉ TEKST

met Inleiding, Vertaling en Aanteekeningen

DOOR

J. KATS.

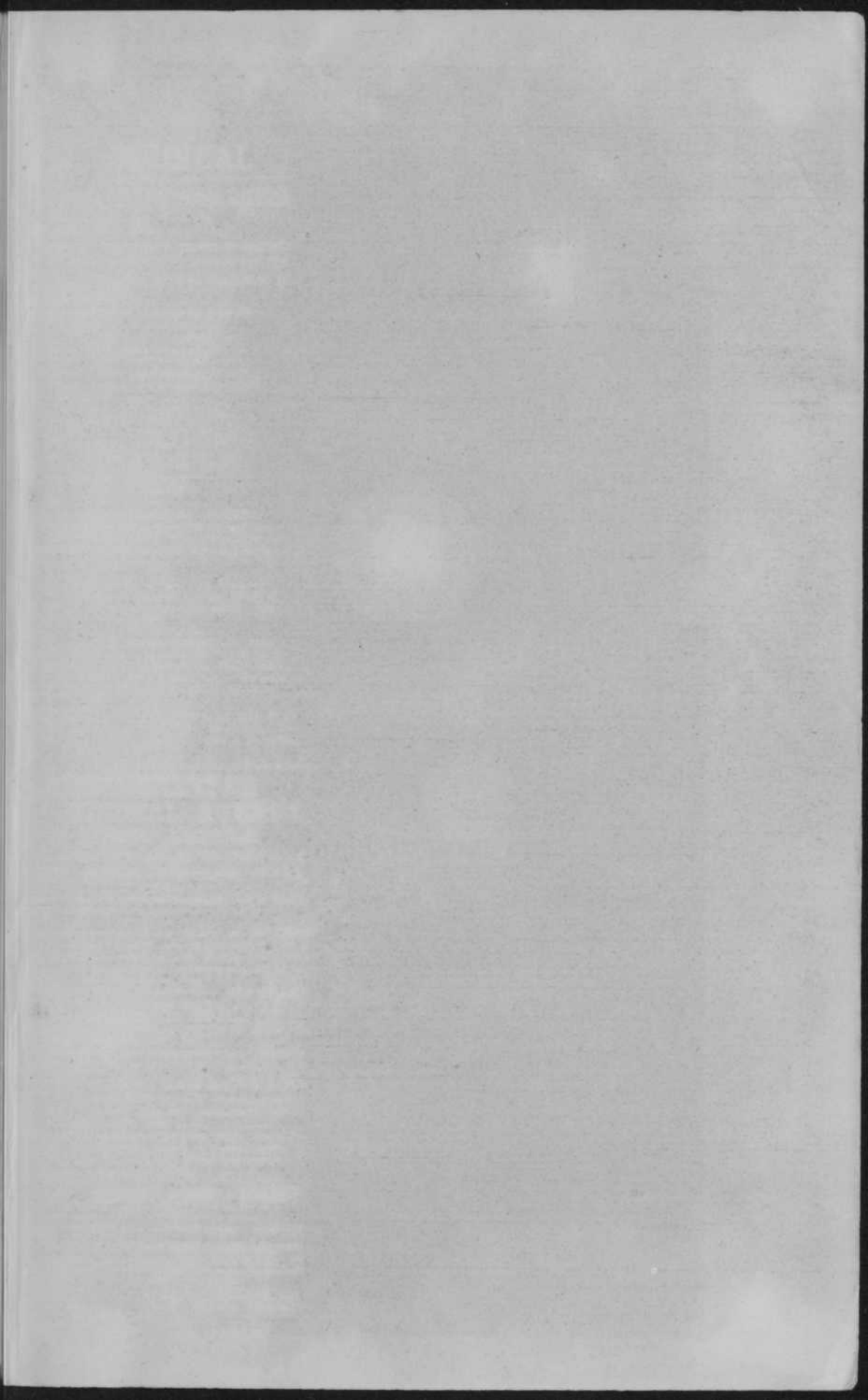
UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL,
LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NED.-INDIË.

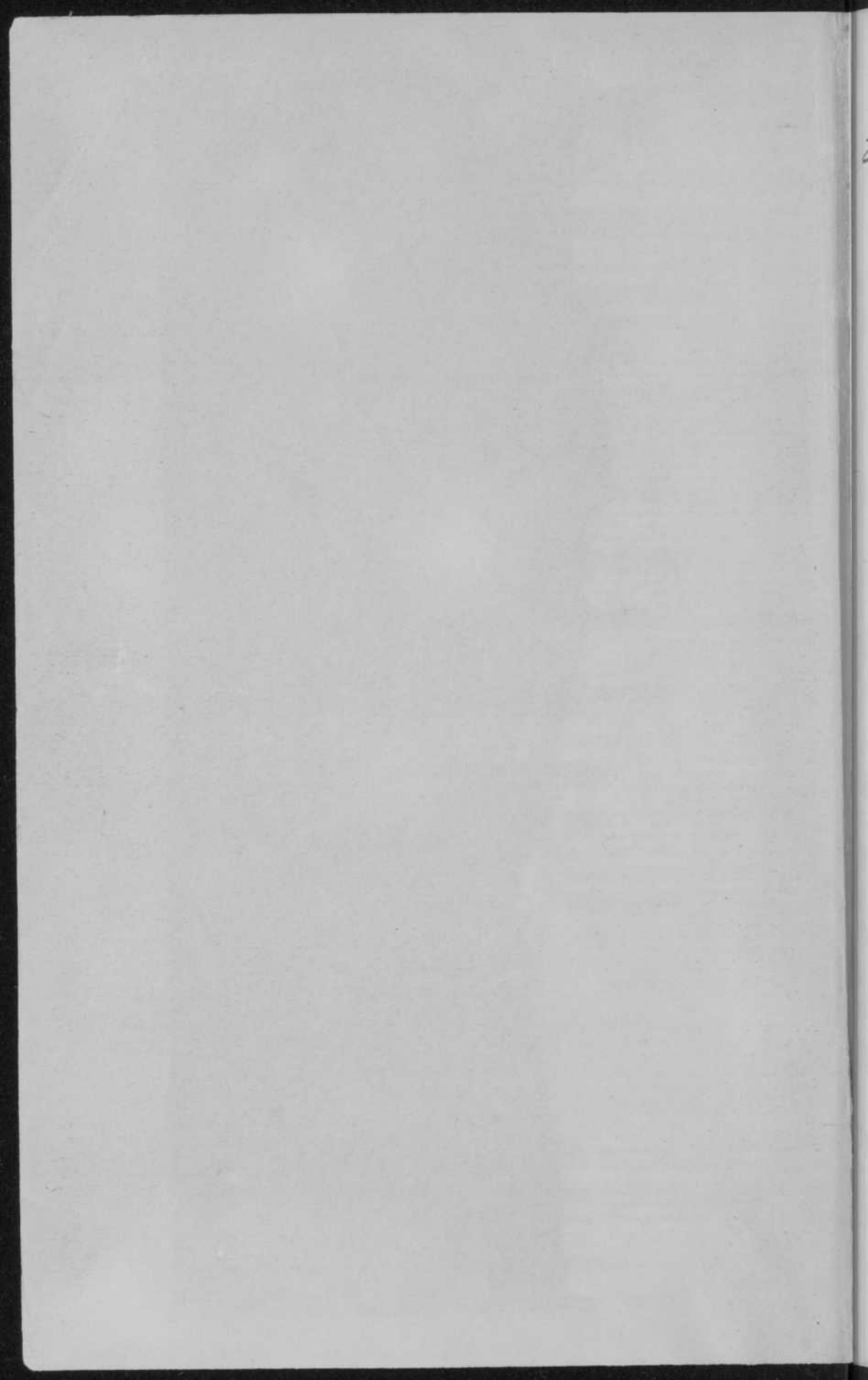
's-GRAVENHAGE.
MARTINUS NIJHOFF.
1910.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0625 3774

1910/6
C/1522

841 B64.

L.O.

Sang hyang Kamahâyânikan.

oud-JAVAANSCHÉ TEKST

met Inleiding, Vertaling en Aanteekeningen

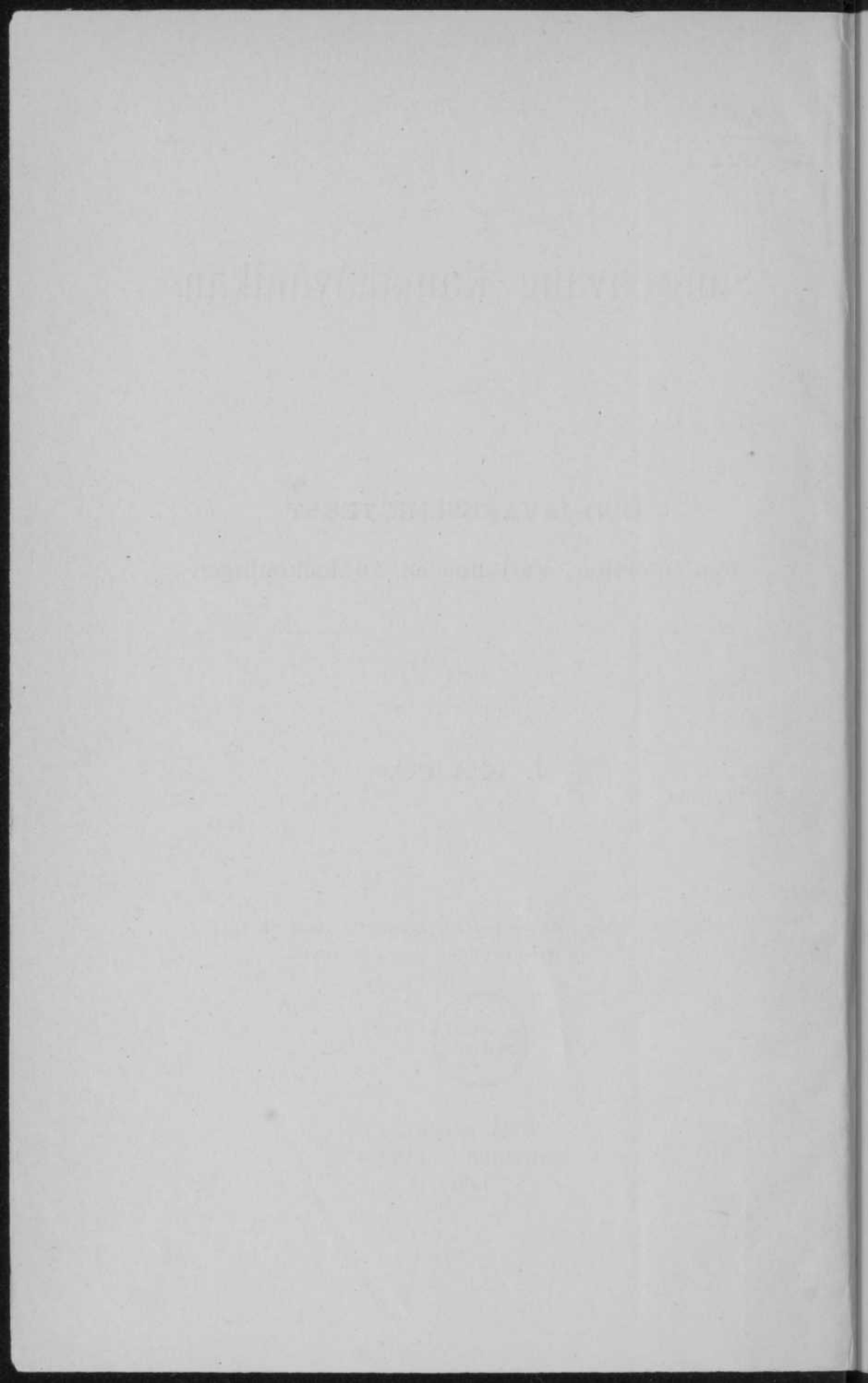
DOOR

J. KATS.

UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL-,
LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NED.-INDIË.

's-GRAVENHAGE.
MARTINUS NIJHOFF.
1910.

I. INLEIDING.

Zoo langzamerhand zijn voortbrengselen uit verschillende afdeelingen der Oud-Javaansche letterkunde in druk verschenen. Van de epische poëzie noemen we het Rāmāyaṇa¹ en het Bhārata-yuddha²; de Oud-Javaansche proza-bewerking van het Mahābhārata is vertegenwoordigd door de uitgave van het Âṣṭramawāsa-, Mausa- en Prasthānika-parwa³ en het Âdiparwa⁴; eene verhandeling over verskunst geeft de Wṛttasanc'aya⁵ en op het gebied der godsdienstige geschriften bezitten we eene uitgave van „De Legende van Kuṇḍjarakarna”.⁶

De beide laatstgenoemde werken staan op de grens van het terrein der „fraaie letteren” en dat der „vak-literatuur”.

Geheel buiten het gebied der fraaie letteren valt het Oud-Javaansch Wetboek, door Jonker uitgegeven. En dit is ook het geval met het geschrift, dat hierachter volgt. De Sang hyang Kamahāyanikan bevat een voorbeeld van de tot nog toe in de gedrukte tekst-uitgaven niet vertegenwoordigde „godsdienstige leerboeken” van het oude Java. Zooals de titel reeds aanduidt, vormt het eene uiteenzetting van de leer der Noordelijke Buddhistische Kerk. Deze leer wordt meer of minder uitvoerig beschreven en soms door een enkel voorbeeld toegelicht, maar steeds is de vorm van „godsdienstig leerboek” bewaard en de schrijver heeft zich niet de moeite gegeven, zijn werk in verhaalvorm te kleeden en het aldus meer „smakelijk” te maken voor het groote publiek.

Is dit prozawerk dus reeds van belang, omdat het een voorbeeld geeft van den vorm, waarin de kennis omtrent de hoofd-waarheden der Buddhistische Kerk onder de bevolking van Java werd verbreid,

¹ Kern. Rāmāyaṇa. Oudjavaansch heldendicht. 's Grav. 1900.

² Gunning. Bhārata-yuddha, den Haag, 1903.

³ H. H. Juynboll. Drie boeken v. h. Oudjav. Mahābhārata. Leiden, 1893.

⁴ H. H. Juynboll. Âdiparwa. 's Grav. 1906.

⁵ Kern. Wṛtta-sanc'aya. Oudjav. leerdicht over versbouw. Leiden, 1875.

⁶ Kern. De Legende van Kuṇḍjarakarna. Verh. K. Ak. v. Wet. afd. Letterkunde, Amsterdam, 1901.

— ook wat den inhoud betreft, moet het gerangschikt worden onder de merkwaardigste voortbrengselen der Oud-Javaansche Letterkunde. Het behandelt de leer van het Mantrayâna, zet de beoefening der „Volkomen deugden“ uiteen, beschrijft de maṇḍala's, de samâdhi's, ademhalingsoefeningen e. d., geeft een overzicht van de onderlinge verhouding der verschillende Buddha's en hunne dewi's, noemt secten, die op Java bestonden en eenige punten der leer, waarin ze afweken van elkaar, en geeft eene opsomming van eigenschappen, plaats, kleur, handhouding enz. der voornaamste „godheden“. In Tj. Djago p. 94, noemt Dr. Brandes het manuscript van de s. h. Kamahâyânika dan ook „een zeer belangrijk en merkwaardig oudjavaansch Buddhistisch geschrift“, en naar aanleiding van de beide, ook bij de samenstelling van dit werk gebruikte handschriften, schreef Dr. H. H. Juynboll¹: „als bronnen van hetgeen de Javanen eenmaal van het Buddhisme geweten hebben, schenen ze mij belangrijk genoeg toe, om er de aandacht op te vestigen.“ De schrijver laat hieraan vooraf gaan: „Misschien zal een Sanskritist in staat zijn, hun bron op te sporen.“

Voor al ook met het oog op dit laatste is een volledige tekstuitgave van dit werk van groot belang. De menigvuldig hierin voorkomende Sanskrit-verzen kunnen er veel toe bijdragen, om het origineel, waarnaar dit geschrift is bewerkt, op het spoor te komen, of wel, om meer nauwkeurig dan aan de hand van de tot dusver bekende gegevens mogelijk was, de streek te bepalen, vanwaar de leer der Noordelijke Kerk naar Java werd gebracht. Beneden komen wij op een en ander nader terug, waarbij kan blijken, dat dit geschrift eene belangrijke bijdrage vormt tot beantwoording der tweeledige vraag:

Wat hebben de Javanen eenmaal van het Buddhisme — speciaal van het Mahâyânisme — geweten, en

hoe zag het origineel — of: een der origineelen —, waarnaar de godsdienstleer voor Java werd bewerkt, er uit?

Voor de uitgave van den hierachter volgende tekst² beschikte ik

¹ In „Nieuwe Bijdrage tot de kennis van het Mahâyânisme op Java“, Bijdr. t. d. T. L. V. van N. I. 7^e Volgr. VI.

² Voor zoover mij bekend is, werd uit deze handschriften tot nog toe alleen gepubliceerd eene aanhaling omtrent de tathâgata-dewi door Dr. Brandes in Tj. Djago p. 95 en een kort overzicht van den inhoud in de reeds genoemde „Nieuwe Bijdrage“ van Dr. Juynboll.

over drie handschriften, nam. Cod. 5068, 5083 en 5129 leg. Warn. (Lombok-collectie).

Cod. 5068 (getiteld: Sang hyang Kamahâyanikan¹), door mij A genoemd, is een cakëpan van 65 palmbleden. Alle bladen zijn in volgorde genummerd, waarbij valt op te merken, dat fol. b 63 aansluit aan b 62, zoodat het eerste blad verkeerd ligt. Op eenige plaatsen zijn de bladen beschadigd, doch de juiste lezing kon steeds worden vastgesteld, in een enkel geval door vergelijking met B.

Dit handschrift bevat vier op zichzelf staande geschriften:

1°. Sang hyang Pamutus², dat na den aanhef: Namo Buddhâya, aanvangt met eene verhandeling over çri, bhakti, bhojana, en dat op fol. b 8 eindigt met: Iti sang hyang pamutus kayatnakna de sang sewaka dharma haywa cawuh bwat upadrawa.³

2°. Sang hyang Kamahâyanan Mantranaya (fol. b 8—a 25).

3°. Sang hyang Kamahâyanikan⁴ (fol. a 25—a 62).

4°. Eene verhandeling over çawawidhâna (lijkbezorging) bij de Buddhisten.

Daar voor mijn doel slechts de sub 2 en 3 genoemde deelen van belang waren, zijn het eerste en het laatste buiten beschouwing gelaten.

Wat den toestand van den tekst betreft, is dit H.S. verreweg het beste van de drie. De tekst der verschillende hoofdstukken vormt veelal een goed samenhangend geheel; de daarin voorkomende sanskrit-woorden zijn niet of slechts weinig verknoeid, zoodat in bijna alle gevallen het door den schrijver bedoelde woord kan worden vastgesteld. Ook de spelling dier sanskrit-woorden — dat groote struikelblok voor de afschrijvers der Oud-Javaansche teksten — is over het geheel vrij goed. Zoo is in het op fol. b 47 gegeven alfabet het verschil tusschen geaspireerde en niet-geaspireerde

¹ Dit H.S. werd in 1894 „almede in de puri te Tjakranagara gevonden.” (Tj. Djago p. 94).

² Een beter afschrift bevindt zich in de collectie v. d. Tuuk (cod. 3963, n°. 4 leg. Warn.) Dit is echter niet volledig.

³ Het slot bevat de mededeeling: „Uit de mäsakâla ontstaat het lichaam, uit het lichaam ontstaan aji en guṇa, uit guṇa en aji ontstaan de goden (dewa), uit de goden ontstaat de aanwijzing van: beneden, boven, west, oost, noord, zuid en midden.”

⁴ Zoo luidt de titel aan het begin van het stuk (Nihan sang hyang Kamahâyanikan). Het slot heeft: Iti sang hyang kamahâyanan.

consonanten steeds in het schrift uitgedrukt, behalve in één geval (bij de cha). Herhaling van een reeds behandeld gedeelte — zoo veelvuldig in B — komt hier slechts tweemaal voor: eens op fol. *b* 49, waar de samâdhi's worden behandeld, die reeds op fol. *b* 46 — hoewel in eenigszins andere bewoordingen — zijn verklaard; en eens op *a* 61, waar *b* 39 wordt herhaald.

Cod. 5083 (titel: *ḍang hyang Kamahâyanikan*), hier *B* genoemd, bestaat uit 27 palmladeren, waarvan het schrift overal goed leesbaar is.

Dit H.S. stemt overeen met fol. *a* 41 tot *b* 63 van A, doch het is verward en niet volledig, wat uit onderstaand lijstje kan blijken.

B. fol. 1	stemt overeen met A fol. <i>b</i> 45— <i>a</i> 46.
" " <i>a</i> 2— <i>b</i> 3	" " " " <i>a</i> 41— <i>a</i> 42.
" " <i>a</i> 4— <i>a</i> 19	" " " " <i>a</i> 48— <i>b</i> 63.
" " <i>a</i> 19— <i>b</i> 25	ontbreekt in A.
" " <i>b</i> 25— <i>a</i> 26	stemt overeen met A fol. <i>b</i> 47— <i>a</i> 48.
" " <i>a</i> 26— <i>b</i> 27	is eene herhaling van alles en allerlei.

Blijkt uit dit overzicht reeds, dat de tekst van B zeer verward is (fol. 1 sluit ten overvloede niet aan bij *a* 2!), — ook de spelling der woorden laat zeer veel te wenschen over. Dikwijls zelfs zijn de woorden zoo verknoeid, dat alleen door vergelijking met A de bedoeling van den schrijver is op te sporen. B maakt geen onderscheid tusschen lange of korte klinkers, of plaatst ze verkeerd (men ontmoet samâdi, sâmadi en sâmâdi!), verwart zeer dikwijls *ç*, *ś* en *s*, is gewoonlijk in de war met het gebruik der geaspireerde consonanten en kent geen lange pēṭ.

Zoo o. a.:

bhâmi	in A wordt bumi	in B.
rûpadhâtu	" " "	rupadatu " "
mangkanâbhyâsanta	" " "	mangkanyasanta " "
ikang taya swabhâwa	" " "	ika ya swabhawa " "
mangdadyakēn	" " "	mwangdadyakēn " "
nirâwarana	" " "	liwarana " "

(Men vergelijke ook de sanskrit-verzen A, *b* 56 en *b* 57 !)

Dikwijls heeft B den schijn van geleerdheids-vertoon, bijv. in: sarbwa satḥwa.

Slechts in enkele gevallen is de tekst van B beter dan die van A, zoo bijv. sang hulun, waar A heeft: sang luhun. (Vgl. ook 't sanskrit-vers A, *b* 55).

Ten slotte de opmerking, dat op B, *b* 25 een gedeelte van *b* 24

wordt herhaald, evenzoo op *a* 27 een deel van *b* 20, dat het slot van dit H.S. eene onsamenhangende herhaling geeft van eenige regels uit de reeds daar vóór gegeven beschrijving der zes pāramitā's en uit andere gedeelten, — en het zal wel geen nader betoog behoeven, dat dit H.S. vrijwel onbruikbaar is.

In beteren toestand verkeert Cod. 5129 (getiteld: *Tutur Kama-(hā)yānikan*¹), door mij C genoemd. Dit H.S. bestaat uit 45 palmbladen, waarvan het eerste en het laatste aan ééne zijde beschreven zijn. Daar de bladen 51 cM. lang zijn, terwijl die van A 47 cM. lengte hebben, en elk blad 4 regels bevat (A en B slechts 3), is dit H.S. vrij omvangrijk.

De volgende tabel geeft een overzicht van de verhouding van A en C.

C fol. 1 ontbreekt in A.

" "	1 ^{slot} — <i>b</i> 2	komt overeen met A fol. <i>a</i> 25— <i>b</i> 26.
" "	<i>b</i> 2— <i>a</i> 5	" " " " <i>b</i> 41— <i>b</i> 45.
" "	<i>a</i> 5— <i>b</i> 5	" " " " <i>b</i> 48— <i>b</i> 49.
" "	<i>b</i> 5— <i>a</i> 6	" " " " <i>a</i> 54— <i>a</i> 55.
" "	<i>a</i> 6— <i>b</i> 32	ontbreekt grootendeels in A.
" "	<i>b</i> 32— <i>b</i> 33	bevat fragmenten van s. h. Pamutus.
" "	<i>b</i> 33— <i>b</i> 43	ontbreekt in A.
" "	<i>b</i> 43— <i>a</i> 44	komt overeen met A fol. <i>b</i> 34— <i>a</i> 36.
" "	<i>a</i> 44— <i>a</i> 45	" " " " <i>b</i> 27— <i>a</i> 28.

Hierbij valt op te merken, dat C fol. *b* 22, de eerste helft van fol. *a* 23 en een klein deel van *b* 23 met vele afwijkingen overeenkomt met A fol. *b* 43 en vvg. (hetzelfde komt ook voor op fol. *b* 3 van C), terwijl C fol. *b* 27 overeenkomt met A fol. *a* 56.

Het gedeelte van C, dat handelt over s. h. Pamutus, wijkt zeer af van A en dus ook van het afschrift in de collectie v. d. Tuuk.

De inhoud van dit H.S. bestaat uit eene aaneenschakeling van allerlei onderwerpen, dikwijls slechts fragmenten van de in A voorkomende uiteenzettingen. Soms zijn die fragmenten (zoo bijv. die over de zes pāramitā's) door het H.S. verspreid.

Hoewel de tekst van dit H.S. niet zóó bedorven is als die van B, zijn toch voorbeelden van afschrijvers-fouten aan te wijzen, zooals bijv. de verklaring van *bhakti* door *ṣabda prapa*, geheel onbegrijpelijk als men niet beschikt over de verklaring van hetzelfde woord in A door: *sarbwa prapaṃya*.

¹ Ook B heeft: (*Iti sang hyang*) *kamayanikan*.

Uit de boven gegeven opmerkingen omtrent de drie handschriften, volgt nog niet, dat A mag worden beschouwd als het origineel, waarnaar de beide andere zijn bewerkt.

Boven werd er reeds op gewezen, dat A feitelijk bestaat uit vier afzonderlijke geschriften, waarvan twee hier nader worden beschouwd. We merken al dadelijk op, dat noch B, noch C, iets bevatten uit het eerste der twee, de s. h. Kamahâyânan Mantranaya.¹ Van het in A hierop volgende geschrift, de s. h. Kamahâyânika, komen ook verscheidene fragmenten niet voor in B en C, terwijl vooral C weer gedeelten bevat, die in A en B worden gemist. Verder zijn er gedeelten in C, die volkomen beantwoorden aan fragmenten uit A, maar die in het laatste H.S. meer of minder uitvoerige tusschenvoegingen hebben. Het is dus op het eerste gezicht vrijwel een warboel en alleen een kort overzicht van den vorm der Oud-Javaansche letterkunde kan in dezen eenig licht geven.

We kunnen omtrent de godsdienstige literatuur de volgende vormen vaststellen :

1. Geschriften, waarin na elk vers van een sanskrit-origineel eene meer of minder letterlijke vertaling volgt, dikwijls met achtereenvolgende afzonderlijke behandeling van elken pâda.

Een voorbeeld hiervan levert het eerste door ons behandelde werk, de s. h. Kamahâyânan Mantranaya.²

2. Geschriften die, — hoewel misschien geheel of gedeeltelijk naar een sanskrit-origineel samengesteld — eene vrije behandeling in het Oud-Javaansch bevatten.

Hiervan bezitten wij een voorbeeld in de Legende van Kuñjarakarna.

3. Geschriften, bestaande uit compilaties van de sub 1 en 2 genoemde.

Deze groep wordt vertegenwoordigd door B en C en ook door

¹ S. h. Pamutus komt voor in drie H.S. (afschrift v. d. Tuuk, A. en C).

² Dat er van een zelfde Sanskrit-origineel verschillende Oud-javaansche bewerkingen bestonden, blijkt uit de verhandeling over dâna, die wij vinden in A en in C.

A, b 27 geeft het sanskrit-vers en de Oud-javaansche bewerking. C mist het sanskrit-origineel, maar uit den Oud-javaanschen tekst blijkt duidelijk, dat hetzelfde vers, waarvan A zich heeft bediend, ook door C is gebruikt. De Oud-jav. bewerking wijkt echter zoo veel af, dat die in beide handschriften onafhankelijk van elkaar moet zijn opgesteld. (Vgl. Aant. 21). — Voor A zie men ook de verschillende bewerking van eenzelfde onderwerp in b 39 en a 61.

het derde deel van A. En waar nu de inhoud dezer geschriften uit verschillende bronnen is samengesteld, van hetzelfde onderwerp dikwijls eene uiteenlopende bewerking is overgenomen ¹ en gelijke of gelijksoortige zaken niet in een bepaalde volgorde zijn opgenomen, daar zal het geen verwondering wekken, dat de handschriften, bij veel overeenkomstigs, zoozeer afwijken in vorm en volgorde der behandelde onderwerpen.

Doch genoeg over den vorm! Alleen nog de opmerking, dat de verschillende — in vorm en inhoud dikwijls zeer uiteenlopende — deelen van A niet onverdienstelijk zijn samengevoegd door de wijze van inkleeding, waarbij een leergierige discipel den leermeester naar verder onderricht vraagt, terwijl in die vragen het verband tusschen het voorafgaande en het volgende is neergelegd. ²

Omtrent den ouderdom van deze geschriften is moeilijk iets met zekerheid te zeggen. De taal komt overeen met die van het Oud-Javaansche Âdiparwa. Volgens Dr. Brandes is de s. h. Kama-hâyanika een der geschriften, dagteekenende uit den Majapahitschen tijd of iets te voren. ³ Dateert dit geschrift wellicht uit den tijd van „de nieuwe vlaag van opleving van het Buddhisme op Oost-Java”? De vereeniging van Buddha en Çiwa in B wijst op feiten zooals die o. a. in de Nagara Krêtâgama worden genoemd, bijv.: „dat Kartanagara na zijn dood algemeen bekend was onder den naam Çiwabuddha, omdat hij óók bijgezet was in een heiligdom, dat Çiwabuddhâlaya heette en waar Çiwa en Buddha beiden geëerd werden”. ⁴

C vertoont op enkele plaatsen nieuwere (samengetrokken) woordvormen, als wong i. p. v. wwang, kulon i. p. v. kulwan, arane i. p. v. (ug)aranya, yen i. p. v. yan.

Omtrent den compiler of den schrijver van het origineel geven deze handschriften geen inlichting. Slechts tweemaal wordt een eigennaam genoemd. C, a 16 zegt: Umaca sumahur bhagawân Agastya en in A, a 40 lezen we: patlwirning yoga, pawêkas ðang âcâryya çrî Dinâgapâda. Met dezen naam

¹ Vgl. o. a. de behandeling der pâramitâ's in A, B en C en die van upekṣâ en karuṇâ in A en C.

² Zie o. a. A, a 52. Ook in het Âdiparwa (ed. Juynboll) wordt deze methode gevolgd.

³ Vgl. Tj. Djago, 98.

⁴ Tj. Sing. 38 en Tj. Djago, 98. Zie het citaat uit B in Aant. 31, waar ook de combinatie Çiwabuddha voorkomt!

zal wel bedoeld wezen Dignâga uit Kâñci in Zuidelijk Indië, een leerling van Asanga of volgens anderen van Wasubandhu, die geleefd moet hebben van pl. m. 520—600. Het hoofdwerk van Asanga is een yoga-leerboek. Een leerling van Dignâga was Dharmapâla uit Kâñci, een zeer geleerd man en professor te Nâlanda in den tijd van Hiuen Thsang. Na meer dan dertig jaren het hoogleeraarsambt bekleed te hebben, begaf hij zich tegen het einde van zijn leven naar Suwarnadwîpa, waarmede vermoedelijk het Gouden Schiereiland of anders Sumatra bedoeld is (K. II, 415).

Is nu wellicht het origineel van dit fragment uit de s. h. Kama-hâyânikan (over yoga en bhâwanâ) door dien leerling van Dignâga naar den Indischen Archipel overgebracht en bevestigd alzoo de geciteerde zinsnede uit ons H.S. het vermoeden van Prof. Kern, dat met Suwarnadwîpa het eiland Sumatra is bedoeld?

Er is nog een punt, dat in verband met het bovenstaande opmerking verdient. De in het H.S. behandelde leer is geheel Mahâyânistisch; de voornaamste leerstukken van de Noordelijke Kerk worden aangeroerd en min of meer uitvoerig behandeld.¹ Nu treft het ons, dat daaronder twee zaken voorkomen, die meer in overeenstemming zijn met de leer der Zuidelijke Kerk. Ik bedoel de opsomming der vijf skandha's en de beschrijving der maṇḍala's.

Omtrent de skandha's merkt Prof. Kern uitdrukkelijk op, dat de volgorde bij de Zuidelijken verschilt van die, bij de Noordelijken in gebruik, waarmee eene eenigszins afwijkende verklaring verband houdt. En nu is de volgorde in het Oud-Javaansch — dit gedeelte komt in de drie handschriften voor! — volkomen gelijk aan die, bij de Zuidelijken in gebruik. Zeker wel een merkwaardig verschijnsel in een werk, dat overigens geheel Mahâyânistisch gekleurd is.²

Een soortgelijk verschijnsel merken wij op bij de beschrijving der maṇḍala's. Ook hier komt ons H.S. grootendeels overeen met wat wij omtrent de Zuidelijken vinden vermeld.³

Dr. Brandes merkt in Tj. Djago ten opzichte van het Buddhisme op Oost-Java op: „Men zal, terwijl men de gegevens, door Nepal verstrekt, niet uit het oog mag verliezen, daarbij, meer dan dit bij Midden-Java het geval zal behoeven te zijn, ook den blik

¹ Dit geldt vooral van A en van het grootste deel van B. C is veel minder zuiver Buddhistisch en het slot van B huldigt ook de „Çiwabuddha"-leer.

² Zie aant. 38, waar ook de inhoud der verklaringen nader in beschouwing is genomen.

³ Hierover nader in aant. 35.

te wenden hebben naar Tibet en elders.¹ Ook de leer, die in de s. h. Kamahâyanikan is uiteengezet, vertoont in menig opzicht merkwaardige overeenkomst met wat omtrent Tibet wordt vermeld.¹

Op fol. A, b 44 geeft het H.S. een overzicht van verschillende secten, die wij gedeeltelijk ook vermeld vinden in de Nagara-Krêtâgama.

Eene poging om de leer omtrent Brahmâ, Çiwa en Wişnu in verband te brengen met die betreffende de vijf Tathâgata's — ook van elders niet onbekend — vinden we A, b 53, waar genoemd drietal uit Wairocana ontstaat en van dezen macht heeft gekregen om goden-, menschen- en onderwereld te bevolken; aldus zijn zij almachtig en is alles door hen geschapen, alleen zij zelf danken het aanzijn aan Wairocana!

Omtrent de bewerking van het H.S. merk ik het volgende op:

Tekst. Bij de vaststelling van den Tekst is A tot grondslag genomen. Slechts een enkele maal — waar de tekst van B of C duidelijker was, of waar uit A kennelijk iets was weggevallen — is de lezing der andere handschriften overgenomen. De spelling is — waar het gewone afschrijversfouten betreft — stilzwijgend verbeterd. Slechts wanneer zij zou kunnen leiden tot eene andere lezing of wanneer zij om de een of andere reden opmerking verdiende, is het verschil in een noot aangegeven. Ook de varianten van B en C zijn slechts dan vermeld, wanneer de afwijking niet duidelijk de sporen droeg van eene slordigheid van den copïst. Zoo zijn de lange of korte open eind-lettergrepen in de var. lect. steeds vermeld, die in de overige lettergrepen alleen dan, als de beteekenis er door kon veranderen. Na wat hierover in deze Inleiding werd opgemerkt, scheen het mij onnoodig al de knoerijen van B nog eens afzonderlijk op te geven.

Het bovenstaande geldt niet voor de in het H.S. aangehaalde sanskrit-verzen en voor de, in den tekst gevoegde, regels uit deze verzen. Deze zijn steeds geheel onveranderd overgenomen. Ook

¹ Een enkel sanskrit-vers bevat Oud-javaansche woorden (bijv. asih). Eigennamen en termen worden gewoonlijk in den Sanskrit-vorm gegeven, zoo o. a. de namen der mânusi-buddha's. De vorm nibâna (overeenkomende met den Pâli-vorm) komt slechts éénmaal voor. B. heeft tweemaal en C eenmaal den vorm kandha voor skandha (Pâli: khandha). Waarschijnlijk is dit een afschrijversfout. Over den vorm: kekari vgl. aant. 19.

waar — zooals een enkele maal voorkomt, — een vers-gedeelte, meest een pāda, afwijkt van het tevoren gegeven vers, waaraan het werd ontleend, is deze lezing steeds geheel ongewijzigd weer-gegeven.¹

Sommige Javaansche woorden komen met langen en met korten klinker voor, o. a. āmbĕk (ambĕk), āpan (apan), lāwan (lawan). Beide schrijfwijzen nam ik over. Zoo ook woorden als: sarbwa en sarwwa e. d.

Voor de spelling gebruikte ik de transcriptie, o. a. gevolgd in Dr. Juynboll's *„Kawi-Balineesch-Nederlandsch Glossarium“*. Alleen de *z* verving ik door *ng*.

Vertaling. Omtrent de Nederlandsche vertaling van den Oud-Javaanschen tekst eenige opmerkingen, die in zekeren zin het karakter zullen moeten dragen van eene verontschuldiging over de wel wat gewaagde onderneming, om dit stuk in onze taal over te brengen. Wie op de hoogte is van den gebrekkigen toestand, waarin de Oud-Javaansche geschriften tot ons zijn gekomen en van de onvoldoende hulpmiddelen, die ons bij de studie van de oude taal ten dienste staan, gevoelt de vele bezwaren, die eene vertaling met zich brengt. Te meer nog doen zich die bezwaren gelden bij een werk als het hier behandelde, dat grootendeels abstracte onderwerpen bespreekt, waarbij beteekenis en verband van woorden en zinnen niet zoo gemakkelijk als in een stuk in verhalenden vorm, uit het voorafgaande of uit het volgende zijn af te leiden. De vele godsdienstige termen en uitdrukkingen — hoewel voor een niet gering deel te verklaren door vergelijking met wat reeds over het Buddhisme in andere streken werd geschreven — verhoogen nog de moeilijkheid van het recht verstaan der bedoeling. Een zeer gewoon sanskrit-woord heeft in den mond van den yogi dikwijls eene zeer speciale beteekenis gekregen, die, zoo men ze vat, meermalen de strekking van een geheel hoofdstuk verklaart. — Nog moeilijker dan de sanskrit-termen zijn de Javaansche uitdrukkingen in haar vollen omvang te begrijpen. Immers, bij de laatsten staat ons niet de vergelijking met de godsdienstige literatuur van Buddhisten in andere landen ten dienste. Dikwijls kan eene vergelijking met overeenkomstige sanskrit-termen licht verschaffen.²

¹ Bij het lezen der drukproeven heeft Prof. Kern de Sanskrit-verzen zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met de O.-Jav. vertaling.

² Zoo bijv. taya en çūnya.

Een ander beletsel tot het juist verstaan van den tekst geeft het gewild duistere en soms dubbelzinnige van 's meesters verklaringen naar aanleiding van vragen van den weetgierigen leerling. Met recht voegt de wijze dan ook meermalen aan zijne verklaring toe: *Ewëh kapangguha!* Het zal moeielijk te vatten wezen! Vrij duidelijk zijn over 't geheel de verklaringen, die den vooropgestelden — meer of minder verminkten — sanskrit-tekst „op den voet” volgen. Waar echter de meester zich door zijn onderwerp laat verleiden, om uitbreiding aan den grondtekst te geven, daar verlaat hij gewoonlijk den vasten bodem van de door een gewoon menschenverstand te volgen redeneering en zweeft op de vleugelen van eene onbegrensde diepzinnigheid verder, zich verliezende in woordspelingen, mystiek en symbolisme ¹.

Een blik op de vertaling zal doen zien, dat het mij niet is mogen gelukken alle moeilijkheden op te lossen; men zal nog al eens een open plaats of een vraagteeken aantreffen als bewijs, dat de bedoeling van den schrijver mij niet of niet geheel duidelijk is. Waar de tekst in zijn geheel is afgedrukt, zullen wellicht anderen in de gelegenheid wezen, eene verklaring van deze duistere plaatsen te geven. Ook voor het weinig vloeiende en dikwijls wat gewrongene van de vertaling moet ik de toegevendheid van den lezer inroepen. Ik heb getracht, de weergeving in het Nederlandsch zoo dicht mogelijk te doen aansluiten aan den Oud-Javaanschen tekst en dit moest dikwijls van invloed wezen op de stijl. Ik meende, dat het wel van belang was, dit zeker zeer merkwaardige geschrift door eene — zij het dan ook gebrekkige en stroeve — vertaling zoo getrouw mogelijk weer te geven en zoo-doende meer toegankelijk te maken voor hen, die belang stellen in deze interessante oorkonde omtrent een godsdienstvorm van het oude Java.

Aanteekeningen. ² De bedoeling der aanteekeningen is, den tekst zooveel mogelijk toe te lichten. In de aanteekeningen zijn

¹ Ook hierop is van toepassing wat Prof. Kern zegt van den Abhidharma: „Daargelaten de schaarschte van deugdelijke bescheiden (lees: voldoende hulpmiddelen en een onbedorven tekst), levert het onderwerp op zich zelve tal van moeielijkheden op.” „Er is niets, waarnaar de Buddh. dogmatiek zoozeer streeft als naar dubbelzinnigheid, onder den schijn van precisie. Hoe onbepaelder, hoe beter.” K, I, 333 en 271.

² De vertaling is zooveel mogelijk in „hoofdstukken” afgedeeld. De aanteekeningen hebben betrekking op een geheel „hoofdstuk.”

daarom de gelijksoortige deelen van het geschrift met elkaar in verband gebracht; de plaatsen uit B en C, die in verband met het onderwerp van belang zijn, werden aangehaald en belangrijke gegevens uit de voornaamste bronnen der literatuur omtrent het Buddhisme in andere streken werden geciteerd of genoemd. De gegevens uit B en C komen soms met die van A overeen, soms ook geven ze eene andere verklaring van een onderwerp en vullen zoo den tekst van A aan. Uit de bestaande literatuur werden de citaten zoo volledig en uitvoerig mogelijk gegeven, om het vergelijken te vergemakkelijken. Men zal in deze aantekeningen vele „misschien's en „wellicht's" aantreffen; gebrek aan voldoende gegevens belette mij, met afdoende zekerheid over deze zaken te spreken. Men kan er uit zien, in welke richting ik gezocht heb, en waar ik meende, dat iets te vinden zou wezen. Het behoeft wel geen betoog, dat hiermede het onderwerp nog lang niet is uitgeput. Meerdere kennis van de monumenten uit den „Buddha-tijd" op Java zal allicht ook over enkele nog duistere plaatsen van ons handschrift licht kunnen verspreiden. En omgekeerd zullen de gegevens, door de s. h. Kama hâ y â n i k a n verstrekt, het archaeologisch onderzoek kunnen steunen.

Een belangrijk — en in zeker opzicht het voornaamste — punt roerde ik in de aantekeningen niet aan.

De practische waarde van de studie der Oud-Javaansche literatuur bestaat hoofdzakelijk in het licht, dat zij doet vallen op denkbeelden, gevoelens en gebruiken van het Javaansche volk in dezen tijd. Tijd en gelegenheid ontbraken mij, om in deze richting gegevens te verzamelen. Een vervolgwerk op dit geschrift zal dan ook moeten bevatten een overzicht van nog thans onder het Javaansche volk heerschende denkbeelden en gebruiken, die zijn te beschouwen als overblijfselen van het in vroeger eeuwen op het eiland gebracht Buddhisme. Daarnaar zal vooral moeten worden gezocht op het gebied van de mystiek in het z.g. „Javanisme".

In het Aanhangsel gaf ik onder I, II en III een overzicht van de voornaamste gegevens omtrent de buddha's, verzameld uit de drie gebruikte handschriften, en onder IV een register van in A voorkomende eigennamen en van, in de Buddhistische literatuur veel voorkomende, sanskrit-termen en woorden, die ook in A worden aangetroffen.

Ten slotte een woord van welgemeenden dank aan Dr. H. H. Juynboll, gewezen privaat-docent in het Oud-Javaansch te Leiden, voor de groote bereidwilligheid, waarmee hij mij in de studie van het Oud-Javaansch inleidde en alzoo er toe meewerkte, om de behandeling van dit geschrift mogelijk te maken, en aan het Kon. Instituut voor de T. L. en Vk. van N. Indië, dat de uitgave op zich nam.

LIJST

van de voornaamste verkortingen.

B. P.	E. Hardy. Der Buddhismus nach älteren Pāliwerken.
Brandes.	Dr. J. Brandes. Een Buddhistisch monniksbeeld. Tijdschrift v/h Bat. Gen. v. K. en W., deel XLVIII.
E. M.	R. Sp. Hardy. Eastern Monachism.
Groen.	W. P. Groeneveldt. Catalogus der Arch. verzameling v. h. Bat. Genootschap.
Grünw.	A. Grünwedel. Buddhistische Kunst in Indien.
Hgs.	B. H. Hodgson. Essays on the languages, literature and religion of Nepāl and Tibet.
K.	Dr. H. Kern. Geschichte van het Buddhisme in Indië. Dl. I en II.
Köppen.	C. F. Köppen. Die Religion des Buddha (Dl. I en II).
Leg.	H. Kern. De Legende van Kuṇḍararakarṇa. Verh. Kon. Ak. v. Wet. afd. Lett. N. Rks. Dl. III. N ^o . 3.
Myth.	A. Grünwedel. Mythologie des Buddhismus in Tibet und der Mongolei.
Schiefner.	A. Schiefner. Tāranātha's Geschichte des Buddhismus.
Schl.	E. [de] Schlagintweit. Le Bouddhisme au Tibet. Annales du musée Guimet. Tome troisième.
Tj. Djago.	Archeologisch onderzoek op Java en Madoera. I. Beschrijving van de ruine bij de desa Toempang, genaamd Tjandi Djago.
Tj. Sing.	Id. II. Beschrijving van Tjandi Singasari en de wolken-tooneelen van Panataran.
v. d. T.	Dr. H. N. v. d. Tuuk. Kawi Bal. Ned. Woordenboek.
V. P.	Viṣṇu Purāṇa, translated by H. H. Wilson.
W.	L. A. Waddell. The Buddhism of Tibet or Lamaism.
Wassiljew.	W. Wassiljew, Der Buddhismus, seine Dogmen, Geschichte und Literatur.

II. TEKST.

6 8. Namo Buddhâya!

Nihan kalingan ing om ah hum, yan pinakapangadhiṣṭhâna umajarkan an bhaṭâra tryakṣara sira paramârtha kâya wâk citta bajra ngaran ira.

Ehi watsa mahâyânam mantracâryanayam
widhim
deçayiṣyâmi te samyak bhâjanas twam
mahânaye.

ka: Sang hyang Mahâyâna iki warahakna mami iri kita, mantracâryanayam widhim, sang hyang Mantranaya sira Mahâyâna mahâmargga ngaran ira, deçayiṣyâmi te

a 9. samyak, sira teki deçanâkna mami warahakna mami ri kita, bhâjanas twam mahânaye, ri kadadinyan kita pâtra-bhûta yogya warahën ri sang hyang dharmma mantranaya.

Atitâ ye hi sambuddhâḥ tathâ caiwâpy anâgatâḥ
pratyutpannâḥ ca ye nâthâḥ tiṣṭhanti ca jagad-
dhitâḥ.

ka: Bhaṭâra hyang buddha sang atita, sa(ng)¹ mangabhisam-buddha ngûni ring âsitkâla, kadyanggân: bhaṭâra Wipaçyî, Wiçwabhû, Krakucchanda², Kanakamuni, Kâçyapa, atita-buddha, ngaran ira kabeh. Tathâ caiwâpy anâgatâḥ, kunang bhaṭâra buddha sang anâgata, sang abhimukha mang-abhisambuddha, kadyanggân: bhaṭâra âryya Maitreyâdi³, Samantaibhadra paryanta, anâgatabuddha ngaranira kabeh

6 9. Pratyutpannâḥ ca ye nâthâḥ, tumamwah bhaṭâra çrî Çakya-muni, wartamânabuddha ngaranira, sira ta pinakahyang bud-dhanta mangke, çâsana⁴ nira ikeng tinût atinta. Tiṣṭhanti ca jagaddhitâḥ, tamolah ta sira kumingking hitasuka ning sarbwa satwa, umangën-angëna kalêpasan ikang râṭ kabeh saka

¹ De letters tusschen () zijn door mij bijgevoegd, die tusschen [] staan in het H.S., maar moeten worden weggelaten.

² A. Kkrëkuccanda.

³ A. Metriya.

⁴ A. çaçana.

ring sangsâra, duwëg kumirakira paḍaman ing mahâpralaya
rike bhuwana.

Taiṣṭha sarbwair imam bajram jñâtwâ mantra wi-
dhim param
prâptâ sarbwajñatâ wîraiḥ bodhimûle hy
alakṣaṇa.

ka: Sira katiga bhaṭâra hyang buddha ngaran ira, sang
atitânâgatawartamâna, tan hana mârḡga nira waneh ar
tinamwakan ikang kahyangbuddhan. Jñâtwâ mantra wi-
dhim param, iking Mahâyana mahâmârḡga ya tinûtakên
ira, pinakamârḡga nira ar datang rikana nibâpanagara.
a 10. Prâptâ sarbwajñatâ wîraiḥ bodhimûle hy alak-
ṣaṇa, inak ni deni gumëgö ikang Mantrânaya, ya ta matang
yar têmwakan kasarbwajñân, ya ta hetu nirâr¹ pangguhakan
ikang kahyangbuddhân ring bodhimûla.²

Mantraprayogam atulam yena bhagnam
mahâwalam
mârasainyam mahâghoram Çâkyasinghena
tâyinâ.

ka: Bhaṭâra çri Çâkyamuni matang yar têmwakan [n] ikang
kamârawijayan, sakweh nikanang mârawighna³ alah de nira:
kleçamâra, skandhamâra⁴, mṛtyumâra, dewaputramâra, alah
anguyuk⁵ ikâ kabeh de bhaṭâra hetu nirâr⁶ wënanng umala-
hakên ikang mârâ, âbhâubhâwa⁷ prabhâwa sang hyang
samâdhi çakti sang hyang Mantranaya inabhyâsa.

Tasmân matim imâm wârttâm kuru sarbwajña-
tâptaye

b 10. çṛṇu bhadràçayan nityam samyak saṅghṛtya
kalpanâh.

ka: Matangyan deyanta kuru sarbwa jñâtâptaye, haywa
tâlang-alang⁸ angên-angënta rike sang hyang Mantrânaya,
pahapagëh denta gumëgö sang hyang Mantrânaya, matang
yan kapangguha ikang kasarbwatân denta; gr̥ṇabhadrà-

¹ A. nirar.

² A. bodhimûla.

³ A. marawighna.

⁴ A. skaddhamâra.

⁵ A. anguyuku.

⁶ A. nirar.

⁷ A. abhâubhawa.

⁸ A. talangalang.

çayan nityam, pahawâs¹ denta rumëngö iki warawarah mami ri kita, haywa wân, yatna wuwus mami. Samyak sanghr̥tya kalpanâh, karyyakan tang buddhi sawikalpaka, hilangakan tang âmbëk abhiniweça, pahenak tângën-angënta², haywa sangçaya.

- Eṣa mârḡga waraḥ çrîmân mahâyâna mahodayaḥ yena yûyam gamiṣyanto bha wiṣyatha tathâgatâḥ. ka : Sang hyang Mahâyâna mahâmârḡga iki pintonakua mami ri kita, pahawâs denta mangrëngö, mahâyâna mahodayaḥ, a 11. yeki (h)awan abënër tèka ri swarggâpawargga, wënanḡ ume-hakën [n]ikang kamahodayân. Mahodaya, nga, ikang wâhyâ-dhyâtmikasuka³, ikang kaçreṣṭyan, kasugihan, kapamëgëtan, karatun, kacakrawartin. Âdhyâtmikasuka, nga, ikeng lokot-tarasuka inak tanpawor dukkha, ajarâmarapa, tan katëkan tuha lara pati, nâḡ anuttara⁴ wara samyak sambodhi-suka, ikang mokṣasuka, ikâ tang wâhyasuka⁵ mwang âdhyâtmikasuka, ya ikâ kamahodayan nga, anung dina-dyakën [n]ikeng Mahâyâna mahâmârḡga, yan inabhyâsa.⁶ Yena yûyam gamiṣyanto, apan ri sêḡangnyan apagëha denta gumëgö ikeng kamahâyânan; bha wiṣyatha taihâ- b 11. gatâḥ, niyata kita tumamwakua ng kahyangbuddhân. Su-mâkṣât kṛta ikang kalëpasën, ikâ nang dwaya sambhâra⁷, nâḡ⁸ jûânasambhâra⁷, puṇyasambhâra⁷ kapangguha ikâ denta lâwan [n]ikang kasarwalokanamaskṛta kopalambha ikâ denta.

Swayambhuwo mahâbhâgâḥ sarbwalokasya ya-
jñiyâḥ

astinâstibyatikrântam âkâçam iwa nirmalam. ka : Kadyanggâning âkâça annirmala swabhâwa, alakṣaṇa, awastuka, tan kawënanḡ tinuduh, tan agöḡ, tan adëmit, tan hirëḡ, tan putih⁸, byâpaka lumrâ ring daçadeça, mang-kana lwir nira.

Gambhîram atigambhîram apy atarkyam anâ-
wilam

¹ A. pawawâs.

² A. tangën-angënta.

³ A. wahya —.

⁴ A. nâḡanuttara.

A. Hier en verder steeds: abhyâsa.

⁶ A. nang.

⁷ A. sambhara.

⁸ A. putih.

sarbwaprapaṇcarahitaṁ prapaṇcebhiḥ prapaṇ-
citaṁ.

- ka: Wora mahâgambhîra¹ lena sangka rike sang hyang
Mahâyâna mahâmârgga sireki² gambhîrâtigambhîra:
a 12. adalēm sakeng adalēm; apy atarkyaṁ: tan kawēnang
tinarkka, salah yan inuha; anâ wilam, tarpadoṣa; sarbwa-
prapaṇcarahitaṁ; tan katēkan dening sarbwaprapaṇca,
mwang kleṣopakleṣa, nāṅg³: mada, dambha, lobha, moha,
rajaḥ, tamah, tan tama ikâ kabeh ri sira, tuhu karikâ tan-
pakawakang⁴ mangkana tahâwih⁴, prapaṇcebhiḥ pra-
paṇcitaṁ, âpau ikang râga, dweṣa⁵, moha prapaṇca
pinakâwak nira.

Karmmakriyâwirahitaṁ satyadwayâ anâçrayaṁ
idaṁ yâṇawaraṁ çreṣṭaṁ abhyasyata naye
sthitâḥ,

- ka: Tan gawe tan sima gawai, [tan sima gawai] pinakâwak
nira. Satyadwayaṁ: tamolah makarûpa ikang satyadwaya,
nga, samwṛtisatya, paramârthasatya, anung pinakarûpa nira.
b 12. Anâçrayaṁ: tanpândēlan tan samwṛtisatya⁶ tan paramâr-
thasatya kahanan ira, idaṁ yâṇawaraṁ çreṣṭaṁ, yekâ
sinangguh Mahâyâna mahâmârgga nga., manêkakēn irika ng
swarggâpawargga. Abhyasyata naye sthitâḥ, yatikâ-
bhyasanta sâri-sâri mēne ng hēlēm sang hyang Mantrânaya
Mahâyâna.

Oṁ! bajrodaka oṁ aḥ huṁ! Iki çapatha hṛdaya.

Idan te nârakam wâri samayâtikramo wahet
samayarakṣanât siddhye siddham bajrâ-

mṛtodakam.

- ka: Wehana kita manah.⁷ Apa bajrodaka? Ikang bajrodaka
tan wway⁸ samanya, wwai sakeng naraka ikâ; samayâti-
kramo wahet, mârgga ning duḥka kapangguha, bhraṣṭa
a 13. sakulagotrawandhawa, ya tat pituhwa samaya. Kâlanyat bhârya-
bhârya⁹ rikeng sang hyang bajrañjana, samayarakṣanât

¹ A. gambhira.

² A. nang.

³ A. scheidig onzeker.

⁴ A. dweṣa.

⁵ A. samṛti.

⁶ Hier is wsch. iets nitgevallen in het H.S.

⁷ A. wai.

⁸ A. baryya-baryya.

siddhye, kunang ri sēdangnyat prayatna, tanpa ng rapa-rapâ ring samaya, mârgha ning hayu kasiddhyan kapangguha denta siddham bajrâmr̥todakam, sangksepanya: wiṣâmr̥ta ikeng bajrodaka, wwah sahingga tinika, pilih suka pilih duḥka kapangguha. Yat pramâda kita pamangguh duḥka, kunang yat prayatna, awâs ikang suka hayu kasiddhyan kapangguha usēn, ngûniweh dlâha.

Bajram ghaṭṭâṇca mudrâṇca tēn nâmaṇḍalino
wadet

hased wâçraddhawân ewa janah sangganikâsthitaḥ.
ka: Haywa kita umara-marahakēn ika sang hyang bajra ghaṭṭâ mudrâ ring wwang adr̥ṣṭa maṇḍala, tapwan sâmayika rahasyan
b 13. kubdan atah sira, tan awarawiryyakna irikang wwang tapwan kṛtopadeça, hased wâçraddhawân ewa, athawi guyu-guyunta kunang si tan pituhun artha nira, tan âmbēkta tēmēn tumarima brata bhaṭâra, haywa ta mangkana, yâwat (t)ang wwang apahasa ri sang hyang mârgha, janah sangganikâsthitaḥ, awâs ikang wwang mangkana, kasangsâra sadâkâla, matangnyan ¹ haywa tan tulus adhimukti rike sang hyang bajrajñâna, kayatnaknâtaḥ sang hyang samaya.

Ayan te samayo bajri bajrasatwa iti smṛtaḥ

âweçayatu tenaiwa bajrajñânam anuttaram.

ka: Sang hyang samaya ta sira sinangguh bhaṭâra Bajrasatwa; âweçayatu tenaiwa bajrajñânam anuttaram, sira teki pinakahṛdayanta mangke, bajrajñâna ikung pinaka-
a 14. hṛdayanta, pahenak tâmbēkta.

Om bajrasatwah swayan te'dya cakṣûdghâṭana-
tatparaḥ

udghâṭayati sarbwakṣo bajracakṣuranuttaram.
ka: Bhaṭâra çrî Bajrasatwa muwah hana ri matanta mangke, cakṣûdghâṭanatatparaḥ, denira dumlingakna panonta, matangnya pahabungah tâmbēkta, udghâṭayati sarbwakṣo bajracakṣur anuttaram, dēlingakanta matanta, pahawâs ta panonta ri sang hyang maṇḍala.

Idaṇca maṇḍalam paçya çraddhâṇ janaya-

thâdhunâ

kule jâto'si buddhânâm sarbwamantrair

adhiṣṭhitaḥ.

ka: Wulat i sang hyang maṇḍala, çraddhâṇ janayathâ-

¹ A. matanyan.

- dhunâ, gawayakên tang çrddha, haywa tan sagorawa ri sang hyang maṇḍala, kule jâto'si buddhânâm, apan kita
 b 14. buddhakula mangke, apan bhaṭâra hyang buddha ngaranta mêne, sarbwamantrair adhiṣṭhitaḥ, tuwi sampun kṛtâ-dhiṣṭhâna iki de sang sarbwa tathâgata, inajyan sinangaskâra rikang sarbwa mantra.

Sampado'bhimukhâḥ sarbwâḥ siddhayoga-
 tayaçcate
 pâlaya samayaṁ siddhyai mantreṣûdyogawân
 bhawa.

ka: Aparêk tekang hayu ri kita, siddhayoga tayaçcate, samangkana ikang kasiddhyan abhimuka ikâ kabeh, agya kapangguha denta; pâlaya samayaṁ siddhye, lëkas ta umabhyâsa sang hyang samaya, marapwan katêmu ikang kasiddhyan usên denta; mantreṣûdyogawân bhawa, gawayakan tang utsâha ri mantra japa pûjâ usên, haywa hëlêm-hëlêm, yathânyan kopalambha ikang kasugatin irikeng ihajanma ngûniweh dlâha.

- a 15. Im! Om! bajranetrâya, hara-hara paṭalam hṛdi!
 Ajñânapaṭalam watsa punam hi Jinais tawa
 çalâkair waidyarâjendraiḥ yathâlokasya taimiram.
 kalinganya: Pahlenak tâmbêkta, huwus hilang ikang ajñâna-
 paṭala ri hatinta, binabadan de bhaṭâra çri Bajradhara
 Çalâkair waidyarâjendraiḥ yathâlokasya taimiram,
 kadyanggân [u]likanang wwang lara matan putikên, ramun
 matanya tinamwan ta ya de sang wedya cinêlëkan matanya,
 waras tekâ matanya hëning, menak panonya wëkasan ri
 hilang nikang kawakamalâdyupadrawanya, mangkana teking
 ajñânapaṭalanta an hilang¹ tutas, tanpaçesa sampun bina-
 b 15. badan de bhaṭâra, matangyar pahenak ta angên-angênta,
 haywa sangcaya.

Pratiwimwasamâ dharmmâ accâḥ çuddhâ
 hy anâwilâḥ
 agrâhyâ abhilapyâçça hetukarmasamudbhawâḥ.

ka: Pahawâs denta umulati ikang sarbwadharma, tan hana pahinya lâwan mâya² ring darpaṇa³ ryy awakta wâs âkârarûpa nikanang mâya² ring darpaṇa³, nda tan kawê-

¹ A. tilang.

² A. mâya.

³ dharpana.

nang ginamél, apan tan hana tatwanya; mangkana teking sarbwabhâwa, ngûniweh jaumamanuša hetuka karmma¹ dumadyakên ike, matanguya kadi katon mâtra-mâtra², kintu tan hana têmên-têmên.

Ewañ jñâtwa imân dharmân nisswabhâ-

wân swanâwilân

kuru satwârtham atulam jâto aurasa tâyinâm.
 ka: Pahawâs ta denta gumëgö mâyopama³ ni sarbwa-
 a 16. dharmma; nisswabhâwân nânâwilân, haywa ta pung-
 gung an nisswabhâwa iking sarbwabhâwa; kuru satwâr-
 tham atulam, gawayakan tang kaparârthan usên, jâto-
 aurasa tâyinâm, apan kita mangke jinorasa ngaranta:
 anak bhaṭâra hyang buddha, matangnyan haywa ta tan
 sarambhakâta⁴ ring kuçalakarmma, mwan angingking parârtha.

Bajrasatwaḥ prakṛtyaiwa accâçuddhaḥ anâwilah
 hr̥di tiṣṭhati te watsa sarbwabuddhâdhipaḥ

swayañ.

ka: Pahenak tângen-angënta, bhaṭâra Bajrasatwa mingasthûla
 sira ri hatinta, bhaṭâra Bajrasatwa ngaran[n]ira; accâçud-
 dha hy anâwilah, çuddha⁵swabhâwa sira, tan hana râga,
 dweṣa⁶, moha ri sira, tuwi ta pinaka⁷ pradhâna sang sarbwa
 tathâgata sira, pinakahatinta sira mangke, mârgganing puṇya.
 b 16. jñâna-sambhâra kapangguha denta don ira hana, haywa ta
 sandeha.

Adyaprabhṛti lokasya cakram wartaya tâyinâm.

sarbwatra pûryya wimalam dharmmaçangkhā-

anuttaram.

ka: Méne tamwayanta cakram wartaya tâyinâm, umin-
 dërakan dharmmacakra bhaṭâra çri Bajradhara rikang sarbwa-
 satwa; sarbwatra pûryya wimalam dharmmaçang-
 kham anuttaram, kunang deyanta hibêki lyâbi penuhi teki
 daçadig anantaparyyanta sakala⁸ lokadhâtu, kapwa hibêkan
 an ta dharmmaçangka ikâ kabeh.

¹ A. kârma.

² A. matramâtra.

³ A. mayopama.

⁴ Scheiding onzeker.

⁵ A. çuddhâ.

⁶ A. dweṣa.

⁷ A. pinakâ.

⁸ A. sakâla.

Nate'tra wimatih kâryyâ nirwiçangkena cetasâ
prakâçaya mahâtulâm mantracâryyanayam-
param.

- ka: Haywa kita wicikitsa, nirwisangkena cetasâ, ikang
nissandeha atah ambêka[ka]nta, prakâçaya mahâtulâm
a 17. mantracâryyanayamparam, at pintonakna ike sang
hyang Mantranaya Mahâyâna.

Ewam kṛtajño buddhânâm upakârîti gīyate
te ca bajradharâḥ sarbwe rakṣanti tawa sarbwaçah.

- ka: Apan ikang wwang kadi kita huwus kṛtasangskâra ri
bhaṭâra, gumawe pûjâ wiçesa ri bhaṭâra hyang buddha,
upakârîti gīyate, ya ikâ sinanggih sampun maweh upa-
kâri, bhaṭâra ngaran ikang wwang mangkana, te ca baira-
dharâḥ sarbwe rakṣanti tawa sarbwaçah, kopakâran pwa
sira denta, rêpa tâmbêk nira, yata matangnya yatna rumakṣa
kita ri rahina wengi, sakwanta saparanta sagawenta, at kita
kinayatnakên de nira ri wrûh nira an sampun kopakâran
b 17. denta, ya matangnya haywa wiwikitsa, apan hana bhaṭâra çri
Bajrasatwa pinaka atmarakṣanta sira.

Nâsti kiñcid akartabyam prajñopâyena cetasâ
nirwiçangkaḥ sadâ bhûtwâ prabhunḡkṣwa kâma-
pañcakam.

- ka: Nora gawai anung tan ta kawênanga gawayan, ta ya-
dyapiu tribhuwana duṣkara lwiran ing karmma, tan kawênanga
ginawe de sang hana ring swargga, manuṣya, pâtâla, ikân
mangkana atiduṣkara [n]ikang karmma kawênang i taya ginawe
denta; prajñopâyena cetasâ, ndan ikang prajñâ atah
âmbêka[kêna]nta, nirwiçangkaḥ sadâ bhûtwâ, lawan tan
kahilangana atah kita irika nissandehacitta sadâkâla; prabhun-
ḡkṣwa kâmapañcakam, paribhogan tang pañca kâmaguṇa
a 18. denta, salwir ning kawisaya(n) haywa pinilihan paribhogan
kabeḥ denta, âpan don (n)i kadi kita sâdhaka, ndan haywa
tah tan pakâmbêk ika nissangçaya.

Yathâ hi winayam pânti bodhisatwâçca
bhâwataḥ

tathâ hi sarbwasatwartham kuryyâd râ-
gâdibhis suciḥ.

- ka: Kadyanggân bhaṭâra sikasa bo[d]dhisatwa mahâsatwâ
an[n]âmbêk tēmên sira gumëgö i sang hyang Mantranaya.
Ambêk tēmên ngarunya: kumingkinga kaparârthân, tan ka-

lepanâna ¹ de ning kleça, tan kapalitâna ² de ning râga dweça moha.

Ye cânyesamayadwiṣṭâḥ samayabhraṣṭâḥ ye janâḥ
mâraṇīyâḥ prayatnena buddhaçâsanapâlâne.

- ka: Hana wwang dweça ri sang hya(ng) samaya, melik ri
o 18. sang hyang Mantrânaya; samayabhraṣṭâḥ ye janâḥ,
hana wwang samayabhraṣṭâḥ ³ wih sampun kṛtasamaya, ma-
naḍah upadeça. Apa kunang wiwartika ⁴ ta ya wêkasan?
Kinuasampayan(u)ya ta sang guru, inumpĕtnya sira. Mâraṇīyâḥ
prayatnena, ikang wwang mangkana nâṅ samayadwiṣṭa ⁵
mwang samayabhraṣṭa ⁵ kinonakĕn ikâ pĕjahana, tanpatög-
wakna de bhaṭâra, buddhaçâsanapâlâne, yatanyan ⁶
karakṣâ çâsana ⁷ bhaṭâra hyang buddha, lâwan katwangana
sang hyang samaya, mangkana phalanyan patyana ikang
samayawidweṣâdi.

Drṣṭam prawīṣṭam paramam rahasyât khama(?)
maṇḍalam
sarbwapâpairwinirmuktâ bhawanto'dyewa
çuddhitâḥ.

- ka: Pakenak tâmbĕkta harah, sampun prawīṣṭa maṇḍala
a 19. ngaranta mangke, tumama ri sang hyang paramarahasya.
Kunang deyanta pahawâs wulatta ⁸ rike sang hyang maṇḍala,
sarbapâpairwinirmuktaḥ, kita pwa sampun tumama
ri maṇḍala, winarah ri lawa-lawa nikang rahasya, matangnya
hilanga sakweh ni pâpanta, alilanga kadi winasĕhan, hilang
samûlonmûlata ⁹, bhawanto 'dyewa çuddhitâḥ. Pakenak
tâmbĕkta, haywa sangcaya.

Na bhûyo ramanam bhosti yânâd asmât mahâsukhât
awṛṣyâççâpy awandyâçca ramadhwaṁ akuto-
bhayâḥ.

ka: Kita wiwartika ¹⁰, yânâd asmât mahâsukhât, sangka

¹ A. kâlepanâna.

² A. kapalitana.

³ A. samayâbraṣṭâḥ.

⁴ A. waiwatika.

⁵ A. — tã.

⁶ A. yathanyan.

⁷ A. çâçana.

⁸ A. thulatta.

⁹ A. samulon mulita.

¹⁰ A. waiwatika.

rikeng Mantranaya, hila-hila wwang kadi kita wiwartika ¹ ri sang hyang mârnga, a wrşyâçcâpy a wandyâçca, kunang
 b 19. ri sêdangnyat prayatna umabhyâsa sang hyang mantra awâs ikang hayu kasiddhyan kapangguha denta, tan kawênang inulah-ulah dening ² mârâ ³ tirwikâdi; ramadhwa makuto-bhayâh, matangnya pahenak tâmbêkta, haywa siga-sigun, tulusakên(a) pratipattinte ri sang hyang mantra.

Ayam wah satatam rakşyah siddhasamaya-
 sambarah
 sarbabuddhasamamproktaḥ âjñâm pâraya
 çâçwatîm.

ka: Prayatna tah kita rumakşa sang hyang samaya, haywa tannangti (?) kundang rahasyanatah sira denta, wruha ta kita rikang yogya warahên ri sang hyang samaya, haywa ta dinadhi ⁴ kawwanganya, âmbêknya, ulahnya, maryyâdanya ⁵, kunang pwa yan tahu-tuhu çrddhânya, acchedyâbhedyâ ⁶ ri sang hyang mantra, irikâ ta kita dwara-haya ri sang hyang
 a 20. rahasya; haywa sangçaya, haywa kundul-kundul umarahakên ri sang hyang samaya rikang adhimuktika satwa, sarbabuddhasamamproktaḥ, âpan sampun kita krtânujñâta de sang sarb(w)a tathâgata, in anumoda de bhaṭâra umintonakna sang hyangsa maya, âjñâm pâraya çâçwatîm, kita ikotati-bânyanujñâta ⁷ bhaṭâra, sumiddhâkna sapakon sang sarb(w)a tathâgata.

Bodhicittan tawâtyâjyam yadbajram itimudrayâ
 yasyotpâdaikamâtrena buddha ewa na sangçayah.
 ka: Sang hyang boddhicitta tan tinggalakna denta; boddhicittan ga: yadbajram itimudrayâ, sang hyang bajra sira boddhicitta ngaran ira lâwan sang hyang mudrâ, yasyotpâdaikamâtrena, den ikâ kârânan ⁸ sang hyang bajra lâwan
 b 20. mudrâ, buddha ewa na sangçayah, hyang buddha kita dlâha, kasâksât krtâ ikang kalêpasên denta, ri sêdangnyat prayatna ri sang hyang bajra ghaṭâ mwang mudrâ.

¹ A. waiwatika.

² A. deking.

³ A. mara.

⁴ Of: dinaḍi.

⁵ A. maryyâdanya.

⁶ A. acchedyâbhedyâ.

⁷ Scheiding onzeker.

⁸ A. karânan.

Saddharmmo na pratikṣepyaḥ na tyājyaṇṇa ka-
dācāna
ajñānād atha mohād wā na wai wiwr̥ṇuyās
tataḥ.

ka: Tan tulaka sang hyang saddharma, na tyājyaṇṇa
kadācāna, lāwan tan tinggalakna sira, ajñānād atha
mohād wā na wai wiwr̥ṇuyās tataḥ, tan dadi wwang kadi
kita umiwārape ¹ sang hyang saddharma, sangka ring ajñāna
lāwan kamohan, matangnyan haywa mangkana, larangan ikang
wwang mantrānaya mahāyānūyi, umiwāraṇa ¹ sang hyang
sūtrānta.

Swam ātmānam parityajya tapobhir nāti-
pīḍayet
yathāsukhaṁ sukhaṁ dhāryyam sambuddheyam
anāgataḥ.

a 21. ka: Pratiwārikāwakta ², swakāyanirapekṣataḥ kita,
haywa tṣṇa ring awak, tapobhir nātipīḍayet, haywa
pini[r]sakitan ring tapa, haywa winch gumawayakan kawēnang-
nya, yathāsukhaṁ sukhaṁ dhāryyam, yathāsukatāḥ
lwiranta t gawayakna ng bo[d]dhimārgga, sambuddheyam
anāgataḥ, haywa gyā hyang buddha kita dlāha.

Bajraṁ ghaṭṭāṇca mudraṇca na santya ajya
kadācāna
ācāryyo nāwamantabyaḥ sarbwabuddha-
samo hy asau.

ka: Sang hyang bajra, ghaṭṭā mwang mudrā haywa kari sira
denta, sakwanta, saparanta, kuṇḍanganta sira, ācāryyo nā-
wamantabyaḥ, lāwan ta weh tan gawayakna ng guru-
drohaka, tan wēnang ikā wwang awamāna ri dang ācāryya,
matangnyan tan kāmāmāna sira denta, sarbwabuddha-

b 21. samo hy asau, sarbwabuddhasama sira, paḍa lāwan bhaṭāra
hyang buddha kabeh.

Yaṇ cāwamanyed ācāryyam, sarbwabuddha-
samaṁ guruṁ
sarbwbuddhāwamānena nityam duḥkham
awāpnuyāt.

ka: Apan ikang wwang awajñā, awamāna, masampe guru,

¹ Zie aant. 15.

² A. Patāwarikāwakta.

sa nityan duḥkham apnuyât¹, ya ikâ mulih ring naraka, tibâ ring kawah sang Yama, pinakahitip ning tâmrâgomuka; mangkana pâpa ning wwang awamâna maguru.

Tasmât sarbwaprayatnena bajrâcâryyam mahâ-
guruṁ
pracchannawarakalyâṇam, nâwamanyet kadâ-
cana.

ka: Haywa tan prayatna maguru, yadyapi — pracchanna-
warakalyâṇa —, ika gurunta tan katona hayu nira guṇa
nira denta, ikan samangkana, nâwamanyet kadâcana,
a 22. tan awamâna ta kita ri sira, âpan mahâpâpa mahâduhka ikang
tan atwang maguru, matangnya wwara prayatna tah ri
kabyâpâra sang guru.

Nityam swasamayaḥ sâdhyo nityam pûjyas
tathâgataḥ
nityaṅca guruwaidheyam sarbwabuddhasamo
hy asau.

ka: Haywa kaluban kita gumawayakna sang hyang samaya,
nityam pûjyas tathâgataḥ, lâwan câcwata² kita guma-
wayakna ng tathâgatapûjâ, nityaṅca guruwaidheyam,
nityasa kita gumawayakën guruçurûṣâ, umyâpâra sang guru,
sarbwbuddhasamo hy asau, apa yâpan sarbwa tathâ-
gata sama sang guru ngaran ira, matang yan sira pagawa-
yakananta kaçurûṣâ.

Dattesmin sarbwabuddhebhyo dattam bhawati
câkṣayam
taddânât puṇyasambhâraḥ sambhârât sid-
dhir uttamâ.

b 22. ka: Apan ikang wwang kadi kita, gumawayakën ikang
guruçurûṣâ, maweh upahârâdi ri dang guru, yeka pangipuk
dâna³ sambhâra ri bhaṭâra hyang buddha ngaranya, tad-
dânât puṇyasambhâraḥ, ya sambhandhayan⁴ katëmu⁵
ikang puṇyasambhâra, sambhârât siddhir uttamâ, ri
kapangguhan ikang puṇyasambhâra, ya dumeh rikang kasid-
dhyan sulabha ri kita, ri prayatnanta rika guruçurûṣâ.

¹ Zie aant. 17.

² A. saçwata.

³ A. dhâna.

⁴ A. sambhândhayan.

⁵ A. katamu.

Nityam swasamayâcâryyam prapair api nijair
bhajet

adeyaiḥ putradârair wâ kimpunar wibha-
waiç calaiḥ.

- ka: Hurip tuwi tinarimakan ri dang guru, gumawaya kabyâ-
pâran ira donya, adeyaiḥ putradârair wâ, âstâm ikang
anak rabi inarpanâkên ikâ kabeh i bharâla guru, dâsa-
a 23. bhûtâ, hulunan ira umyâpâra ri sira pakênanya, kimpu-
nar wibhawaiç calaiḥ, haywa ta winuwus ikang drwya
ngaranya, kadyângganing mäs manik dodot pirak pinûjâkên
[n]ikâ kabeh i dang guru.

Yasmât sudurlabham nityam kalpâsangkye-
yakotibhiḥ

- buddhatwam udyogawate dadâtîhaiwa janmani.
ka: Apan [n]ikang kahyangbuddhan atyanta parama durlabha
kêtekâ, yadyapiu kalpâsangkyeyakotijanma, lâwasa
ning wwang gumawayakna ng kuçalamûla dânapâramitâdi
sumâdhya ¹ ng kahyangbuddhan, ikân mangkana tan niyata ²
kapangguha, sangka ri durlabha nikang kalêpasan ngaranya,
b 23. buddhatwam udyogawate dadâtîhaiwa janmani, ikang
kahyangbuddhan yateka winehakan de bharâla guru irikeng
janmanta mangke, nghing hînganan i göng ny anugraha nira
kita, matangnya tan halang tan lunđu tan wêlang wêlutên
angönanganta ³ an pûjâkên huripta mwang anak rabinta ri
dang guru.

Adya waḥ saphalañ janma yad asmin supratisthitah
samâḥ samâ hi dewânâm adya jâtâḥ swayam-
bhawah. ⁴

Adya waḥ saphalañ janma yad asmin supratisthitah:
an pakaçaraṇa ⁵ sang hyang samaya, samâḥ samâ hi de-
wânâm adya jâtâḥ swayambhawah: âpan awak hyang
buddha kita mangke ⁶ usên, karatalabyawasthita, ikang
kahyangbuddhâtwan ³ ri kita, kâgêm kamuṣṭi ikang kalê-
pasên denta.

¹ A. sumadya.

² A. nyata.

³ Zie aant. 18.

⁴ Dit vers ontbreekt op deze plaats in het H.S. In verband met de in-
richting van het geheel heb ik het hier bijgevoegd.

⁵ A. çaraṇa.

⁶ A. mangko.

Adyâbhiṣiktâyusmantah sarbabuddhaiḥ

sabajribhiḥ

- a 24. traidhâtukamahârâjye râjâdhipatayah sthitâḥ.
ka: Pakenak tāmḃēkta, sampun kṛtâbhiṣeka kita de [sa]sarba
tathâgata lâwan sang sarba tathâgati; ngaran ikang abhiṣeka
tinarimanta: cakrawartyabhiṣeka ngaranya.

Adya mâram winirjitya prawiṣṭâḥ paramam puram
prâptam adyaiwa buddhatwam bhawadbhir nâ-
tra sangçayah.

ka: Awâs alah nikang mârakarmma denta, prawiṣṭâḥ
paramam puram, niyata ikâ nirbânapura katēkan denta
mangke, prâptam adyaiwa buddhatwam, kapangguha niyata
nikang kamokṣan denta ri janmanta mangke, bhawadbhir
nâtra sangçayah: pakenak tângēn-angēnta, haywa sangçaya.

Iti kuruta manah prasâdâbajram swasamâyam
khakṣayasaukhyadam bhajadhwaḥ

- b 24. jagati laghusukheti sarbwabuddhapratisa-
mâç çâçwatitânggatâ bhawantah.

ka: Matangnya tulusakēnta çṛddhânta, pahapagēḥ ta manahta,
makamârgga sang hyang Mantranaya Mahâyâna, swasamâ-
yam akṣayasaukhyadam bhajadhwaḥ, atikâsta¹ rumakṣa
sang hyang samaya, âpan sira wēnang umehakan ikang
anuttarasuka², jagati laghusukheti sarbwabuddha-
pratisamâç çâçwatitânggatâ bhawantah, âpan ikeng
janma manuṣya ngaranya akēdik sukanya; yathânyat pang-
guhakna kahyangbuddhan, padâ lâwan sang sarbwa tathâgata³,
matangnyan lēkasa umabhyasa sang hyang samaya, guma-
wayakna sang hyang Mantranaya Mahâyâna, haywa ta⁴ pra-
a 25. mâda kita, kayatnakan tēmēn-tēmēn, yathânyan sulabha ikang
kasiddhyan kapangguha denta.

Iti sang hyang Kamahâyânan Mantranaya samâpta.

¹ Zie aant. 18.

² A. anutara —.

³ A. tathâgatâ.

⁴ A. tâ.

a 25. In! Namo Buddhâya! In!

Nihan sang hyang Kamahâyânikan ya warahakna mami ri kita ng tathâgatakula jinaputra, adhikarmika sang hyang Mahâyâna, ya ta warahakna mami ri kita.

A ¹

Yan molaha ring wukir, gihâ ², sâgaratîra, kunang kuṭi, wihâra, gramanaṛuka ³ patapâu, kunang kita ring kṣetra harapan, alas (s)alwiranya, — pahayu ta sang hyang pahoman, umah cûnya taya, pasajyan, pangarcanaṇ, anghanakna palangka, kambe, paththarana ⁴, surâga, kunang sing samasukhanana ri kita.

Mangkana çarîranta haywa pinucca-pucca ⁵, tan pihêrana
b 25. ring sarbwabhoga samâng-

C

Tamolah ta kitâmangun patapan ing wukir, gihâ, sâgaratîrah, oma unggwan kuṭi, wihâra ⁶, dharmma ⁷, alas salwiranya, — pahayu ta sang hyang pahoman, unggwan ing asamâdhi, pasandyân, pangarcanaan ⁸, grhaçûnya taya ⁹ pangabhyâsananta ri sang hyang samaya, panghanakên ¹⁰ kambe, pataraṇa ⁴, surâga, asing amangkenakana ring manahta.

Mangkana yan ¹¹ hana duḥka ning râṭ çarîra, tan doṣa kita manghanakna tamba, kanimittaning çarîranta paripûrṇa amagawe

¹ Daar in dit gedeelte A en C feitelijk overeenkomen, maar in onderdeelen verschillen, is — ter vermijding van de opsomming der vele variaes lectiones — de tekst van beide HHS. naast elkaar geplaatst. De vertaling volgt de lezing van A. Waar C een enkele maal duidelijker of vollediger was, is de lezing van dit H.S. overgenomen. (Door spatieering v. d. tekst aangegeven).

² „Krāmâ"-vorm van guhâ.

³ Zie Aant. 19.

⁴ Voor: prastaraṇa.

⁵ Van: puccha.

⁶ C. wiyara.

⁷ C. dharmmâ.

⁸ C. — ârcçan.

⁹ C. tâya.

¹⁰ C. pangênakên.

¹¹ C. yen (?).

dadyakna ¹ suka ri kita; manggala ring wastu pinangan ikâ ta an pangauên muwah, ya ta ² sambhawâ tah dening amangana. Haywa lupa ri bhaktaparikrama. ³

Mangkana yan (h)ana duhka ning çarîra, tan doşa kita manghanakna tamba; sama ⁴ rasana ri kita, haywa wawa ng alicin, âpan ewêh sang tuhu licin. Sangksepanya: pahayu ta juga çarîranta, âpan hayu ni çarîra nimitta ning katêmwaning suka, suka nimitta ni katêmwan ing manah apagöh, manah apagöh nimitta ni dadi ni samâdhi, samâdhi nimitta ning katêmwan ing kamokşan.

Mahayu pwa çarîranta, maparagya kita niwâsana ⁵, makañiwandha, macîwara sopacâra, anañdanga waluh, a 26. arêgêpa kekari. Yan buddharşi kita, madaluwanga, masâmpêta, mabhasmacandana ⁶ mawîja ⁷ sopacâra.

Upâsaka ⁸ kunang kita,

suka, magawe samyajñâna, magawe samâdhi, nimitta ning katêmu ning kamoktan popineta (?). Matanguyân pintuhun wuwus mami: haywa wawa ng alicin, haywa pilih ring wastu pinangan, ndah haywa karakêtan rasa ning pinangan, ika ta sapanganên muwah.

Marûpa sampêta ⁹ kita, maparagya ¹⁰ kita niwâsana ⁵, manañdanga waluh, masonga kekari.

Yan buddharşi kita, masâmpêta, mabhasmacandana ⁶, mawîja ¹¹ sopacâra.

Yan upâsaka ⁸ kunêng kita,

¹ A. sama —.

² A. thâ.

³ A. bhaktâ —.

⁴ A. samâ.

⁵ A. niwâçana. — C. nirwaçâna.

⁶ A, C. — bhaşma —.

⁷ A. mawîja.

⁸ A. upasaka. C. ûpasaka.

⁹ C. sampêna.

¹⁰ C. maparâgya.

¹¹ C. mawîja.

saka sopacâranta ulahaknanta
nirmâna ¹, humëñgâgranâ-
sikâ. ²

Haywa ta manahta kara-
këtan ri rasa ning aji tarkka,
wyâkarapa ³, tēka ring âgama
purâpâdi, saddharmma ⁴ ning
samayakoça ⁵, kriyâ[ka]tan-
trâdi, ngûniweh ri tan kara-
këtananta ring prakṛta carita,
waca-wacan, gîta, nṛti ⁶
ityewamâdi. Doşanyan kara-
këtan: agöng kleçanya, kawa-
lahan kita humilangakën
ikang prakṛta: râga, dweşa ⁷,
moha, mwan awasâna ⁸ kita,
yan kajëñekana irikâ kabeh,
kadyangganing wwan ⁹ ma-
manek (k)ayu, huwus tēka
i ruhur, patëmahan tumu-
b 26. run glânângel, sadâkâla juga
adoh manggihakna kamokşan.
Ndâtan sangkeng abhiniweça
kami ¹⁰ n pakojar ikâ, i
wruhanta makaphalângel sa-
dâkâla juga, mwan maka-
phala ¹¹ çubha ¹² ni ¹³ ka-
tamwan ¹⁴ ing kamokşan.

saka sopacâranta ulahaknanta, hu-
mëñgâgranâsikâ. ²

Haywa ta manahta karakëtan
rasa ning aji tarkka, wyâkarapa,
tantrâdi, mwan gîta ¹⁵, waca-
wacan, mangkin kanghelan kita
mangalahakën ikang prakṛta. Pra-
kṛta nga.: râga, dweşa,
moha.

Kadyangga ning wwan mama-
nek kayu, huwus tēka ing ruhur,
matëmahan tumurun muwah, glâ-
nângel tanpa phala. ¹⁶

¹ A. nirmëna.

² A. aghranaçikha. C. anggranaçika.

³ A. wyâkarapa.

⁴ A. sadharmma.

⁵ A. — koşa.

⁶ A. nṛta.

⁷ A. dweşa.

⁸ A. âwasana.

⁹ A. wang.

¹⁰ A. kâmi (kâmin?)

¹¹ A. phalâ.

¹² A. subha.

¹³ A. ni.

¹⁴ A. kâ —.

¹⁵ C. gitta.

¹⁶ C. vervolgt hier: Paran pwekang aji..... Zie A b 41.

Iti pâja (l. pâjar) mami ri kita, kita wêkas nikâ, amin-tuhwa; tan pamintuhwa kita ri kami¹, tan walâtkâra kami¹ ri pamituhwanta ri kami: sangka ri tēpēta² kunang pamituhwanta ri kami. Haywa ta mangkana. Udikta tapwa pawarah mami ramuhun, pametakna darçana paricceda³ pratipattin, mûla madhyawasânanya, yatekâgēsēngananta ring sadâbhyâsa. Haywa sinawang-sawang, haywa sinamar-samar denta gumēgō⁴ a 27. ri warah mami, kadyanggâning suwarṇa⁵ paṇḍita.

Singgih warah-warah mahâmpungku. Ryy awasâna ning aji tarkka wyâkarana tantrâdi, mapa pwekang aji yogya ngaran ikâ, anung gēgōnēn ing pinakanghulun, turunan(n)i warânu-graha çrî mahâmpungku, yatika hyang ning hulun ri pâda dwaya çrî mahâmpungku.

Aum! Anak(k)u kita ng jinaputra, mēue kami awaraha irikang aji anung yogya gēgōnta.⁶ Hana satpâramitâ ngaranya, yatika paramabo[d]dhimârgga, yatikâ warahakna mami ri kita rumuhun, marapwan kita tan angel mangabhyâsa ri kapang-guhan (r)i kahyangbuddhân.

Nihan lwirnya ṣaḍ ikang pâramitâ:

b 27. Dânaçîlaṇca kṣântiçca wîryya dhyânaṇca

prajñâca

satpâramitam ucyate dânatrividhalakṣaṇam.

ka: Dâna⁷-pâramitâ, çîla-pâramitâ, kṣântipâramitâ, wîryya-pâramitâ, dhyâna-pâramitâ, prajñâ-pâramitâ, iti nahan lwirnya nēm ikang pâramitâ, yatikâ hawan abēnēr marerikang mahâ-bo[d]dhi.

Dânatrividhalakṣaṇam: tiga prakâra ning lakṣaṇa ning dâna, lwirnya: dâna, atidâna, mahâtidâna.

Dâna ngaranya:

Annaṇca pânaṁ kanakâdiratnaṁ dhanaṇca

wâstraṁ çayanâsanaṇca

râjaçrîyaṁ swaṁ nagaraṇca datwâ wijâya-

teneya wadanti dânaṁ.

¹ A. kâmi.

² A. tēpēta.

³ Voor: pariccheda.

⁴ A. gumēgē.

⁵ A. suwârṇa.

⁶ A. gēgēnta.

⁷ A. overal: dhâna.

- ka : Sakweh nikang amirasa ¹ wastu, kadyanggâni sêkul ²
 a 28. inak, inum-inuman, astamakên ikang wwai matîs awangi
 kapwekâ winehakên i yawanakajanaka t êkâ taya ri mâs,
 manik, dodot malit, rare hulun, wwang-wwang, raşâ (?) gajah
 wâjî ³, kađatwan tuwi wehakna ikâ yan hana maminta ri
 kita, haywa makasâdhya ng pratyupakâra. Wet ni göng ni
 sihta irikang satwa juga kita n wênang aweweh ikang ya-
 wanakajana, duluranta çabda rahayu, ulah yukti, âmbêk
 menak. Yatikâ dâna ngaranya.

Atidâna ngaranya :

Swâñcâpi bhâryyân tanayam priyañca datwâ
 parebhyah na punas tu tṛṣṇâ
 na çokacittam paramânumâttram dwijâpatene-
 wa wadanti dânam.

- b 28. ka : Anakbi bhâryyâ ⁴, anakta kunang strî kâsihta towin
 puñyâknanta ikâ yan hana maminta ri kita, kadyanggân sang
 mahâsatwa, an puñyâkên strî nira : bhâryyâ ⁴ nira, anak nira
 i sang brâhmaña mamalaku i sira. Âpan ikang tṛṣṇâ pinaka-
 wâraña ning kahyangbuddhân : an kapangguha, pisaningân
 kapangguha ng kahyangbuddhân. Panglinggana ri pëgat nika
 tṛṣṇâ ri kita, haywa ta nâçokacittam paramânumâttra,
 hamëngan. Ikang puñya mangkana pinakopâya ri kagawayan
 ing bo[d]dhinagara praweça. Gawayan iug puñya mangkana
 kramanya, yatikâtidâna ngaranya.

Mahâtidâna ngaranya :

Datwâ swamângeçam rudhiram parebhyah jitwâ-
 surendram hrdayam çarîram
 dâyanubhâwât nawaduḥkhamayat mahâtidâ-
 nam prawadanti santah.

- a 29. ka : Kadyanggân sang mahâsatwa, an puñyâkên daging nira,
 râh nira, mata ⁵ nira, ng awak nira, tan ⁶ hana katṛṣṇân
 ira irikâ kabeh, makanimitta sih nira ring satwa, makasangkan
 mâthanya n ⁷ duḥka ikâ satwa, (h)anan râkşasa, (h)anan

¹ Zie Aant. 21.

² A. sêkul.

³ A. waji.

⁴ A. bhâryya.

⁵ A. matâ.

⁶ A. tân.

⁷ A. mathaknyan. Ik bracht het in verband met skt. mâtha (ka).

mong, (h)anan garuḍa, pinuṇyākēn ira ikā daging nira, rāh nira, mata ¹ nira, pinuṇyākēn ira ri brāhmaṇa tuha wuta, parikṣa ri kadānaçûran ira, hati nira pinuṇyākēn ira ri baṇya-kansut (?) kṛpa duḥkita, astamakēn ikang awak sukāryyan ikang yawanakajana, tan tinēngēt ira. Kagawayan ing punya mangkana, yatikā mahātidāna ngaranya.

Iti nahan lwir ning dāna inajarakēn tiga bhedanya.

b 29. Çīla-pāramitā ngaranya:

Niwr̥ttir açubhāt kṛtsnāt praw̥ttir açubhetathā. iti çīlasya sangkṣepaḥ kâyâwāngmanasakramāt. ka: Ikang kâya, wāk, manah.

Kâya nga çarīra, solah ning tangan suku, ya kâya ngaranya.

Wāk ngaranya: çabda. Salwir ning wuwus ya çabda ngaranya.

Citta: ikang hiḍēp, ya citta ngaranya.

Sangsiptanya: ikang kâya wāk citta yatikā tanpagawaya pâpa; saprakāra ni inaranan pâpakarmma tan winch mabyâ-pârerika. Ikang trikâya ngaranya: kâya, wāk, citta.

Apa pwânung utsahanēu ikang trikâya ²? Ikang gawe hayu, salwir ning inaranan çubhakarmma ³, ya hayu gawayakna dening trikâya ².

a 30. Apa lwir nikang açubhakarmma ⁴, anung tan utsahanēn dening kâya?

Prâṇâtipâtawirati adattâdânawirati kāmamithyâ-cârwirati.

Prâṇâtipâtawirati ngaranya: tan pamati-matya awak ning sinēngguh prâṇi, agōng aḍēmit, salwiranya, sadoṣa nirdoṣa, yâwat prâṇi, tan dadi pinatyan ikā. Apa doṣa nikā pinatyan? Bwat kawawa ring naraka, âpan ikang mamati-mati ya hetu ning naraka, mamanggih duḥkâtyantabhāra, angjanma preta tiryak ⁵ kelṇika (?) pipḷikādi.

Adattâdânawirati ngaranya: tan dadi mangalap artha, yan tan winchakēn; salwiran ing artha, mûlya tan

b 30. mûlya, tan wēnung wwang mangalap yan tapwanubhaya ⁶ ikang madṛwya, hetu ning naraka ikā muwah mwang ma-

¹ A. matâ.

² In verband met het vervolg, beter: kâya.

³ A. subhâ —.

⁴ A. asubhâ.

⁵ A. triyyak.

⁶ Zie: Bijdr. T. L. Vk. 4^e R. IV, 559.

gawe tan çrddha bhaṭāra ri kita, tan katon lakṣaṇa nira denta.

Kāmamithyācār wirati ngaranya: tan dadi tan wirati ring strī; salwir ning strī sinangguh tan yogya parigrahan, lwirnya: jaṭī, çikhī, muṇḍi, sakantaka, dr̥wya ning guru mawang kuṭumbī santāna nira. Yadyapin i strīnta towi, yan dewagr̥ha kaparēk sakeng buddhapratiwimba, sang hyang arcā, pratimā, pēṭa, pustaka¹, ngūniweh sthāna sang guru, tan dadi gumawayakna sanggama. Apa doṣanyan ginawayakēn ikā? Hetu ni naraka ikā muwah, mwang (h)ilang phala ning yoga brata samādhinta de nikā.

- a 31. Ikang wirati sangkerikā katiga ya hayu ginawayakēn ing kāya ngaran ikā, mwang tan dadi pādacapala² hasta³-capala², mwang tan gamēlēn uttamāngganta dening tapwan manarima sambhara.⁴ Doṣanyan gamēlēn: lunghā bhaṭāra pañca tathāgata sangke çirahta, ya ta matangnyan inalapan sangaskāra ginamēl çirahnya dening tapwan manarima sambhara⁴, apan lumēbur padma bhaṭāra buddha ikang ginamēl çirahnya deni grāma⁵; mwang tan dadi masuke gr̥ha ning capḍāla⁶, apan buddhālaya tatwa ni çarīranta ri huwus tan kinēnan buddhābhiṣeka. Bhaṭāra Buddha pwa parameçwara ning parameçwara, sarwwa dewatāguru, guru ning sarwwa
b 31. dewatā. Ya ta⁷ hetu nira tan wēnang kawaweng adhaḥkriyā, mwang tan wiçeṣa ning upadhāna; ya ta⁷ hetu ni tan panambah ring strī, mata gurupatnī, tan dadi ng wwang⁸ manambah ri sira, āpan swotpādakahetu tu tatwa bhaṭāra sugata, dadi makakāraṇāwak nira, çāsana⁹ nira ya ta tinūtakēn de sang sogata.¹⁰ Ikā ta ng gati tan panambah ring strī, tan ginamēl mastakanya dening tapwan kṛtābhiṣeka¹¹, ikang tan para ring adhaḥkriyā, ya hayu ginawayakēn dening kāya ikā.

¹ A. pustakā.

² A. capāla.

³ A. astha.

⁴ Beter: samwara?

⁵ A. grama.

⁶ A. capḍala.

⁷ A. thā.

⁸ A. wang.

⁹ A. çāsana.

¹⁰ A. sogatā.

¹¹ A. — ka.

Mapa ng hayu gawayakna dening wâk?

Nihan kramanya: Haywa mṛṣâwâda, tan paiçunya¹, tan pâruṣya², tan sambilâpa³ wirati, tanpañâlânana⁴ sarwwa
a 32. wastu makâdi ng pinangan, tanpangdoṣanana guṇa nirguṇa
ni para (?), mwan tanpauginang asēpah ning strî, tan pa-
mangan acyutasamîpa⁵, tanpa manganani⁶ wedânta⁷ ni wedya,
bhaṭâra buddha, — ikâ ta gati mangkana yekâ hayu gina-
wayakên dening wâk ngaranya.

Mapa ng hayu ginawayakên dening citta?

Tan göng râga, tan göng dweṣa, tan moha, tan dambha,
tan îrṣyâ⁸, tan mâtsaryya⁹, mwan tan göng krodha, tan
göng lâbha, tan göng çoka, mwan rēṇa çuci, satya ring
utang, mwan haywa mithyâdṛṣṭi¹⁰, agöng ta sihnya ri
sarbwa satwa, mwan sambeganya¹¹, apagēh ta bhaktinya
ri bhaṭâra pañca tathâgata, mwan ri bhaṭâra ratnatraya¹²;
(h)ayun ta ya lumēpasakna ng sarbwa satwa sangke sang-
b 32. sâra¹³-duḥka, — yatikâ hayu ginawayakên dening citta
ngaranya.

Sangsiptanya: Inak ni pagēh ning pariçuddha ning kâya
wâk citta, ya sinangguh çila-pâramitâ ngaranya.

Kṣânti¹⁴-pâramitâ ngaranya:

Mitrâmitrasâmaṃ cittam apûjapûjayoh samam
kruddheṣu çântisaurjatyam kṣântipâramitam wadet.
ka: Ikang citta kēlan ring parâwamâna¹⁵ aneka¹⁶ lwir
nikang pisakit (t)inēkâkên¹⁷ ikang melik ri kita, hanan kâya

¹ A. paiçunya.

² A. pâruṣyâ.

³ A. sambilâpâ.

⁴ A. ñâlânana.

⁵ A. samnîpa.

⁶ Beter: mangēnani?

⁷ A. wedya yanta.

⁸ A. irṣya.

⁹ A. matsaryya.

¹⁰ A. mityâdṛṣṭi.

¹¹ Tenzij bedoeld is: sambogha of sambhoga (in idieelen zin).

¹² A. ratnatrayâ.

¹³ A. sangçâra.

¹⁴ A. çanti. (Zie echter skt. vers.)

¹⁵ A. parawamana.

¹⁶ A. anekâ.

¹⁷ A. (t)inēkâkên.

tan yukti, çabda tan-yukti, citta tan-yukti, tatan malara, tan kagyat, pisaningûn ahyun malësa ring ahita, kewala¹ tumarima ikang pûrbwakarmmapârâdha², tan pahuwusan mangangën-angën haywa ning sarbwa satwa. Juga ng wini-
 a 33. wekâ, kinagorawan pwa kita, tatan gëmëgëmën, tan harša, tan girang hyasën, mwang sama buddhinta ring sarbwasatwa.

Sangsiptanya: tan hana wikâra³ ni buddhinta ri sêdangnyan inawamânan⁴ mwang kinagorawan. Ikâ tang gati mangkana ya sinanggah ksânti-pâramitâ ngaranya.

Wiryya-pâramitâ ngaranya:

Wiryyârëmbho diwârâtrau satwânâm hitakâraṇât. karoti nâçrawam kiñcit wiryyapâramitâ smrtâ. ka: Ikang kâya wâk citta yatikâbyâmara⁵ tadâ ng luh, tan alisuh gumawayakën ikang kuçala⁶-karmma ri rahina ri wëngi.

Lwir ning kuçala gawayakna ri rahina: saddharma⁷ lekha⁸, mamûjâ, maweha⁹ ng âjya¹⁰, manulis (s)ang hyang âkâra¹¹ pallawa, manasi(?), saddharmawacana,
 b 33. umaca sang hyang dharmma ri pustaka, sthûpopakâraṇa, mangarëmbha sang hyang sthûpa tathâgatapratiwimba, mangârcchanâkna¹² sarbwopakriyâ¹³, mahoma, mwang makabud-dhyanggorawa ring tamuy. Nahan lwir ni kuçala gawayakna dening kâya wâk citta ri rahina ikâ.

Mapa ng kuçala gawayakna ning kâya wâk citta ri râtri?

Majapa¹⁴, mayoga, masodhyâya, manguccâraṇâkna mantra stuti ri sang hyang sarbwa tathâgata, sarbwa dewî, mangangën-angëna sarbwa satwa, mwang mangangën-angëna swasthâ ning sarbwa satwa, luputanya sangkeng rekhâ¹⁵, hëntasanya

¹ A. kewâla.

² Zie Aant. 23.

³ A. wikara.

⁴ A. inawamanan.

⁵ Zie Aant. 24.

⁶ A. kusala.

⁷ A. sadharma.

⁸ A. lekana.

⁹ A. mawehâ.

¹⁰ A. ajya.

¹¹ A. hâkâra.

¹² Van: arcana.

¹³ — a.

¹⁴ A. majâpa.

¹⁵ A. reka.

sangkeng bhâwacakra, pamanggihanya kasugatin, datênganya ring lokottarasuka. Mangkana kagawayan ikang kuçala ri
 a 34. wengi dening kaya, wâk citta, tanpântara, tan kahanana luh tanpanangguh angel. Ikang gati mangkana ya wiryya-pâramitâ ngaranya.

Dhyâna-pâramitâ ngaranya:

Creṣṭhamadhyamaka niṣṭhe satye nityam dayâmatih yoginah yogasâmarṣyat dhyânâpâramitâ smṛtâ.

ka: Kang âmbëk mungekântâkên takwatakwan ¹, nitya masih ring sarbwasatwa, kanisṭhamadhyamottama, inangên-angên hitasukâwasânanya ², ngûniweh ikang râṭ kabeh, inanu-smaraṇa hitasukâwasânanya ² ring ihatraparatra ³ de nira. Umapa de nira umanusmarâṇa hitasukâwasânanya ³ ikâ sarbwasatwa? Inak ni de nira tumunggalakên awak nira.

b 34. Mapa lwir nikang âmbëk? Ya ewa satwah saḥ ewâham, saḥ aham saḥ sarbwasatwah, ityâdyakâramabhûṭ, ikang awak ⁴ ning sarbwasatwa awak(k)u ikâ, awak(k)u awak ni sarbwasatwa ikâ; apayâpan awibhâgekaswabhâwâ, ikang sarbwawastu tan hana bheda ri sarbwa dharmma, mangkana kâraṇa ⁵ ikang âmbëk. Yatikâ dhyâna-pâramitâ ngaranya.

Prajñâ-pâramitâ ngaranya:

Yâwanti sarbwawastûni daçadiksangsthitânica tîni çûnyaswabhâwâni prajñâpâramitâ smṛtâ.

ka: Sakweh nikang ⁶ sinangguh(h)ana ring loka, daçadik-sangsthitah ⁷, ikang umunggu ⁸ ri deça sapuluh: pûrwa, dakṣiṇa, paçcima, utara, âgneya ⁹, nairṛti ¹⁰, wâyawya ¹¹, aiçânî ¹², ûrdhwa ¹³, adhah, yatikâ kawruhana ¹⁴ tēka ring ¹⁵

¹ A. takwatankwan.

² A. — waçananya.

³ A. ihâtra —.

⁴ A. âwâk.

⁵ A. kâraṇ.

⁶ C. ning.

⁷ C. ṣastitah.

⁸ A. umanggu. C. mungguh (ring).

⁹ A. agneya.

¹⁰ A. nairiti.

¹¹ A. bâyabya. C. wayabya.

¹² A. aiçanya. C. eçanya.

¹³ A. urdhah. C. urddha.

¹⁴ C. yekâ kawruhakna.

¹⁵ C. ning.

- a 35. çarîra wâhya adhyâtmika ¹, mwan sarbwa satwa, sarbwa widhya, sarbwa kriyâ ², sarbwa kabwatan ³, sarbwa pakṣa ⁴, yatikâ kawruhana, sâkâranya ⁵ nirâkâranya ⁶ an makatatwa ng çûnyatâ ⁷. Sambandha ⁸: tan katamwan ⁹ yan iningêt-ingêt an pakâwak ¹⁰ ang ekânêka ¹¹ swabhâwa, âpan tunggal-tunggal mapupul matêmu ikang sinangguh akweh ngaranya. Anung matamwa yatikâ tan katêmu n tinatwa winâswas ¹², iningêt-ingêt tan katêmu ikang sinangguh tuhu-tuhu tunggal ngaranya. Tumuluy ata ng ingêt-ingêt ¹³, umingêt-ingêta yan taya ng tuhu-tuhu sinangguh makweh ¹⁴; tatan ring ¹⁵ wâhya wastu juga katêkan ¹⁶ tatwa mangkana kramanya, tēkā ring ¹⁷ jñāna swarūpa pada tan katamwan an ikā ekânêka grahyakāra ¹⁸; karikâ grāhakākāra ¹⁹ kunang agrāhaka, b 35. agrāhya kunang tatwanya ²⁰, tan katêmu kahidēpanya, enak pwa kahidēpanya ring çûnyatâ ekaswabhâwa ²¹. Ikang çûnyatâ ning sarbwadharmma ekaswabhâwa ²²; mwan wâhyādhyâtma sakṣaṇa ²³ ingêt-ingêtēn ²⁴ ta ikang sinangguh çûnyatâ ngaranya, tan katêmu [h]atah tatwanya an grāhyarūpa an grāhakarūpa ²⁵,

¹ A. adhyâtma. C. dyatmika.

² A. kriya.

³ C. kabyêtan.

⁴ A. pakṣā. C. pākṣa.

⁵ A. sakâranya.

⁶ A. nirâkâranya.

⁷ A. çûnyata. C. saprakaranya han makatatwa çûnyata.

⁸ C. sambada.

⁹ C. kataman.

¹⁰ A. pakawak.

¹¹ A. ekaneka. C. hingêt han pakêwak ahekaw-ekan. En verder: apan tunggal katêmu ikang..... enz.

¹² C. tan katêmu tinata winaswas.

¹³ C. tumuluya hiningêt-ingêt.

¹⁴ C. umingêt-ingêt taya tuhu-tuhu sinangguh akweh.

¹⁵ C. ri.

¹⁶ C. katêkan.

¹⁷ C. ning.

¹⁸ C. tatân hana katēmyan ing ekagrahyakāra.

¹⁹ A. grāhakākara.

²⁰ C. karika grahyakakāra kunang agrahyaka, agrahyaka kunang tatwanya.

²¹ C. tan katēmwa kahidēpanya, enak pwa kahidyanya ring çûnya tan heka swabhâwa.

²² A. ekâswabhâwa.

²³ C. sâkṣât (wsch. beter).

²⁴ C. ingêt-ingêta.

²⁵ C. hân grahyarūpa satatâ sandeya.

satata ¹ sandeha ² prawṛtti ikang jñāna. Umabhyāsa ³ ikang cūnyatā kadi ⁴ rūpa bhāwana tan katēmu atah awaknya.

⁵ Nihan prastāwa nikā grāhya grāhaka rūpa. Ri wēkasau pwa ya ta sarwwaprapaṇca warjitaḥ, ikang jñāna tuminggalakēn sarwwaprapaṇca tan pamikalpa ring (h)ana taya, ya ta pagēh sthiti tanpolah, ākāçamata lwirnyâlilang anirawāraṇa ⁶, paḍa lâwan ākāça. Ndah yatika wastu sinangguh prajñā-pāramitā nga ⁷ ikang inabhyāsa dang hyang sarbwa siddhi, matangnyan ⁸ pangguhakēn ikang kahyangbuddhān.

Iti nāhan lakṣana ning sinangguh ṣaṭ pāramitā ngaranya.

Kagēgō pwekang ṣaṭ pāramitā denta, kita ng tathāgatakula jinaputrādhikarmika ⁹, lakṣaṇakēn tang catur pāramitā.

Catur pāramitā ngaranya: metri, karuṇā, muditā, upekṣā.

Metri ngaranya: parahitakākr̥twa, ākāra ¹⁰ ning jñāna sang satwa wiçesa. Sang satwa wiçesa ngaranya: sang tumakita ¹¹ ṣaṭ pāramitā mwan catur pāramitā, sira ta satwa
b 36. wiçesa ngaran ira. Ākāra ¹² ning jñāna nira gumawe haywa ning para ¹³. Para ¹⁴ ngaranya: sarbwa satwa, kaniṣṭhamadhyamottama, ikang sih ring para ¹⁵ tan phalāpekṣa, ya metri ngaranya.

Karuṇā ngaranya: paraduḥkha wiyogecca, ākāra ¹⁶ ning jñāna sang satwa wiçesa ahyun (h)ilanga ni duḥka ning sarbwa satwa. Tiga lwir ning duḥka ning para ¹⁷, pagawayan sang satwa ¹⁸ wiçesa karuṇā, lwirnya: duḥka-duḥkatā, sangskāra-duḥkatā, parināma ¹⁹-duḥkatā. Nāhan lwirnyan tiga ng duḥka.

¹ A. satathā.

² C. sandeya (zie ²⁵).

³ C. emabyāsa.

⁴ A. cūnyatādi.

⁵ (— ⁵) A. ri anyatāman ikang grāhya grāhaka rūpa ring wēkasanya pwa yathā sarwwaprapaṇcawārjjitaḥ, ikang jñāna tuminggalakēn sarwwa prapaṇca tanpa mikalpahana tāya ekāneka grāhya grāhaka nirmuktaḥ, kaluput sangkeng grāhya mwan grāhaka prajñā kewala
a 36. tanpa ng abhiniweça, ya tãpagōh sthiti tanpowah, ākāçamatā lwirnya lilang anāwarapa.

⁶ Tot hier dit gedeelte in C.

⁷ A. matanyan.

⁸ A. adikarmmikā.

⁹ A. akāra.

¹⁰ A. tumakita.

¹¹ A. pāra.

¹² A. twa.

¹³ A* parināma.

Duhka-duhkatâ ngaranya: pangalapnya sor sangkeng janmanya tambayan, kadyanggâning janma-mânuṣa, mâti pwa ya, mangjanma ta ya goh gawayâdi, yatikâ duhka-duhkatâ ngaranya.

Sangskâra-duhkatâ ngaranya: pâpa walwi-walwinya [h]iri-
a 37. kang janma katêmu denya tambayan, kadyanggâning janma wwang, mâti pwa ya, mangjanma ta ya wwang muwah. Yatikâ sang[a]skâra-duhka(tâ) ngaranya.

Pariṇâma ¹-duhkatâ ngaranya: pangalapnya janma sor muwah ri huwusnyan pamangguhakên janma lëwih sangke janmanya ri tambayan, kadyanggâning janma-mânuṣa, mâti pwa ya, sangka ri tau pramâdanya ² ring dharmma, mangjanma ta ya dewatâ, sangka ri pramâdanya ² mangjanma ta ya mânuṣa muwah. Yatikâ pariṇâma ¹-duhkatâ ngaranya.

Nâhan lwirnyan tiga ikang duhka. Ikang satwa amangguhakên duhka mangkana kramanya, yatikâ kinënan karupâ de sang satwa wiçesa.

Triwidhâ karupâ jñeyâ, tiga prakâra ning karupâ, lwirnya: satwâ lambana-karupâ, dharmmâlambana ³-karupâ,
b 37. anâlambana-karupâ. Nâhan lwirnyan tigang karupâ.

Satwâlambana ⁴-karupâ ngaranya: aprahîṇâtma drṣṭî-nâm duhkhitasatwâlambanâ karupâ, karupâ ning hanâgrahanya ⁵ ryy awaknya: an gawayakên ikang karupâ irikang satwa ⁶ manêmu duhka inâgrahanya ⁷ pagawayan[a] karupâ, tēlas pagawayan [â] metrî, prthagjjanânâm satwâlambana-karupâ, kadyanggâning karupâ ni prthagjana ⁸, satwâlambana ⁴ karupâ ngaranya.

Dharmmâlambana ³-karupâ ngaranya: prahîṇâtma drṣṭî-nâm duhkha, sangskârawiṣayâ karupâ, karupâ ning tan hanâgrahanya ⁵ ryy awaknya, an gawayakên ika karupâ, irikang satwa manêmu duhka, makatangguan hana ni abhiniweçanya ri duhka ning satwa pagawayan karupâ, tēlas
a 38. pagawayan metrî, mahâsatwasya âryyasya dharmmâ-

¹ A. parinâma.

² A. pramadanya.

³ A. dharmma —.

⁴ A. satwa —.

⁵ A. — grâ —.

⁶ A. satwâ.

⁷ A. inagrahanya.

⁸ A. prthagjana.

lambanâ karuṇâ, kadyangani karuṇâ sang mahâsatwa sang âryya, ya dharmmâlbambana ¹-karuṇâ ngaranya.

Anâlbambana-karuṇâ ngaranya: prahinâtmadr̥ṣṭinâ me-
wanabhiniweçasangskârawâhini mârge byawa-
sthitânâmanâlbambanâ karuṇâ, karuṇâ sang tan
hanâbhiniweçanya irikang satwa pagawayan karuṇâ, tēke
dharmmanya, makatanggon tau hanâbhiniweçanya, an gaway-
akēn ikang karuṇâ ring satwa manēmu duḥka tēlas pagawayan
metrî, grâhyagrâhakâbhiniweçawigatânâṃ bud-
dhâbodhisatwânâṃ anâlbambanâ karuṇâ, kadyang-
gâni karuṇâ sang bodhisatwa nirâgraha ², ya anâlbambana-
b 38. karuṇâ ngaranya.

Iti nâhan prabheda ni karuṇâ

Muditâ ngaranya: parahitatustih satwawipeçasasya
jñânasyâkârah, inak ny âkâra ³ ni jñâna sang satwa wipēça
de ni suka ni satwa, tēlas pagawayan ira metrî karuṇâ,
muditâ ngaranya. Tigang muditâ: satwâlbambana ⁴-muditâ,
dharmmâlbambana ⁴-muditâ, anâlbambana-muditâ. Nâhan lwir-
nyan tiga, kadi dening umartha ⁵ tiga ngûni, mangkana
dening umartha ⁵ tiga mangke.

Upekṣa ngaranya: lâbhânapekṣa satwawipeçasasya
jñânasyâkârah, âkâra ² ni jñâna sang satwa wipēça tanpa
ng apekṣâ lâbha. ⁶ Tanpa ng apekṣâ lâbha ⁶ ngaranya; tan
a 39. wawarēngō ni jñâna sang satwa wipēça ring walēs: pûjâstuti
ngûniweh [h]artha. An gawayakēn ikang metrî karuṇâ muditâ
ring satwa, makanimitta katonan i duḥka ning satwa, yogya
pagawayana upekṣâ. Sinamprayutta deni kagawayan ing upek-
ṣâ, tigang upekṣâ: satwâlbambanopekṣâ ⁷, dharmmâlamba-
nopekṣâ ⁸, anâlbambanopekṣâ. ⁹ Sakrama ny artha nikang tiga
ngûni mangkanârtha nikâ tiga mangke.

I kang metrî karuṇâ muditâ upekṣâ, yatikâ sinangguh catur
pâramitâ ngaranya.

¹ A. niragrâha.

² A. akâra.

³ A. satwa —.

⁴ A. dharmme.

⁵ A. umarthâ.

⁶ A. âpekṣanâbha.

⁷ A. satwa —.

⁸ A. dharmma —.

⁹ Ontbreekt in het H.S.

Papupul ni catur pâramitâ mwanğ sağ pâramitâ, lwi(r)nya :
 Dâna, çîla, kşânti, wîryya, dhyâna, prajñâ, metrî, karuṇâ,
 muditâ, upekşâ. Yatikâ sinangguh daça pâramitâ ngaranya,
 yatikâ matatwa pañca dewî :

- 6 39. Bajradhâtwiçwarîdewî mahâprajñârûpawatî.
 patyau paramasewitâ sağpâramitam ucyate.

Çrî Bajradhâtwiçwarî sira ta lëwih prajñâ nira, atëhër
 surûpa, aticaya ¹ de nira sewitaswâmi ² ri bhaṭâra Wairocana,
 sira ta makatatwa ng sağpâramitâ.

Maitri Locanâ wijñeyâ Mâmakî karuṇâ matâ
 muditâ Pâṇḍarawâsi upekşâ Târâ ucyate.

- Bharâlî Locanâ metrî tatwa nira, bharâlî Mâmakî karuṇâ
 tatwa nira, bharâlî Pâṇḍarawâsinî ³ sira ta makatatwa ng
 upekşâ. Mangkana tingkah ning daça pâramitâ, an makatatwa
 pañca dewî, ya ta matanguyan ⁴ sang mangabhyâsa hayu
 a 40. dewî, sira sewita ⁵ rumuhun ri wâhyâdhyâtmika, apan sira
 paḍa ⁶ ning umanggihakën i kahyangbuddhân.

Iti daçapâramitâ parisamâpta, paramamârgga ḍatang ring
 mahâbodhi ikâ.

Huwus pwa enak wruhta irikang daçapâramitâ mahâmârgga,
 kawruhi tang paramaguhyâ mwanğ mahâguhyâ.

Paramaguhyâ ngaranya : rûpa ni awak ⁷ bharâla, âpan
 sinangguh mahâwiçesa, kapratyakşa de sang yogîçwara.

Mahâguhyâ : ikang kâraṇa ri kapanggihan bharâla, lwir-
 nya : yoga lâwan bhâwanâ. Pât lwir ning yoga, pawêkas
 ḍang âcâryya çrî Dignâga ⁸ pâda, lwirnya : mûla-yoga, madhya-
 yoga, wasâna ⁹-yoga, anta-yoga.

- 6 40. Mûla-yoga ngaranya : humiḍëp hana bharâla ring âkâça.
 Madhya-yoga ngaranya : humiḍëp hana bharâla ring çarîra.
 Wasâna ⁹-yoga ngaranya : humiḍëp hana bharâla ring prthiwî-
 maṇḍala. Anta-yoga ngaranya : humiḍëp hana bharâla ring
 çûnyatâ-maṇḍala.

¹ A. atisaya.

² A. çewitâçwami.

³ A. pâṇḍarawasiñî.

⁴ A. matanyan.

⁵ A. çewita.

⁶ A. pâḍa.

⁷ A. âwâk.

⁸ A. dinâga.

⁹ A. waçana.

Çûnyatâ-maṇḍala ngaranya : deça ning bhinâwanâ. ¹

Deça ning bhinâwanâ ¹ : pāt kweh ni bhâwanâ. Lwirnyan pāt : çastî ²-bhâwanâ, uṣmi ³-bhâwanâ, wṛddha-bhâwanâ, agra-bhâwanâ.

Çastî-bhâwanâ ngaranya : wikalpa ⁴ ri hilang ning rāga. Uṣmi-bhâwanâ ngaranya : wikalpa ⁴ ri hilang ning dweṣa. Ūrddha-bhâwanâ ngaranya : wikalpa ⁴ ri hilang ning moha. Agrabhâwanâ ngaranya : wikalpa ⁴ ri hilang ning kleṣa traya.

Krama ni patēmu ning bhâwanâ lâwan yoga, yekâ kawru-
a 41. hana panujunya. Çanti-bhâwanâ kâraṇa ning mûla-yoga ; uṣmi-bhâwanâ kâraṇa ring madhya-yoga ; ūrddha-bhâwanâ ngaranya kâraṇa ring wasâna ⁵-yoga ; agra-bhâwanâ ngaranya kâraṇa ring anta-yoga. Mangkana krama ning patēmu ning bhâwanâ mwang yoga. Tunggal tatwa ni bhâwanâ mwang yoga, paḍa juâna sang yogî. Kunang bhedanya : ikang bhâwanâ manghidēp samanya, ikang yoga manghidēp swalakṣaṇa, dudû ⁶ ning wiṣaya tinût ning bheda ning wiṣayî.

Tumût tang catur âryyasatya ⁷, kawaçâkēn denta marapwan siddhi yogabhâwanânta, lwirnya : duḥka-satya, nirodha-satya, samudaya-satya, mârgha-satya. Nâhan lwir ning catur âryya-satya anung gēgōnta. ⁸

Iking yoga, bhâwanâ, catur âryyasatya, daçapâramitâ,
b 41. yatikâ sinangguh mahâguhya ikâ.

Sâjñâ mahâmpungku, parau ⁹ pwekang aji anung gēgō ¹⁰ ni ¹¹ pinakaughulun, marapwan kapanggih ikang parama-guhya, pâwak bhaṭâra wiçesa, marapwan siddhi nghulun?

¹ thinâwana.

² Beter: çânti? Zie beneden.

³ Beter: uṣṇî? Vgl. Skt. ūṣma voor: uṣṇa.

⁴ A. wikalpa.

⁵ A. waçana.

⁶ Stemt van af „ning” overeen met B, a 2.

⁷ A. aryyasâtyâ.

⁸ A. B. gēgōnta.

⁹ Stemt van af „paran” overeen met C b 2.

¹⁰ A. B. gēgō. C. anung yogya gēgōn denta rānak mahâmpungku kâraṇanta manggihakna kahyangbuddhan.

¹¹ A. nē.

A.

In! Hanâji sang yogadhâra¹ ngaranya, tigâkṣaranya tigârthanya: Adwaya² iti, nâhan lwirnya. Adwaya ngaranya: adwaya mwan adwaya-jñâna. Adwaya ngaranya: aṁ³ ah. Adwaya-jñâna ngaranya: ikang wruh tan wikalpa ri hana taya, tan wikalpa ri sêla ni⁴ hana taya, kewala humidēṅ⁵ nirâkâra.⁶ Hana linganteriya taha⁷, taya linganteriya taha, ri sêla ning (h)ana taya linganteriya taha, manameyaphala linganteriya taha, [taha

a 42. tapwa linganteriya, sakalingan ing manangguh]⁸ haywa juga sangçaya-taha pwa linganta, adwayajñâna mangkana linganta.

Ikang aṁ-ah mwan adwaya-jñâna ya adwaya ngaranya. Aṁ ngaranya⁹: pasuk ning bâyu, aṁ çabdanya, lumrâ ring çarîra, ngûniweh ring nawadwâra, sûryya-rûpa ikang çarîra hibêkan¹⁰ denya¹¹, smṛti-sûryya ngaran ikâ. — Ah ngaranya: wijil ning bâyu sangke¹² çarîra, ah çabdanya, mukṣa ring çarîra, candra-rûpa ikang çarîra ri mukṣa ning bâyu ring

C.

Hana ya [h]aji sayogacara ngaranya, tiga kârapanya, tigârthanya, lwirnya: adwaya iti, mangkana lwirnya, ikang aji adwaya ngaranya mwan adwaya-jñâna nga-aṁ ah, ikang wruh tan pamikalpa ring hana taya mwan ri sêla ning hana taya, kewala umidōṅg nirâkâra.⁶ Hana linganteriya tahâ, ri sêlaning hana taya linganteriya tahâ, mâuameyaphala linganteriya tahâ, tahâ pwa linganteriya tahâ, ya kalingan ing manangguh haywa juga sangçaya. Apa pwa linganteriya adwayajñâna.

¹ B. yoghadhâra.

² A. B. steeds: adwâya.

³ A. ang.

⁴ B. ning.

⁵ B. humidēṅ.

⁶ A. C. nirakâra.

⁷ B. tahâ.

⁸ Wat in A tusschen [] staat, is in de vertaling vervangen door het daarmee overeenkomende in C (gespatieerd).

⁹ ngaranya, ontbr. in C.

¹⁰ C. kaibêkan.

¹¹ C. dening.

¹² C. sakeng.

çarîra, somya lilang ahëning ikang çarîra wëkasan, çanta ¹-
candra ngaran ikâ, çanta smṛti ngaranya waneh. Ri hana ning
smṛti-sûryya çanta-candra dadi tang ² adwaya-jñâna, patëmu
ning adwaya mwanng adwaya-jñâna ³, ya tângdadyakën ⁴ di-
b 42. warûpa, [awâ sadâkâla, ahëning nirâwarâna kadi teja ning
mapik, apaḍang rahina sadâ, sugandha tan gawai-gawai,
surûpa tan gawai-gawai, surasa tan gawai-gawai sira katon
denta]. Ikang am-ah yatikâ sinanggah sang hyang adwaya
ngaran ira bapa sira de bhaṭâra hyang buddha. Ikang
jñâna wruh tan wikalpa humidëng nirâkâra ⁵, yatikâ sinanggah
sang hyang adwaya-jñâna ngaran ira. Sang hyang adwaya-
jñâna sira ta dewi bharâlî Prajñâ-Pâramitâ ngaran ira, sira
ta ibu de bhaṭâra hyang buddha. Sang hyang diwarûpa sira
ta bhaṭâra hyang buddha ngaran ira. ⁶

Sangsipta ning am-ah mwanng adwaya-jñâna ya rasa ⁷ ning aji
a 43. adwaya ikâ. Ikang aji adwaya sari ⁸ ning aji tarkka wyâkarâna.

Uli(h)an ⁹ ing angaji ¹⁰ tarkka: wruha ¹¹ ring adwaya-
jñâna, âpan bharâlî Prajñâ-Pâramitâ wëkas ning jñâna ¹²
pinet [u]ing ¹³ mangaji ¹⁴ tarkka, hetunyan prakarâna kârâna
ri ¹⁵ kapanggihan ¹⁶ bhaṭâra hyang buddha.

¹ O. steeds: santa.

² C. hier tusschen: adwaya mwanng (Ook in de vertaling opgenomen).

³ mwanng adwaya-jñâna ontbr. in C.

⁴ A. tangdadyakën.

⁵ A. B. nirâkâra.

⁶ Van af awâ tot hier ontbreekt in C. Daardoor heeft het laatste H.S. het volgende (wat gespatieerd is, werd in de vertaling in de plaats gesteld van wat in den tekst tusschen [] is geplaatst): sang hyang diwarûpa sira ta bhaṭâra hyang buddha ngaran ira. Diwarûpa ngaranya: ikang katon apaḍang rahina sadâkâla ri sêḍangta mayoga. Ikang adwaya-jñâna ya ta sinangguh bharâlî Prajñâ-Pâramitâ ngaran ira, pinakebu de bhaṭâra hyang Buddha. Sang hyang adwaya sira ta swâmi de bharâlî Prajñâ-Pâramitâ, bapa sira de bhaṭâra hyang Buddha. Apan patëmu ning adwaya mwanng adwaya-jñâna yatikâ mijilakën diwarûpa, sangksepning um ah mwanng adwaya-jñâna yârtha ning adwaya çâstra, ajinta, artha ning aji mangkana ya ta [h]udin pëgatakna gësëngana ring sadâbhyâsa, sâdhananta manggihakna kahyangbuddhan (Vgl. A, b 43).

⁷ C. rasa.

⁸ C. sâri.

⁹ C. ulihan.

¹⁰ C. haji.

¹¹ C. wruh.

¹² C. hajñâna.

¹³ C. ing.

¹⁴ C. haji.

¹⁵ C. ning.

¹⁶ C. kapangguha.

Phala ning mangaji¹ wyâkarapa wruha ri sang hyang adwaya, apan am ah wêkas ning aji wyâkarapa, hetunyan wyâkarapa kârapa nira ri katêmwana² sang hyang adwaya-jñâna.

Patêmu ning wyâkarapa mwanng prakarana yatikâ mijilakên aji tantra³, pinakâwak bhatâra hyang buddha.

Sangsiptanya: tang⁴ jñâna awak bhatâra hyang buddha, apan pêh ning jñâna matêmu lâwan bâyu humênêng inandêlakên ing çabda am-ah, ikang⁵ sinangguh sang hyang diwa-
b 43. rûpa ngaran ira. Sangksepunya⁶: artha ning adwayaçâstra ya ta⁷ udik⁸ pëgatakna gësengananta ri sadâbhyâsa, sâdhanantât⁹ manggihakna ng kahyangbuddhân.

Mapa de ning lumêkasa?¹⁰ Makasâdhana sang hyang adwaya.¹¹ Tau kari ikang bâyu am mangkana¹² lingnya, ya ta isêp i¹³ tutuk, andêlakên i¹⁴ gurung-gurungan, haywa ta wawarêngö ri pasuk wêtu ning bâyu sakeng irung; ikang inandêlakên ing gurung-gurungan, ya ta lumrâ humibêk i¹⁵ çarîranta kabeh, atêmah¹⁶ sûryya rakta warpa.¹⁷ Muwah dadyakna [ng] tang¹⁸ bâyu ah, mangkana lingnya: andêlakên i¹⁹ gurung-gurungan, muksa ring çarîra, atêmah çanta candra, somya lila²⁰, saprapâyâma²¹ ngaran ikâ²², nityasâ kita mangkana, hilang sarwwakleçanta, ri huwus nikâ, andêlakên tang buddhânusmarapa.

Buddhânusmarapa²³ ngaranya: sang hyang adwaya-jñâna kasâkşât²⁴ kṛta²⁵ ni tan hana ning hidêp, len tang hidêp

¹ C. haji.

² C. nirân katêmwa.

³ C. y-a (pinakâwak)

⁴ A. tan.

⁵ Met Sangkse eindigt B, b 3. B a 4 sluit niet aan.

⁶ A thâ.

⁷ C. hudinta. Vgl. citaat uit C bij b 42.

⁸ C. sadhananta.

⁹ Punctuatie onzekel.

¹⁰ C. mangkana, ontbr.

¹¹ C. ing.

¹² C. atêmahan.

¹³ A. C. warpa.

¹⁴ C. dadyakên ang bâyu.

¹⁵ C. hilang.

¹⁶ A. saprapâyama. C. — mâ.

¹⁷ C. ngaran ika, ontbr.

¹⁸ C. ontbr.

¹⁹ C. sâkşat.

²⁰ C. kṛtanâning hidêpta tingkahnya enz.

mwang manghidëp, tingkahnya : ikang bâyu tan masuk mëtu ri ¹ tutuk, ring ² irung kunang mukša mwang ikang ³ çarîra de ni ⁴ kaçaktin ⁵ sang hyang adwaya mwang kaçaktin sang hyang adwaya-jñâna, ri wëkasan awâ ⁶ lîlâhëning awâs ikang çarîra, mwang ⁷ tanpanghidëp, tan hinidëp, kewala lilang ahëning nirâwarâna ikang çarîra, nirâkâra apaðang rahina sadâkâla çarîranta, kadi miñak inandëlakën ⁸ miñak. ⁹ Sira b 44. ta dewa wiçësa ri boddha, bhañâra paramaçûnya ngaran ira, sira ta bhañâra paramaçiwa ngaran ira, bhañâra puruša sira de sang wadiçisyâ bhagawân Kapila, sang hyang âtma ngaran ira de sang wadikanabhakšyaçisyâ ¹⁰, bhañâra nirguṇa ngaran ira de sang wadi weṣṇawa, sira ta phala ni ¹¹ pratyakša de ðang âcâryya nirâkâra ¹², sira ¹³ matëmah bhañâra ratnatraya mwang bhañâra pañca tathâgata de ðang âcâryya sâkâra ¹⁴, sira inandëlakën ri ¹⁵ sang arcca, pratima, pëta de ðang âcâryya wâhyaka, sira sang hyang wiçësa jîwa ¹⁶ ngaran ira, sira ta sang hyang wangsîl ¹⁷ ngaran ira wanëh.

Aturû pwa kita rumëgëpa mangkana yekâ yoganidra ngara- a 45. nya, aturû tan pangipi. Ewöh katamwan ¹⁸ ira, apan sira phala ning sarbwa ¹⁹ yoga, sarbwasamâdhi, sarbwabrata, wëkas ning sarbwapûjâ, sarbwapraṇamya, sarbwamantra, sarbwastuti ²⁰, nityasa pwa sira katon denta, wënanng ta

¹ C. ring.

² C. ring, ontbr.

³ C. ikang, ontbr.

⁴ C. de ning.

⁵ C. çakti.

⁶ C. tâwâlilang.

⁷ C. mwang jñâna tâpanghidëp: kewala.... enz.

⁸ C. inandëlan dening.

⁹ C. sira ta sang hyang diwarûpa nga pinakâwak bhañâra hyang buddha, sira ta dewa wiçësa, ... enz.

¹⁰ C — bhakša —,

¹¹ C. ning.

¹² A, C. nirâkâra.

¹³ C. sirata.

¹⁴ A. sakâra. C. çangkara.

¹⁵ C. ing.

¹⁶ C. jîwa wiçësa.

¹⁷ C. wangsîl.

¹⁸ C. kapangguhan.

¹⁹ C. sarbwa, ontbr.

²⁰ C. astuti.

kita¹ umratyakṣakēn² ikang dūra sūkṣma, kawaça pwa çarî-ranta mangelatwa kalawan³ sira, makanimitta kawaça ning samâdhinta⁴, yatikâ sinanggah amanggihakēn⁵ aṣṭeçwaryasuka⁶ ngaranya, yapwan çarîranta ekatwa kalawan³ sira, sadâkâla, tan saprayogi⁷ ta kita an pakâwak ri⁸ sira, yekâ sinanggah mokṣa shandha⁹ ngaranya, sinanggah siddha munîn-dra¹⁰ ngaranya.

Sang hyang adwaya mwan sang hyang adwaya-jñâna sira ta wêkas ning sarwawâstra, sarwa âgama sarbwasamyak-
b 45. byapadeça¹¹, sarbwopadeça, sarbwasamaya. Sang hyang adwaya mwan sang hyang adwaya-jñânâtaçâpan sira wêkas ning winarahakēn, ya ta matangnyan sang hyang yogâdi¹² parama nairâtmya¹³ ngaran ira waneh de sang boddha, ananta parama¹⁴ nandana¹⁵ ngaran ira de sang bhairawa, mârggayogâdi¹⁶ paramaguhya ngaran ira de sang siddhanta¹⁷, niṣkâlâdi¹⁸ parama ngaran ira de sang weṣṭawa¹⁹, sira ta sodhamatatwânta²⁰ ngaran ira, ewöh sang kumawruhane sira.²¹

Sâjnâ²² mahâmpungku, tulusakna pwa²³ sih çrî mahâmpungku ri pinakanghulun, warahēn ri²⁴ lakṣana muwah sâdhana²⁵ ni umangguhakna sang hyang diwarûpa.

¹ C. takita in A. onleesbaar.

² C. umratyakṣakna.

³ A. kâlawan.

⁴ A. samâdhi denta.

⁵ C. yeka sinangguh kâṣṭeçwaryyasuka.

⁶ A. aṣṭeçwaryyasuka.

⁷ C. tanpa prayoga.

⁸ C. ing.

⁹ A. skanwa. C. kânwa.

¹⁰ A. siddha munindra. C. sinangguh munindrâ.

¹¹ C. byapaka de sang...

¹² A. yogadi.

¹³ A. neratmya.

¹⁴ C. paramâ.

¹⁵ A. nandhana.

¹⁶ C. yodi paramâ... enz.

¹⁷ A. sidânta. C. siddhanta.

¹⁸ A. niṣkâlâdi.

¹⁹ A. weṣṭawa.

²⁰ C. soddhasatwanta.

²¹ Hier eindigt dit deel in C.

²² Van hier af ook B 1, waar geopend wordt met: awighnam astu.

²³ pwa, ontbr. in B.

²⁴ B. wah ni.

²⁵ A. sadânâ. B. sadana ning...

Auñ! Pakenak¹ denta rumëngö² kita ng³ tathâgatakula
 jinaputra. Ikang çarîra aṣṭa⁴ dalapan malawö, wwalu lawö-
 a 46. lawönya, lwirnya⁵: mata⁶, nga. talinga, nga. irung, nga.
 tutuk, ba, pâyupastha⁷, ba, nâhan⁸ pinakalawö-lawönyan
 wwalu⁹, ya ta inandëlakën¹⁰ bajrajñâna. Bajrajñâna¹¹ nga-
 ranya: sang hyang adwaya-jñâna. Ikang lambe¹² i sor i
 ruhur¹³ mwanng ilat, ya ta bajrarûpa, makawarak tungtung
 ning jihwa¹⁴, makaçuci¹⁵ lambe i sor i ruhur¹³; ikang
 bajra mangadëg¹⁶ ri çarîra padmarûpa¹⁷ sake tungtung ning
 ilat, mingsor tang am-kâra, mandël i sor ni padma, [ikang
 am¹⁸-kâra mandël i sor ni padma], ya ta tëmah sûryya,
 dumilah deni dilah nikang sûryya, lëbur arok; dadi tang
 ah-kâra lumëpasakën lëbur ikâ kabeh, mukṣa parok ni lëbur
 nikâ, mwanng ikang âkâra tëlâs dadi tang mañiratnanirmma-
 b 46. lâkâra, ya ta panganusmarananta irikang râṭ kabeh.

Yan hana wwanng alara prihati kunang katuturananta
 kadyangga ning cintâmañi¹⁹, hilang ikang duḥka denya,
 apan ikang jñâna kita këna(?) nirmmalâkâra ri swacittanta,
 atëmahan sang hyang diwarûpa sira.

Muwah (h)ana ta sapta janma ngaranya. Gawayakna[na]nta
 kang pratipatya²⁰ ning adwaya. Sâdhana mâtra tau parowang
 prajñâ kadi manah ning rarai jro wêtang, ya jambhala-²¹
 samâdhi ngaranya.

¹ B. Enak.

² B. rumëngë.

³ B. ng, ontbr.

⁴ A. aṣṭâ.

⁵ B. aṣṭa dalapaḍ malawë wolu lwirnyâ.

⁶ B. maṭâ.

⁷ A. payupasta. B. payupaṣṭa.

⁸ A. nâtan.

⁹ B. steeds: wolu.

¹⁰ A. inandëla.

¹¹ B. ontbr.

¹² A. steeds: lāmbe.

¹³ B. luhur.

¹⁴ B. jiwa.

¹⁵ B. sucika.

¹⁶ B. mangandëg.

¹⁷ B. padme. Hier eindigt B 1. B a 2 sluit niet aan.

¹⁸ A. ang.

¹⁹ A. cintamañi.

²⁰ A. pratipatyâ.

²¹ A. jambala.

Karëgëpan ing adwayayoga wruh ri tatwa kadi buddhi ning manuk wâhu têtës ri hantiga, ya wâgicwara ¹-samâdhi ngaran ikâ.

Karëgëpan ing adwaya mwanj prajñâ karupâ ri sarbwasatwa, ya lokeçwara-samâdhi ngaranya.

Karëgëpan ing adwaya mwanj bajra krodha karupâ ring a. 47. sarbwasatwa, bajrasatwa-samâdhi ngaran ikâ.

Karëgëpan ing adwaya mwanj prajñâ makapuhara ² anurâga ri sarbwasatwa, muniwaracintâmañi ³-samâdhi ngaran ikâ.

Karëgëpan ing adwaya mwanj prajñâ makâwasana ng warah-warah ri heyopadeça ⁴ ri sarbwasatwa, çwetaketu-samâdhi ngaran ikâ.

Karëgëpan ing bâyu an ⁵ çabdanya, humibëk ing çarîra sûryyarûpa ikang çarîra, hilang tang çarîra linëpasakën ⁶ dening bâyu ah çabdanya, mukça tan pahamëngan, tatanpâna ⁷ pasuk wëtu ni bâyu, hidëng ning bâyu tan hanâtah, çarîra citta tan hanâtah, samangkana awâ ⁸ lilang ahëning nirâwarana ⁹ nirâkâra ¹⁰ rahina sadâkâla pinakâwaknya, kumâra-nirbbâpa cittamañi samâdhi ngaran ikâ.

b 47. Kaping pitu ni samâdhi samâdhi ning meh muliha ri kolilahan ¹¹, manggihakna kamokšan. ¹²

Nihan ta waneh pâjara mami ri kita, ikang çarîra i jro i yawa stûpa ¹³ prâsâda. Kunang ta ngaranya ikang akçara: namañ siddham.

a, â; i, î; u, û; rë, rö; lë, lö; e, ai; o, au, ang, ah.
ka, kha; ga, gha; nga.

¹ A. wâgicwara.

² A. — puhara.

³ A. — cintamañi.

⁴ A. heyopodeya.

⁵ A. ang.

⁶ A. linëpasakan.

⁷ A. tatanpana, beter: tan hana (?).

⁸ A. awa.

⁹ A. pirawarana.

¹⁰ A. nirâkâra.

¹¹ B. kolihan.

¹² Van af: „tan ana pasuk wëtu ning bâyu” komt hier mee overeen B. a 26. Het loont niet de moeite al de varianten van den corrupten en verwarden tekst in B op te geven. Ik bepaal mij alleen tot de woorden, die de lezing van A. zouden kunnen wijzigen.

¹³ A. sthupa.

ca, ca¹; ja, jha; ña.
 ʈa, ʈha; ɖa, ɖha; na.
 ta, tha; da, dha; na.
 pa, pha; ba, bha; ma.
 ya, ra, la, wa.
 ɕa, ʂa, sa, ha.

Nihan lwir ning akṣara pinakāntara nikang ɕarīra prāsāda tatwa.

Nihan ajarnya: namaḥ: kāyaçuddha; siddham: hēning suka; a, ā: jauma² suka; i, ī: warpa³ sateja⁴; u, ū: rūpa paripūrpa⁵; rē, rō: mata mulat; lē, lō: talinga mangrēngö; e, ai: irung mangambu⁶; o, au: pâyupastha; ang aḥ: jñāna sūryya ɕānta candra.

a 48. Na: tahulan; mah: rudhira; si: daging; ddham: kulit: a: jñāna; ā: lrānya; i: warpa; ī: lrānya; u: rūpa; ū: lrānya; rē: mata; rō: lrānya; lē: talinga; lō: lrānya⁶; e: irung; ai: lrānya; o: pâyupastha; au: lrānya; ang: sūryya; aḥ: ɕānta candra.

Ka, kha; ga, gha, gha; nga.
 ca, ca⁷; ja, jha; ña.
 mata mwan tinon. —
 ʈa, ʈha; ɖa, ɖha; ɳa.
 talinga mwan rinēngö. —
 Ta, tha; da, dha; na.
 irung mwan kambung.⁵
 Pa, pha; ba, bha; ma.
 pâyupastha. —
 Ya, ra, la, wa.
 bhūmi. —
 ɕa, ʂa.
 suku kalih. —
 Sa, ha.

⁸ Lees: cha.

¹ B. jñāna.

² A. — ɳna.

³ B. saha teja.

⁴ B. mangambung.

⁵ Van af: lē ontbr. in A.

⁶ Komt het voorgaande overeen met B. a. 26, van af irung vindt met dit gedeelte op B. a 4!

⁷ Lees: cha. Zoo ook beneden.

tangan kalih. —

Ka, kha¹; ga, gha.

pa, pha; ba, bha.²

kâmadhâtu. —

Nâ, ga, ja, lâ.³

ña, na, nga,

têlêknya. —

Ta, tha, da, dha,

ya, ra, la, wa,

rûpadhâtu⁴. —

Ka, kha; ga, gha;

ca, ca; ja, jha;

arûpadhâtu⁵. —

Ka: têtêknya

ça: paryyanta ning⁶ jñâna

şa: strî

sa: puruşa

ma: usus

nâgâng⁷lêkêr

ha: rasuk ning adwaya.

- 6 48. Ikang akşara 37⁸ kwehnya⁹ adwayâtmaka ikâ kabeh, arok lawan kleça, awêlu rûpanya; ngke çarîra stûpa¹⁰ i heng i jro prâsâda, i tanḍas nikang stûpa prâsâda çarîra ngka ta kahanan bhaṭâra hyang buddha masamâhitarûpa nira ngkana. Pâjar sang hulun¹¹ kṛtopadeça i sang hyang Mahâyâna, kengötaknanta kita ng¹² jinaputra.

Nihan ta waneh¹³ pâjara mami ri kita: haywa dṛçya dening len çarîranta mwang huripta, radinana¹⁴ wehalilanga, matanta

¹ B. ta.

² B. da.

³ B. deze reg. ontbr.

⁴ A. rûpyadhâtu.

⁵ A. asarûpyadhâtu. B. açarupadatu.

⁶ B. ça nga prayanta ni.

⁷ B. nagang.

⁸ B. 7.

⁹ B. kwenya.

¹⁰ A. sthupa. B. swûpa.

¹¹ A. luhun.

¹² B. ng, ontbr.

¹³ B. C. muwah.

¹⁴ B. radina. C. huriptârodin, wehya....

- kalih âditya sateja ¹, talinganta kalih âditya sateja ², irungta kalih âditya sateja, i ilatta lambenta âditya sateja, hatinta, a 49. pusuh-pusuhta, wungsilanta, amprunta, paru-parunta, limpanta, ususta, âditya sateja tapwa ³ çarîranta kabeh i yawa i jro, mangkana denta mahayu çarîranta. Âditya sateja ngaranya: karëgëpan ing adwaya, yatânyan ⁴ [h]ilanga ⁵ sarwwakleça ri ⁶ çarîranta kabeh, tëmah ta çarîranta somya lilang.

- Lambenta i sor i ruhur patëmwaknanta tungtung nîlatta ⁷ ya ta andëlakna ⁸ ri tungtung ning [h]untunta ⁹, sëla ning [h]untu ¹⁰ i sor i ruhur sarambut deyanta, isëpta bâyu ¹¹ sake tutuk, pingsorakna tékeng pusër, miñduhurakna ¹² ikang bâyu humëñënga tan polaha ¹³, ikang bâyu sùksmâlit tatan ¹⁴ katëngëra ¹⁵ mingsor miñduhur, samangkana ng bâyu rakta dadi am ¹⁶ lingnya, atëmah âditya paripûrpa ¹⁷ sakaja ¹⁸ b 49. umasuk ri çarîranta. Ri huwus nikâ dadi tang manah alilang ahëning nirâwarapa ¹⁹, kadi kâla ²⁰ ning lahrû têngah ng we. Ikang âmbëk mangkana yeka sinangguh kahyangbuddhân ngaran ira, sira ta manik sarwwa saparipûraka ²¹ ngaran ira, mangkanâbhyâsanta sâri-sâri ²², yatânyan manggihakna ng kahyangbuddhân.

Muwah hana ta sapta samâdhi ngaranya, lwirnya: Pëgëng ikang bâyu sapraçwâsa ²³, humëñëng âmbëkanta, tan ²⁴ wa-

¹ B. C. overal: saha teja.

² B. C. talinganta... enz. ontbr.

³ B. kapwa.

⁴ C. yata matangnyan.

⁵ B. ilangan ing. C. hilanga ning.

⁶ B. C. ning.

⁷ B. nging (l. ning) ilatta.

⁸ A. andëlakënananta.

⁹ A. huntu.

¹⁰ B. C. sëla... ontbr.

¹¹ B. C. isëp bâyunta.

¹² A. C. minduhura.

¹³ C. tan polah.

¹⁴ A. C. tan.

¹⁵ A. C. katëngër.

¹⁶ A. ang.

¹⁷ A. — pna.

¹⁸ C. sakâjja.

¹⁹ A. nirawarapa. B. dadi ta jñâna malilang hahëning haho lilawarana ka.

²⁰ B. tâtkala.

²¹ B. sma paripuraka. C. sarwwâsta paripûrpa rakta nga.

²² B. çari-çari.

²³ B. saprasaçwa.

²⁴ B. tan, ontbr.

warëngö [h]ri¹ hana taya, jambhala-samâdhi ngaran ikâ,
pûrwwa samâdhi ikâ.

Huwus ing² amëgëng wijilakën ta³ bâyunta, haywa kar-
kaça⁴ wëtunya, dadi tang âmbëk alilang kadi manah ning
manuk wahu têtës ri hantiga⁵, wruh ring wiuddha⁶ ning
kâya wâk citta, alilang nirmmala. Ikang âmbëk mangkana
wâgîçwara-samâdhi ngaran ikâ.

Katon pwekang sarbwasatwa kâsyasih dening râgâdi⁷, dadi
tang âmbëk (k)umingking⁸ haywa ning⁹ sarbwasatwa, masih
tanpa sangkan upakâra, ikang âmbëk mangkana lokeçwara-
samâdhi ngaran ikâ.

Dadi tang âmbëk makâwak bajra rodra humilangakën ikang
sarbwadusta citta, kumingking haywa ni rât kabeh, ikang
âmbëk mangkana bajrasatwa-samâdhi¹⁰ ngaran ikâ.

Dadi tang âmbëk âdibuddha ni ratu cakrawarti huwus
malahakën çatru çakti wënaug awch sakaharëp ning sarbwa-
satwa, ikang âmbëk mangkana mahâmuniwara cintâmapî-
samâdhi ngaran ikâ.¹¹

Dadi tang âmbëk (k)umingking¹² haywa ni¹³ sarbwa-
b 50. satwa, utsâha ri kagawayan ing dharmma ni¹⁴ sarbwasatwa,
ikang âmbëk mangkana çwetaketu-samâdhi ngaran ikâ.

Dadi tang manah alilang ahëning muka¹⁵ ring nirbbâpa
kadi sûryya paripûr[n]a alilang ahëning aho nirâwarapa¹⁶
awâ¹⁷ paçaug rahina sadâkâla kumâra nirbbâpa-samâdhi nga-
ran ikâ.

¹ B. ning.

² B. wus ning.

³ B. tang.

⁴ A. karkaça. B. kakarçana.

⁵ B. kadi manuk wahu hantës ing hantiga manah nira.

⁶ B. ri siddha.

⁷ A. râgadi. B. kasyasih ndaniraçadi.

⁸ B. nmiking.

⁹ A. ayuhan i.

¹⁰ B. mahamunisamâdhi waracitta ngaran ika.

¹¹ Deze alinea ontbrekt in B, wsch. door verwarring met het voorgaande.

¹² B. umingkin.

¹³ B. ning.

¹⁴ B. kagawayan ing sarbwa...

¹⁵ A. anirmukha ri...

¹⁶ A. nirawarapa. B. liwarapa.

¹⁷ B. awasa.

Nihan ta muwah kayatnâkna tēmēn-tēmēn yan ahyun amang-gihakna ng¹ kamokṣan. Ikang bâyu i² tēngēn Amitābha ngaran ira, ikang bâyu i³ kiwa Amoghasiddhi ngaran ira, ikang bâyu parēng mētu Ratnasambhawa ngaran ira, tan wētu ning bâyu kiwa tēngēn Akṣobhya ngaran ira, wēkas ning bâyu Wairocana ngaran ira, kahanan ira i tungtung ning irung⁴ i rahi i uṣṣiṣa, wēkas ning nirmala çuddhi-çuddhin⁵ sira kalima, sira ta sang hyang⁶ pañca rasa ngaran ira.

- a 51. Kunang yan ahyun ri karmmaprasara⁷ ikang bâyu i⁸ tēngēn atēmah (h)anâgñimaṇḍala⁹, trikoṇâkâra, dumilah rakta waru[n]a, madhyanya triçûla, sâdhananta ri sarbwakarmma ikâ.¹⁰

Waneh dadyakēn mahendramaṇḍala¹¹ ikang bayu i¹² tēngēn apasagi, dumilah kunang waru[n]anya kadi mās, madhyanya pañcaçucikabajra¹³ mēnga, sâdhananta ri wr̥ddhya ning hurip mwan ri wr̥ddhya ning sada¹⁴ ikâ.

Muwah dadyakēn mahendramaṇḍalâpasagi¹⁵, bhedanya putih tejanya¹⁶, somya, bajra i tēngah sâdhananta ring kaswasthân ika.¹⁷

I kang catur agramaṇḍala¹⁸ dadi waçikarapa¹⁹, âkarṣapa.

I kang uçwâse²⁰ kiwa atēmahan bâyumaṇḍala nirâkâra²¹, irēng, ijo, kuning kunang waru[n]anya, dumilah tungtung-

- b 51. nya kalih, dhwaja²² cihna patâkâ kunang tangan i²³

¹ B. ng, ontbr.

² B. i, ontbr.

³ B. ring.

⁴ B. grapa.

⁵ A. sudhi-sudhin. B. sudi-sudi.

⁶ B. saṇḍing sang hyang.

⁷ A. prasâra.

⁸ B. ri.

⁹ B. hatēmahan agni.

¹⁰ B. kamahika.

¹¹ B. mangdadyakēn.

¹² B. ri.

¹³ A. — çucika —. B. — sucika —.

¹⁴ A. sâdha. B. dṛwya ning ngurip mwan dṛwya ning sâda hika.

¹⁵ B. hendramaṇḍala.

¹⁶ B. warunanya.

¹⁷ Van af: sâdhananta, ontbr. in B.

¹⁸ A. açra. —. B. rasrama —.

¹⁹ A. waçi —. B. wasi —.

²⁰ A. uçwase. B. nguswase.

²¹ A. danirâkara. B. dening nirakara.

²² A. B. dwaja.

²³ B. ira.

kiwa mangrëgöp angkus kuṇḍala¹ lwirnya, sâdhananta ring âkarṣaṇa ikâ, sthambana² uccāraṇa³ kunang lâwau ta waneh dadyakën bâruṇamaṇḍala ikang uḇwāse kiwa, awëlu dumilah putih waru[n]anya, madhyanya⁴ sūkṣma maṇḍalâlîṭ, kadi çuddha sphatîka ri⁵ têngah pinakawaru[n]anya pinakacih-nanya, sâdhananta ring çântika ikâ.⁶

Kunang ikang paramawiçṣabâyu tanpolah ning uḇwāsa, kewalâlîlang⁷ ahëning nirâwarṇa humiḍëng nirâkâra ring ghrîṇa pradeçanya tēka ring rahi ryy uṣṣāsa çuci çuddha tan hanânggëlēh⁸ iriya, Wairocanasamâdhi ngaran ikâ.⁹

Kayatnâkna tēmën-tēmën sira, tan dadi drçya dening len
a 52. sira bwat¹⁰ mangdadyakën pâpa yan kâjar ing len, dadi mara(h)-winarahakën dān manghanâkna¹¹ [kna] gurukrama iring wwang.

Iti dang hyang kamahâyanikan parama samaya mahopadeça¹² ikâ de sang boddha, têngëtēn¹³ haywa cawuh, wēkas ning sangketa sira, sari ning kapaṇḍitan.

In! Sâjñâ mahâmpungku tulusakna pwa sih çrî mahâmpungku ri¹⁴ pinakanghulun. Sang hyang diwarûpa kapwâwak bhaṭâra buddha de çrî mahâmpungku. Mapa pwa ling sang paṇḍita waneh? Bhaṭâra ratnatraya mwanng bhaṭâra pañca tathâgata sira rakwâwak bhaṭâra buddha, çuddha, nila, pît[t]a, rakta, wiçwa waru[n]anira, dhwaḇa, bhûḥsparça, warada, dhyâna, abhaya mudrâ nira. Mangkana ling sang
b 52. paṇḍita waneh, ya tângde¹⁵ sandigdha ri¹⁶ jñâna ranak mahâmpungku. Pahidhyakna ta ranak çrî mahâmpungku¹⁷,

¹ A. kuṇḍalâ. B. kuṇḍalâkara.

² A. sthâmbhana. B. sthambana.

³ A. uccana. B. uccharana.

⁴ A. mādhyanya. B. ontbr.

⁵ B. ring.

⁶ B. saktika hika.

⁷ B. halilang.

⁸ B. hana ta lētēhnya.

⁹ B. ira.

¹⁰ B. byēt.

¹¹ B. ndan mangēnakna.

¹² A. mahopadeça.

¹³ B. tēnētēn.

¹⁴ B. ring.

¹⁵ A. B. tangde.

¹⁶ B. ri, ontbr.

¹⁷ B. van af: pahidhyakna, ontbr.

marapwan hilang ikang sangcaya jñāna, malya samyajñāna.¹

- Aum! Anakku kita ng tathāgatakula jinaputra, pahenak denta mangrēngō. Tiga bheda ning jñāna: wāhyaka, sākāra, nirākāra. Yan bhaṭāra diwarūpa sira pinakāwak bhaṭāra hyang buddha, jñāna² nirākāra kārāṇa nira, mwang grāhaka³ ri sira. Pinūjā pwa bhaṭāra buddha de ni jñāna sākāra cṛi mānakālēngka⁴ lwirnya: samangkana ta bhaṭāra hyang buddha maṇarīra dewatārūpa, dadi dening krihkāra cwetawarū[n]a, dhwaja⁵-mudrā, sira ta bhaṭāra cṛi Cākyamuni ngaran ira,
- a 53. sarwwadewagurūcyate, inajarakēn guru ning sarwwa-dewatā. Mijil tang dewatā sakeng cārīra bhaṭāra cṛi Cākyamuni ri tēngēn, rakta warū[n]a, dhyāna mudrā, makasangkan hrihkāra⁶ sira ta bhaṭāra cṛi Lokeṣwara ngaran ira. Mijil tang dewatā sake cārīra cṛi Cākyamuni kiwa⁷, nīlawarū[n]a, bhūḥsparcamudrā⁸, makasangkan brīhkāra, sira ta bhaṭāra cṛi Bajrapāṇi ngaran ira. Sira ta katiga bhaṭāra ratnatraya ngaran ira, sira sinanggūh buddha, dharmma, sanggha⁹, sira makatatwa ng kāya, wāk, citta, sira makaṇḍala ng asih punya bhakti, ahyun pwa sira¹⁰ pūrpū[n]a ning tribhuwana. Mijil ta bhaṭāra cṛi Wairocana sake muka cṛi Cākyamuni. Mawibhāga ta bhaṭāra cṛi Lokeṣwara, mijil ta bhaṭāra Amitābha¹¹
- b 53. mwang bhaṭāra Ratnasambhawa. Mawibhāga ta bhaṭāra cṛi Bajrapāṇi, mijil ta bhaṭāra Amitābha¹² mwang bhaṭāramoghasiddhi. Sira ta kalima sira sinangjñān¹³ bhaṭāra pañca tathāgata mwang bhaṭāra sarwwajñāna ngaran ira waneh. Mijil tang dewatā¹⁴ sarwwakāryya kartta sake kasarwwajñān¹⁵

¹ B. mahhya samājñāna.

² B. jñāna nira.

³ B. graha (ring sira).

⁴ B. cṛi nalēngka.

⁵ A. dhwajiwā. B. dwāja.

⁶ B. krihkara.

⁷ B. Mijil ta bhaṭāra dewata sakyamuni ring kiwa.

⁸ B. bhūḥsparcada —.

⁹ A. B. sangghya.

¹⁰ B. āpwa kita.

¹¹ Lees: Akṣobhya, dat oorspr. in A. staat, doch is doorgehaald, waarna Amitābha er onder is geplaatst. B. Akṣobhya.

¹² Ook hier staat in A. oorspr. Akṣobhya, wat in Amitābha is veranderd. — B. Amitābha.

¹³ A. sinangajñān. B. sinājñā.

¹⁴ B. bhaṭāra dewata.

¹⁵ B. sangkeng sarwwājñā.

bhaṭāra Wairocana, Iwirnya Īṣwara, Brahmā, Wiṣṇu, sira ta kinon mamaripûrṇ[n]ākna ng tribhuwana mwan isyanya de bhaṭāra Wairocana, donanya pagawayana ¹ kaparāthān mwan sthāna bhaṭāra pinūjā irikang kāla, dadi tang sthāwara ² janggamādi. Swargga hibēkan dewatādi marttyapada ³ (h)ibēkan mānuṣādi, pātāla hibēkan nāgādi de bhaṭāreṣwara Brahmā

a 54. Wiṣṇu, ya ta matangnyan ⁴ sarwwakāryya kartta sira, nora tan kahanan ira ⁵, ndān dinadyakēn de ni ⁶ kasarwwajñān bhaṭāra ṣrī Wairocana, kang sarwwakāryya kartta bhaṭāra Īṣwara Brahmā Wiṣṇu. Mangkana kahidēpan bhaṭāra sarwwajñā dening sākāra jñāna, pinūjā sira ring pañcopacāra jñāna tatwa. Kahidēp (p)wa sira dening wāhyaka jñāna ⁷ sang hyang areca pratimā pēṭa cākali, pinūjā ring pañcopacāra wāhya. Kalinganyānak(k)u: bhaṭāra diwarūpa sira dadi bhaṭāra ratnatraya, matēmahan bhaṭāra pañcatathāgata. Pañcatathāgata mangdadyakēn pañceṣwara ⁸, pañceṣwara ⁹ mangdadyakēn brahmarṣi, brahmarṣi mangdadyakēn sarwwajanma dewatādi. Pahanak ta manahṭa, haywa sangṣaya!

o 54. Nihan tang tatwa wiṣesa muwah pawaraha mami ri kita, krama ni ⁹ pañcaskandha ri sang yogiṣwara: rūpa, wedanā, sañjñā ¹⁰, sangskāra ¹¹, wijñāna.

Rūpa Wairocana jñeyah wedanā Ratnasambhawah sangjñāṣca Amitābhaṣca sangskārāmogha-
siddhidah. ¹²

Akṣobhyo wijñānam jñeyah pañcaskandhaṣca
ucyate. ¹³

pañcāṅgapañcābodhiṣca pañcatathāga-
tātmaka. ¹⁴

¹ B. pagaweya.

² B. tāṣṭawara.

³ B. madyapaḍḍa.

⁴ A. B. matanyan.

⁵ B. apan hora tan karyya nira, nora kahānan ira.

⁶ B. dening.

⁷ B. jabha.

⁸ B. pañcopaceṣwara.

⁹ B. ning.

¹⁰ A. sangjñā. B. ṣajñā. C. sajñā.

¹¹ B. saṣkara. C. saskara.

¹² B. ajñāṣca hamitabhaṣca saṣkarawogasiddhiṣca. C. sajñāṣca — saskarān-mogasiddhidah.

¹³ B. Akṣobhyawijñānamajñeyah pañcāṣkandhaṣca ucyate. C. — pañcāṣkandhaṣca etyate.

¹⁴ B. pañcāṅgapañcābodhiṣca pañcātathagatamakah. — C. ātmakah.

ka: Dang hyang Wairocana rūpa. Rūpa ngaranya: kulit, daging, otwat, tabulan, rāh, wuduk, sumsum, ya rūpa ngaranya.

Dang hyang Ratnasambhawa wedana. Wedana ngaranya: ikang manghiḍēp suka duḥka ya ¹ wedana nga.

Dang hyang Amitābha sañjñā. Sañjñā ² ngaranya: nāma ³, nāma ngaranya: aran; ya sañjñā ngaranya.

a 55. Dang hyang Amoghasiddhi sangskāra. Sangskāra ngaranya: ikang ginawe hetu mwang ginawe pratyaya ⁴, ya sangskāra ngaranya.

Dang hyang Akṣobhya wijñāna. Wijñāna ngaranya: samyajñāna. Samyajñāna ngaranya: pratyakṣānumāna; ya wijñāna ngaranya.

Skandha ⁵ ngaran ing ṣarīra, pañca ngaran ing lima, yata sinangguh ṣarīra lima ⁶ ngaranya. Maugkana tatwa ning pañcaskandha ⁷ ri sang yogīṣwara.

Nihan krama ning wijākṣara maugdadyakēn pañca tathāgata: aḥ, hūm, traṃ, hrīḥ, aḥ.

Wairocana tu aḥkāraṃ ⁸, hūmkāraṃ Akṣo-

bhyas tathā

traṃkāraṃ Ratnasambhawa hrīḥkāraṃ ⁹

Amitābho.

ka: Aḥ-kāra wijākṣara dang hyang Wairocana, hūmkāra wijākṣara dang hyang Akṣobhya, traṃ-kāra wijākṣara dang hyang Ratnasambhawa, hrīḥ-kāra wijākṣara dang hyang

b 55. Amitābha, aḥ-kāra moghasiddhidhaḥ, a-kāra ¹⁰ wijākṣara dang hyang Amoghasiddhi.

Nahan wijākṣarāmijilakēn pañcabuddha.

Nihan tingkah bhaṭāra buddha makāwak trikhala. ¹¹ Trikhala ¹¹ ngaranya: rāga dweṣa moha, kāntarbhāwerikā ¹² tang dambha, īrṣyā ¹³, mātsaryya.

¹ A. ya, ontbr.

² A. sangjñā. B. sājñā. C. sajñā.

³ B. mana. C. nāmah.

⁴ B. C. pratyakṣa.

⁵ B. C. kandha.

⁶ B. lilima.

⁷ B. kandha.

⁸ B. Werocana tuhakaram.

⁹ B. — karam ācā (!)

¹⁰ B. a-kāra, ontbr.

¹¹ A. B. trikāla.

¹² B. katabhāwerika.

¹³ A. B. irṣya.

Râgâmitâbho wijñeyah dweṣaṣcâkṣobhya ¹

bajradṛk

moha Wairocanaṣ cāpi trirûpabhâwantatataḥ. ²
ka: Ikang râga, ḍang hyang Amitâbha tatwa nira, ikang
dweṣa ḍang hyang Akṣobhya tatwa nira ³, ikang moha Wai-
rocana tatwa nira ⁴, ya ta sinanggih trikhala de sang yogi-
ḡwara. Kâraṇa ning walwi-walwi ⁵ ring tribhâwa ikang râga
dweṣa moha; tribhâwa ngaranya bhâwacakra.

Nihan tatwa ning trimala ri sang yogiḡwara:

Arthah Çâkyamuniḥ dikṣah kâma Lokeḡwara-

rocyate ⁶

ḡabda Bajrapâṇiḥ jñeyah trimalaṁ yogisanmatâ. ⁷

a 56. ka: Artha ḡri Çâkyamuni tatwa nira, kâma ḡri Lokeḡwara
tatwa nira, ḡabda ḡri Bajrapâṇi tatwa nira. Ikang artha
kâma ḡabda ya ta inajarakēn trimala ⁸ de sang yogiḡwara.

Râgadweṣamoho Buddhah arthakâmaḡabdât-

makah

dharmmasusmṛtribhâwâya smṛteḥ syât

duḡkhadhâraṇât. ⁹

ka: Bhaṭâra Buddha sira makatatwa ng râga dweṣa moha,
makâwak artha kâma ḡabda sira, ka: trikhala sira trimala
sira. Paran don ira n makâwak trikhala trimala? Makadon
dadya ni ¹⁰ smṛti marmma ¹¹ ning dharmma, makanimitta
smṛti ring ¹² dharmma, dadi makasangkan kadhâraṇân ing
duḡka, ya ta hetu nira n patēmahan ¹³ trikhala trimala ¹⁴,
duḡka hetu nika, marapwan ikang râṭ kabeh mahyun angu-
lahakna ng dharmma, sâdhauanyan umanggihakua ng inak

b 56. ambēk.

¹ B. dwesajñâkṣobhya.

² Deze regel ontbr. in A, is uit B bijgevoegd.

³ Ook dit gedeelte (van af: ka:) ontbr. in A.

⁴ A. moho Wairocana tatwa tatwa nira.

⁵ B. mawalwi-walwi.

⁶ B. Artta sakyamunidakṣa kamalokeḡwareḡate.

⁷ B. timalaṁ yogisâtmata.

⁸ B. hinaku ḡri maha.

⁹ B. darmmesusmṛtribhawâyah smṛtrisyandakadarabat.

¹⁰ B. C. ning.

¹¹ A. dharmme (ring). B. marmme (ning). C. râme (ning).

¹² B. C. ning.

¹³ B. tēmahan. C. atēmahan.

¹⁴ A. trimala, ontbr.

Buddho Cākyamuniḥ wādwān dharmmo Loke-
cwarah prabhuh¹

sanggho Bajrapāṇi jñeyas triratnan tu

widhīyate.²

ka: Dang hyang ṛi Cākyamuni paramārtha dang hyang
Buddha tatwa nira, ṛi Lokeçwara dang hyang Dhamma
tatwa nira, ṛi Bajrapāṇi āryya sanggha³ tatwa nira. Sira
ta sinangguh bhaṭāra ratnatraya ngaran ira. Wairocana, Ami-
tābha, Akṣobhya ratnatraya ngaran ira. Wairocana, Ratna-
sambhawa, Amoghasiddhi ratnatraya sira muwah.

Nihan tatwa ning trikāya: kāya, wāk, citta.

Kāyo Wairocanaç cāpi wākcāmitābho wijñeyah
cittam Akṣobhyabajraçca trikāyanāmasanmata.⁴

ka: Dang hyang Wairocana kāya; sarwwamudrā sarwwa-
lakṣaṇa, ya kāya ngaranya.

a 57. Dang hyang Amitābha wāk. Wāk ngaranya: sarwwaçabda
makādi mantra wijākṣara, ya wāk ngaranya.

Dang hyang Akṣobhya citta. Sarwwajñāna ya citta ngaranya.⁵

Ya ta matanguyan bhaṭāra ratnatraya sira trikāya, ling
sang yogiçwara.

Nihan tatwa ning triparārtha⁶ kawruhana, triparārtha⁶
ngaranya: asih, puṇya, bhakti.

Asih Wairocana jñeyah puṇyaçcāmitābhas tathā
bhaktiç cākṣobhyabajradṛk triparārthāniga-
cyate.⁷

ka: Bhaṭāra Wairocana sira asih. Asih ngaranya: sang kuma-
waçākēn catur pāramitā, ya asih ngaranya.

Bhaṭārāmitābha puṇya. Ikang kumawaçākēn ṣaṭ pāramitā,
ya puṇya ngaranya.

Bhaṭārākṣobhya si(ra) bhakti. Ikang lumaku satatāuūt rasa

b 57. ning āgama, matēguh rumakṣa tapa brata sangskāra⁸ mwang

¹ B. Buddhasakyamunirājan dharmmalokeçwaraprabhū.

² B. triratnatuwidiyate.

³ A. B. sangghya.

⁴ B. Kayowerosanaçcapi waçcamitabha wijñeyah citam akṣobyabajrañcā
trikayanawasanmatha.

⁵ B. Citta nga. sarwwajñāna idēp ya citta nga.

⁶ B. triparamārththa.

⁷ B. Asihwerocanājñeyah puṇya hamitabhasathatha baktimainkṣ obyabajradṛk
triparartha nugatyate.

⁸ B. saskara.

buddhaçāsana ¹ tan kawanēhan ² mangulahakēn dharmma, ya sinangguh bhakti ngaranya.

Ikang asih punya bhakti, ya triparārtha paramārtha ngaranya, makatatwa ng ratnatraya.

Nihan tatwa ning pañcadhātu ri sang yogiçwara. Pañcadhātu ngaranya: pṛthiwī, āpaḥ, teja, bāyu, ākāça.

Pṛthiwīdhātu Ratna-

sambhawah

tejodhātuçcāmitābho wāyuçcāmoghasiddhidah

Ākāçadhātu Akṣobhya etāni pañcadhātuni

satwena pañcadehaçca pañcatathāgatātmatmakā. ³

ka: Dang hyang Wairocana sira buddha, sira pṛthiwīdhātu.

Ikang abwat ⁴ ya pṛthiwī ngaranya.

Dang hyang Ratnasambhawa āpaḥdhātu. Ikang drawa swa-
a 58. bhāwa, ya āpaḥ ngaranya.

Dang hyang Amitābha tejadhātu. Ikang laghu swabhāwa, ya tejadhātu ngaranya.

Dang hyang Amoghasiddhi sira bāyudhātu. Ikang wala (?) ⁵ swabhāwa, ya bāyudhātu ngaranya.

Dang hyang Akṣobhya ākāçadhātu. Ikang taya swabhāwa, ya ākāça ngaranya.

Nahan krama dang hyang pañcatathāgata matēmahan pañcadhātu.

Ikang pañcadhātu ya ta pañcadeha dening sarbwasatwa, lwirnya: pṛthiwī pinakadaging, kulit, otwat, tahulan. Āpaḥ pinakarāḥ, wuduk ⁶, sumsum, reta çleṣma. ⁷ Teja pinakapanon. Bāyu pinaka uçwāsa. Ākāça pinakalēpa ⁸ ning çarīra, pinakaroma. Mangkana lwir ning pañca mahābhūta pinakā-

b 58. wak ning sarbwasatwa; saha kalāwan guṇanya pinakaçarīra: Pṛthiwī makaguṇa ng gandha, āpaḥ makaguṇa ng rasa, teja

¹ B. buddhāçāna.

² B. tan kasēlan.

³ B. Pṛtiwicatūrbūddhaçca apadhātu ratnasambhawah teja-datwaçcāmitabhaḥ amoghasiddhi bāyunam. Ākāçadhātu akṣobhya etanam pañcādatum satwena pañcādhevaçca pañcātathāgatātmatmakā.

⁴ B. sira buddha. Ikang abyēt... enz.

⁵ Stam: skt. wal. — B. walwā.

⁶ B. hiertusschen nog: utēk.

⁷ A. B. lesma.

⁸ B. pinakālpa (Zie vertaling).

makaguṇa ng rūpa, bāyu makaguṇa ng sparça, âkāṣa makaguṇa ng çabda. Ya ta hetu ning puruṣa kinahanan dening rūpa, rasa, gandha, sparça, çabda, âpan makâwak pañcadhātu.

Nihan krama dang hyang tathâgata patëmahan pañca rūpa skandha. Pañca rūpa skandha ngaranya: kalala ¹, arwuda ², ghana ³, peçi ⁴, praçaka. ⁵

Kalalam Bajrasatwaçça arwudha Ratna-
sambhawaḥ
ghaṇâmitâbho wijñeyah peçi Amoghasiddhidah.
Wairocana praçâkâyam pañcarûpâtmasam-
bhawaḥ

pañcâkârawiṣambodheḥ pañcatathâgatâ matâ. ⁶
ka: Dang hyang Akṣobhya kalala. ⁷ Kalala ngaranya: pila-pilu.

a 59. Dang hyang Ratnasambhawa arwuda. ⁸ Arwuda ⁸ ngaranya: wërêh.

Dang hyang Amitâbha ghana. ⁹ Ghana ⁹ ngaranya: daging akandêl, kadyangganing goh gawayâdi. ¹⁰

Dang hyang Amoghasiddhi peçi. ¹¹ Peçi ¹¹ ngaranya: daging alamêd, kadyangganing pipilikâdi. ¹²

Dang hyang Wairocana praçaka. ¹³ Praçaka ¹³ ngaranya: matangan, masuku, mahulu, kadyangga ning mânuṣa dewatâdi.

Nahan krama dang hyang pañcatathâgata patëmahan pañca-rûpa skandha, ya pañcâkâra wisambodhi ¹⁴.

Nihan krama ning pañcatathâgata jñâna ri sang hyang kamahâyânikan.

¹ A. kalâla. B. kâlala.

² A. arwudha. B. kapûrda (!).

³ A. ghana. B. ghanâ.

⁴ B. peçi.

⁵ A. praçaka. B. prasangka.

⁶ B. Kâlalam bajrasatwañca awûrddhâratnasambawaḥ gha-nâmitabhawijñeyah peçih amogasiddhidah. Weroçanaça-prakayam pañcarûpâtmasambawaḥ pañcâkârawisambodhaḥ pañcâtathagatatatakaḥ.

⁷ A. kalâla.

⁸ A. arwudha. B. kawurddha.

⁹ A. ghana. B. gaṇa.

¹⁰ A. gawayadi. B. hogahwayadi.

¹¹ B. posi.

¹² A. pipilikâdi. B. pepelikâdi.

¹³ A. praçaka. B. prakaça (!)

¹⁴ B. pañcâkarawisambodhi.

Çaṣwatajñānabuddhaṣca adarṣajñānākṣo-
 bhyaṣca¹
 samata Ratnasambhawaḥ kṛtyaṇcāmogha-
 siddhidah.
 Pratyaweṣṇaawijñeyo Lokeṣwara param-
 sukhaṁ²

etāni pañcajñānāni guhyaṇca parikīrtyate.³

b 59. ka: Ikang nisprapañca-jñāna kinahanan dening ātmaniyā-
 bhiniweṣa, yatika ṣaṣwata jñāna ngaran ika, jñāna bhaṭāra
 Wairocana ika.⁴

Ikang prabhāswara-jñāna⁵, jñāna lumēng kadi teja sang
 hyang āditya, ya adarṣana⁶-jñāna ngaranya, jñāna bhaṭārāk-
 ṣobhya ikā.⁷

Ikang jñāna grāhya-grāhakarāhita, tanpa nggēgō⁸, tanpa
 nggēgō awaknya, ya ākāṣamata-jñāna ngaranya⁹ jñāna bhaṭāra
 Ratnasambhawa ikā.

Ikang jñāna sarbwadharmanairātmya¹⁰, humiḍēp cūnyatā
 ning sarbwadharman nityadā¹¹, ya pratyaweṣṇa-jñāna¹²
 ngaranya, jñāna bhaṭārāmitābha ikā.

Ikang jñāna wyāpāra ring¹³ sarbwakriyā sarbwa hana
 taya, ngūniweh byāpāra polah ning awak yatikā kṛtyānu-
 a 60. ṣṭhāna¹⁴-jñāna ngaranya, jñāna bhaṭārāmoghasiddhi ika.
 Matangnyan karmmakuli¹⁵ ngaran ḍang hyang Amoghasiddhi
 ri de nira¹⁶ n byāpāra ri sarbwakarma.

¹ B. ṣatwājñānabuddhaṣca, arddhasajñānasobyāṣca.

² B. parisukam.

³ B. cāparikitate.

⁴ A. Ikang nisprapañcajñāna, jñāna bhaṭāra Wairocana, jñāna kinatayan
 dening atmammiyābhiniweṣa, yatikā ṣaṣwatajñāna ngaranya. B. Ikang
 nisprapañcā jñāna, jñāna kinahānan de ni hātmayanabhiniweṣa, yatika
 saṣwakājñāna ngaran ika, jñānā bhaṭāra werocana hika.

⁵ A. prabhāṣwara —.

⁶ A. adarṣa (jñāna).

⁷ B. Ikang jñāna bhrabaṣwarajñā, jñāna lumēkas kadi jñāna bhaṭāra
 haditya, ya hadarṣa jñāna ngaran ira.....

⁸ Lees: tan ginēgō.

⁹ A. ākāṣa samata.

¹⁰ B. dharmma ning rat (!)

¹¹ A. B. nityatwadi.

¹² B. pratyaweṣṇa.

¹³ B. ning.

¹⁴ A. kṛtyanyaṣṭana. B. nṛtyānūṅsika.

¹⁵ B. karmmakula.

¹⁶ B. denya (byapara ning).

Nahan ¹ prabheda ning pañcājñāna de sang yogiçwara, parama rahaşya ikā.

Nihan krama ning pañcatathāgatadewi, lwir nira: bharāli Dhātwiçwari, bharāli Locanā, bharāli Māmakī, bharāli Pāṇḍarawāsini ², bharāli Tārā. Nahan ³ pratyeka nira n pañca. ⁴

Dhātwiçwari mahādewi Wairocanapatiḥ jñeyā Locanākṣobhyapatiçca ⁵ Dhātwiçwarilocaneka. Māmakī Ratnasambhawaḥ Pāṇḍarawāsindewi ⁶ Amitābhapatijñeyas Tārāmoghasiddhipriyā ⁷.

ka: Bharāli Dhātwiçwari sira ta dewi lēwih makaswāmi
 60. bhaṭāra Wairocana. Bharāli Locanā makaswāmi bhaṭārākṣobhya. Bharāli Dhātwiçwari mwang bharāli Locanā tunggal tatwa nira, ya ta matangnyan caturdewi ikang dewi sumahākāryya ⁸ ni(ra) bhaṭāra Wairocana, makajñāna çāçwatājñāna ⁹, sarwwajñārūpa, lwir nira: Satwabajri, ratnabajri, dharmmabajri, karmmabajri. Nahan lwir ning caturdewi pariwāra bhaṭāra Wairocana. Sira ta kawaçākna kasewitan ¹⁰ ira de sang sādha-ka, marapwan enggal kapanggih ikang kawairocanan. Bharāli Māmakī dewi bhaṭāra Ratnasambhawa. Bharāli Pāṇḍarawāsini ¹¹ dewi bhaṭārāmitābha. Bharāli Tārā dewi bhaṭārāmoghasiddhi. Nahan krama bhaṭāra pañcatathāgata saha dewi.

a 61. Nihan tang wijākṣara mangdadyakēn ¹² caturdewi: e, waṁ, ma, ya.

Ekāraṁ Māmakī jñeyah waṁkāraṁ Ratna-
 sambhawaḥ
 makāraṁ Tārāyasmṛtaḥ yakāraṁ Locanā
 punaḥ.

ka: e-kāra wijākṣara bharāli Māmakī, waṁkāra wijākṣara bharāli Pāṇḍarawāsini ¹³, makāra wijākṣara bharāli Tārā, ya-

¹ B. Nihan.

² B. Pāṇḍarawāsini.

³ B. Nihan.

⁴ B. pañcadewi.

⁵ B. patiñca.

⁶ B. pāṇḍarawāsini dewi.

⁷ B. prihyah.

⁸ A. sumahākāryya. B. sumakāryya (ring).

⁹ A. çāçwatā —. B. çwaçatā —.

¹⁰ A. kaçewitan. B. kaçawitan.

¹¹ B. Pāṇḍarawāsini.

¹² B. mwangdadyakēn (1).

¹³ B. Zie boven.

kâra wijâkšara bharâli Locanâ, punah muwah ikang ya-kâra wijâkšara bharâli Dhâtwiçwari.¹

Nahan krama ning caturdewi wijâkšara:

Maitrî Locanâ wijñeyâ Mâmakî karupâ matâ² muditâ Pâṇḍarawâkyâ³ upekšâ Târâyasmtâ.
ka: Bharâli Locanâ metri tatwa nira. Ikang âmbëk asih⁴ tan makasangkan pratyupakâra⁵ ya maitrî ngaranya. Bharâli Mâ-
b 61. makî karupâ tatwa nira. Ikang âmbëk duḥka mulat ri⁶ lara ning sarbwasatwa, lumëkas ta ya manulung, ya karupâ ngaranya. Bharâli Pâṇḍarawâsinî⁷ muditâ tatwa nira. Ikang âmbëk suka tumon suka ning sarbwasatwa, ya muditâ ngaranya. Bharâli Târâ upekšâ tatwa nira. Ikang âmbek nirmala manganumoda⁸ suka nikang sarbwasatwa, tan mengët wehana⁹ suka, mwang arwâ pûjâstuti¹⁰ dening satwa¹¹ mauëmu suka, tan mengët, tan melik, tan gëmyau¹², kewala humëuëng mulat juga niṣparigraha jâti nikâ¹³, ya upekšâ ngaranya, yatikâ makatatwa ng bharâli Târâ.

Nâ¹⁴ maitrî karupâ muditâ upekšâ caturdewi tatwa nira, ling sang yogiçwara.

Ewaṃ bodhisamādhyottah¹⁵ sarbwamudrâ-
tathâgata¹⁶

suguhyatopitajñeyo buddhacâryyawicakṣanaiḥ.¹⁷
a 62. ka: Ikang kâjaran ing bodhi samâdhi mwang ikaug sarbwamudrâ pinakalakṣaṇanta mwang ikaug tathâgata inangën-

¹ Tatwiçwari.

² B. — karupâtmaka.

³ B. pânḍawarakyah.

⁴ B. mâsih.

⁵ B. patpakara.

⁶ B. ing.

⁷ B. Zie boven.

⁸ B. manumoddha.

⁹ B. wahana.

¹⁰ B. ngamujâstuti.

¹¹ B. kasatwa.

¹² B. gëmya.

¹³ B. hier tusschen: ikang buddhi mangkana.

¹⁴ A. B. na.

¹⁵ B. Ewaṃ bodhaṃ samâdhyontah.

¹⁶ B. tathagataḥ.

¹⁷ B. sugudhyatopitajñeyah budâcaryyawicakṣaṇah.

angēnta ¹, mwan̄g ikang paramaguhyā tathāgata niyata ² ikā kawruhana de sang buddhacāryyawicakṣaṇa, ka, ikang mahābodhi, ikang samādhi, ikang sarbwamudrā mantra yoga bhāwanā mwan̄g kawicakṣaṇan yatikāwak ning caturdewī Locanā, Pāṇḍarawāsini, Māmākī, Tārā. Iti caturdewī kawruhana ³ haywa tan prayatna, paḍa pawitra nira mwan̄g bhaṭāra hyang buddha, apan tan kapanggih bhaṭāra hyang Buddha yan ta kapanggih pāwak ning caturdewī de sang yogicwara.

In! Iti sang hyang kamahāyānan. ⁴

¹ B. hiningēt-ingētta.

² B. nihan ta.

³ B. kawruhakna.

⁴ B. Iti sang hyang kamayanikan adwāya sadana parisamaptā.

III. VERTALING.

Hulde aan Buddha!

- b 8. Als volgt is de bedoeling van om aḥ hum, als dit tot grondslag wordt genomen, om te leeren, dat de heilige drie sylben (ook) geheeten worden: paramârtha, kâya, wâk, citta, bajra. (1) ¹

Ehi watsa mahâyânam enz.

- d. i. Dit heilige Mahâyâna zal door ons aan U onderwezen worden, mantrâcâryyanayam widhim, het Mantranaya heet „de groote weg” van het (of: en) Mahâyâna, a 9. deçayiṣyâmi te samyak. Dit nu zal door ons gewezen worden, onderwezen worden aan U, bhâjanas twam mahânaye, nu gij geworden zijt pâtrabhûta (= tot een vat geworden) ², geschikt om onderwezen te worden (of: is het gepast, dat gij onderwezen wordt) in den heiligen Dharma van (of: en) het Mantranaya. (2)

Atîtâ ye hi sambuddhâḥ enz.

- d. i. Bhaṭâra Buddha, de Verledene, de Verlichten in vroeger tijd, zooals: Bh. Wipaçyî, Wiçwabhû, Krakucchanda, Kanakamuni, Kâçyapa, Buddha's van het Verledene heeten ze allen. Tathâcâiwâpy anâgatâḥ, en Bh. Buddha, de Toekomstige, de naar ons toegekeerde Verlichten, zooals de edele B. Maitreya in de eerste plaats, Samantabhadra aan het eind, Buddha's van de Toekomst heeten ze allen.

- Pratyutpannâçca ye nâthaḥ, en daarbij de glansrijke b 9. (= Çri) Bh. Çâkyamuni, Buddha van het Tegenwoordige

¹ De cijfers tusschen () hebben betrekking op de aantekeningen.

² Volgens Sansk. W.B. van Bôhtlingk: „verdienend Etwas von Jmd. zu empfangen.” Vgl. echter bhâjana in het Sanskrit-vers.

is hij geheeten, die wordt nu door U tot Buddha genomen, zijn leer wordt door uw hart gevolgd. *Tiṣṭhanti ca jagaddhitāḥ*, voortdurend zorgt hij voor het heil en geluk van alle wezens, hij zal overpeinzen de verlossing van de geheele wereld uit den kring der wedergeboorten (= *saṁsāra*), hij is in staat te overdenken de uitblussching van den ondergang der wereld.

Taiṣṭha sarbwaṛ imāṁ bajraṁ enz.

d. i. Die drie heeten: Bh. Buddha, de Verledene, de Toekomstige en de Tegenwoordige, er is geen andere weg, waardoor de toestand van „Verlichte“¹ bereikt wordt. *Jñāta-wā mantrawidhim paraṁ*. Het *Mahāyāna*, de groote weg (of: de groote weg van het M.) wordt door U gevolgd, het dient U tot weg, om te komen in het rijk van het *Nirwāṇa*. *Prāptā sarbwaṛjñatā wīraiḥ bodhimāle hy alakṣaṇa*. Rustig houdt ge U bij het *Mantranaya*, daardoor verkrijgt ge de alwetendheid (= *sarwwajñā*), dat is het middel om te bereiken den staat van „Verlichte“ op den grondslag van het „volkomen inzicht“.

Mantraprayogam atulaṁ enz.

d. i. Daar de glansrijke Bh. *Çākya* muni den staat van het „*Māra* overwonnen hebben“ bereikt heeft, zoo heeft hij alle hinderpalen van *Māra* overmeesterd: *māra* der *kleṣa*’s, *māra* der *skhandha*’s, *māra* van den dood, *māra* van den *dewa*putra (= godenzoon)², die allen zijn overwonnen en machteloos gemaakt door den Heere, daarom is hij in staat over *Māra* te zegevieren, de glans, de macht en de kracht van de heilige *saṁādhi*, de macht van het *Mantranaya* wordt beoefend.

6 10. *Tasmān matim imāṁ wārtāṁ enz.*

d. i. Daarom is door U te verrichten *kuru sarbwa jñātāptaye*, aarzel niet het *Mantranaya* te overpeinzen, wees standvastig in het vasthouden van het *Mantranaya*, opdat gij de alzijdigheid (?) moogt verkrijgen, *gr̥ṇabhadraḡayan nityaṁ*, hoor aandachtig naar ons onderwijs aan U, wees niet laat (? = laat niet na (?)), behartig onze

¹ Of: „Verloste.“ Buddha en mukta komen op hetzelfde neer.” K. I. 216.

² *Dewa*putra is een andere naam voor *Bodhisattwa* (Vgl. *Wasiljew* p. 183).

woorden. *Samyak saughṛtya kalpanāḥ*, laat af van het bewustzijn der verscheidenheid, vernietig de inborst van gehechtheid aan het leven, laat uwe overpeinzing rustig wezen, wees niet bezorgd!

Eṣa mārgga waraḥ ḡrīmān enz.

- d. i. Het heilige *Mahāyāna*, dezen grooten weg (of: dezen grooten weg v. h. h. M.) zullen wij U toonen, luister aan-
 a 11. dachtig toe, *mahāyāna mahodayaḥ*, dit is de rechte weg naar den hemel der Verlossing, die kan schenken het „*Kamahodayān*“ (= het groote geluk). *Mahodaya* wil zeggen: het stoffelijk¹ en het *ādhyātmikasukha* (geestelijk geluk): aanzien, rijkdom, „*pamēgētschap*“, koningschap, wereldheerschappij.

- Adhyātmikasukha* beteekent: het geluk van den *loka-tara*, dat heerlijk is, niet vermengd met smart, *ajarāmarāṇa*: niet onderhevig aan ouderdom, ziekte of dood, namelijk het geluk van de allervoortreffelijkste hoogere kennis, het geluk van de verlossing. Het lichamelijk (wereldlijk, stoffelijk) geluk en het geestelijk geluk, dat is het *Kamahodayan*, datgene wat ontstaat, wanneer de „groote weg“ van het *Mahāyāna* wordt beoefend. *Yena yāyam gamiṣyanto*, want ten tijde dat gij het *Mahāyāna* stevig zult vasthouden, *bhawiṣyatha tathāgataḥ*, zult gij zekerlijk het buddha-
 b 11. schap (den staat van Verlichte) bereiken. Zoodra de verlossing voltooid zal wezen, zult gij den tweevoudigen *sambhāra* (= vermogen, macht) verwerven; nam. de *jñāna-sambhāra* (de macht der deugd), en de hulde der geheele wereld zal door U worden erlangd.

Swayambhuwo mahābhāgāḥ enz.

d. i. Zooals het luchtruim vlekkeloos is van wezen, zonder uiterlijke kenteekenen, niet-reëel, niet (in zijn afzonderlijke deelen) kunnende worden aangewezen, niet groot en niet klein, niet zwart en niet wit, wijd uitgebreid over de tien hemelstreken — zoo is zijn voorkomen.

Gambhīraṁ sarbwatarkebhīḥ enz.

d. i. vermengd met groote diepten (= verborgenheden) is een

¹ Over de gelijkstelling van *wāhya* met *awak* zie aant. 16, citaat uit C, a 6.

- andere (leer) dan het Mahâyâna, dat „de groote weg” is. Gambhîrâtigambhîra (beteekent): dieper dan diep,
- a 12. apy atarkyam: het kan niet worden vermoed, men kan het niet bevroeden, anâwilam; zonder gebrek (schuld); sarbwaprapaṇcarahitam: niet getroffen door de wereld der verschijnselen en door de kleṣa's (= onredelijke instincten) en upakleṣa's, nam.: overmoed, bedrog, hebzucht, onwetendheid, hartstocht, (geestelijke) duisternis, niet doorgedrongen zijn die alle tot hem; werkelijk (is hij dan) immers zonder lichaam¹ prapañcebbhiḥ prapañcitam, want hartstocht, haat en onwetendheid hebben de wereld der verschijnselen tot lichaam (= voertuig).

Karmmakriyâwirahitam enz.

- d. i. zonder nut, zonder enig nut dient ze tot lichaam, satyadwayam, voortdurend heeft hij tot voorkomen den tweevoudige satya (= waarheid): de samvṛti-satya en de paramârtha-satya, die strekken hem tot voorkomen.
- b 12. Anâçrayam, zonder toevlucht (is hij), zoo hij niet geplaatst is in den samvṛti-satya en den paramârtha-satya. Idam yâṇawaram çreṣṭam, die worden genoemd de groote weg van het Mahâyâna, welke den hemel der verlossing vervult.² Abhyasyata naye sthitâḥ, die worde door U beoefend, iederen dag, nu en later: het heilige Mantrânaya en het Mahâyâna. (4)

Om bajrodaka om aḥ hum! Dit is de „çapatha hr̥daya”.

Idan te nârakam wâri, enz.

- d. i. U worde gegeven een hart. Wat is „bajrodaka”? Bajrodaka is geen gewoon water, water uit de hel is dat. Samayâtikramo wāhet, de reden, waarom smart zal worden ondervonden, (en men) met het geheele geslacht en (alle) nabestaanden wordt verdelgd, (ligt daarin) dat gij aan
- a 13. den samaya (= gelofte, leer) niet gehoorzaam zijt. Ten tijde dat ge den heilige bajra-jñâna dient, samayarakṣanât siddhye, doch ten tijde dat gij op uw hoede zijt en niet den samaya verbreekt, zal de deugd der volmaaktheid door U

¹ Vertaling onzeker.

² Manôkakṣem is hier afgeleid van sôk = ibêk (v. d. T.)

worden verkregen. Siddham bajrâmr̥todakam, kortom: doodelijk vergif is bajrodaka, en als het moet worden omschreven: hetzij geluk, hetzij smart zult gij ontmoeten. Als gij nalatig zijt, ontmoet gij smart, maar als gij bedachtzaam en oplettend zijt, zult gij spoedig geluk en de deugd der volmaaktheid bereiken, en ook later bezitten. (5)

Bajram̐ ghaṇṭâṇca mudrâṇca enz.

- d. i. Deel gij niet mede de heilige bajra, ghaṇṭâ en mudrâ aan hen, die den maṇḍala niet hebben gezien, die niet (met U) instemmen, dat die geheim zijn en verborgen
 b 13. moeten worden gehouden. Wie nog niet onderwezen is, zal niet met voortreffelijke macht begaafd worden. Hased wâçraddhawân ewa, als door U worden bespot degenen, wier „zaken“ niet waarachtig zijn, en uw (eigen) gemoed (daarbij) niet oprecht is in het aannemen van de belofte des Heeren, handel (dan) niet alzo, hoezeer de menschen ook lachen om den heiligen weg.¹ Janaḥ sangganikâsthitaḥ, let op de zoodanigen: ze worden voortdurend gekweld (door wedergeboorten), daarom: stel een vast vertrouwen op den heiligen bajra-jñâna, laat de heilige samaya worden nagestreefd. (6)

Ayan te samayo bajri bajrasatwa iti smṛtaḥ enz.

- d. i. De heilige samaya wordt beschouwd als Bh. Bajrasatwa. Âweçayatu tenaiwa bajrajñânam anuttaram̐, die worde nu door U ter harte genomen, de bajra-
 a 14. jñâna worde door U ter harte genomen, laat uw gemoed verzekerd wezen.

Om̐ Bajrasatwaḥ swayan te'dya enz.

- d. i. De luisterrijke Bh. Bajrasatwa is nu weer in uw oog (staat U voor oogen?), cakṣûdghâṭanatatparaḥ, zijn doel is U de oogen te openen, daarom wees vroolijk van harte, udghâṭayati sarbakṣo bajracakṣur anuttaram̐, open uw oogen, laat uw blik gericht wezen op den heiligen maṇḍala. (7)

Idaṇca maṇḍalam paçya enz.

- d. i. Zie op den heiligen maṇḍala; çraddhâñ janayathâ-

¹ De bedoeling is waarschijnlijk: „Bespot niet de „boozen“, terwijl gij zelf niet veel beter zijt, en stoor U niet aan hen, die de „vromen“ uitlachen.”

- dhunâ, betuig eerbied (eig. „geloof“)! wees toch eerbiedig jegens den heiligen maṇḍala; kule jāto'si buddhānām,
 b 14. want gij zijt nu van Buddha's geslacht, immers „Bhaṭāra Buddha“ is straks (nu) uw naam. Sarbwanātrair adhiṣṭitāḥ, waarlijk, reeds is U een plaats bereid door alle Tathāgata's, alle mantra's worden gebruikt en beoefend. (8)

Sampado'bhimukhâḥ sarbawāḥ enz.
 d. i. Dicht bij U is het schoone (of: het goede, de deugd), siddhayoga tayaścate, evenzoo zijn alle volmaakheden vóór U (lett. naar U toegekeerd), spoedig zullen ze door U verkregen worden, pālaya samayam siddhyai, begin den heiligen samaya te beoefenen, opdat spoedig door U de volmaaktheid bereikt worde. Mantreṣūdyogawān bhawa, leg U spoedig met inspanning toe op mantra, japa en pūjā (tooverspreuken, geprevelde gebeden en vereering), stel het niet uit, opdat het buddha-schap (= de verlossing) worde verkregen in deze geboorte en ook later. (9)

- a 15. Im! Om bajranetrāya, harahara paṭalam hṛdi!
 Ajñānapaṭalam watsa, punitam hi jinais tawa, enz. d. i. Wees goedsmoeds, reeds is verdwenen uit uw hart het deksel der onwetendheid, gij zijt (of: het is) ontgonnen door den luisterrijken Bh. Bajradhara. Ćalākair waidyārājendraiḥ yathā lokasya taimiram, evenals iemand, lijdende aan oogziekte, wiens oogen „duister“ zijn, wanneer zijne oogen behandeld worden door een geneesheer en met zalf worden bestreken — genezen wordt en zijn oogen weer helder worden, (zoodat) hij ten slotte zonder moeite kan zien bij het verdwijnen van de kwaal, — zoo is het ook, wanneer het deksel der onwetendheid verdwijnt, geheel en al, zonder een spoor achter te laten, en gij door den Heere ontgonnen zijt.
 b 15. Daarom: wees goedsmoeds en vrees niet. (10)

Pratiwimwasamâ dharmmâ enz.
 d. i. Geef nauwlettend acht op den geheelen dharma, die is gelijk aan de zinsbegoocheling in den spiegel. Duidelijk is er een vorm van die schijngedaante in den spiegel, maar die kan niet worden gegrepen, want ze heeft geen eigen wezen. Zoo is het ook met al het geschapene, en met het „mensch-

geboorten" veroorzakende: het karma veroorzaakt dat, daarom wordt het als van eenigen omvang gezien, echter bestaat het niet in werkelijkheid.

Ewaṃ jñātwā imān dharmān enz.

- d. i. Houd nauwlettend vast aan het māyā-gelijke van den
 a 16. geheelen dharma; niṣṣwabhāwān nānāwilān, wees niet onwetend, dat al het geschapene geen eigen wezen heeft; kuru satwarthām atulām, bewerk terstond het welzijn van anderen; jāto aurasa tāyinām, want gij heet nu „jinorasa“, zoon van Bh. Buddha, daarom vat vooral goede werken aan en beoog steeds het heil van anderen. (11)

Bajrasatwā prakṛtyaiwa enz.

- d. i. Wees goedsmoeds, Bh. Bajrasatwa dringt door in Uw hart, Bh. Bajrasatwa is zijn naam. Accāḥeuddhā hy anāwilāḥ, rein is zijn wezen, in hem zijn geen hartstocht, haat of onwetendheid, waarlijk hij wordt tot hoofd van alle Buddha's genomen, hij dient U nu tot hart, hij is het middel,
 b 16. waardoor ge puṇya (deugd), jñāna (kennis) en sambhāra (macht) zult verkrijgen, zijn doel is er (= hij heeft een beoelung met U?), wees niet twijfelmoevig. (12)

Adyaprabhṛti lokasya enz.

- d. i. „Doe van nu af cakram wartaya tāyinām, het rad van de Wet (dharma) van den luisterrijken Bh. Bajradhara wentelen voor alle wezens, Sabwatra pūryya wimalām dharmaṣaṅkham anuttaram, en gij moet vervullen, overstroomen, overstelpen de tien hemelstreken tot in de oneindigheid en het heelal, opdat die alle met den dharmaṣaṅkha vervuld worden. (13)

Na te'tra wimatīḥ kār्या enz.

- d. i. wees niet wankelmoedig nirwiṣaṅkena cetasā, laat uw
 a 17. gemoed ten volle verzekerd wezen, prakāṣaya mahātulām mantrācāryyanayamparam, toon (in uw wezen) het heilige Mantranaya en het Mahāyāna.

Ewaṃ kṛtajño buddhānām enz.

- d. i. want iemand als gij is reeds gewijd aan den Heere, voortreffelijke hulde bewijzende aan Bh. Buddha; upakāṛitī gīyate, dat wil zeggen: (gij) wordt geacht reeds dienstbetoon

bewezen te hebben, „bhaṭāra“ heet een zoodanig mensch. Te ca bajradharāḥ sarbwe rakṣanti tawa sarbwa-
 caḥ, hij wordt door U gediend, hij is voldaan, daarom is
 hij gereed om U te beschermen, dag en nacht, waar gij U
 ook bevindt, waarheen ge ook gaat, wat ge ook doet, gij
 wordt door hem behoed, daar hij weet, dat gij hem dient.

- b 17. Daarom wees niet....., want de luisterrijke Bh. Bajra-
 satwa strekt U tot beschermer.

Nāsti kiñcid akartabyam enz.

d. i. niet te bewerken is dat, wat niet bewerkt kan worden
 zelfs in de drie werelden. Moeilijk te overwinnen is het
 karma: het zal niet kunnen worden bewerkt door iemand
 in den hemel, in de menschen(-wereld) (of) in de onder-
 wereld, zoo buitengewoon moeilijk is het karma te over-
 winnen, het kan door U niet worden bewerkt. Prajñopā-
 yena cetasā, maar de kennis worde door U bemachtigd,
 nirviṣaṅkaḥ sadā bhūṭwa, en steeds worde door U be-
 houden de geest van verzekerdheid. Prabhunṅkṣwa kāma-
 pañcakam. Genotmiddelen zijn de vijf kāma-guṇa's
 (genietingen der zintuigen) voor U, allerlei soorten van

- a 18. zinnelijke genietingen, verkies ze niet, het zijn alle (verboden)
 genotmiddelen voor U. Want het doel van iemand als gij is
 sādḥaka te wezen, laat uw gemoed toch ten volle ver-
 zekerd wezen.

Yathā hi winayam pānti enz.

d. i. zooals Bhaṭāra Sikasa(?) Bodhisattwa, het „grootte
 wezen“, een oprechte inborst heeft, vasthoudende aan het
 Mantranaya. Een „oprechte inborst“ wil zeggen: zich te
 beijveren om het welzijn van anderen, niet besmet met
 kleṣa's, niet bezoedeld door rāga, dweṣa, moha. (14)

Ye cānye samayadwiṣṭāḥ enz.

d. i. Er zijn menschen, die afkeerig zijn van den heiligen
 samaya, en die geen lust hebben in het heilige Mantra-

- b 18. naya. Samayabhraṣṭāḥ ye janāḥ, er zijn menschen,
 die samayabhraṣṭāḥ (= bevrijd van samaya) zijn,
 d. w. z. die al samaya verricht hebben, die onderwijs hebben
 ontvangen. Welken keer neemt het ten slotte? Bespot wordt
 de leermeester, belasterd wordt hij. Māraṇīyāḥ prayat-
 nena, zoodanige menschen, nam. die van den samaya

afkeerig zijn, en die van den samaya „gescheiden“ zijn, er wordt gelast ze te dooden, ze zullen niet worden vastgehouden (= bewaard) door den Heere; buddhaçâsanapâlana, opdat het gebod van Bh. Buddha bewaard worde, en de heilige samaya worde geëerbiedigd, zoo is de vrucht (= het gevolg) er van, dat gedood zullen worden de samaya-haters e. d.

Dr̥ṣṭam prawiṣṭam paramam, enz.

- d. i. Wees toch goedsmoeds, reeds heet gij nu prawiṣṭa-
 a 19. maṇḍala (= ingegaan, verzonken, ingewijd in den maṇḍala), gij dringt door in het heilige allerhoogste Geheimenis, en gij zijt opmerkzaam op den heiligen maṇḍala; sarba-pâpair winirmuktaḥ, gij zijt reeds doorgedrongen in den maṇḍala, onderricht in alle afdeelingen van het Geheimenis, daarom zal al uw ellende verdwijnen, (gij) zult rein worden als waart ge schoongewasschen, ze (= de ellende) verdwijnt, met wortel en al verwijderd wordende; bhawanto'dyewa çuddhitaḥ, wees goedsmoeds, vrees niet!

Na bhûyo ramanam bhosti, enz.

- d. i. Gij keert U af, yânâd asmâd mahâsukhât, van het Mantranaya, zondig is iemand als gij, die (of: het is zondig, dat iemand als gij) zich afwendt van den heiligen weg; awr̥ṣyâçcâpy awandyaçca, maar ten tijde dat ge
 b 19. den heiligen Mantra naarstig beoefent, zult ge zekerlijk schoonheid (= deugd) en volmaaktheid verkrijgen, en kunt ge niet door Mâra, „tirwika“ e. d. bewogen worden; ramad wam akutobhayâḥ, daarom wees goedsmoeds, wees niet verwaard, voltooi uwe vereering aan den heiligen Mantra.

Ayam wah satatam rakṣyaḥ, enz.

- d. i. Streef gij er toch naar den heiligen samaya te bewaren, wees niet....., gij zijt immers een volgeling van het Geheimenis, gij zult het gepaste kennen, gij zult onderwezen worden in den heiligen samaya, wordt toch niet als een van hen (die zich van den heiligen weg afkeeren)¹ (met) hun inborst, hunne handelingen, hunne (uiterlijke) kenteekenen! Maar als het vertrouwen (of: geloof) oprecht is, als (gij) onafscheidelijk verbonden zijt aan den heiligen Mantra, dan zijt gij de „hoofdpoort“ tot het heilige Geheimenis, wees niet

¹ Vertaling onzeker.

- a 20. bezorgd, wees niet heerszuchtig ¹, mededeelende den heiligen samaya, „het wezen van vertrouwen“ ¹; sarbabuddha-samam proktaḥ, want U is reeds verlof verleend door alle tathâgata's en de Heere heeft het goedgevonden, dat gij den heiligen samaya zoudt aantoonen; âjñân pâraya çâçwatîm, gij zijt getroffen door de gunst van de godheid ² om de bevelen van alle tathâgata's te voltooien.

Boddhicittan tawâtyâjyaṁ, enz.

- d. i. Verlaat gij den heiligen bodhicitta (= geest der wijsheid) niet. Bodhicitta wil zeggen: yadbajram iti mudrayâ, de heilige bajra heet bodhicitta, en de heilige mudrâ. Yasyotpâdaikamâtrena, door middel van den heiligen bajra en de mudrâ, buddha ewa na sang-
b 20. çayaḥ, wordt gij later een heilige Buddha; 't is duidelijk, dat de verlossing door U zal worden bewerkt, ten tijde dat ge U inspant voor den heiligen bajra, ghaṭṭâ en mudrâ.

Saddharmmo na pratikṣepyaḥ, enz.

- d. i. De heilige Saddharma worde niet afgeweerd (= geweigerd); na tyâjyaçça kadâcana, en (die) worde niet door U verlaten. Ajñânâd atha mohâd wâ na wai wiwrñuyâs tataḥ, het past niet, dat iemand als gij den heiligen Saddharma bedekt ¹ door onwetendheid en dwaling. Wees daarom niet alzo, het is verboden, dat iemand, die het Mantranaya, en het Mahâyâna volgt, den heiligen Sûtrânta bedekt. ¹ (15)

Swam âtmânam parityajya, enz.

- a 21. d. i. Gericht op „niet-achting“ van uw lichaam), swakâya-nirapekṣataḥ (= „geen verwachting stellend op uw eigen lichaam“) zijt gij, stel geen begeerte op het lichaam, tapobhir nâtipîdayet, laat uw lichaam niet gekweld worden door tapa, sta niet toe, dat het gedood wordt, yathâsukham sukhandhâryyam, „zooals het U lust“ (dus: „niet uw lichaam kwellend“), zoo moet ge wezen bij het betreden van den bodhimârga, sambuddheyam anâgataḥ, wees niet haastig: een heilige Buddha zult gij later worden. (16)

Bajram ghaṭṭaṇca mudrâṇca, enz.

¹ Vertaling onzeker.

² Of: Gij hebt verlof verkregen van de godheid. — Vertaling onzeker.

d. i. Laat gij den heiligen bajra, de bidschel en de mudrâ niet achter, waar gij ook zijt, waarheen gij ook gaat, laat ze U volgen; âcâryyo nâwamantabyah, en verder: be-leedig den leermeester niet, het past niet den geestelijken leeraar te brutaliseeren, daarom: minacht gij hem niet!

- b 21. Sarbwabuddhasamo hy asau, hij is gelijk aan alle heilige Buddha's.

Yaç câwamanyed âcâryyam, enz.

d. i. Want hij, die den leermeester minacht, die hem gering-schat en bespot, zal voortdurend smart ontmoeten, die gaat bij zijn dood naar de hel, stort in de hellepan van Yama, dient tot korst van de koperen gomukha. Zoodanig is het ellendig lot van hem, die jegens zijn leeraar brutaal is.

Tasmât sarbwaprayatnena, enz.

d. i. Wees toch naarstig in het volgen van een leermeester, ofschoon pracchannawarakalyâna, gij in uw leermeester geen schoonheid of deugd ziet, al is dat ook zoo, nâwa-manyet kadâcana, wees niet brutaal tegen hem, want

- a 22. zeer ellendig en zeer ongelukkig wordt hij, die geen ontzag heeft voor den leermeester, daarom sla acht op 's meesters bemoeiingen.

Nityam swasamayah sâdhyo, enz.

d. i. Draal niet met den heiligen samaya te beoefenen, nityam pûjyas tathâgatah, en bewijs onafgebroken hulde aan de Tathâgata's, nityaṇca guruwaidheyam, betoon voortdurend volgzzaamheid jegens den leermeester, span U in voor hem, sarbwabuddhasamo hy asau, want aan alle Buddha's gelijk is hij, die „guru” heet, daarom worde hem door U gehoorzaamheid betoond.¹

Dattesmin sarbwabuddhebhyo, enz.

- b 22. d. i. Want iemand als gij betoont den leermeester gehoorzaamheid, geeft geschenken en derg. aan den geestelijken leeraar, namelijk: hulde, gaven en toebehooren² aan hem, die Bh. Buddha heet; taddânât puṇyasambhârah, terzelfder tijd wordt de puṇyasambhâra (= macht der deugd) verkregen, sambhârât siddhir uttamâ, het verkrijgen van den puṇyasambhâra is oorzaak, dat de vol-

¹ Vgl. b 21.

² Of: de „macht der gaven” (dânasambhâra).

maaktheid voor U gemakkelijk bereikbaar is bij uw streven naar gehoorzaamheid aan den leermeester.

Nityam swasamayâcaryyam enz.

- d. i. Het leven zelfs wordt aangeboden aan den leermeester, „zich voor hem in te spannen“ is het doel; adēyāḥ putradârair wâ, het spreekt van zelf, dat vrouw en kinderen alle aangeboden worden aan den leeraar, dâsabhâtâ, ze zijn
 a 23. zijne slaven, het is hun plicht (eig. „nut“) zich voor hem in te spannen; kimpunar wibhawaiç calaiḥ, om niet te spreken van wat men „bezittingen“ noemt, zooals: goud, juweelen, dodot¹, zilver, dat alles wordt den leeraar vereerd (17).

Yasmât sudurlabham nityam, enz.

- d. i. Want het „buddhaschap“ is hoogst moeielijk te bereiken, zooals bekend is. Ofschoon — kalpâsangkyeyakoṭi-
 janma — men gedurende langen tijd de deugd der mildheid e. d. op grond van welwillendheid (jegens zijne medemenschen) beoefent, strevende naar het buddhaschap, het is niet zeker, dat men het op die wijze zal bereiken, wegens de moeielijkheid, om de verlossing deelachtig te worden. Buddhatwam
 b 23. udyogawate dadâtîhaiwa janmani, het buddhaschap wordt geschonken door den leeraar, in uwe tegenwoordige mensch-wording, maar de hoogste uiting van zijn gunstbewijs zijt gij, daarom niet dwars, niet gevlekt (= onrein), niet gekronkeld zijn uwe gedachten, zoo gij uw leven, uwe vrouw en kinderen aan den leeraar vereert.

Adya waḥ saphalāṇ janma yad asmin supratīṣṭitaḥ, als gij uw toevlucht neemt tot den heiligen samaya, — samâḥ samâ hi dewânâm adya jâtâḥ swayambhawah, — dan (eig. „want“) zijt gij nu spoedig het lichaam van den heiligen Buddha. Karatalabyawasthita, (in de handpalm verblijvend), het buddhaschap is in U te zien, gegrepen, omklemd wordt door U de verlossing.

- a 24. Adyâbhiṣiktâyuṣmantah, enz.

d. i. Wees goedsmoeds, gij zijt reeds gewijd door alle mannelijke en vrouwelijke Buddha's, de naam van de wijding,

¹ Wsch. is dit „kleeding.“ Vgl. v. d. T. i. v. ciwara, waar de ciwara (monniksgewaad, vgl. K, II. 35) wordt verkl. met: dodot.

die gij hebt ontvangen, is de „cakrawarti“-wijding.

Adya mârâm winirjitya, enz.

d. i. Zekerlijk is het Mâra-karma door U overwonnen, prawiṣṭâḥ paramam puram, gewis zult gij nu het Nirvâṇa-rijk bereiken. prâptam adyaiwa buddhatwam, gij zult stellig de verlossing in uwe tegenwoordige menschwording verkrijgen, bhawadbhir nâtra sangṇayah: Wees goedsmoeds, vrees niet.

6 24. Iti kuruta manah prasâdâbajram, enz.

d. i. Daarom worde uw geloof bevestigd, maak uw harte sterk, bewandelende den weg van het Mantrânaya en het Mahâyâna. Swasamayam akṣayasaukhyadam bhajadhwam, bewaar met zorg den heiligen samaya, want die vermog te geven het allerhoogste geluk. Jagati laghusukheti sarbwabuddhapratisamâṇṇatitâṅgatâ bhawantaḥ, want het schepsel „mensch“ geheeten, heeft weinig geluk; opdat gij nu het „buddhaschap“ moogt verkrijgen, gelijk wordende aan alle Tathâgata's, zoo begin den heiligen samaya te beoefenen, werk (= volg) het heilige Mantrânaya en het Mahâyâna, wees gij niet nalatig, span U ijverig in, opdat de volmaaktheid gemakkelijk door U verkregen worde.

Hiermede is het heilige Mahâyâna en het Mantrânaya voleindigd. (18).

a 25. Om! Hulde aan Buddha! Om!

Als volgt luidt het heilige Mahâyâna, dat door ons onderwezen zal worden aan U, Buddha's zoon¹ uit Tathâgata's geslacht, adhikarmika (= opziener). Het heilige Mahâyâna, dat zal U door ons worden onderwezen.

Als gij verblijf houdt op bergen, in grotten, aan het zeestrand, of in een hut, een klooster, een tempel, een, een kluizenarij, dan wel in het veld, in een spelonk, in het woud enz., versier de heilige offerplaatsen, de plaats, waar samâdhi wordt verricht, de eenzame huizen, de oefenplaats [voor u] van den heiligen samaya, de offerplaatsen en bidplaatsen, breng daar aan: rustbedden, matten, kussens, draagstoelen (zetels?) en wat u maar aangenaam zal wezen.

Zoo ook uw lichaam: kastijd (geesel) het niet, onthoud het
b 25. geen voedsel (of genot), dat U aangenaam aandoet. Snel zal het gegetene voorbijgaan, daarop zal weer gegeten worden; dat is de reden, waarom (steeds) gegeten moet worden. Vergeet het „omheen loopen om het eten“ niet!²

Zoo ook, wanneer er smart in uw lichaam is, dan is het geen zonde, wanneer ge geneesmiddelen aanwendt. Als ze gelijk van smaak voor U zijn, laat er dan niets fijns bij wezen, want het waarlijk fijne is bezwarend! Kortom: verzorg ook uw lichaam, want de welstand van het lichaam is eene aanleiding tot het verkrijgen van geluk, het geluk is eene aanleiding tot het verkrijgen van een vast hart, een vast hart is eene aanleiding tot het slagen van de samâdhi, de samâdhi is eene aanleiding tot het bereiken van de verlossing.

Verzorg uw lichaam! Verschaf U een stel niwâsana-kleederen, gebruik een heupband en het monniksgewaad met de attributen, draag de waterkruik, neem den bedelstaf in de hand. Als gij een buddharâi (= kluizenaar) zijt, kleed U dan in boomschors met een band (over den linkerschouder), sandelhout kauwend, dragende den rozekrans en toebehooren.

¹ Jinaputra is ook: Bodhisatwa (Vgl. W. 350).

² Vgl. Aant. 28 onder „Samâdhi.“

Zoo gij upâsaka (novice) zijt, bewerk dan door uw dienst-betoon de uitdooving van het zelfgevoel, zwijg in neustop-beschouwing.

Laat uw hart niet verkleefd wezen aan het genot van de aji tarkka en wyâkaraṇa, of zelfs aan de wetenschap der purâṇa's e. d., de heilige wet van de schatkamer der geloften (samaya), de handeling van tantra's e. d. En voorts, wees niet verkleefd aan [de handeling van] verhalen, reciet, gezang en dans en dergelijke zaken: het is zondig daaraan verkleefd te wezen, groot zijn de smetstoffen (kleṣa) er van, gij zijt (daardoor) niet in staat te doen verdwijnen de prakṛti (de materie, het stoffelijke). Prakṛti wil zeggen: rāga, dweṣa, moha. En ten slotte, zoo gij in dat alles behagen schept, (gaat het er mee als met) iemand, die in een boom klimt, reeds boven is gekomen en ten slotte
 b 26. uitgeput en moeilijk weer afdaalt. Zoo zal het er ook immer verre van af wezen, dat gij verlossing zoudt verwerven. Niet uit begeerte (?) zeggen wij dat, maar opdat gij zoudt weten, dat er steeds een vrucht van moeite en een schoone vrucht van het bereiken der verlossing aan is verbonden.

Aldus is ons onderwijs aan U, gij zijt de inhoud er van, wees gehoorzaam! Mocht gij ons niet gehoorzamen, — wij dwingen U geen gehoorzaamheid aan ons af. Wees gehoorzaam aan ons van wege uwe eigen standvastigheid. Wees niet alzo (?) ¹ Beproof ons onderwijs eerst, zoek daaruit de leer (beschouwing), de be-temming en het inzicht, het begin, het midden en het einde, dat ontvlamme U in de voortdurende beoefening, laat niet worden gezien (?) laat niet verborgen wezen uw vasthouden aan het onderwijs van ons, die men
 a 27. zou kunnen vergelijken met den gouden paṇḍita. (19).

Ik neem uw onderwijs aan, groote heer. Wat is, bij de beëindiging van de aji tarkka, wyâkaraṇa, tantra enz., de aji, die gepast genoemd kan worden, om door mij gevolgd te worden, de afstraling (eig. nederdaling) van de voortreffelijke gunst van mijn luisterrijken grooten heere, die de godheid zijt van mij, die (gezeten is) aan de beide voeten van mijn luisterrijken grooten heere?

¹ Of: Laat het niet zoo zijn (dat gij die verkeerde gedachte van ons hebt!).

Aum! Mijn zoon, gij volgeling van Buddha, nu zullen wij de aji onderwijzen, die gij behoort te volgen. Er is er een, die „de zes volkomen deugden“ geheeten wordt, dat is de weg der hoogste wijsheid, die zal U eerst door ons worden onderwezen, opdat gij geen moeite hebt met U toe te leggen op de bereiking van het „buddhaschap“.

Als volgt dan luiden de zes volkomen deugden:

- b 27. *Dānaçīlaṇca kṣāntiṇca*, enz.
 d. i. *dāna-pāramitā* (de volkomen deugd der mildheid);
çīla-pāramitā (de volk. deugd der zedelijkheid); *kṣānti-*
pāramitā (de volk. deugd der lankmoedigheid of lijdzaam-
heid); *wīrya-pāramitā* (de volk. deugd der geestkracht);
dhyāna-pāramitā (de volk. deugd der overpeinzing of
mijmering); *prajñā-pāramitā* (de volk. deugd der vroed-
heid). Aldus is de opsomming der zes volkomen deugden,
 dat is de ware weg, die leidt naar de Hooge Wijsheid (20).

Dānatrividhalakṣaṇam: Drievoudig zijn de ken-teekenen der mildheid, namelijk: *dāna* (= mildheid); *atidāna* (= groote mildheid); *mahātidāna* (= buitengewoon groote mildheid).

Dāna wordt geheeten:

Annaṇca pānam kanakādiratnam, enz.

- d. i. Alle smakelijke zaken, zooals lekkere rijst, dranken, om
 a 28. niet te spreken van koud, lekker water, dat alles wordt weg-
 gegeven aan een vreemdeling...., tot zelfs goud, edel-
 gesteenten, fijne *dodot's* (= kleederen), slavenjongens,
 menschen...., olifanten, paarden, een koninkrijk zelfs, geef
 dat, als iemand er U om verzoekt. Heb niet de bedoeling, om
 een wederdienst te erlangen. Als gij — van wege uw groote
 liefde tot alle wezens — het over u kunt verkrijgen, om (dat)
 aan een vreemdeling.... te geven, laat het dan vergezeld
 gaan van een vriendelijk woord, een gepaste handelwijze,
 een aangename inborst. Dat heet *dāna*!

Atidāna wordt geheeten:

Swāñcāpi bhāryyān tanayān priyāṇca, enz.

- d i. [Vrouw], uwe kinderen en ook uwe geliefde vrouw, offer
 b 28. die op, wanneer iemand er U om verzoekt, zooals de „*Ma-*
hāsatwa“, toen hij zijne vrouw en kinderen wegschonk aan
 den brahmaan, die er hem om verzocht. Want de begeerte

is een beletsel bij (het verkrijgen van) het buddhaschap. Als men (de losmaking van de begeerte) kan bereiken, dan zal men zeker ook het buddhaschap kunnen verkrijgen. Ten bewijze, dat gij de begeerte hebt laten varen, wees gij niet *nâçokacittasaparamânumâtra*, (laat er niets van) overblijven. Een zoodanige deugd dient als middel om den ingang tot het rijk der Wijsheid te verwerven. De uitoefening van een zoodanige deugd, dat is: *atidâna*!

Mahâtidâna wordt geheeten:

- a 29. Datwâ *swamângeam rudhiram parebhyo*, enz.
d. i. Zooals bijv. de „*Mahâsatwa*“, toen hij zijn vleesch, zijn bloed, zijne oogen, zijn lichaam opofferde, terwijl hij geen begeerte tot dit alles had, en (het deed als) bewijs van zijn liefde tot alle wezens, ter oorzaak van de vernietiging der smart van alle wezens, hetzij *râkṣasa*'s, hetzij tijgers, hetzij *garuḍa*'s; daarom schonk hij zijn vleesch, zijn bloed, zijne oogen, schonk het aan een ouden, blinden brahmaan, als eene beproeving van (of: die op de proef stelde) zijne milddadigheid. Zijn hart schonk hij aan
ja zelfs zijn lichaam werd, ter bewelddadiging van een vreemdeling, niet geweigerd. De beoefening van een zoodanige deugd heet: *mahâtidâna*!

Aldus is het wezen van den *dâna*, die als drieledig wordt onderwezen (21).

- b 29. *Çîla-pâramitâ* wordt geheeten:

Niwr̥ttir açubhât kṛtsnât, enz.

d. i. *Kâya* (= lichaam), *wâk* (= spraak), *manah* (= geest).

Kâya beteekent: lichaam; de bewegingen van handen en voeten, die worden *kâya* genoemd.

Wâk beteekent: geluid (stem). Al wat wordt gesproken, dat heet *wâk*.

*Citta*¹ is het gevoelen (de meening), dat heet *citta*.

In het kort: *Kâya*, *wâk* en *citta* verrichten geen kwaad. Het is niet veroorloofd, dat men ook maar één zaak van wat men euvelheden noemt, verricht. Wat *trikâya* wordt genoemd, dat is *kâya*, *wâk* en *citta*.

Wat nu wordt door den *trikâya*² uitgewerkt? De goede

¹ Van hier af steeds *citta* s. v. p. *manah*.

² Lees: *kâya*.

daden, alles wat *ṣubhākarma* (= goede daad) wordt genoemd, dat is het goede, dat door den *trikāya*¹ moet worden bewerkt.

Wat zijn de slechte daden, die niet (mogen) worden be-
a 30. werkt door *kāya*?

Prāṇātipātawirati, enz.

Prāṇātipātawirati wil zeggen: niet te zullen dooden [het lichaam van wat geacht wordt te zijn] een levend wezen, groot of klein, hoe het ook zij, schuldig of onschuldig, al wat maar leeft mag niet worden gedood. Welke schuld laadt men op zich door het te dooden? Het maakt, dat men naar de hel wordt gevoerd, want het dooden, dat is de oorzaak van de hel, (van het) ontmoeten van zeer groote smart, en van de wedergeboorte als *preta* (geest, spook), *dier*, *kel-nika*(?), *mier* en derg.

Adattādānawirati wil zeggen: Geen ding nemen, als het niet gegeven wordt. Geen enkel ding, kostbaar of
b 30. niet, mag men wegnemen dan met vergunning van den eigenaar. Ook dat is een oorzaak van de hel, en het bewerkt, dat de Heere in U geen vertrouwen stelt, dat zijne teekenen door U niet worden gezien.

Kāmamithyācārāwirati wil zeggen: zich volstrekt te onthouden van (den omgang met) vrouwen. Het wordt voor ongepast gehouden eenige vrouw aan te vatten, nam.: *jaṭi*'s, *ṣikhī*'s, *muṇḍī*'s, *sakaṇṭaka*'s, (zoo ook) het eigendom van den leermeester, zijne huisvrouw en kinderen. Al betreft het uw eigen vrouw, als gij een tempel nadert — van wege(?) de buddhabeelden, de heilige *arccā*'s, *prati-mā*'s, *pēṭa*'s en *pustaka*'s — of wel het verblijf van den leermeester, dan moogt ge geen gemeenschap met eene vrouw hebben. Welke schuld laadt men op zich door dat te bedrijven? Het is almede een oorzaak van de hel, en de vrucht van uw *yoga*, *brata* en *samādhi* gaat er door verloren.

De onthouding van deze drie zaken, dat is de deugd
a 31. (= het goede), door *kāya* bewerkt. (Daardoor) worden voet en hand niet lichtzinnig, en uw hoofd wordt niet getroffen (eig. aangeraakt) door het niet ontvangen van den *samwara* (= beteugeling). De zonde (= het ongelukkig gevolg) van het „aangeraakt worden” is, dat de vijf *tathāgata*'s van

¹ Lees: *kāya*.

uw hoofd weggaan. De reden, dat de wijding wordt weggenomen, ligt in het getroffen worden van het hoofd door het niet aannemen van den *saṃwara*. Want vernietigd wordt de lotus van Bh. Buddha bij hem, wiens hoofd is aangeraakt door de „menigte(?)”. En men mag geen vrouw eer bewijzen, en niet de woning van een *caṇḍāla* binnen gaan, want Buddha is verdwenen uit uw lichaam, wanneer gij niet meer staat onder de buddha-wijding. Bh. Buddha nu is de Heer der Heeren, *sarwawadewatāguru*, de leermeester aller goden. Daarom kan hij niet gebracht worden tot de verachte kaste „het mindere volk”, en wordt hij niet beheerscht door (is hij ongevoelig voor) liefde. Daarom bewijst hij (of: men?) geen eerbied aan eene vrouw, en aan de vrouw van den leermeester bewijst men geen hulde. Want *swotpādakahetu tatwa bhāṭāra sugata*, daarom gebruikt men tot middel zijn lichaam, zijn leer wordt gevolgd door den Buddhist. De toestand, waarin men geen vrouw eerbied bewijst, waarin het hoofd niet wordt getroffen door het niet verrichten van de wijding, waarin men niet verkeert met het „gemeene volk”, dat is het goede, dat door *kāya* wordt bewerkt.

Wat is het goede, dat moet worden bewerkt door *wāk*?
Het volgende:

Spreek geen onwaarheid, — niet te lasteren, niet te beledigen, niet te jammeren over de onthouding, geen ding af te keuren, in de eerste plaats wat gegeten wordt, niet
a 32. zondig te noemen het nuttige, het onnutte van anderen en geen vrouw ten huwelijk te vragen, niet te eten in tegenwoordigheid van den Onvergankelijke, niet den *wedānta* te plaatsen boven het „Inzicht” van Bh. Buddha.¹ Een zoodanige toestand is het goede, dat bewerkt wordt door *wāk*.

Wat is het goede, dat bewerkt wordt door *citta*?

Bevrijd zijn van grooten *rāga*, grooten *dweṣa* en *moha*, van bedrog (huichelarij), afgunst, nijd, en van grooten toorn, groot winstbejag, groote smart, en opgeruimd en rein te wezen, betrouwbaar op 't punt van schuldvordering, niet onbetrouwbaar in het waarnemen, groot in liefde tot alle wezens, en, standvastig in de huldiging van de Vijf *Tathāgata*'s en van de Drie kleinooden, wenshende alle

¹ Vertaling onzeker.

wezens te verlossen van de smart der wedergeboorten. Dat is
b 32. het goede, dat bewerkt wordt door citta.

Kortom: Het genot der standvastige reinheid van kâya, wâk en citta, dat noemt men: Çîla-pâramitâ (22).

Kṣânti-pâramitâ wordt geheeten:

Mitrâmitrasamam cittam, enz.

d. i. Het gemoed, dat ongeduldig wordt bij het ondervinden van minachting. Verschillend zijn de kwalen, die het ongeduld over U brengt, hetzij dat kâya, dat çabda of dat citta niet naar behooren is (dus: wees niet ongeduldig!). Verder is het gebod: niet bedroefd te wezen, niet verschrikt, laat staan nog, dat gij het kwaad (U aangedaan) zoudt willen vergelden; slechts ontvangend het uitvloeisel(?) van vroegere daden; niet op te houden met het overdenken van het welzijn aller wezens. Ook worde door U bedacht: Zoo gij met eerbied
a 33. wordt behandeld, (daarover) niet verheugd te wezen, niet blijde en niet vroolijk, wanneer gij «versierd» wordt en gelijkgezind te zijn jegens alle wezens.

Kortom: Er is geen onderscheid in uw geziindheid, hetzij gij geminacht, hetzij gij geëerd wordt. Eene zoodanige gesteldheid wordt kṣânti-pâramitâ geheeten (23).

Wîryya-pâramitâ wordt geheeten:

Wîryyârëmbho diwarâtrau enz.

d. i. Kâya, wâk en citta..... onvermoeid dag en nacht heil te bewerken (goede daden te verrichten).

De goede daden, die overdag bewerkt worden, zijn: het afschrijven van den waren dharma, het vereeren (van de godheid), het plengen van de offerboter, het maken van heilige teekeningen¹ en teekens, bedelen, saddharmawacana, den
b 33. heiligen dharma lezen in de handschriften, stûpopakâraṇa, het ondernemen (oprichten) van stûpa's en buddha-beelden, hulde bewijzen (hulde bewijzend, d. i. eerbiedig, deelnemen) aan alle heilige handelingen, offeren, en het bewijzen van den buddhyanggorawa(?) aan de gasten. Zoodanig zijn de goede werken, die overdag verricht moeten worden door kâya, wâk en citta.

¹ Vgl. b 60 en a 62.

Wat zijn de goede (werken), die des nachts door kâya, wâk en citta moeten worden verricht?

Gebeden prevelen, yoga verrichten, de heilige schriften lezen, mantra's en lofprijzingen uitspreken voor de heilige Buddha's en de dewi's, denken aan alle wezens en het heil van alle wezens overdenken, hunne bevrijding van den „schijn“, hunne verlossing van het rad der geboorten, hunne verwerving van het „buddhaschap“, hun komst in de lokot-tarasukha. Zoo is de verrichting der goede daden bij nacht door kâya, wâk en citta, onafgebroken, zonder
 a 34. tranen, geen moeite ondervindend. Eene zoodanige gesteldheid heet wîryya-pâramitâ (24).

Dhyâna-pâramitâ wordt geheeten:

Creṣṭamadhyaamakanisṭe, enz.

d. i. Een inborst, die zich geheel toewijdt, die voortdurend vraagt (wat er voor goeds kan worden gedaan), steeds alle wezens liefhebbend, het geringe en het middelmatige zoowel als het hoogste, overdenkend het einde van het nut en geluk, en van de geheele wereld, zich te binnen brengend het einde van alle geluk in dit ondermaansche en hiernamaals. Waarom brengt hij zich het einde van het geluk aller wezens te binnen? (Om) het geluk van zijne vereeniging (met hen). Hoedanig is zijn inborst? Yaḥ ewa satwaḥ, saḥ ewâ-
 b 34. haṁ, saḥ ahaṁ, saḥ sarbwasatwaḥ, ityâdyâkâram abhûṭ; „het lichaam van alle wezens, dat is ook mijn lichaam, mijn lichaam is ook het lichaam van alle wezens“. Want awibhagekaswabhâwâ, al het geschapene is niet onderscheiden van den [geheelen] dharma. Zoo is de grondslag van deze inborst, dat heet: dhyâna-pâramitâ (25).

Prajñâ-pâramitâ wordt geheeten:

Yâwanti sarbwawastûni, enz.

d. i. Alles wat geacht wordt te zijn in de wereld, daçadik sangstitaḥ, wat zich bevindt in de tien hemelstreken: O., Z., W., N., Z.O., Z.W., N.W., N.O., Zenith en Nadir, weet dat dit, benevens (ook zelfs) het stoffelijk en het geeste-
 a 35. lijk lichaam, en alle wezens, alle wetenschap, alle handelingen, alle voortbrengselen, alle pakṣa's — weet dat dit, het zij nuttig of nutteloos — tot tatwa (= wezen) heeft de çû-nyatâ. Immers, als men het nader beschouwt, vindt men

het [niet?] als eenheid en tevens als veelheid. Want als eene verzameling van eenheden, zoo vindt men dat, wat voor eene „veelheid“ werd gehouden. Wat men ook vinden moge, men ontmoet niet een duidelijk onderscheiden wezen. En als men het aandachtig beziet, dan vindt men niet, wat voor eene werkelijke eenheid werd gehouden. Beschouwt men het vervolgens aandachtig, dan zal men zien, dat niet bestaat dat, wat men voor eene werkelijke veelheid hield. De stoffelijke dingen hebben zoo geen wezen (of: niet in het uiterlijk ¹ der reële dingen wordt een zoodanig wezen aangetroffen), en evenmin wordt in [de gesteldheid van] het bewustzijn gevonden, dat ze zijn: *ekānekagrāhyakāra*, immers:

- b 35. waarnemend en niet-waarnemend, niet waar te nemen is het wezen er van. Geen gevoel wordt er bij (bij hem?) aangetroffen. „Rust“, dat is het gevoel, in de *çūnyatā* als eenheid (of: op zichzelf) bestaande. De *çūnyatā* van den geheelen *dharma* bestaat als eenheid. Wordt dat, wat men voor *çūnyatā* houdt, aandachtig als „stoffelijk“ of als „geestelijk“ beschouwd, dan bemerkt men niet, of het wezen er van „waar te nemen“ of „waarnemend“ is. Steeds blijft [de poging van] het bewustzijn (om de *çūnyatā* te doorgronden) in het onzekere. Wordt de *çūnyatā* beschouwd als een vorm van de phantasie, dan vindt men ook het lichaam er van niet.

² Aldus is de vermelding van wat „waar te nemen“ en wat „waarnemend“ is. Ten slotte toch *sarvvaṇaśāraṇa*, maakt het bewustzijn zich los van de wereld der verschijnselen en van de onzekerheid omtrent „wat is“ en „wat niet is“, het wordt standvastig, bestendig en onbewegelijk, *ākāśa*-gelijk wordt het: rein en helder, evenals *ākāśa*. Dat nu heet *Prajñā-pāramitā*, die wordt beoefend door alle heilige *siddhi*'s, daarom verkrijgen ze het buddhaschap.

Aldus zijn de kenmerken van wat de „zes volkomenheden“ wordt genoemd (26).

Vastgehouden worden door U de zes volkomenheden, o, gij Buddha's zoon uit Tathāgata's geslacht, gij opziener. ³ Volvoer ook de vier *pāramitā*'s!

¹ *Bāhya*.

² Van hier af tot „*Prajñā-pāramitā* volgens C.

³ Zie aant. 19.

De vier pârâmitâ's zijn: maitrî (= welwillendheid), karuṇâ (= medelijden), muditâ (= blijde deelneming, sympathie) en upekṣâ (= gelijkmoedigheid).

Maitrî wil zeggen: parahitakâkṛtwa, de bewustzijns-vorm van den satwa-wiṣeṣa. Satwa-wiṣeṣa wil zeggen: wie zich toelegt op de beoefening van de zes volkomenheden en de vier volkomenheden, dat is de satwa-wiṣeṣa. De bewustzijns-vorm daarvan bewerkt het welzijn van den naaste.

- b 36. „De naaste“ wil zeggen: alle wezens, ellendig, middelmatig en voortreffelijk. De liefde tot den naaste zonder vergelding (eig. „vrucht“) te verwachten, dat is maitrî.

Karuṇâ wil zeggen: para-duḥkha-wiyogecchâ, de bewustzijns-vorm van den satwa-wiṣeṣa, die het wegnemen van de smart aller wezens begeert. Drievoudig is de smart van den naaste, het werk van de satwa-wiṣeṣa-karuṇâ namelijk: duḥkha-duḥkhatâ (= de smart van het leed); sangskâra-duḥkhatâ (= de smart van den sangskâra¹); pariṇâma-duḥkhatâ (= de smart van den kringloop der geboorten). Zoodanig is de drievoudige smart.

Duḥka-duḥkhatâ wil zeggen: het wegnemen van het „lagere“ der vroegere geboorten, zooals iemand in de mensch-geboorte, als hij sterft wedergeboren te worden als het een of ander rund², en derg. Dat is duḥkha-duḥkhatâ.

- a 37. bijv. iemand in een mensch-geboorte, als hij sterft, weer als mensch geboren te worden. Dat is sangskâra-duḥkhatâ.

Pariṇâma-duḥkhatâ wil zeggen: het wegnemen van een lagere geboorte, wanneer men reeds een hoogere dan de vroegere geboorten heeft bereikt, zooals bijv. iemand in een mensch-geboorte, als hij sterft — door zijne betrachting van den dharma wedergeboren te worden als godheid (dewatâ), en door zijne verwaarloozing (v. d. dharma) weer als mensch wedergeboren te worden. Dat is pariṇâma-duḥkhatâ.

Aldus is de drievoudige duḥkha. Het schepsel, dat zoodanige duḥkha ondervindt, die wordt getroffen door karuṇâ van den satwa-wiṣeṣa.

¹ Zie aant. bij b 54.

² Gawayā = Bos Gavaeus.

Trīwidhā karuṇā jñeyā, drievoudig is karuṇā, namelijk: satwālabhana-karuṇā, dharmmālabhana-
 b 37. karuṇā en anālabhana-karuṇā. Zoo is de drievoudige karuṇā.

Satwālabhana-karuṇā wil zeggen: aprahīnātma-drṣṭīnām duḥkhita satwālabhanakaruṇā, het medelijden van iemand, die zich vastklemt aan (het oog heeft op) het lichaam. Als het schepsel dat medelijden betracht, ontmoet het smart. Klemt men zich vast aan (heeft men alleen het oog op) de daad van het medelijden, dan is de maitrī volkomen; prthagjanānām satwālabhana-karuṇā, zooals het medelijden van den prthagjana. Satwālabhana-medelijden heet dat.

Dharmmālabhana-karuṇā wil zeggen: prahīnātma-drṣṭīnām duḥkhasaṅgskārawiśayākaruṇā, het medelijden van iemand, die zich niet vastklemt aan het lichaam. Als het schepsel dat medelijden betracht, ontmoet het smart, die tot prikkel heeft de begeerte naar de smart van het schepsel. (Door) [de daad van] het medelijden wordt
 a 38. de maitrī volkomen. Mahāsatwasya āryasya dharmmalabhanakaruṇā, zooals het medelijden van den Mahāsatwa, den Edele, dat is dharmmālabhana-medelijden.

Anālabhana-karuṇā wil zeggen:
 prahīnātma-drṣṭīnām ewam abhiniweśasaṅgskāra wāhini mārgge byawasthita nāmānālabhanakaruṇā, het medelijden van iemand, die geen begeerte heeft naar het schepsel. De daad van medelijden uit plichtsgevoel (?), die tot prikkel heeft het „niet-gehecht zijn“. Als men dat medelijden betracht, ontmoet men smart, (maar) de maitrī is volkomen. Grāhyagrāhakābhiniweśa wigatānām buddhabodhisatwānām anālabhanakaruṇā, zooals het medelijden van den „aan niets gehechten“ bodhisatwa,
 b 38. dat is anālabhana-medelijden.

Aldus is de onderscheiding van karuṇā.

Muditā wil zeggen: parahitatuṣṭiḥ satwawiśeśasya jñānasyākāraḥ, het genot van den bewustzijns-vorm van den Satwa-wiśeśa, veroorzaakt door het geluk van alle wezens, het volkomen werk van maitrī en karuṇā, dat heet muditā. Drievoudig is muditā: Satwālabhana-

muditâ, dharmmâmbana-muditâ, anâmbana-muditâ. Zoo is haar drievoudig voorkomen. Evenals het was gesteld met de drie vroeger (genoemde) zaken ¹, zoo is het ook met deze drie.

Upekṣâ wil zeggen: lābhānapekṣaḥ satwawiṣeṣasya jñānasyākāraḥ, de bewustzijns-vorm van den satwa-wiṣeṣa zonder apekṣâlābha (= verwachting van voordeel). Zonder apekṣâlābha wil zeggen: geen besef [van het bewustzijn] van den satwa-wiṣeṣa ten opzichte van
 a 39. vergelding, lofprijzing (eerbewijs) en goederen (= geschenken). Als men maitrî, karuṇâ en muditâ jegens alle wezens beoefent, wat blijkt uit het zichtbaar zijn van de smart van alle wezens (in het eigen gemoed), dan is het goed (ook) upekṣâ te beoefenen. Vereenigd door (de daad van) gelijkmoedigheid zijn drie soorten van upekṣâ: Satwâmbana-gelijkmoedigheid, dharmmâmbana-gelijkmoedigheid, anâmbana-gelijkmoedigheid. Zooals het is gesteld met de vroeger genoemde drie, zoo is het ook met deze drie.

Maitrî, karuṇâ, muditâ en upekṣâ, die worden de vier pâramitâ's genoemd.

De vereeniging van de vier pâramitâ's en de zes pâramitâ's; geeft:

Dâna, çîla, kṣânti, wîryya, dhyâna, prajñâ, maitrî, karuṇâ, muditâ, upekṣâ. Die worden de »tien pâramitâ's« genoemd en hebben tot wezen (tatwa) de vijf
 b 39. dewî's: Bajradhâtwiçwârîdewî, enz.

De luisterrijke (Çrî) Bajradhâtwiçwârî is buitengewoon in wijsheid en zeer schoon, buitengemeen is haar dienstbetoon aan Bh. Wairocana. ² Zij heeft tot tatwa (= wezen) de zes pâramitâ's.

Metrî Locanâ wijñeyâ, enz.

Het tatwa van Bharâlî Locanâ is metrî, het tatwa van Bh. Mâmakî is karuṇâ, Bh. Pâṇḍarawâsinî heeft muditâ tot tatwa, Bh. Târâ heeft upekṣâ tot tatwa. Zoo is de wijze, waarop de tien pâramitâ's de vijf dewî's tot tatwa hebben. Daarom moet hij, die het schoon der dewî's beoefent, eerst dienstbetoon verrichten in

¹ Zie sub Karuṇâ.

² Vgl. b. 60.

a 40. geestelijken zin(?), want zij zijn gelijk aan het bereiken van het buddhaschap.

Hier zijn de tien pāramitā's volkomen afgehandeld. ze zijn de voornaamste weg naar de hoogere Wijsheid (27).

Nu kent gij reeds volkomen de tien pāramitā's, den grooten weg. Ken nu ook het Paramaguhya (= voortreffelijke geheimenis) en het Mahāguhya (= groote geheimenis).

Paramaguhya wil zeggen: de vorm van het lichaam des Heeren (bharāla), want die wordt „mahāwiṣeṣa” genoemd, en is geopenbaard door den yogiçwara.

Mahāguhya wil zeggen: het middel tot de ontmoeting van den Heere (bharāla), namelijk: yoga en bhāwanā. Viervoudig is de yoga, de opdracht van (= nagelaten door) den geestelijken leermeester, den luisterrijken Dignāga, namelijk: mūla-yoga (= begin-yoga), madhya-yoga (= midden-yoga), wasāna-yoga (= eind-yoga) en anta-yoga (= slot-yoga).

Mūla-yoga wil zeggen: weten dat er een Heer (bha-
b 40. rāla) is in ākāṣa (luchtruim). Madhya-yoga wil zeggen: weten, dat er een Heer in het lichaam is. Wasāna-yoga wil zeggen: weten, dat er een Heer in de aardsschijf (pṛthivī-maṇḍala) is. Anta-yoga wil zeggen: weten, dat er een Heer in de kreits van het ledige (cūnyatā-maṇḍala) is.

Cūnyatā-maṇḍala wil zeggen: deça ning bhināwanā (= de plaats van het „vermoede”, het „zich voorgestelden”, het „voor den geest gehaalde”).

Deça ning bhināwanā wil zeggen: de viervuldigheid van de bhāwanā. De vier (soorten) zijn: çastī-bhāwanā, uṣmī-bhāwanā, ūrddha-bhāwanā, agra-bhāwanā.

Çastī-bhāwanā wil zeggen: de mogelijkheid¹ van 't verdwijnen van rāga. Uṣmī-bhāwanā wil zeggen: de mogelijkheid van 't verdwijnen van dweṣa. — Ūrddha-bhāwanā wil zeggen: de mogelijkheid van 't verdwijnen van moha. — Agra-bhāwanā wil zeggen: de mogelijkheid van het verdwijnen der drie kleṣa's.

De wijze van verbinding van bhāwanā en yoga, weet, dat

¹ Wikalpa is ook: „onzekerheid,” „alternatief.”

dit het doel ervan is. Çanti(!)-bhâwanâ is het middel tot den mûla-yoga; uşmi-bhâwanâ is het middel tot den madhya-yoga; ârddha-bhâwanâ is het middel tot den wasâna-yoga; agra-bhâwanâ is het middel tot den anta-yoga. Zoo is de verbinding van bhâwanâ en yoga. Het wezen (tatwa) van bhâwanâ is één met dat van yoga, beide maken de wetenschap van den yogi uit. Doch het verschil is: bhâwanâ bedoelt het gewone, yoga bedoelt iets bijzonders (speciaals). Het verkeerde van de zinnelijkheid wordt gevolgd door het onderscheid van den zinnelijken mensch (of: de zinn. menschen).¹

Nu volgen de vier ârya-satya's (heilige waarheden). Laat ze door U beheerscht worden, opdat uw yoga en bhâwanâ volkomen zij. Ze zijn: duḥkha-satya (de waarheid van het lijden); nirodha-satya (de waarheid van de onderdrukking); samudaya-satya (de waarheid van de oorzaak); mârḡga-satya (de waarheid van den weg). Aldus luiden de vier heilige waarheden, waaraan gij u moet houden.

Yoga, bhâwanâ, de vier ârya-satya's, de tien
b 41. pâramitâ's, die worden het mahâguhya genoemd. (28).

Met uw verlof, groote heer, wat is de aji, die door mij gevolgd moet worden, opdat het paramaguhya, de belichaming van Bh. Wiçeşa worde gevonden, en opdat ik volmaakt worde.

In! Er is een aji, yogâcâr(y)a geheeten, die heeft drie woorden (of: letters) en drie zaken (= afdeelingen, onderwerpen). Adwaya (ongedeeld), zoo is het voorkomen ervan.

Adwaya wil zeggen: adwaya en adwaya-jñâna.

Adwaya wil zeggen: am ah.

Adwaya-jñâna wil zeggen: de kennis, die niet twijfelt aan het „zijn” en het „niet-zijn”, niet twijfelt aan de tusschenruimte van „zijn” en „niet-zijn”, slechts standhoudend zonder lichaam (= uiterlijke vorm). „Zijn” moet ge beschouwen als een „vermoeden”, „niet-zijn” moet ge beschouwen als

¹ Deze zin behoort w.sch. niet in dit verband.

„vermoeden“, in de tusschenruimte van „zijn“ en „niet-zijn“ moet ge beschouwen als „vermoeden“, de vrucht van manameya moet ge beschouwen als „vermoeden“, „vermoeden“
 a 42. moet ge beschouwen als „vermoeden“, dat is de beschouwing van wat men onderstelt. Wees toch niet ongerust (of: twijfelend, onzeker). „Vermoeden“ moet ge beschouwen als adwaya-jñāna, zoo moet ge het beschouwen.

Aṁ-aḥ en adwaya-jñāna, die heeten adwaya.

Aṁ wil zeggen: het binnengaan van den wind (= adem), aṁ is het geluid er van, dat verspreidt zich in het lichaam en voorts in de negen openingen.¹ Een voorkomen als de zon heeft het lichaam, als het er door vervuld wordt, smṛti-sūrya (= „zonne-herinnering“) heet het dan.

Aḥ wil zeggen: het uitgaan van den adem uit het lichaam, aḥ is het geluid ervan, dat verdwijnt uit het lichaam. Een voorkomen als de maan heeft het lichaam bij het verdwijnen van den adem uit het lichaam; liefelijk, bekoorlijk, helder-rein is het lichaam ten slotte, cānta-candra (= manerust) heet het dan, ook heet het cānta-smṛti.

Bij het aanwezig zijn van smṛti-sūrya en cānta-candra, ontstaat adwaya en adwaya-jñāna — de verbinding van adwaya met adwaya-jñāna — doet de
 b 42. diwarūpa ontstaan. Diwarūpa wil zeggen: wat voortdurend daghelder wordt gezien, wanneer ge yoga beoefent.

Aṁ aḥ, dat wordt de heilige adwaya genoemd. Het is de vader van Bh. Buddha.

De wetenschap, die kent zonder onzekerheid, standhoudende zonder uiterlijken vorm, die heet de heilige adwaya-jñāna.

De heilige adwaya-jñāna is de godin Bharālī Prajñā-pāramitā, zij is de moeder van Bh. Buddha.

De heilige diwarūpa, die heet Bh. Buddha.

De korte samenvatting van aṁ-aḥ en van den adwaya-jñāna, dat is de inhoud van de aji „adwaya“. De aji adwaya is de quintessens van de aji „tarkka“ en „wyā-
 a 43. karaṇa“.

Het resultaat van de beoefening van de aji „tarkka“ is opdat men kenne den adwaya-jñāna, want Bharālī Prajñā-pāramitā is de slotsom van den jñāna, gezocht

¹ Vgl. beneden b 45.

door hem, die de aji «tarkka» beoefent. Daarom is de prakaraṇa¹ een middel om het «buddhaschap» te verkrijgen.

De vrucht der beoefening van de aji «wyākaraṇa» is opdat men kenne den heiligen «adwaya». Want het aṁ-ah is de slotsom van de aji «wyākaraṇa». Daarom is de wyākaraṇa een middel tot verkrijging van den heiligen adwaya-jñāna.

De verbinding van wyākaraṇa en prakaraṇa brengt te voorschijn de aji tantra, welke is de belichaming van Bh. Buddha.

Kortom: De jñāna is het lichaam van Bh. Buddha, want de quintessens van den jñāna verbindt zich met den adem, die zwigend wordt toevertrouwd aan het geluid aṁ ah, dat wordt de heilige Diwarūpa geheeten.

- b 43. Kortom: Het nut van het leerboek van den Adwaya is om te beproeven af te breken(?) uw vurigen ijver in het aanhoudend beoefenen, het is een middel voor U, om het «buddhaschap» te bereiken.

Wat is de wijze om te beginnen? Men gebruikt als middel den heiligen adwaya (of: Hoe is de wijze van het beginnen met als middel den heiligen adwaya te gebruiken?). De adem aṁ blijft niet achter, zoo is de bedoeling: Die wordt ingezogen door den mond, toevertrouwd aan de strot; heb geen bewustzijn van (= let niet op) het in- of uitgaan van den adem door de neus. Die toevertrouwd werd aan de strot, verspreidt zich en vervult uw geheele lichaam, ten slotte wordt het «zonne-rood» van kleur. Breng verder den adem ah voort, aldus is de bedoeling: Die wordt toevertrouwd aan de strot, verdwijnt uit het lichaam, ten slotte wordt het «çānta-candra», liefelijk en bekoorlijk. Sa prāṇāyāma (met onderdrukking van den adem) heet dat, als gij voortdurend zoodanig zijt, zullen al uw smetstoffen (kleṣa's) verdwijnen.

- a 44. Vertrouw na afloop daarvan op het «buddhānusmaraṇa».

Buddhānusmaraṇa wil zeggen:

de heilige adwaya-jñāna, als het ware gemaakt uit het «niet zijn van het gevoel» — er is verschil tusschen «gevoel» en «gevoelen» — op deze wijze: de adem gaat niet in

¹ Prakaraṇa (= behandeling, tevoorschijnbrenging enz.) is hier klaarblijkelijk een andere naam voor «tarkka».

en uit door den mond, (maar) door den neus, en verdwijnt dan. En het lichaam wordt, door de macht van den heiligen adwaya en van den heiligen adwaya-jñāna, ten slotte schitterend, bekoorlijk, helder, helderziend [wordt het lichaam] en daarbij zonder te voelen en zonder gevoeld te worden, slechts liefelijk, helder zonder bedeksel [wordt het lichaam], zonder uiterlijken vorm is uw lichaam steeds daghelder, als olie, vermengd (?) met olie. Het is dan de heilige diwarūpa, die tot lichaam strekt aan Bh. Buddha. Hij is Dewa wiçeṣa voor de Buddhisten, hij is Bh. Parama-cīwa, Bh. Puruṣa
 b 44. Bh. Mahābuddha, Bh. Parama-cīwa. Bh. Puruṣa is hij voor leermeesters en leerlingen van (de school van) bhagawān Kapila, sang hyang Ātma heet hij bij de wadikanabhakṣyaçiṣya¹, Bh. Nirguṇa heet hij bij de leermeesters der Wiṣṇuïeten, hij is de vrucht van het inzicht der geestelijke leeraars van het Nirākāra, hij openbaart zich in den heiligen Ratnatraya en in de vijf Tathāgata's, volgens de geestelijke leeraars van het Sākāra, hij wordt vereenzelvigd met de heilige arcca's, pratima's en pēṭa's door de leeraars van het Wāhyaka, hij heet de heilige Wiçeṣa jīwa, ook heet hij de heilige Wangsil.

Gij zult beoogen te slapen, namelijk den „yoga-slaap“, den slaap zonder droom. Moeilijk is die te verkrijgen, want dat
 a 45. is de vrucht van de yoga's, samādhi's, brata's, de slotsom van alle pūjā's, prapamya's, mantra's, stuti's. Voortdurend wordt die door U gezien, gij kunt het verafzijnde en het kleine onderzoeken, uw lichaam is in staat zich er mee te vereenzelvigen, tengevolge van de kracht van uw samādhi, dat wordt genoemd: het ontmoeten van de āṣṭeçwaryya-sukha. Als echter uw lichaam voortdurend één met hem is, dan is het niet goed, dat gij hem tot lichaam strekt, dat heet bevrijding van de skandha's, dat wordt siddhamunīndra (= de volmaakt groote wijze) genoemd.²

De heilige adwaya en adwaya-jñāna zijn de slotsom van alle kennis, alle overlevering (of: leer), alle juiste beschrijving, alle onderricht en alle gelofte (samaya). De heilige

¹ De scheiding — en daardoor de vertaling — onzeker.

² Dit gedeelte (van af de yoga-slaap) behoort w.sch. niet in dit verband.

b 45. adwaya en adwaya-jñāna immers zijn de slotsom van wat wordt onderwezen, daarom heeten ze ook bij de Buddhisten yoga en parama-nairātmya, „Ananta's (= Wiṣṇu) voortreffelijke spruit“ heeten ze bij de Bhairawa's, de weg der yoga's en parama-guhya heeten ze in de siddhānta's, Niṣkala en Parama noemen ze de Wiṣṇu-quieten, ze heeten sodhamatatwānta (l. siddhamata?), ze zijn bezwaarlijk te kennen.

Met uw verlof, groote heer, voltooi, luisterrijke groote heer, uw gunstbewijs aan mij, onderricht mij verder omtrent de kenteekenen en de middelen, om den heiligen Diwarūpa te vinden.

Aum! Luister rustig toe, gij Buddha's zoon uit Tathāgata's geslacht! Het lichaam bestaat uit acht bladen¹, name-
a 46. lijk: oogen, nga, ooren, nga, neus, nga, mond, ba, anus en geslachtsopening ba. Zoo heeft het acht bladen, die worden vereenzelvigd (?) met den Bajra-jñāna.

Bajra-jñāna wil zeggen: de heilige adwaya-jñāna.

De onder- en de bovenlip en de tong, die hebben den bajra-vorm, tot „waraka“ (?) hebbende de punt van de tong, tot „çuci“ (?) hebbende de onder- en de bovenlip. De bajra staat in het lichaam, lotus-vormig vanaf de punt van de tong. De am-kāra daalt en verblijft onder den lotus, het wordt een zon, schitterend door den glans der zon, het valt uiteen en wordt vermengd. De ah-kāra doet al het uiteengevallene (stof verdwijnen, de vermenging van dat uiteengevallene verdwijnt, en de ākāra (= vorm tenzij gelezen moet worden: am-kāra) wordt volkomen en krijgt het vlekkelooze-juweel-outerlijk, dat is uwe herinnering aan de
b 46. [geheele] wereld.

Als er iemand bedroefd is, dan worde hij door U toegesproken zooals cint.māṇi², daardoor verdwijnt de smart. Want de kennis (of: het bewustzijn) maakt uw eigen gemoed rein, dat gaat over in de heiligen Diwarūpa (29).

Voorts zijn daar de zeven janma's.

¹ Wat hier wordt opgenoemd, maakt volgens C a 21 de „negen openingen“ uit.

² Vgl. a 47 en a 50.

Bewerk de erlanging van den adwaya.

Een middel alleen, dat niet vergezeld gaat van inzicht, zooals de geest van een kind in de moederschoot, — dat heet: jambhala-samâdhi.

Een streven naar den adwaya (en?) yoga, kennis van het wezen, zooals het verstand van een vogel, die pas uit het ei is gekomen, — dat heet: wâgîçwara-samâdhi.

Een streven naar den adwaya en het inzicht in het medegevoel jegens alle wezens, — dat heet: lokeçwara-samâdhi.

Een streven naar den adwaya en het „bajra-krodha-medegevoel“ (P) met alle wezens, — dat heet: bajrasatwa-
a 47. samâdhi.

Een streven naar den adwaya en het inzicht, om genegenheid tot alle wezens te veroorzaken, — dat heet: muniwara-cintâmaṇi-samâdhi.

Een streven naar den adwaya en het inzicht, dat tot einde heeft de waarschuwing tegen het verderfelijk onderricht aan alle wezens, — dat heet: çwetaketu-samâdhi.

Een streven naar den bâyu, aṁ luidende, het lichaam vervullende, waarop dit het voorkomen van een zon krijgt, en verdwijnt, meegevoerd door den bâyu, aḥ luidende, verdwijnende zonder dat er iets achterblijft, zonder dat er een in- of uitgaan van den bâyu is, terwijl er ook geen inhouding van den bâyu, en geen lichaam of geest is, aldus stralend, glanzend, vlekkeloos helder, zonder uiterlijken vorm, steeds het [dag]licht tot lichaam hebbende, — dat heet: kumâra-nirbâṇa-cittâmaṇi-samâdhi.

b 47. De zevende samâdhi is de samâdhi, die oplevert (bij den dood) de bereiking van het „niet-zijn“, het verkrijgen van de verlossing. (30).

Als volgt is voorts ons onderricht aan U. Het lichaam is in- en uitwendig een stûpa, een prâsâda.

De namen nu der letters zijn, namaḥ siddham (= hulde, volmaaktheid):

a, â; i, î; u, û; rē, rō; lē, lō; e, ai; o, au; aṁ, aḥ-
ka, kha; ga, gha; nga.
ca, cha; ja, jha; ña.

ṭa, ṭha; ḍa, ḍha; ṇa.
 ta, tha; da, dha; na.
 pa, pha; ba, bha; ma.
 ya, ra, la, wa.
 ṣa, ṣa, sa, ha.

Aldus is de opsomming der letters, die het inwendige uitmaken van het lichaam, dat zich als een prāsāda voordoet.

Als volgt is het onderricht:

Namaḥ: kâyaçuddha (= verlost lichaam); siddham: rein genot; a, â: geluk van de geboorte; i, î: kleur en glans; u, û: volkomen vorm; rē, rō: de oogen zien; lē, lō: de ooren hooren; e, ai: de neus ruikt; o, au: anus en geslachtsopening; am aḥ: „zonnekennis“, „manerust“.

- a 48. Na: beenderen; maḥ: bloed; si: vleesch; ddham: huid; — a: inzicht; â: de verspreiding er van; i: kleur; î: de verspreiding er van; u: vorm; û: de verspreiding er van; rē: oogen; rō: de verbreiding er van; e: neus; ai: de verbreiding er van; o: anus en geslachtsopening; au: de verbreiding er van; am: zon; aḥ: manerust.

Ka, kha; ga, gha; nga.

ca, cha; ja, jha; ña.

oogen en gezicht.

Ṭa, ṭha; ḍa, ḍha, ṇa.

ooren en gehoor.

Ta, tha; da, dha; na.

neus en reuk.

Pa, pha; ba, bha, ma.

anus en geslachtsopening.

Ya, ra, la, wa.

aarde.

ṣa, ṣa.

de twee voeten.

sa, ha.

de twee handen. —

Ka, kha; ga, gha.

pa, pha; ba, bha.

kāmadhātu.

Nā, ga, ja, lā.

ñā, na, nga.

de diepte er van.

Ta, tha, da, dha,
 ya, ra, la, wa,
 rûpadhâtu. —
 Ka, kha, ga, gha,
 ca, cha, ja, jha,
 arûpadhâtu. —
 Ka, de diepte er van.
 ça, de nabijheid van het inzicht.
 şa, vrouw.
 sa, man.
 ma, ingewanden.
 na, een zich kronkelende slang.
 ha, het ingaan van den adwaya.

- b 48. De letters, ten getale van 37, hebben alle het wezen van den adwaya, ze zijn vermengd met de kleça's, dof is hun vorm. Dit lichaam heeft stûpa's van buiten en prâsâda's van binnen. In het hoofd van het stûpa-prâsâda-lichaam, daar is de plaats van Bh. Buddha, in samâdhi-houding ¹ bevindt hij zich daar.

Mijn leer onderricht in het heilige Mahâyânisme, denk daaraan, gij Buddha-zoon! (31).

- Als volgt is voorts ons onderricht aan U: laat uw lichaam en uw leven niet zichtbaar wezen voor anderen. Reinig het en laat het schitteren, uwe beide oogen zijn âditya sateja (zon benevens glans), uwe beide ooren zijn âditya sateja, uwe beide neus(gaten) zijn âditya sateja, in uw tong en uwe lippen is âditya sateja, uw hart, uw lever, uw
 a 49. scrotum, uw galblaas, uwe longen, uw milt, uwe ingewanden; âditya sateja is uw geheele lichaam, uit- en inwendig, zoo moet gij uw lichaam verzorgen. Âditya sateja wil zeggen: een streven naar den adwaya, opdat alle kleça's uit uw lichaam verdwijnen, en uw lichaam ten slotte liefelijk glanze.

Voeg uw boven- en uw onderlip te zamen, leg de punt van de tong tegen de punt van de tanden, maak de ruimte tusschen boven- en ondertanden een haar breed, zuig lucht

¹ Of „samâhita-houding,” een der mudrâ's. Bij W. 337 de mudrâ van Amitâbha.

in door den mond, laat die dalen tot aan den navel, doe de lucht (= adem) weer omhoog gaan, zwijg, beweeg U niet, de adem zij gering en fijn, opdat het dalen of stijgen niet worde gezien, zoo wordt de adem (= het aangezicht?) rood en luidt aṁ, ten slotte is het (lichaam?) de volkomen
 b 49. zon, als een lotusbloesem dringt het in uw lichaam. Daarna wordt de geest schitterend, helder, zonder bedeksel, als in den drogen tijd op het midden van den dag. Een zoodanige inborst wordt „buddhaschap” genoemd, het is het alles vervullende juweel. Zoodanig zij uwe dagelijksche oefening, opdat gij het buddhaschap moogt verwerven. (32).

Voorts zijn daar de zeven samādhi's, namelijk: Het inhouden van den adem, één ademtocht lang¹ houdt uw ademhaling op, wees u niet bewust van het „zijn” en het „niet-zijn”. Jambhala-samādhi heet dat, het is het begin van de samādhi.

Na den adem ingehouden te hebben, moet ge hem weer uitblazen. Laat hij niet ruw (luid) uitgaan. De geest wordt daarop helder als de geest van een vogel, pas uit het ei gekomen, kennende de reinheid² van kāya, wāk en citta, helder en vlekkeloos. Een zoodanig gemoed heet Wāgîçwara-
 a 50. samādhi.

Worden alle wezens door liefde enz. (= een liefhebbend gemoed) als deerniswaardig gezien, zoodat het gemoed het heil van alle wezens overdenkt, liefhebbende, niet ter wille van (genoten of te genieten) weldaden, — een zoodanig gemoed heet: Lokeçwara-samādhi.

Het gemoed, dat tot lichaam heeft (of: belichaamd is in) den bajra rodra³, doende verdwijnen alle booze gezindheid, overpeinzende het heil van de geheele wereld, — een zoodanig gemoed heet: Bajrasatwa-samādhi.

De „ādibuddha”-geest van den wereldheerscher, die machtige vijanden heeft overwonnen, en die alle wezens kan schenken, wat zij verlangen, — een zoodanig gemoed heet: Mahāmuniwara-cintāmaṇi-samādhi.

Het gemoed, dat het heil van alle wezens overpeinst, zich

¹ Of: Bij het inademen.

² Volgens B: volmaaktheid.

³ Vgl. b 46, waar: (bajra)-krodha-karunā!

b 50. inspannende om den dharma door alle wezens te doen beoefenen, — een zoodanig gemoed heet: *çwetaketu-samâdhi*.

De geest, die, glanzend en helder, zich richt naar het *nirbâna*, als de zon volkomen, schitterend, helder, rein, zonder bedeksel, aanhoudend stralend als het daglicht, dat heet: *kumâra-nirbâna-samâdhi*. (33).

Neem ook het volgende goed in acht, als gij de verlossing wilt deelachtig worden!

De wind (= adem) aan de rechterzijde ¹ heet *Amitâbha*.

De adem aan de linkerzijde ¹ heet *Amoghasiddhi*.

De uitgaande adem heet *Ratnasambhawa*.

Het niet-uitgaan van den adem rechts of links heet *Akṣobhya*.

Het einde ² van den adem heet *Wairocana*, die bevindt zich in de punt van den neus, in het aangezicht en in den haarknoop (*uṣṇîṣa*).

Het puikje van het vlekkelooze, het zuiverste van het zuivere zijn deze vijf, de heilige *Pañca rasa* heeten ze. (34).

a 51. Wenscht men nu het tevoorschijnkomen van het karma, dan gaat de adem aan de rechterzijde over in den *agni-maṇḍala*, driehoekig van vorm, rood schijnsel gevend, in het midden waarvan een drietand (*triçûla*), die alle karma's tevoorschijn brengt.

Verder doet de adem aan de rechterzijde den *mahendra-maṇḍala* ontstaan, vierkant (van vorm), een geel, goudgelijk schijnsel gevend, in het midden waarvan de vijf zuivere *bajra*'s zich openen, een middel tot vermeerdering van het leven en tot vermeerdering van vrucht.

Verder doet hij ontstaan den vierkanten *mahendra-maṇḍala*, daarin verschillende (van de bovengenoemde), dat deze een witten glans heeft, liefelijk is deze, hij heeft een *bajra* in het midden, een middel voor U om het heil te verkrijgen.

De vier hoofd-*maṇḍala*'s beheerschen en trekken tot zich. ³

¹ Of: uit rechter-(linker-) neusgat.

² Of: het beste van, het overschot van.

³ Boven werden nog slechts drie *maṇḍala*'s genoemd. Wellicht is iets uitgevallen.

De adem aan de linkerzijde gaat over in de *bâyumanḍala*'s, zonder vorm, zwart, groen, geel, stralend van
b 51. voorkomen met twee uiteinden, als embleem een vaan voerend; de linkerhand houdt een haak in den vorm van een (oor-) ring, een middel om tot zich te trekken, ...

Verder doet de adem aan den linkerkant ontstaan den *baruṇa-manḍala*, rond, een wit schijnsel gevend, in het midden een kleinen *manḍala* als rein bergkristal, met dezelfde kleur en hetzelfde kenteeken, een middel tot verkrijging van gemoedsrust (of: verlossing).

De *parama-wiṣeṣa-bâyū* is het onbeweeglijke van den adem¹, die is slechts helder, rein, zonder deksel, standhoudende zonder vorm. In den neus bevindt die zich, ook op het aangezicht en op den haarknoop (*uṣṇīṣa*), rein en zuiver, er is geen onreinheid in hem. *Wairocana-samādhi* heet dat. (35).

Wees zeer goed op uw hoede, laat dat niet door anderen
a 52. gezien worden, het is bezwarend en veroorzaakt ellende. Als het aan anderen wordt meegedeeld, dan gaat men het aan elkaar onderwijzen, en zoo ontstaat een gansche rij (opeenvolging) van leermeesters onder de menschen.

Aldus luidt de heilige Mahâyānistische leer, de *Parama-samaya*, het hooger onderwijs van den Buddhist, sta het niet af, wees niet begeerig (om alles te begrijpen?), het is de slotsom van het verbond, de quintessens van het „*pañḍita*-schap“. (36).

Im! Met uw verlof, groote heer, voltooi uw gunstbewijs aan mij. De heilige *Diwarūpa* is immers de belichaming van den Heere Buddha, volgens mijn luisterrijken Heer! Wat zeggen nu andere *pañḍita*'s? *Bhaṭāra Ratnatraya* en de Vijf *Tathāgata*'s zijn — zegt men — de belichaming van Bh. Buddha. De kleuren zijn: rein (= wit?), blauw, geel, rood, en „alle kleuren“, en de *mudrā*'s: *dhwaja*, *bhūḥṣparṣa*, *warada*, *dhyāna*, *abhaya*.² Zoo zeggen

¹ Of: De *parama-wiṣeṣa* is de onbeweeglijke *bâyū* (= wind) van den adem.

² In het Aanhangsel (III) bracht ik deze kleuren en *mudrā*'s in verband met de Jina's in de volgorde: *Wairocana*, *Akṣobhya*, *Ratnasambhawa*, *Amitābha*, *Amoghasiddhi*. Vgl. ook W. 350.

b 52. andere paṇḍita's. Dit nu veroorzaakt onzekerheid in mijn inzicht. Onderricht ¹ mij toch, luisterrijke groote heer, opdat de onzekerheid verdwijne en het juiste inzicht terugkeere!

Aum! Mijn zoon, gij Buddha-volgeling ² uit Tathāgata's geslacht, luister rustig toe!

Drievoudig is de jñāna (= het inzicht): Wāhyaka, Sākāra en Nirākāra.

Als Bh. Diwarūpa de belichaming is van Bh. Buddha, dan is dit op grond van den jñāna-nirākāra, en doordat men in (het licht van) deze, (Bh. Diwarūpa) beschouwt.

Door den jñāna-sākāra echter wordt Bh. Buddha vereerd als Ārī Mānakālēṅka. Zoo krijgt Bh. Buddha een goddelijk lichaam, door kriḥ-kāra, wit van kleur, met de dhvaja-mudrā; de luisterrijke Bh. Ākyaṃuni is hij geheeten, sarwwadewagurūcyate, hij wordt geleerd a 53. te zijn de leermeester der goden.

Er komt eene godheid uit de rechterzijde van het lichaam van den luisterrijken Bh. Ākyaṃuni, rood van kleur, met de dhyāna-mudrā, ontstaande uit hriḥ-kāra. Hij wordt de luisterrijke Bh. Lokeṣwara geheeten.

Er komt eene godheid uit de linkerzijde van het lichaam van den luisterrijken Ākyaṃuni, blauw van kleur, met de bhūḥsparṣa-mudrā, ontstaande uit brīḥ-kāra. Hij wordt de luisterrijke Bh. Bajrapāṇi geheeten.

Deze drie worden Bh. Ratnatraya genoemd, ze heeten: Buddha, Dharma, Saṅgha, zij hebben tot tatwa: kāya, wāk en citta, zij hebben tot ṣīla: liefde, deugd (puṇya) en dienstbetoon (bhakti), zij wenschen de drie werelden te vervullen.

Bh. Ārī ³ Wairocana ontstaat uit het gelaat van Ārī Ākyaṃuni.

Bh. Ārī Lokeṣwara verdeelt zich, waardoor ontstaan b 53. Bh. Akṣobhya en Bh. Ratnasambhawa.

Bh. Ārī Bajrapāṇi verdeelt zich, waardoor ontstaan Bh. Amitābha en Bh. Amoghasiddhi.

Deze vijf worden de Vijf Tathāgata's geheeten, ook worden ze Bh. Sarwwajñāna genoemd.

¹ Pahidhyakna breng ik in verband met widhya.

² Vgl. noot bij a. 25.

³ Kortheidshalve wordt dit woord verder niet vertaald.

De almachtige goden komen voort uit het alomvattende inzicht (= de alwetendheid)¹ van Wairocana, nam.: Îçwara, Brahmâ en Wiṣṇu. Zij worden door Bh. Wairocana bevolen de drie werelden en haar inhoud te vervullen (of: te volmaken), om het heil van anderen te bewerken. En de waardigheid van den Heere wordt geprezen, terwijl planten en levende wezens² ontstaan. De hemel (swargga) wordt gevuld met goden e. d., de aarde (martyapada) wordt gevuld met menschen e. d., de onderwereld (pâtâla) wordt gevuld met nâga's e. d. door Bh. Îçwara, Brahmâ en a 54. Wiṣṇu. Daarom zijn zij almachtig en alomtegenwoordig, maar — de almachtige Bh. Îçwara, Brahmâ en Wiṣṇu ontstaan door de alwetendheid van Bh. Çrî Wairocana.

Zoo is de opvatting omtrent den Heere met het alomvattende inzicht door den sâkâra-jñâna, en wordt hij geprezen in de vijfderlei uitoefening van het jñâna-tatwa (het wezen der kennis).

Door de Wâhyaka-jñâna nu wordt hij opgevat als de heilige beelden (arccâ, pratimâ, pēṭa, çâkali³), geprezen in de vijfderlei beoefening van het wâhya (= het voertuig).

Dat wil zeggen, mijn zoon: Bh. Diwarûpa wordt Bh. Ratnatraya en gaat over in de Vijf Tathâgata's. De Vijf Tathâgata's doen ontstaan de vijf Îçwara's, de vijf Îçwara's brengen voort de brahmarṣi's, de brahmarṣi's doen ontstaan alle schepselen, goden, enz.

Wees goedsmoeds, vrees niet! (37).

b 54. Als volgt wordt voorts het tatwawicēṣa (= voortreffelijk wezen) door ons aan U onderwezen, de gesteldheid van de vijf skandha's voor den yogîçwara: rūpa, wedana, sañjñâ, sangskâra, wijñâna.

Rûpa Wairocana jñeyah, enz.

d. i.: De heilige Wairocana is rūpa. Rûpa wil zeggen: huid, vleesch, aderen, beenderen, bloed, vet, merg. Dat heet: rūpa.

¹ D. i. "çâçwata-jñâna." Vgl. b 60.

² Levenlooze en levende natuur.

³ Tenzij de juiste lezing is: sakala.

De heilige Ratnasambhawa is wedana. Wedana wil zeggen: wat vreugde en smart gevoelt. Dat is wedana.

De heilige Amitâbha is sañjñâ. Sañjñâ wil zeggen: nâma. Nâma beteekent: naam. Dat heet sañjñâ.

- a 55. De heilige Amoghasiddhi is sangskâra. Sangskâra wil zeggen: wat dient tot aanleiding en oorzaak. Dat heet sangskâra.

De heilige Akṣobhya is wijñâna. Wijñâna wil zeggen: samyagjñâna. Samyag-jñâna beteekent: gevolgtrekkingen van het inzicht. Dat heet: wijñâna.

Skandha beteekent: lichaam, pañca beteekent: vijf. Aldus wordt het „de vijf lichamen” genoemd. Zoodanig is het wezen van de vijf skandha's voor den yogîçwara (38).

Als volgt is de omschrijving van wîjâkṣara, die de Vijf Tathâgata's doen ontstaan: aḥ¹, huṃ, traṃ, hrîḥ, aḥ.

Wairocanan tu aḥkâraṃ, enz.

d. i.: Het geluid aḥ is de wîjâkṣara van den heiligen Wairocana; het geluid huṃ is de wîjâkṣara van den heiligen Akṣobhya; het geluid traṃ is de wîjâkṣara van den heiligen Ratnasambhawa; het geluid hrîḥ is de wîjâkṣara van den heiligen Amitâbha; aḥ-kâraṃ mogha-
b 55. siddhidhaḥ, het geluid a is de wîjâkṣara van den heiligen Amoghasiddhi.

Zoo brengen de wîjâkṣara's de Vijf Tathâgata's voort (39).

Als volgt is de wijze, waarop Bh. Buddha belichaamd is in den trikhala. Trikhala wil zeggen: rāga, dweṣa, moha, de onthouding van dambha (= bedrog), īrṣyâ (= nijd), mâtsaryya (= afgunst).

Râgâmitâ bho wijñeyah, enz.

d. i.: Râga is het tatwa van den heiligen Amitâbha, dweṣa is het tatwa van den heiligen Akṣobhya, moha is het tatwa van Wairocana. Dat wordt door den yogîçwara de trikhala genoemd. De aanleiding tot het terugkeeren in den tribhâwa zijn rāga, dweṣa en moha.

¹ Volgens B: a en B, a 21: aum. Volgens het Sanskrit-vers aḥ, doch daarin ontbreekt de vijfde „wîjâkṣara.”

Tribhâwa wil zeggen: bhâwacakra (= rad der geboorten) (40).

Als volgt is het tatwa van den trimala voor den yogîçwara.

Arthah Çâkyamuniḥ dikṣaḥ, enz
d. i. Artha is het tatwa van Çrî Çâkyamuni, kâma is het tatwa van Çrî Lokeçwara, çabda is het tatwa van Çrî Bajrapâṇi.

Artha, kâma en çabda worden door den yogîçwara geleerd de trimala te wezen.

Râgadweṣamoho Buddhah, enz.
d. i.: Bh. Buddha heeft tot tatwa (= wezen): râga, dweṣa, moha, en tot lichaam: artha, kâma, çabda, d. w. z.: hij is en trikhala en trimala.

Met welk doel heeft hij tot lichaam trikhala en trimala?

Ten doel hebbende het ontstaan van de herinnering¹, de aanleiding tot den dharma, tot teeken hebbende de herinnering¹ van den dharma. Dus heeft het tot oorzaak het dragen van het lijden, dat is de aanleiding van het overgaan in den trikhala en den trimala, het lijden is de oorzaak daarvan, opdat de geheele wereld den dharma zou willen beoefenen, het middel, waardoor gemoedsrust kan worden b 56. verkregen (41).

Buddho Çâkyamuniḥ wâdwân, enz.
d. i.: De heilige Çrî Çâkyamuni heeft in waarheid den heiligen Buddha tot tatwa, Çrî Lokeçwara heeft den heiligen dharma tot tatwa², Çrî Bajrapâṇi heeft tot tatwa den edelen (eerbiedwaardigen) sanggha. Bh. Ratnatraya worden ze genoemd.

Wairocana, Amitâbha en Akṣobhya heeten Ratnatraya.

Ook Wairocana, Ratnasambhawa en Amoghasiddhi zijn Ratnatraya (42).

¹ Of: het wetboek.

² Men kan hem (d. i. Awalokiteçwara) ook als de Dharma in persoon, in levenden lijve om zoo te zeggen, beschouwen." (K. I., 325).

Als volgt is het tatwa van den trikâya: kâya, wâk, citta.

Kâyo Wairocanaç câpi, enz.

d.i.: De heilige Wairocana is kâya. De mudrâ's en de lakṣaṇa's (= kentekenen), die heeten kâya.

- a 57. De heilige Amitâbha is wâk. Wâk wil zeggen: alle spraak, in de eerste plaats mantra's en wîjâkṣara's, dat heet wâk.

De heilige Akṣobhya is citta. Alle inzicht (of: bewustzijn), dat is citta.

Om deze redenen is Bh. Ratnatraya ook trikâya, zegt de Yogîçwara. (43).

Als volgt is het tatwa van den triparârtha, dat moet worden gekend. Triparârtha wil zeggen: asih (= liefde), puṇya (= deugd), bhakti (= overgegevenheid, dienstbetoon, piëteit).

Asih Wairocano jñeyaḥ, enz.

d.i. Bh. Wairocana is asih. Asih wil zeggen: wat de vier pâramitâ's beheerscht, dat heet asih.

Bh. Amitâbha is puṇya. Wat de zes pâramitâ's beheerscht, dat heet puṇya.

- b 57. Bh. Akṣobhya is bhakti. Wie (of: wat) steeds wandelt volgens den inhoud van de leer, streng beoefenende: tapa, brata, sangskâra en de bevelen van Buddha, niet af te brengen van de beoefening van den dharma, — die (dat) heet: bhakti.

Asih, puṇya en bhakti heeten in waarheid triparârtha, tot tatwa hebbende den Ratnatraya. (44).

Als volgt is het tatwa der vijf elementen (dhâtu) voor den yogîçwara. De vijf elementen zijn: aarde, water, vuur, wind, aether.

Prthiwi dhâtu Buddhaçca, enz.

d.i.: De heilige Wairocana is een Buddha, hij is het element „aarde“. Wat gewicht heeft, dat heet aarde.

- a 58. De heilige Ratnasambhawa is het element „water“. Wat vloeibaar is van natuur, dat is water.

De heilige Amitâbha is het element „vuur“. Wat licht is van natuur, dat is het element „vuur“.

De heilige Amoghasiddhi is het element „wind“. Wat „zich bewegend“ is van natuur, dat heet het element „wind“.

De heilige Akṣobhya is het element „aether“. Wat van nature er niet is, dat heet aether.

Aldus is de wijze, waarop de heilige Vijf Tathâgata's overgaan in de vijf elementen.

De vijf elementen, dat zijn de vijf verschijningsvormen van alle wezens, op deze wijze: De aarde dient tot vleesch, huid, aderen, beenderen. — Het water dient tot bloed, vet, merg, semen virile, slijm. — Het vuur dient tot oog (gezicht). — De wind dient tot adem. — De aether dient voor de fijne gedeelten ¹ van het lichaam en tot lichaamsharen. — Zoodanig is het voorkomen der vijf „groote wezens“, tot lichaam dienende van alle wezens.

En tevens dienen ze tot lichaam met hunne eigenschappen:
b 58. De aarde heeft tot eigenschap de reuk, het water heeft tot eigenschap de smaak, het vuur heeft tot eigenschap den vorm, de wind heeft tot eigenschap het gevoel, de aether heeft tot eigenschap de spraak. Dat is de reden, waarom de mensch begaafd is met: (gevoel voor) vorm, smaak, reuk, gevoel, en spraak, want hij heeft de vijf elementen tot lichaam (45).

Als volgt is de wijze, waarop de vijf Tathâgata's overgaan in de vijf vormen van skandha. De vijf vormen van skandha zijn: Kalala, arwuda, ghana, peçi, praçâkha.

Kalala in Bajrasatwaçca, enz.

d. i. De heilige Akṣobhya is kalala. Kalala wil zeggen: slijm.

De heilige Ratnasambhawa is arwuda. Arwuda wil
a 59. zeggen: schuim.

De heilige Amitâbha is ghana. Ghana wil zeggen: stevig vleesch, zooals van runderen, e. d.

De heilige Amoghasiddhi is peçi. Peçi wil zeggen: week vleesch, zooals van mieren, e. d.

De heilige Wairocana is praçâkha. Praçâkha wil zeggen: handen, voeten en een hoofd hebben, zooals menschen, goden, e. d.

Aldus is de wijze, waarop de heilige Vijf Tathâgata's

Lees: alpa? Lēpa = handpalm.

overgaan in de vijf vormen van skandha, dat zijn de vijf vormen van het volkomen inzicht (46).

Als volgt is de gesteldheid van de jñāna's (= inzicht) van de Vijf Tathāgata's in de heilige leer van het Mahāyānisme.

Çāṣwatajñānabuddhaṣca, enz.

- b 59. d.i.: De niṣprapañca-jñāna (het aan geen verscheidenheid onderworpen inzicht), het inzicht, beheerscht door eigenliefde, dat is de çāṣwata-jñāna, de jñāna van Bh. Wairocana.

De prabhāswara-jñāna (het fonkelend inzicht), het inzicht, schitterend als de glans van de(n) zon(negod); dat heet adarṣana-jñāna, het is de jñāna van Bh. Akṣobhya.

De jñāna „grāhyagrāhakarāhita“, niet vast te houden en niet vasthoudend [van lichaam]; dat heet ākāṣamata-jñāna, het is de jñāna van Bh. Ratnasambhawa.

De jñāna „sarbwadharmmanairātmya“, die gevoelt het ledige (śūnyatā) van den geheele dharma, dat heet: pratyawekṣaṇa-jñāna, het is de jñāna van Bh. Amitābha.

- a 60. De jñāna, die zich bezighoudt met alle verrichtingen, alles, wat bestaat en niet bestaat, en voorts zich bezighoudt met de verrichtingen van het lichaam, dat heet kṛtyānuṣṭhāna-jñāna, het is de jñāna van Bh. Amoghasiddhi. Daarom heet de heilige Amoghasiddhi: karmakuli, wijl hij zich bezighoudt met alle karma's.

Aldus is de onderscheiding van de vijf jñāna's door den yogīṣwara. Het is het hoogste Geheimenis (47).

Als volgt is de uiteenzetting van de Vijf Tathāgata-dewi's (= vrouwelijke wedergaden van de Tathāgata's), nam.: Bharālī Dhātwiṣwarī, Bh. Locanā, Bh. Māmaki, Bh. Pāṇḍarawāsinī, Bh. Tārā. Aldus heet ieder van de vijf voor zich.

Dhātwiṣwarī mahādewī, enz.

d.i.: Bh. Dhātwiṣwarī, die is de hoogste godin, zij heeft tot gemaal Bhaṭāra Wairocana.

- b 60. Bh. Locanā heeft tot gemaal Bh. Akṣobhya.

Bh. Dhâtwiçwarî en Bh. Locanâ zijn één in wezen (tatwa), daarom zijn de dewî's slechts vier in getal, zij zijn de medewerksters van Bh. Wairocana en hebben tot jñâna den çâçwata-jñâna, de vorm van het al-weten, nam.: Satwabajrî, Ratnabajrî, Dharmmabajrî en Karmmabajrî. Dat zijn de vier dewî's, die Bh. Wairocana dienende omgeven (vergezellen). Zij moeten gediend worden door den sâdhaka (= vrome), opdat hij spoedig de Kawairocanan (= zaligheid van, bij, door, W.) bereike.

Bh. Mâmakî is de dewî van Bh. Ratnasambhawa.

Bh. Pâṇḍarawâsinî is de dewî van Bh. Amitâbha.

Bh. Târâ is de dewî van Bh. Amoghasiddhi.

Aldus is de uiteenzetting van de vijf Tathâgata's met (hunne) dewî's (48).

Als volgt is (de wijze waarop) de wîjâkṣara's de vier
a 61. dewî's voortbrengen: e, waṁ, ma, ya.

Ekâraṁ Mâmakî jñeyâḥ, enz.

d.i.: De e-vorm is de wîjâkṣara van Bh. Mâmakî.

De waṁ-vorm is de wîjâkṣara van Bh. Pâṇḍarawâsinî.

De ma-vorm is de wîjâkṣara van Bh. Târâ.

De ya-vorm is de wîjâkṣara van Bh. Locanâ.

Voorts is de ya-vorm tevens de wîjâkṣara van Bh. Dhâtwiçwarî.

Aldus is de uiteenzetting van de wîjâkṣara's der vier dewî's (49).

Maitrî Locanâ wijñeyâ, enz.

d.i. Bharâlî Locanâ heeft maitrî tot tatwa. Het gemoed, liefheeft zonder gedachte aan vergelding, dat is maitrî.

Bh. Mâmakî heeft karuṇâ tot tatwa. Het gemoed,
b 61. dat smart gevoelt bij het zien van het lijden van alle wezens en zich opmaakt om te helpen, dat heet karuṇâ.

Bh. Pâṇḍarawâsinî heeft muditâ tot tatwa. Het gemoed, dat verheugd is bij het zien van het geluk van alle wezens, dat heet muditâ.

Bh. Târâ heeft upekṣâ tot tatwa. Het vlekkeloos gemoed, dat zich verheugt over het geluk van alle wezens, dat er niet aan denkt geluk, eerbewijzen of lof te ontvangen van

hem, die geluk geniet, dat zich niet te binnen brengt (wat voorheen is geschied), geen haat koestert, niet spaarzaam is (met zijn medegevoel), slechts zwijgend toeziet, dat zich van alles (van zijn oorsprong, geboorte?) heeft losgemaakt, dat heet upekṣâ, en dat dient tot tatwa aan Bh. Târâ.

Aldus zijn maitrî, karuṇâ, muditâ, upekṣâ de tatwa's van de vier dewî's, zegt de yogîçwara (50).

Evaṃ bodhisamadhyottāḥ, enz.

- a 62. d.i.: Wat geleerd wordt in het volkomen inzicht der (of: en in de) samâdhi, en alle mudrâ's, neem dat aan tot uw onderscheidingsteekenen, peins over de Tathâgata's, en het Parama-guhya der Tathâgata's, dat moet aanhoudend bestudeerd (of: steeds gekend) worden door den wijzen Buddha-leeraar, d.w.z. het mahâbodhi (= hooger inzicht), de samâdhi, alle mūdṛâ's, mantra's, yoga's, bhâwanâ's, en de wijsheid, — dat is de belichaming van de vier dewî's: Locanâ, Pâṇḍarawâsinî, Mâmakî en Târâ. Dat zijn de vier dewî's, laat ze gekend worden, wees toch op uw hoede, zij zijn even reinigend als Bh. Buddha, want de yogîçwara zal niet Bh. Buddha vinden, zoo hij niet de belichaming der vier dewî's heeft bereikt.

Im! Dit is het heilige Mahâyâna!

IV. AANTEKENINGEN.

1. De woorden van pinakapangadhiṣṭhâna umajarakëṇ..... zouden ook kunnen beteekenen: „als ze gebruikt worden als wijding, leerende.....“

Mystieke syllaben als om aḥ huṃ ontmoeten wij op vele plaatsen van ons H.S. Merkwaardig is een zinsnede in B a 21: Aum ring uṣṇîsa, aḥ ring gulu, im ring hati, Buddha, dharma, sanggha, d. w. z. Aum op de „haarknoop“ („hoofddoek“, vgl. aant. bij b 50), aḥ aan den hals, im op het hart. „B., Dh., S.“¹

In W. 423 lezen we: „Before commencing any devotional exercise, the Lāma gently touches his forehead either with the finger or with the bell, uttering the mystic om, then he touches the top of his chest, uttering aḥ, then the epigastrium, uttering huṃ.“

De aangehaalde plaats uit B maakt het zeer waarschijnlijk, dat het „zich kruisen“, zooals dat voor Tibet werd beschreven, ook op Java bestond.

In verband met kāya, wāk, citta, komt om aḥ huṃ ook voor in een gebedsformule, W. 442: „We pray You to give us the gifts of the True Body, Speech and Mind. Om! ah! huṃ!“ Vgl. de mystieke formule der Lāma's: om maṇi padme huṃ (= om, het juweel in den lotus, huṃ). De formule, uitgesproken voor het eten door leden van de „established church“ (in Tibet) „the purest of all the Lāmaist sects“, bevat eveneens: om aḥ huṃ. (W. 216). — Op Java (Mājākērtā) gevonden gouden plaatjes dragen het inschrift: āh, hrīh, huṃ, om (Groen. p. 226).² — Vgl. ook over deze „interjections mystiques“ Schl. 127.

¹ B a 27 herhaalt deze woorden en heeft achter hati: nang tang makawyaktinya, lwirnya Buddha, dharma, sanggyā.

² Ook het door Waddell in verscheidene formule's genoemde phat komt op Java voor (Groen. 224).

Over Kaya, wāk, citta zie aant. bij *b* 32 en *b* 56. —
Over bajra zie aant. bij *a* 13. —

2. Van de uitgebreide literatuur over Mahāyāna noem ik:
K. II, 391, — Myth. 17, 22 enz. — Wassiljew, 128 —
W. 10, 124. — Vgl. ook v. d. T. i. v. mahāyāna.

Met Mantrānaya zal waarschijnlijk wel bedoeld zijn het door Waddell beschreven Mantrayāna (= mantra-voertuig), eene latere ontwikkeling van het yogācārya (Zie aant. bij *b* 41). („The excessive use of the mystic Mantras, consisting mostly of unmeaning gibberish, resulted in a new vehicle named the Mantra-yāna, which is a Tāntrik development of the yogaphase of Buddhism”). Het leert o. a. dat het „Buddhaschap” in dit lichaam kan worden verkregen door de drie geheime wetten van „lichaam, spraak en gedachte”.¹

Ons H.S. heeft steeds den vorm Mantrānaya (vgl. ook mahānaya in het Skt. vers), dien ik ook behield.

Opmerking verdient, dat de naam Mantrānaya alleen voorkomt in dit eerste deel van ons H.S., niet in B of C. Het Mahāyāna wordt ook in het tweede deel van A, in B en in C genoemd. In C komt het alleen voor in de inleiding, die aldus luidt (letterlijk overgenomen):

Namo Buddhāya

Nihan sang hyang Kamahāyānikan, pamēkas sang siddhagati hyang sarbwasiddhi, sira Ḷrī Sambhara sūryyāwarāṇa, sira Ḷrī aryya guru pāda ri waṇjang ya ta kengētaknanta dentāji denta, kita jinaputra, makādi sawaṇṇa nira sang kumaliliring si mawaṇjang guruyaga Ḷrī Iṇaṇa Bhadrotunggal dewa² mpu Siṇḍok, mwang sang makabwatan sang hyang tantra bajradhātu Subhūti, ya ta kumawaṇṇakna sang hyang samayopadeṇa mahāyāna paramārahaṣya, wēkas ing warah sang guru sira, apan sira pēh ning haji tantra tarkka wyākarāṇa, sāri sang hyang aweṇa sira, pāwak ning paramārttika, pramāṇa sira, ya ta matangnyan haywa tan prayatna sira jinaputra

¹ Geopenbaard door Bajrasatwa (vgl. aant. 7).

² In de titels van Mpu Siṇḍok vindt men gewoonlijk: dharmmot-tungga dewa (Groen. 378 — Not. Bat. Gen. XXIV, 146).

tumēmwa sang hyang pustaka kamahâyanan sâk-
 sât hinanugrahan de bhaṭāra samyak sambud-
 dhāya kita yan mangkana.

3. Het woord nibāṇa, dat wij in dit gedeelte aantreffen, is een der weinige termen in dit H.S., die aan den Pāli-vorm (nibbāṇa) herinneren.

Opmerkelijk is de indeeling der Mānuṣibuddha's (waarvan de namen: Wiṇwabhū, Krakuchanda en Kanakamuni overeenkomen met die, in gebruik bij de Noord. Kerk K. I, 320).

W. 346 noemt „the seven Heroic Buddhas (of the Past) or Tathāgatas”: 1. Wipaṇyih, 2. Çikhin, 3. Wiṇwabhū, 4. Krakuchanda, 5. Kanakamuni, 6. Kāṇyapa, 7. Çākya-muni.¹

Ook Hgs. 27, 47, 94 noemt dit zevental op grond van den „Dharma sangraha” en deelt ze, evenals K. I 322, aldus in:

in den satya-yuga	1, 2 en 3.
” ” tretā-yuga	4 en 5.
” ” dwāpara-yuga	6.
” ” Kali-yuga	7.

Een noot daar bij; „This allotment into four yugas is apochryphal. The three first Buddhas belong to the penultimate Kalpa, and the four last to the present or Bhadrakalpa.”

W. 350 en Grünw. 169 noemen als Mānuṣibuddhas: Krakucchanda, Kanakamuni, Kāṇyapa, Çākya-muni (Grünw.: Gautama) en Maitreya.

Myth. 95 zegt: „Die Manushibuddhas des gegenwärtigen Zeitalters sind: Krakucchanda, Kanakamuni, Kāṇyapa, Çākya-muni, und der noch kommende Maitreya”. — In Myth. 111 wordt het boven gegeven zevental genoemd, met de opmerking: „Von Krakucchanda an gehören die letzten vier mit dem noch kommenden Maitreya der jetzigen Weltperiode an.”

Samantabhadra komt gewoonlijk voor onder de Dhyā-

¹ Volgens K II, 179 komen deze namen behalve Çikhin reeds voor op bas-reliefs van Bharhut (3^e eeuw v. Chr.)

nibodhisatwa's (o. a. W. 350. Vgl. ook aant. 7 en 37).

Genoeg om te doen zien, dat het mij niet gelukte eene met ons H.S. overeenstemmende indeeling te vinden in de geraadpleegde werken. —

De woorden: *kāryyākēn tang buddhi sawikalpaka*, *hilangakēn tang āmbēk abhiniweṣa*, wijzen op de, o. a. in „Deussen, Allgemeine Geschichte der Philosophie“ genoemde uiterlijke symptomen der verlossing (D. II, 327):

1. die Aufhebung alles Begehrens (*abhiniweṣa* = ver-zotheid, zie K. I 370).

2. die Aufhebung des Bewusstseins der Vielheit (*wikalpa*).

Hieruit volgen de beide voorname middelen, om deze symptomen te voorschijn te doen komen.

1. *Sannyāsa*, in ons H.S. genoemd als *tapa*, *tyāga*, enz.

2. *Yoga*, dat eveneens vele malen in dit H.S. voorkomt.

Ik kom hierop later terug, evenals op: *skandha* en *kleṣa*.

4. Over *pamēgēt* (a 11) vgl. Brandes, Een *jayapattra*, p. 148. — v. d. T. verklaart het woord met *sugih*. Ook in C a 26 (Zie Aant. 28) komt *kapamēgētan* voor in verband met *karatun*, *kamantryan*, *kasugihan*, *kawesyan* (*sugih ring thāni*).

Lokottara is volgens K. I, 351 „het bovenwereldsche of zuiver geestelijke (d. i. hersenschimmige) gebied.“ —

Moha, *Rajaḥ*, *Tamaḥ*. *Moha* wordt in C a 8 omschreven: „*tan santoṣa ta ya ri suka kēḍik mwanḡ kabinawa ri sakarēpn̄ya, mahyun amanggiha suka ri sakāla niskāla*“, d. i. „niet tevreden met een klein genot, en.....? al zijne begeerten, wenschen te allen tijde genot te verkrijgen.“

Rajaḥ is volgens C b 37: *asing agalak*, d. i. „alles wat woest is“.

Tamaḥ verklaart C b 37 met: *asing umandēl*, d. i. al wie (blind) vertrouwen heeft.

W. 115 brengt het drietal: *Rāga*, *dweṣa*, *moha* in verband met de brahmaansche *sattwa*, *rajaḥ*, *tamaḥ*. Dit laatste drietal komt ook in C voor, o. a. b 37 en b 11. Op deze laatste plaats wordt — na eene opsomming van de twintig *çīla-paramārtha* — gezegd: *Ika ta kabeh haywa tan kempēnan ing buddhi, apan ikang*

âmbëk juga pasamûhan ing hala hayu, mwan-
suka duḥka mētu sakeng âmbëk, ikang buddhi
manah citta, angkëna sattwa rajaḥ tamah mwan-
daçendriya. Ya ta hetunyân cakrabhâwa maputë-
ran ring swargga naraka mwan manuṣa tiryyak,
d. w. z. „Laat dat alles (= de 20 paramârtha's) toch bijeen-
gebracht (bewaard) worden in den geest, want het gemoed is
ook een verzamelplaats van goed en kwaad, en blijdschap en
smart komen voort uit het gemoed. Buddhi, manah en
citta zou men kunnen vergelijken met sattwa¹, rajaḥ,
tamah en de tien zintuigen. Dat is de reden, waarom het
„rad der geboorten“ rondwentelt in hemel en hel en in
mensen- en dierenwereld.“

Hierbij valt op te merken, dat volgens W. 109 Râga,
dweṣa, moha „which lie at the core of rebirth“, het
middelpunt vormen van het „rad der geboorten“. (In C
cakrabhâwa, maar in A bhâwacakra). Ook in A 6 55
worden de „tribhâwa“ râga, dveṣa, moha in verband
gebracht met den bhâwacakra. Al wordt dit Rad in ons
H.S. niet nader omschreven, men kende het toch wel. Ook
de door Waddell beschreven zes afdeelingen in dit Rad
worden in ons H.S. genoemd. Boven bleeks reeds, dat het
rad in vier „werelden“ rondwentelt, C a 36 noemt bhâṭara,
bhûta, manuṣ(y)a, tiryyak, waarin bhûta waarsch. =
asura, terwijl A a 30 ook preta noemt (vgl. W. 101).

De zin omtrent het verkrijgen van het buddha-schap
(duidelijker nog: bhawiṣyati tathâgata) wijst op een
uitspraak als in den Saddharma-Puṇḍarîka, waar geleerd wordt,
dat „every-one should try to become a Buddha“ (vgl. W. 138
en ons H.S. a 20 „hyang buddha kita dlâha).

Omtrent mokṣa zegt Hgs. 58 „The mokṣa of the Aigwa-
rika's is absorption into Âdi-Buddha; of the Swâbhâwika's
absorption into çûnyatâ, of the Prajñika-Swâbhâwika's,
identification with Prajñâ.“ In C a 36 heet het: Kamokṣan
nga. tan katuḍuh, tan kawastran, tan pakahanan,
tan abang, tan aputih, tan akuning, tan ahirëng,
baliknya mokṣa ngke juga tan ing sor, tan ing

¹ Volgens Ca 11 is sattwa: ambëk sâdhu tuhu paramârtha, d. i.
„een goed gemoed, in werkelijkheid de hoogste waarheid.“ (Vgl. Waddell's
verklaring: „Goodness or Virtue“).

sor, tan ing ruhur, d.w.z. „Kamokṣan („Verlossing“) is niet aan te wijzen, niet bekleed zijn, zonder plaats, niet rood, niet wit, niet geel, niet zwart, mokṣa is ook niet laag en niet hoog“ (is dus: cānyatā).

Omtrent de kleṣa's valt op te merken, dat er in dit gedeelte zes worden genoemd. Ca 17 spreekt van daṣa kleṣa (vgl. K. I, 370 en Leg. 55), zonder dit tiental nader te omschrijven of te noemen, terwijl A b 40 rāga, dweṣa, moha samenvat als: kleṣa traya.

Over satya dwaya zegt W. 126: „The nihilistic doctrine (Sunyata) is demonstrated by (the three Marks and) the two Truths. The two Truths are: Samwritisatya, the relative truth, the efficiency of a name or characteristic sign; and Paramārthasatya, the absolute truth obtained by the self-consciousness of the saint in self-meditations.“ Vgl. ook Schl. 24 en vooral Wassiljew p. 321.

5. Omtrent de vertaling merk ik op, dat baryya-baryya door mij is in verband gebracht met het Skt. bhārya (= te onderhouden; — dienaar). — Voor tan pangraparapā vgl. Jav. Woordenb. i. v. rapa (verkl. met „luwe, cēgah“, en lapā. — De vertaling van: wwah sahingga tinika is onzeker. v. d. T. verklaart tinika door sinurat (vgl. tik en batik)

De bedoeling van bajrodaka (wajra-water) is mij niet bekend. Analooq met de hier gegeven formule is de inleiding tot de maṇḍala-ceremonie, waarbij W. 398 vermeldt: Om! Vajrabhummi aḥ hūm! Voor het „water“ uit ons H.S. staat in het Tibetaansche voorbeeld „aarde“. — Āpatha hrdaya is wellicht de naam van de formule,

Het in dit gedeelte van ons H.S. meermalen voorkomende „samaya“ geeft waarschijnlijk een bepaalde leer aan, wellicht in verband met Mahāsamaya „eine esoterische Geheimlehre, vermittelt welcher man in kurzer Zeit zu einem Buddha werden kann.“ (Wassiljew p. 206, vgl. ook p. 176).

6. Athāwi is hier opgevat als atawi, dat door v. d. T. verklaard wordt met yadi.

Wajra (donderbeitel van Indra), ghaṇṭā (bidschel) en mudrā (bepaalde hand-houdingen) worden in de literatuur

der Noord. Kerk meermalen genoemd. W. 210 noemt onder de „articles of equipment” van de Lāma's „a vajra-sceptre and bell”. Wajra en ghaṇṭā komen meermalen voor als attributen van Dhyāni-buddha's (vgl. Myth. 98). — Schl. 36 is sprake van eene afbeelding van Vajrasattwa (zie ben.), in de rechterhand een vajra, in de linkerhand een bidschel. W. 204 noemt deze beide voorwerpen als deelen van den Budd. rozekrans, en merkt op „in Tantric buddhist figures the dorje (Tib. = vajra) is usually associated with a bell. — Over bidschellen, op Java gevonden (dikwijls van een vajra voorzien), vgl. Groen. p. 237 en vgg. en Juynboll, Cat. der Jav. Oudh. van 's Rijks Ethn. Mus. p. 145—151.

Over mudrā zal beneden worden gesproken. Hier zij herinnerd aan het artikel van Brandes „Een Buddhistisch monniks-beeld” Tijdschr. Ind. T. L. Vk. XLVIII, pag. 37, waar bajra en mudrā in verband met elkaar voorkomen. (Over bajra vgl. ook *a* 46 van ons H.S. en *a* 20).

Over Maṇḍala vgl. aant. bij *a* 51.

7. Omtrent Bajrasattwa en Bajradhara (zie *a* 14) de volgende citaten:

W. 352: „The following two divinities are accorded by the Lāmas the position of Buddhas, though they are Bodhisat-reflexes from or metamorphoses of Akshobhya, and they both resemble in many ways their relative and probable prototype Vajrapāṇi: ¹

1. The Adamantine or Indestructible souled (Skt. Vajrasattva, the Everlasting).
2. The Indestructible or Steadfast Holder (Vajradhāra). He holds a vajra and a bell. In the exoteric cults he is called Guhya-pati. He is a metamorphosis of Indra, and like him, presides over the eastern quarter, and he seems the prototype of most of those creatures which may be called demon-Buddhas. And though the established church regards this Buddha as a reflex from Cākya-muni himself, it also views him as the presiding celestial Buddha, analogous to the ādi-buddha of the old school”.

¹ Vajrapāṇi houdt evenals Vajrasattva en Vajradhara bajra en ghaṇṭā!

Hgs. 29 "Intellect (manas) with apprehension (dhâraṇa) and the objects of such apprehension or the Whole phenomenon of the universe (dharma) are referred to Vajra-Sattva Buddha."

Schl. 34: "Le premier des Bouddhas est appelé dans les Tantras Vajradhara et (!) Vajrasattva. Comme Vajradhara il est qualifié "Bouddha suprême, suprême triomphateur, seigneur de tous les mystères (Gouhya-pati), premier ministre de tous les Tathāgatas, l'être qui n'a ni commencement ni fin, l'être qui a l'âme d'un diamant (Vajrasattva)." C'est à lui que les mauvais esprits soumis ou conquis jurent de ne plus entraver la propagation de la loi de Bouddha, et de ne plus nuire à l'homme dans l'avenir. A Vajrasattva sont données les épithètes de "intelligence suprême, souverain, président des cinq Dhyāni-Bouddhas. — Vajradhara et Vajrasattva sont aussi considérés comme deux êtres différents; dans plusieurs traités ils paraissent en même temps, l'un posant les questions, l'autre y répondant. Leur position respective se définit mieux en supposant que Vajradhara est un dieu trop grand et trop plongé dans le divin repos pour prêter son assistance aux entreprises et aux travaux des hommes, et qu'il agit par l'intermédiaire du dieu Vajrasattva, qui est à lui ce qu'est un Bouddha humain à un Dhyani Bouddha. Cette explication est appuyée par l'épithète de "Président des Dhyani Bouddhas."

Ook door Hodgson en Schl. (35) wordt Vajrasattwa de zesde der Dhyāni-buddha's genoemd (vgl. K. I, 323).

Myth. 98 wordt Vajrasattva genoemd als "president" der Dhyāni-buddhas, met de attributen vajra en ghaṇṭā. "Als Vajradhara ist er eine primordiale Gottheit höchsten Ranges, der Herr der Geheimnisse (Guhyapati).¹ Noch andere Formen von ihm sind Karmavajra und Dharmavajra" (vgl. ons H.S. b 60).

Myth. 95 zegt echter: "Sie (Dhyānibuddhas) haben wiederum fünf meditatieve Bodhisatvas (Dhyānibodhisatvas) von denen ich nur die ersten zwei nennen will, nämlich Samantabhadra, den Dhyānibodhisatva des Vairocana,

¹ In deze functies, „President der Dh. b's en Heer der Geheimnissen", schijnt wel het hoofdverschil tusschen deze beide godheden te liggen.

und Vajrasatva, den des Akshobhya. Diese letzteren beiden werden als Gottheiten allerhöchsten Ranges angesehen. Während in der älteren Zeit des Lamaismus Samantabhadra als die höchste Intelligenz galt, ist jetzt Vajrasatva, der auch als Âdibuddha angesehen wird, der dominierende."

Uit deze uitvoerige aanhalingen kan blijken, dat de verschillende beschrijvingen bij veel overeenkomstigs in de beschouwing van "Bajrasatwa" en "Bajradhara" ook verschilpunten toonen. Groeneveldt, die op pag. 176 van zijn Catalogus¹ eenige beelden van Vajrasatva of (en?) Bajradhara noemt, op Java gevonden (n° 602^{a, b, c}), komt op pag. 175 tot de conclusie: "het verschil tusschen beiden is weinig duidelijk". Ook uit ons H.S. is geen scherp onderscheiden beeld dezer godheden te vormen. (Vgl. echter Myth. 98, waar Vajrasatva's attributen dezelfde zijn als die van Bajradhara, maar handhouding en kleuren verschillen).

Bajrasatwa wordt genoemd: de heilige samaya (b 13), het hoofd (pradhâna) van alle Tathâgata's (a 16, vgl. citaat boven), de beschermer van wie hem dient (a 17).

Bajradhara heet degene, die "het deksel der onwetendheid van het hart neemt" (a 15), en voor wien men het rad van de wet (dharma) moet wentelen (b 16). Daar ook Bajrasatva "de oogen opent" (a 14), schijnt het, dat deze beiden ook wel gelijke functies hebben te vervullen.

Voor bajrajñâna vgl. a 46.

8. Omtrent het "Buddha worden" vgl. aant. 4.

Over de mantra's zegt W. 146: "The mere recital of mystic words and sentences (mantra or dhâraṇī).... is held to be equivalent to the practice of the paramitâ's."

9. Vgl. met dit gedeelte W. 12, waar wordt opgemerkt, dat het Mahâyânisme "good words" (mantra, japa, pūja) in de plaats stelt van de "good deeds" van het vroegste Buddhism. ("Good deeds" worden o. a. genoemd in het tweede deel van ons H.S. (a 27 en vgg).

10. "Ontginnen" (babad) hier op te vatten als "uitroeien van de onwetendheid".

¹ Vgl. over de Oudjav. Vajrasatva-beelden in 's Rijks Ethn. Museum; Dr. H. H. Juynboll, Cat. der Jav. Oudheden, p. 86 met pl. XII, fig. 1 en de literatuur, geciteerd in noot 2.

Putikēn breng ik in verband met putēk = duister (v. d. T.). Ook is putēk = puwēk = „vuil van water, troebel v. e. kleur, de oogen van iemand, die slaap heeft“.

Cēlēk is, volgens Juynboll, Glossarium op het Oud-Jav. Rāmāyaṇa: zwartsel, collyrium.

De woorden: kawakamalâdyûpadrawanya zijn mij niet geheel duidelijk. Ik vertaalde alleen het laatste deel (upadrawa).

11. De vorm „sarambhakâta“ is mij niet geheel duidelijk. Omtrent „schijnwereld“ en „karma“ zegt Hgs. 79 „The existence of the versatile world is derived sheerly from fancy or imagination or belief in its reality, and this false notion is the first karma....“

„Nirwṛtti is this: to know the world to be a mere semblance unreal and an illusion“ (Hgs. 46).

12. De vertaling van „mingasthûla“ is onzeker. Wellicht is het: „zich oplossen“.

Ook de bedoeling van de woorden „don ira hana haywa ta sandeha“ is mij niet geheel duidelijk. Wellicht moet hana wegvallen, zoodat de vertaling is: „Zijne bedoeling is, dat gij niet twijfelmoedig zijt“.

Puṇya jñāna sambhāra moet wellicht gelezen worden: Puṇya-sambhāra, jñāna-sambhāra (vgl. b 11).

13. Op te merken valt, dat op Oost-Java mēne voorkomt in de bet. van „morgen“ (sesuk).

Sarwalokadhātu = Universum.

14. Voor ambēkakēnanta lees ik: ambēkanta.

Sādhaka = „vrome“ (vgl. b 60).

(Bhaṭāra) sikasa (bodhisattwa) is mij niet duidelijk.

Kapalitana leid ik af van skt. palita = grauw, grijs. Het staat dus tegenover het elders gebruikte nirmala, of liever: voorzien van de ontkenning is palita met het laatste woord synoniem.

Omtrent wiṣaya luidt C a 29:

Haywa karakētan ing wiṣaya. Wiṣayu (l.-ya) dadi harēp, harēp dadi dṛmbha (l. dṛmba), dṛmbha

dadi murkka, (l. mârkhâ), mârkhâ dadi hirṣya, (l. ṁrṣyâ), hirṣya dadi dṅggi (l. dṅggi) ring laku, d. i. „Wees niet verkleefd aan zinnelijke genietingen. Zinnelijke genietingen veroorzaken begeerte, begeerte leidt tot „onverzadigdheid“, onverzadigdheid leidt tot hebzucht, hebzucht leidt tot nijd, nijd leidt tot afgunst in handelingen.”

15. Voor waiwatika lees ik: wiwartika, (in verband gebracht met wiwarta (= afwending).

Tōgwakna van tōgu (tugu).

Parama rahasya (a 19) vgl. Parama guhya (a 40).

— Over rahasya zegt C, b 38:

Putus ning rahasya tan karahasyan dening rahasya, tan kahidēp dening (h)idēp, tan kahucap de ning çabda, tan kahulah dening bâyu, tan katutur dening tutur, [tan manon] tan kahulahan dening manon, yatikâ sinangguh jâti sang paṇḍita, den(!) [h]enak denta rahasya kawruhanta. Sēla ning pati lâwan hurip rahasya hidēp tutur, ya ta matangnyan kuñci rahasya. Kuñci rahasya, nga. sēla ning hidēp lâwan tutur, ya ta sinangguh sēla ning pati hurip; matangnyan kuñcinēn ing rahasya. Apa ning rahasya? Pasamuhan ing bâyu, çabda, hidēp, d. w. z.: „Het volmaakte Geheim wordt niet verborgen door het geheim, niet gevoeld door het gevoel, niet uitgesproken door de spraak, niet bewogen door den wind, niet gesproken door de spraak, niet bewerkt (= in het leven geroepen, als „bestaande“ opgemerkt) door het zien, dat wordt genoemd het wezen van den paṇḍita, draag rustig kennis van het Geheim! De tusschenruimte van dood en leven is „geheim“, „gevoel“ en „spraak“ (of: het geheim van gevoel en spraak). Daarom (is het) de sleutel van het geheim. De sleutel van het geheim wil zeggen: de tusschenruimte van gevoel en spraak, dat heet de tusschenruimte van dood en leven.¹ Daarom: sluit het geheim af! Wat is het geheim? De vereeniging van wind (adem), spraak en gevoel.” — Deze aanhaling moge voldoende wezen, om den aard van

¹ In C, b 20 heet het sluiten van de „negen openingen“ door de beide syllaben aṁ iḥ, de „kuñci rahasya.

vele dergelijke „uiteenzettingen“ uit C (en enkele uit A, zie o. a. *a* 35 en *b* 35) te doen zien.

Lawa(-lawa) is door mij opgevat als het Skt. lawa, afdeeling „Abschnitt“.

Samulonmulita van het H.S. lees ik als samûla + unmûlati.

Awas is volgens v. d. T. = wyakti = gewis.

Het woord tirwika is mij niet duidelijk. Evenmin kan ik met zekerheid verklaren: tannangti, dinadhi (van Skt. dadhi of: dinadi van Jav. dadi) kawwanganya, kundul-kundul (vgl. v. d. T. ngundul = „t beheer hebben“ over eene vrouw), adhimuktika satwa, — en ikotatibânya (of: — ni).

Bodhicitta, dat in Leg. 58 voorkomt als de naam van den „Wihâra, waar Wairocana zetelt“, wordt in ons H.S. verklaard met: sang hyang bajra (lâwan sang hyang mudrâ).

Voor umiwârana (*b* 20), lees ik: (um)âwarana.

Over Sâtrânta's vgl. K. II, 408. — Saddharma komt voor in den titel van eenige Buddhistische werken (zie o. a. K. II, 407).

16. De bedoeling van dit, niet overal duidelijk gedeelte schijnt te wezen, „Oefen geen zelfkastijding, het is niet noodig uw lichaam te kwellen, om de verlossing (het „buddhaschap“) te bereiken, zoek het heil niet in (kastijding van) uw lichaam.“

C *b* 26 zegt: Sang hyang paramârtha ngaran ira: na bratañ: tan hana brata ri sira; na tapo wâ wih: tan hana ng tapa, enz.

d. i.: „De heilige paramârtha heet: na bratañ: hij houdt geen brata, na tapo wâ, d. w. z. hij oefent geen zelfkastijding.“ (Zie voor het verband aant. 28 bij yogîcwara).

C *a* 10: Atapa ring çûnya atyanta deming amanggih swargga. Alah atapa ring çûnya de ning çûnyatapa, çûnyatapa alah dening atulung kalaran, atulung kalaran alah dening atulung pati, atulung pati alah dening tan pangrasa, d. i.: „Ascese is een buitengewoon middel om den „hemel“ te bereiken. „Ascese oefenen“ doet (echter) onder voor „geen

ascese oefenen", „geen ascese oefenen" doet onder voor „ziek[t]en helpen", „ziek[t]en helpen" staat beneden „de dood(en) (= stervenden?) bijstaan", „de dood(en) bijstaan" wordt overtroffen door „niets gevoelen" (vgl. het Nieuw-Jav.: „mati sajroning urip").

Verder verklaart C, a 10 tapa met gr̥hastha, wāna-prastha, bhikṣuka, tagya (l. tyāga), pradâjita (l. prajita?). — Vgl. omtrent de drie eerstgenoemde termen o. a. Deussen II, 333.

C a 6: Nihan sang mahâpuruṣa amanggiḥ swarga sakala niṣkala. Tapa, nga. tutur rahayu. Yan ahyun amanggiha swargga rahayu, ya tutur gayaknâwaknya, kramanya nihan: brata, pûjâ, japa, mantra, weda, patula(?), prayacitta, makâdi ciwamaṇḍala, ciwapada, salwir ing hayu ginawayakên ika, yekâ tutur wahya nga.

d. i. „Als volgt bereikt de Mahâpuruṣa den hemel: Tapa wil zeggen: heilrijke taal. Als men den hemel des heils wil bereiken, moet men de taal tot lichaam (= middel, voertuig) gebruiken; op de volgende wijze: (in den vorm van) gelofte, vereering, geprevelde gebeden, tooverspreuken, weda's, patula(?), expiatio (om de uitwerking van een ongunstig gezegde te vernietigen, v. d. T.), vooral ook ciwamaṇḍala en ciwapada, alle mogelijke heil wordt daardoor bewerkt, dat heet het voertuig van de taal."

Eindelijk nog C, a 17: Ikang winastu tapa: sang nityâtinggal râga, dweṣa, wiṣaya, suka, duḥka [tinilar de nira].

d. i. „Tapa oefent hij, die (lett.: houdt in:) steeds zich verre houdt van râga, dweṣa, zinnelijkheid, vreugde en droefheid."

Behalve op enkele — boven geciteerde — plaatsen wordt in ons H.S. tapa¹ steeds aanbevolen („Haywa tan mapagêh brata, tapa, yoga" e. d.). (Met betrekking tot „onthouding" vgl. ook a 25 vv.).

Omtrent de lezing van enkele woorden de volgende opmerkingen:

Patiwarikâwakta houd ik voor: pratiwârikâwakta

¹ Over de wijze van „tapa"-oefenen vgl. Leg. 90.

(van pratiwâra). — Voor kawēnangnya vgl. v. d. T. i. v. wēnang.

17. Dit gedeelte geeft eene beschrijving van de plichten ten opzichte van en van de verhouding tot den geestelijken leermeester. Tot tweemaal toe wordt de leermeester aan alle Buddha's gelijkgesteld.

Omtrent mulih (ring naraka) vgl. Leg. 57 (aant. 140).

Ons H.S. bevat een van zelden voorkomende voorbeelden, waarin mulih niet eene gunstige beteekenis („overleden en ten hemel gevaren“) heeft.

Tāmragomukha, vgl. v. d. T. i. v. hitip en gomukha.

Wwara (a 22) komt in dit H.S. zelden voor.

Apayâpan is mij niet duidelijk. Wellicht is het een versterking van apan.

Het geschenk aan den leermeester komt in C voor onder den naam: guruyâga (o. a. C, a 21.... Guruyâga yan kēdō mahyun aguru, apañca pada, 8000. — Vgl. ook citaat in aant. 2 en in aant. 20).

Omtrent den vorm bharâla vgl. aant. bij a 60 (bharâli).

18. Kētekâ (a 23) = kēta ikâ.

De woorden kuçala mûla (a 23) zijn door mij in verband met elkaar opgevat en vertaald met: op grond van welwillendheid (lett. „wortelend in“....). Wellicht is eene andere opvatting van dezen zin mogelijk.

Angīnanganta (b 23) kan ik niet verklaren. Gissenderwijs lees ik daardoor: angēn-angēnta. Ook lupdu is mij niet duidelijk. (Vgl. v. d. T. i. v. trikâlajña: katon pwa yan lundu yan molah saking jawa).

Kahyangbuddhâtwan vat ik op als: Kahyangbuddhan katwan (= katon).

Atikaṣṭa (b 24) is. „zeer slecht“. Het tegendeel zal hier wel bedoeld wezen. Ik weet echter niet, welk woord met het atikâsta van ons H.S. kan zijn bedoeld, tenzij het woord voorkomt in de bet. van ons „heel erg“ = zeer.

Betreffende de „wijding van de tathâgata's“ (a 24) te vergelijken: aant. 48.

19. Dit eerste gedeelte van de tweede afdeeling van ons H.S. is in verschillend opzicht van belang. Het geeft aan, op welke

plaatsen de heilbegeerige Buddhisten van het oude Java zoo al verblijf hielden en zegt ook iets over de inrichting van die verblijfplaatsen. Zelfkastijding, onthouding van voedsel e. d. worden hier veroordeeld, het gebruik van geneesmiddelen wordt toegestaan, mits men er geen genotmiddelen (dit zal wel onder het „fijne“ moeten worden verstaan) van maakt. En dit alles onder verklaring, dat de verzorging van het lichaam een eerste stap is op den weg, die naar de verlossing leidt. Verder wordt ook de kleeding van buddharşi en de plicht van upāsaka beschreven, waarbij de beoefening van tarkka en wyākaraṇa wordt afgekeurd¹, evenals de wereldsche vermaken, en het hoogste heil wordt gezocht in uitblussching van het zelfgevoel.

Het meerendeel dezer voorschriften is ook bekend onder Buddhisten van andere landen. Ons H.S. toont aan, dat ze ook voor Java hebben gegolden. Bij eenige punten volge eene nadere toelichting. K, II. 31 zegt o. a. „Het derde volstrekt noodige is te wonen aan den voet van een boom. Weelde is: een klooster, heiligdom, tempel, steenen huis of grot.“ Vgl. daarmee ons H.S. a 25.

Omtrent het voedsel zegt K, II. 61: „Op Bali onderscheiden zich de Buddhisten van de Çivaïeten o. a. daardoor, dat zij allerlei spijzen gebruiken.“ Vgl. verder: E. M. Hfdst. IX en K, II. 58.

Het verbod van „fijne“ geneesmiddelen komt waarschijnlijk op hetzelfde neer, als wat gezegd wordt in K, II. 31 „weelde is: ghee, boter, olie, honig of suiker“ (als geneesmiddel). Vgl. ook K, II. 69.

De vorm van het woord voor bedelstaf in ons H.S. (kekari) komt overeen met dien in Nepal (khikkhari). — De Skt. vorm is: khakkhara (vgl. K, II. 38, W. 211, Köppen, I. 345). Over kleedij te vergelijken: K, II. 35, Köppen, I. 339. Het voorschrift omtrent het kleed van boomschors staat waarschijnlijk in verband met den eersten der 12 (13) Levensregelen voor den asceet (vgl. K, II. 14. — Het onderkleed van den brahmacārin is van hennep, linnen of boomschors).

Ten slotte eenige opmerkingen over in dit gedeelte voorkomende woorden.

¹ Vgl. hiermee a. 43!

Adhikarmika is volgens het Skt. Woordenboek: „Oberaufseher über einen Markt“. Ik heb het woord weergegeven door „opziener“. Wellicht slaat dit op een functie in klooster of tempel.

Gramanaruka liet ik onvertaald wegens de onzekerheid, of hier grâma, çramaṇa of wellicht âçrama moet worden gelezen.

Voor haraṇan lees ik: âraṇa (afgrond, diepte).

In umah çûnya taya vat ik taya op als verklaring van çûnya (ledig, eenzaam).

Suraga komt ook voor in het Râmâyana (XXV, 102). Zie Juynboll, K. B. N. Glossarium, pag. 595.

Van paragi = stel of pak kleeren, ontbreekt bij v. d. T. de vorm met ma.

Niwâsana is volgens het Skt. W.B.: „Eine Art Gewand“. Nadere bijzonderheden zijn mij niet bekend. C maakt hiervan: nirwaçâna!

Aangaande ciwara werd reeds vroeger (a 23) opgemerkt, dat v. d. T. het verklaart met: dodot.

Sampët is volgens v. d. T.: „band van zwarte zijde, door den padanda bij feest-gelegenheden gedragen van den linker-schouder over de borst naar de rechterheup.“

Wija vertaalde ik door: rozekrans (vgl. bîja, zaad). Onder „toebehooren“ hierbij zouden bajra en ghaṇṭâ kunnen worden verstaan. (Vgl. W. 204). Onder upâsaka zal wel moeten worden verstaan: „novice, leerling, „candidat pour les ordres“. (Vgl. W. 171, — Köppen, II. 252, — Schl. 102 en 94).

Nirmëna weet ik niet anders te verklaren, dan door er voor te lezen: nirmâna = zonder zelfgevoel. (vgl. het in C voorkomende nirahëṅkara).

Over tantra vgl. Schl. 33 en W. 129).

Omtrent wyâkarana zegt K, II. 366: „De Noordelijken passen den term toe op voorspellingen van de Buddha's aangaande toekomstige gebeurtenissen, die henzelven of andere heiligen betreffen.“

Voor prakṛta nga. enz., las ik: prakṛti, nga. Zooals bekend is, duidt deze term de „natuur“, de „materie“ aan in tegenstelling van den „geest“.

Den vorm udik(ta) bracht ik in verband met Mal. uji (v. d. T. i. v. udi).

Ook abhiniweṣa kâmin is mij niet geheel duidelijk. Ik las het laatste als kami n.

Bij v. d. T. wordt anamar = gelijken op, verklaard met masawang.

20. Na de verhandeling over „woning, voedsel en kleedij” gaat C b 2 aldus voort:

Paran pwekang aji anung yogya gëgön denta ¹ (l. ing) rânak mahâmpungku karapan[ta] ¹ mang-gihakna kahyangbuddhan? Ndâ haywa tatan linëkasakën sang hyang [ng]aji pawarah mam[m]i iri kita, (h)aywa hinëlëm-lëm. Ndân manghë-nakna (l. — ha —) guruyâga hiringwan (l. iri-ngwang?). Kunang lwiraning guruyâgahanteri kami tan mâs, tan wastra, tan ratna. Paran ta lwiran ing guruyâgahanta? Si lëkas lâwan si tēpēt ya ta pinakaguruyâgahanteri kami. Pahe-nak ta denta rumëngö, kami [h]awaraha sang hyang aji iri kami.

d. i. „Welke is de aji, die gepast is om door mij gevolgd te worden als middel om het buddhaschap te bereiken? — Begin toch vooral met (de beoefening van) de aji, die wij U onderwijzen, stel dat niet uit! En breng ons geschenken aan. Laat uwe geschenken aan ons niet bestaan in goud, kleederen of juweelen. Waarin bestaan dan uwe geschenken? (Het zijn) Vlugheid en standvastigheid, die dienen U tot geschenk aan ons! Luister rustig toe, wij zullen U de heilige aji onderwijzen.”

De aji, die hierop wordt uiteengezet, is de aji yoga-câra, die A geeft op fol. b 41 en vvg.

Omtrent de pâramitâ's vgl. K, I. 415: „(De zes Volkomenheden). Volgens anderen zijn er 10; bij de Zuidelijken komt steeds dit getal voor, hunne broeders in 't Noorden noemen meest zes, zeldzamer tien pâramitâ's.” Ook W. 138 noemt zes pâramitâ's, die moeten worden beoefend „to obtain the intelligence of a Buddha and as a Bodhisat to assist in the salvation of all living beings.”

Hierbij valt op te merken, dat ons H.S. op fol. a 27 zes

¹ Uit dezen vorm blijkt, dat vraag en antwoord met elkaar zijn verward.

pâramitâ's noemt, die op fol. *a* 36 tot tien worden aangevuld, door toevoeging van wat gewoonlijk de vier bhâwanâ's heet. (Zie aant. bij *a* 36). De vier pâramitâ's, die W. 138 en Hgs. 91 nog geven behalve het genoemde zestal, nam.: upâya, bala, praṇidhâna (Hgs.: pranidhi) en dhyâna(?) (Hgs.: jñâna), komen in ons H.S. niet voor.

B noemt op fol. *b* 19 zes pâramitâ's. In de volgorde worden dhyâna- en prajñâ-pâramitâ (uit de reeks van A) verwisseld.

C, *a* 17 noemt zes pâramitâ's: wîryya, prajñâ, çîla, kṣânti (C: çanti), dhyâna en dâna; vier pâramitâ's (catuspâramitâ): maitrî, karuṇâ, muditâ, upekṣa; en eindelijk drie pâramitâ's (tripâramitâ): masih, bhakti, puṇya. (Dit laatste te vergelijken met A *a* 57, waar asih in verband wordt gebracht met de vier pâramitâ's en puṇya met de zes pâramitâ's).

Ten slotte noem ik nog C, *a* 29, waar we de volgende omschrijving vinden: Pâramitâ, nga. yan huwus amanggih sang hyang hayu, d. i. „Pâramitâ wil zeggen: als men reeds de heilige deugd heeft bereikt.” — Vgl. A, *a* 57.

21. C heeft fol. *a* 44 den zin: mahâwahanakagendra, en gaat dan voort:

Ikang tridâna lakṣana, nga.: dâna, atidâna, mahâtidâna. Kalinganya: Ika sang maweh anna, nga., sêkul, pâna¹, nga., sajông, kanaka, nga., mâs, adiratna, nga. sosocâdi², wastra, nga., dodot, çayana, nga., paturwan, bhoga, nga., sarwwa wastu pinangan, ratha, nga., çakaṭa³ gilingan, çriyâ⁴, nga., bras pari, açwa, nga., jaran, nagara, nga., kaḍaton, yekâ wehakna ri sang wipra wedapârâga⁵, tan asing unggwan ing maweha. Wipra wedapârâga⁵, nga., sang brâhmaṇa wruh ing weda⁶, sang tan katunan pangawruh ira

¹ C. pâna.

² C. çoçocâdi.

³ C. sakâṭa.

⁴ C. eriya.

⁵ C. — parâga.

⁶ C. weda.

ring catur weda¹, apan sira sâksât sang hyang brahmâ² katon ing rât. Yeka dâna nga.

Mapa ta phala nira sang maweh dâna? Mulih sira ring Îçwaraloka, amukti swarggaphala. Kalin-ganya: sang maweweh, swa, nga., dṛwya sa[ka]-lwirnya, mwang kahula, dâsadâsî, anak istri, priyâ³ nga., rabi, ika ta winehakên ing para, tan hana katṛṣṇan ira muwah, niscitta ri sêdêng ira maweh. Niscitta nga., tanpângên-angên he-man cittanya⁴, (tan) grhya, tan gumṛhita phala ning dâna, kewala hëning nirawarapajñâna, ri huwus ing kawehan ing dâna, samâtra⁵ sira mangucapa yan aweweh ring len taha, kewala hëning hëning. Ri sêdêng ing apa ta unggwan irâweweh dâna ning para? Ring dwijapada. Dwija-pada nga., ri sêdêng ing pasamuha(u) sang brâh-maṇa manguccâraṇa weda, ri duwêg irân mangu-nyakên mantra, ngkana ta unggwan ira maweha dâna ring para sâksât brâhma lokapada ikâ.⁶ Yâtidâna nga.⁶ Mapa phalanya kita mulih kina-bhaktin de sang hyang Içwara hëlëming swargga-loka. (Hier eindigt C).

d. i. De onderdeelen (soorten) van den drievoudigen dâna zijn: dâna, atidâna en mahâtidâna. Dat wil zeggen: Wie geeft anna, d. i. rijst; pâna, d. i. »tuwak« (eig. drank); kanaka, d. i. goud; âdiratna, d. i. edelgesteenten; was-tra, d. i. kleeding; çayana, d. i. slaapplaats; bhoga, d. i. alles wat gegeten wordt; ratha, d. i. wagens; çriyâ, d. i. rijst in bolster en in aar (eig. »geluk«); açwa, d. i. paard; nagara, d. i. koninkrijk....⁷, dat worde gegeven aan den wipra wedapâraga, 't is niet onverschillig waar dat wordt gegeven.⁸ Wipra wedapâraga wil zeggen: een brahmaan, die de Weda's kent, die eene volkomen kennis heeft van de

¹ C. weḍa.

² C. brâhmâ.

³ C. priya.

⁴ C. cittyana.

⁵ C. samatra.

⁶ Hier moet een gedeelte zijn uitgevallen.

⁷ Deze zin heeft geen slot. De stijl laat te wenschen over.

⁸ Over de plaats, waar men moet »geven,» zie het slot van dit fragment.

vier Weda's, want die is als de heilige Brahmâ, gezien wordende in de wereld. Dat is dâna.

Wat is de vergelding van hem, die gaven wegschenkt? Hij gaat bij zijn dood naar Îçwaraloka, en geniet als vrucht den hemel. Dat wil zeggen: Hij, die zichzelf (?) wegschenkt, goederen en derg., knechten, slaven en slavinnen, vrouw en kinderen, priyâ, d. i. echtgenoot¹, die worden gegeven aan den naaste, hij heeft er geen begeerte meer naar, terwijl hij ze weggeeft is hij niscitta. Niscitta wil zeggen: hij heeft er geen spijt van, hij grijpt niet naar de vrucht van zijn geschenk, zijn bewustzijn is volkomen helder (niet verontreinigd, troebel, door de gedachte aan vergelding). Als hij zijn gaven heeft gegeven, dan is hij bevreesd ook maar iets te zeggen tot hem, aan wien hij iets geeft², hij zwijgt. Op welke plaats nu moet men gaven aan den naaste geven? In den dwijapada. Dwijapada wil zeggen: in de vergadering van de brahmanen, die de Weda's verkondigen, waar ze de mantra's uitspreken, dáár is de plaats, waar men geschenken moet geven, het is daar a. h. w. de Brahmâlokapada (= de plaats van Brahmâ's hemel)...."

Hoewel stijl en spelling van dit verhaal te wenschen overlaten (de Sanskrit-woorden en -zinnen zijn over 't geheel goed weergegeven), is de hier gegeven omschrijving³ duidelijker dan die in B. In het laatstgenoemde H.S. heet het:

Ambëk mahyun mapunya-punya-tah, sangsipyantya: ambëk tan matëngët sëdangnyan hana wehakna⁴, ya dânapâramitâ nga., d. i. "Het gemoed dat deugdzaam wil wezen, kortom, het gemoed, dat niets weigert, dat geeft zoolang er iets is (?), dat heet dânapâramitâ."

De meest volledige beschrijving geeft dus A. Daar toch wordt deze deugd verdeeld in drie graden: "de gewone, de geringere en die in den hoogsten zin des woords" (vgl. K, I. 301, 417 en Köppen, I. 313). De behandeling in ons H.S. komt verder overeen met K, I. 318: "De eenvoudige

¹ Deze zin heeft geen slot. De stijl laat te wenschen over.

² Om niet den schijn te hebben, als vroeg men vergelding.

³ In de Inleiding werd reeds opgemerkt, dat ook hieraan het Sanskrit-vers van A, b 27 ten grondslag ligt.

⁴ Ook hier is de stijl gebrekkig.

volmaakte deugd der milddadigheid bestaat in de opoffering van ledematen, de mindere soort in het wegschenken van goederen en de hoogste graad er van in de opoffering van het leven." Op te merken valt, dat de middelste graad hier bestaat in het wegschenken van vrouw en kinderen en de opoffering der ledematen onder de hoogste soort (*mahâti-dâna*) wordt gerekend. — Het voorbeeld (op fol. *b* 28) van het wegschenken van vrouw en kinderen is waarschijnlijk ontleend aan de „Jeeste van Wiçwantara“, vgl. o. a. K, I. 303. — Ook het voorbeeld van den „ouden blinden brahmaan“ op fol. *a* 29 zal wel aan een der vele *jâtaka*'s zijn ontleend. Op ontleening aan deze „jeesten der Bodhisatwa's“ wijst ook het in ons H.S. voorkomende *Mahâsatwa*, eene gewone bijstelling bij den *bodhisatwa*-titel, vgl. o. a. ons H.S. A, *a* 18.

De vertaling van het gedeelte over de *pâramitâ*'s levert op verschillende plaatsen bezwaren op. Dikwijls is de ware lezing van verminkte woorden te herstellen of de bedoeling van een duisteren zin wel bij benadering te bepalen. Opmerking verdienen de volgende woorden en uitdrukkingen:

Amirasa wastu (*b* 27) vertaalde ik met „smakelijke zaken“ in verband met N. Jav. *marasa* = zeer smakelijk van eten. Wellicht ook is het *awirasa*, op de wijze van *awiyukta*, *awiyoga* en derg. gevormd van *wirasa* (smakeloos) en *rasa*.

De bedoeling van het tweede lid van *yawana kajana* (*a* 28) in verband met *yawana* is mij niet duidelijk. — Evenmin het eerste lid van *raṣâgajahwâji*.

Uit den zin: *Anakbi bhâryâ, anakta kunang strî kasihta*, waarin het tweede deel eene verklaring van het eerste schijnt te wezen, is waarschijnlijk op te maken, dat *anakbi* door den bewerker is gelijkgesteld aan *anak*.

Op fol. *b* 28 moet waarschijnlijk verbonden worden: *hay-wa ta.... hamëngan*.

Op fol. *a* 29 is mij niet geheel duidelijk: *banyakanṣut kṛpa(-ṇa?) dukkhita*.

22. Omtrent de omschrijving, die B geeft van de *çila-pâramitâ*, bepaal ik mij tot eene letterlijke aanhaling van dat gedeelte op fol. *a* 20: *Silaparamita nga., ambëk*

dira, tan angga magaweha hala, sangsiptanya: ambëk şusila, ya sila paramita nga. d.i. Çila-pâramitâ wil zeggen: „Een ferme inborst, die geen kwaad wil verrichten, kortom: een goede inborst, dat is çila-pâramitâ.” De omschrijving is al even onbeteekenend als de tekst corrupt. Dit enkele voorbeeld doet dan ook duidelijk de meerdere voortreffelijkheid van A uitkomen.

De verklaring van trikâya — die hier in A, b 29 geen twijfel omtrent de ware bedoeling toelaat — verschilt van die, welke gewoonlijk van dit woord wordt gegeven, nam. die van de drie lichamen van den Buddha: nirmâna-kâya, dharma-kâya en sambhoga-kâya (vgl. o. a. W. 127 en 347, Köppen, II. 124, K, II. 392). De beteekenis, die hier aan dezen term wordt gehecht, komt meer voor in de Jav. literatuur, zie v. d. T. i. v. trikâya (vgl. Râmâyaṇa, XXV, 30).

De onderscheiding van de drie „lichamelijke” zonden komt overeen met de in K, I. 407 genoemde (moord, diefstal, overspel). Men vindt ze ook in de drie eerste geboden van den decaloog (daçaçila): 1. Niet te dooden (zooals ook uit onzen tekst blijkt, op te vatten als: geen levend wezen te deren); 2. Niet te stelen (ook dit wordt in het H.S. duidelijk omschreven); 3. Niet onkuisch wezen (ons H.S. schijnt de beide toepassingen van dit gebod te bevatten, nam. a, met betrekking tot den geestelijke, voor wien alle omgang met vrouwen is verboden; en b met betrekking tot den leek, wien het huwelijk geoorloofd is. Op dit laatste toch wijst blijkbaar het verbod betreffende de „eigen vrouw” op fol. b 30).

Voor de door Prof. Kern opgegeven vier overtredingen in het spreken: liegen, kwaadspreken, barschheid en wawelen, heeft ons H.S.: liegen, kwaadspreken, beledigen, jammeren, afkeuren. Zoo mijne opvatting van den tekst juist is, moet hier bij gevoegd worden: het stellen van den wedânta boven den „weda van Buddha”. Vreemd staat tusschen dit alles de zinsnede betreffende „het eten” (fol. a 32). Wellicht staat dit in verband met het zesde gebod van den daçaçila: „niet te eten op verboden uren”.

Omtrent het derde onderdeel: de beteugeling van het gemoed, geeft Prof. Kern op, dat men zich heeft te wachten voor begeerte naar andermans goed, voor boos opzet en ver-

keerd inzicht. (Behoort onder dit laatste wellicht bovengenoemde zin omtrent den *wedānta*?? Onze tekst bevat vrijwel hetzelfde, doch zeer ruim opgevat en omschreven.

W. 145 zegt: „The mantrayāna asserts that the state of the „Great enlightened or perfected“ that is Buddhahood, may be attained in the present body by following the three great secret laws regarding the body, speech and thought as revealed by the fictitious Buddha Vajrasatva.” Vgl. hiermee den aanvang van het eerste deel van ons H.S. fol. 68, waar *bhaṭāra tryakṣara* wellicht zou kunnen beteekenen: Heer der drie woorden.

Eindelijk kan hier nog worden verwezen naar Hgs. 50, waar onder de tien deelen, waarin *pāpa* (de ondeugd) wordt onderscheiden, voorkomt:

Kāyaka (op *kāya* betrekking hebeend): murder, robbery, adultery.

Wācaka: lying, secret slander, reviling, reporting such words between two persons as excite them to quarrels.

Mānasa: coveting another's goods, malice, disbelief of the scriptures (vgl. de opmerking over *wedānta*!) and immorality.

In verband hiermee noem ik nog C, a 9:

Haywa tan mapagēh ring jñāna, gawayakna ikang trikāyaparamārtha, lwirnya: Kāyika, Wācika Mānasaka.¹

Kāyika nga., taha ta nikang punya ikang tan pagawaya dur[ç]çila, tan panuke para, anukana juga yan sakeng çila yukti, mwang enaka katinghalan dening para ulahanya rahayu, ya kāyika nga.

Wācika nga., tan si manguccāraṇa mantra, tan sira mojar amanis ikang mojar amenak (k)arēngō dening para, ya wācika, nga.

Mānasaka, nga., tan si magaweya pratiṣṭhā pati ring dewa, si tan irṣya manahnya ring loka mwang buddhi suçila yukti, ya mānasaka nga.

De volgende woorden uit den tekst van A geven aanleiding tot eenige opmerkingen:

¹ C. manāçika.

Kelpika (*a* 30) is mij niet duidelijk. v. d. T. geeft i. v. pipîlika: pipîlika kekilika, pepelika (fr. S.). Misschien: kâlikâ (een vrouw. booze geest).

Met arccâ, pratimâ, pĕṭa (= skt. paṭa „portret” volgens v. d. T.) pustaka (= lekhyā v. d. T.) zullen verschillende soorten van beelden bedoeld wezen. Arccâ is ook „een in een tempeltje bewaard heiligdom”. — Door de wahyaka-jñāna wordt „de Heere” opgevat als (zetelende in) de heilige beelden (arccâ enz.). Zie A, *a* 54.

De plaats omtrent het „weggaan van de vijf Tathâgata’s van het hoofd” houdt wellicht verband met *b* 48: „in het hoofd van het stûpa-tempel-lichaam, dâar bevindt zich Bh. Buddha”.

Sugata (waarvan: sogata, *b* 31) is klaarblijkelijk een synoniem van tathâgata (K. I 77). Ook in de Nâgara Krêtâgama, Z. XLI, wordt gesproken van sugata (wim-ba) = (de gedaante van) Buddha.

Over mata (voegwoord), vgl. Kern, Kawi-studiën, p. 58. Sambega kan ik niet verklaren. Wellicht is te lezen: (tan göng) samweganya = zonder heftigheid.

Over de vijf Tathâgata’s en Ratnatraya (= Tri-ratna = trayî) zie beneden.

23. De korte inhoud van deze uiteenzetting kan worden weergegeven door het gebod: Wees onder alles gelijkmoedig! Wees ongevoelig voor indrukken van smart of van vreugde!

B, *a* 20 en C, *b* 27 geven eene bijna gelijkkluidende omschrijving van deze deugd: Ambĕk mapĕs tan göng krodha, tan pangrĕngö çabda mahala, tan pangrĕngö çabda rahayu (B: yad mangrĕngĕ çabda rahayu tan darya, l. dhârya), manĕmu suka tan magirang, manĕmu duḥka tan prihatin sangsiptanya: ambĕk tan wikâra, ya kṣânti-pâramitâ nga. — De inhoud van deze gemakkelijk verstaanbare tekst komt geheel overeen met A; kṣânti-pâramitâ heet een gelijkmoedige (tan wikâra) inborst!

Kĕlan (*b* 32) weet ik slechts te verklaren als afleiding van kĕla (figuurlijk opgevat), dus: „kokend”, boos, ongeduldig.

Pârawamana van het H.S. lees ik als: parâwamâna = „minachting van (door) vreemden”.

Pârâdha is wellicht pârada „hinüberführend über“, hier: uitvloeiſel, werking(?).

Gēmëgēmën, zie ook: Râmâyana, XXIV, 11.

24. Niet zeker ben ik omtrent de vertaling van yatikâ byâmara tadâ ng luh. Wellicht i. p. v. byâmara te lezen: byâpâra. De bedoeling zal wel ongeveer wezen: „zonder“ tranen.

Merkwaardig is dit gedeelte, omdat het ons een blik geeft op de dagelijksche (en „nachtelijke“) bezigheden van den heilige. Wat manasi in dit verband wil zeggen, is mij niet duidelijk. Âjya = offerboter. Opmerking verdient, dat mangâjya (van aji) in het Âdiparwan voorkomt in de beteekenis van „wetenschap beoefenen“.

Voor de bijzondere beteekenis van upakriyâ is die van kriyâ genomen.

In betrekking tot mahoma geeft C, a 15 de volgende omschrijving: Pahoman nga. nirmala ring jagat kita nityakâla, umrârthanâkën kaparamârthan, ya homa, nga. Homa-widhi, nga, mintonakna rahaywa ning bhuwana tiga, yeka homa widhi, nga. d. i. Pahoman (= offerplaats, hier: „het offeren“) wil zeggen: steeds zijt gij vlekkeloos in de wereld, werkende aan het heil van anderen, dat heet homa. — Homa-widhi (= offerhandeling) wil zeggen: toon het heil aan de drie werelden aan, dat heet homa-widhi. — Vgl. over homa o. a. Schl. 161.

B, a 20 zegt: Wîryya-pâramitâ nga. ambëk magëlis magaway hayu¹, sangsiptanya: ambëk udâra, ya wîryya-pâramitâ nga., d. i. „W. p. is een inborst, die zich beijvert om het goede te werken, kortom: een verheven (edele) inborst, dat is W. p.“

25. B geeft bij Dhyâna-pâramitâ eene beschrijving, die — zeer verkort — weergeeft, wat A en C van Prajñâ-pâramitâ zeggen. Van Prajñâ-pâramitâ, dat dus wellicht Dhyâna-pâramitâ zal moeten wezen, zegt B alleen, dat het is: ambëk wruh ing tatwa, sangsiptanya: ambëk mangukir.

¹ B. magâwayâyu.

C noemt niet dhyâna-pâramitâ als zoodanig, maar geeft wel eene uiteenzetting van verschillende soorten van „overpeinzing“. (Zie Aant. bij b 49).

De pantheistische mystiek van den yoga wordt in dit deel van ons H.S. duidelijk aangegeven.

26. Door het afgetrokkene van het onderwerp en het gebruik van termen — niet van elders bekend, — levert de vertaling van dit deel vele bezwaren op. Ik kan er dan ook niet voor instaan, overal de juiste bedoeling te hebben weergegeven. De algemeene, philosophische, strekking is echter duidelijk.

Voor dit deel vooral te vergelijken: Wassiljew, p. 334 en vgg. Grâhya en grâhaka zijn wellicht weer te geven door: „object“ en „subject“.

Omtrent de verhandeling over „eenheid“ en „veelheid“, vgl.:

„Welche Substanz man auch prüfe

In keiner ist eine Einheit;

Worin aber keine Einheit ist

Darin ist auch keine Vielheit.“

(Âryadewa, volgens Wassiljew, p. 338).

„Einheit und Vielheit soll man verwerfen“.

(Lankâwatâra).

De vergelijking met C — waar op fol. b 43 zonder nadere inleiding wordt gevonden: Ka: sakweh ning sinangguh hana ring loka enz. (uit het ontbreken van het sanskrit-ers blijkt, dat C een fragmentarisch afschrift van het origineel geeft!) — kon enkele plaatsen ophelderen. Het slot van de vertaling is geheel volgens C.

Wat B zegt omtrent Prajñâ-pâramitâ werd reeds in de vorige aanteekening geciteerd. Volledigheidshalve volgt hier ook wat B leert omtrent Dhyâna (l. Prajñâ)-pâramitâ. Een vertaling van dit verward relaas is onnoodig, bruikbaar nieuws brengt het niet. Het luidt (onverbeterd):

Dyanaparamita nga. ambëk heka graha tan salah paranya, nirmëna ring tatwa. Apa karih sinangguh citta? Tan panggëgë, tan pamikalpa halahâyu, sanggara ning warjja mahala suci campur. Sangsiptanya: ambök tan prapañca, prabhacwara kewala, ya tatwa ngaranya, lawan tan kawruhana ng jati nikang citta wira, graha

grahakadi, madaya ring cari-carita, kadyangga ning surat gunung-gunung ring bhakti, ana lëbak hana mungkul, mangkana ta citta wikara, grahya grahâkâdi, lwirnya kadi hidëp, wet ning moha, hananta lwirnya nikang tatwa kawruhana de sang yogiçwara (B, b 20).

Omtrent Pakşa (= oogmerk, bedoeling) zegt C b 17:

Kunang pakşa nira sang amrih kaçaktikan ndyâta lwirnya:

Ikang çûnya parama sadâtma, pakşa sang boddha.

Ikang çûnya paramânanda, pakşa sang bherawa.

Ikang çûnya paramaguhya, pakşa sang sid-dhânta.

Ikang çûnyatâ, pakşa sang rşi.

Ikang parama çûnya, brâhmaña drwya.

Iti jâti pangawruh ing sarwwapakşa. d.i. De pakşa's nu van hen, die bovennatuurlijke macht beoogen, zijn aldus:

De çûnya parama sadâtma is de pakşa van (= daarnaar wordt gestreefd door) den buddhist.

De çûnya paramânanda (= hoogste heerlijkheid), is de pakşa der bhairawa's.

De çûnya paramaguhya (= hoogste geheimenis), is de pakşa der siddhânta's.

De çûnyatâ is de pakşa der rşi's.

De parama çûnya is het bezit van den brahmaan.

Aldus is de kennis van de pakşa's.

27. In aant. 20 is er reeds met een enkel woord op gewezen, dat de in a 36 genoemde vier »pâramitâ's», die het tiental moeten vol maken, gewoonlijk bhâwanâ's worden genoemd. Zoo K, I 369; E. M. 243 en 249 (E. M. 243 noemt behalve het ook in ons H.S. voorkomende viertal nog »açubha». Op p. 249 wordt bedoeld viertal genoemd: Brahma wi-hara bhâwanâ »on account of their superiority». Eene rangschikking van dit viertal onder de pâramitâ's kon ik in de mij toegankelijke werken nog niet ontdekken. Ik wijs echter op »H. Kern, Manual of Indian Buddhism» (in de: »Grundriss der Indo-Arischen Philologie und Altertumskunde, herausgegeben von G. Bühler»), waar de tien Pâramitâ's

in 't Pāli worden genoemd: *dāna*, *sīla*, *nekkhamma* (= renunciation of the world), *paññā* (wisdom), *virīya* (energy), *khanti* (forbearance), *succa* (truthfulness), *adhi-ttthāna* (resolution), *mettā* or *mettī* and *upekkhā*. Hier komen dus ook *metrī* en *upekṣā* voor. Het zou wel van belang wezen, te weten, waar in Indië een klassificatie als in ons H.S. in gebruik is.

Over den term *bhāwanā* in ons H.S. vgl. fol. b 40.

Wat de omschrijving van bedoeld viertal in Javaansche bronnen betreft, kunnen wij nog noemen: C, a 29¹:

Upekṣā nga. langlang ring kewuh, abēcik ana hala, tātēn sang ahayu, nimittanya tan kewuhan.

Karuṇā nga. awēlas ring kasihan, asih tanpa kâraṇa.

d. i. „*Upekṣā* wil zeggen: waakzaam in moeilijkheid, (er is) goed en er is kwaad, volg het goede, daardoor zult ge niet in moeite geraken.

Karuṇā wil zeggen: medelijden [in het medelijden], liefhebben zonder bijbedoeling.

v. d. T. verklaart *metrī* (i. v. *daçaçīla*) met *anût gawe hayu* (= goede werken volgen, doen).

Evenzoo *muditā*: *tanpângĕn angĕn ulah dudû* (= geen verkeerde daden bedenken).

In ons H.S. vinden we ook bij de beschrijving van deze vier „*pāramitā*'s" de verdeeling in drieën volgehouden. Drievoudig is de smart (b 36), drievoudig is ook het medelijden (a 37). En op dezelfde wijze worden ook „blijde deelneming" en „gelijkmoedigheid" onderscheiden in *satwā-lambana*, *dharmmalambana* en *anā-lambana*, bij benadering weer te geven met: „op het wezen zelf lettend", „op zijn plicht lettend", en: „zonder „prikkel" handelend".

Over de vijf *dewī*'s vgl. a 61.

Ook van dit gedeelte levert de vertaling bezwaren op.

In *hanāgrāhanya* van het H.S. b 37 lees ik (*hana*) *āgraha(nya)*.

Prthagjana (b 37) = „de gemeene man, het gemeene volk, de groote hoop", ook „de natuurlijke mensch, nog geheel onder den invloed van begeerte, haat en onwetend-

¹ Vgl. ook a 61 en b 61 van A!

heid" (vgl. Köppen, I. 397). — Het voorbeeld, waarin dit woord voorkomt, is — evenals dat van den Mahâsatwa (a 38) en den Bodhisatwa (a 38) — waarschijnlijk aan een Jâtaka ontleend.

Tanggwan = pijn (tanggö = insteken). Ik gaf het woord weer met: prikkel.

28. Dit gedeelte is in de eerste plaats merkwaardig, omdat daarin de naam Dignâga voorkomt, waarover reeds in de Inleiding het noodige is gezegd.

Verder bevat het eene korte uiteenzetting van den Paramaguhya en den Mahâguhya.

Onder Mahâguhya worden genoemd: yoga, bhâwanâ, de vier ârya-satya's en de tien pâramitâ's.

Paramaguhya wordt nader omschreven in het volgende deel over aji yogâcâra (b 41). Opmerking verdient, dat Paramaguhya op fol. b 45 wordt genoemd in verband met de Siddhânta's. (Zie ook in aant. 26 het citaat uit C omtrent de pakṣa's).

Het is hier de plaats om een overzicht te geven van wat C bevat omtrent yoga en yogî (yogîçwara).

- a 24. Aparan ikang siddharahasya ri sang yogîçwara?¹

[Wat is het „siddharahasya" (= volmaakt Geheimenis) voor den „yogîçwara"?]

Na cordhwañ gamanañ jñânañ.

Kalinganya: jñâna sang yogîçwara tan pingruhur jñâna nira.
[d. i.: de wetenschap van den yogîçwara gaat niet hooger].

Nâdhastañ gamanañ tathâ.

towin tan pingsor jñâna nira

[en niet lager gaat zijn wetenschap].

Citta buddhi manah tyakto.

têlas katinggal ika ngûniweh ikang citta, buddhi, manah de nira tan iwö nirwyâpâra. Kalingan ika lâna² pwa sira mangkana.

[dat wordt geheel door hem verlaten, en eveneens „citta, buddhi en manah" (= gevoel, verstand en geest), ze worden niet aangekweekt, hij bekommert er zich niet om. Steeds heeft hij eene zoodanige opvatting].

¹ Tusschen [] wordt hier de vertaling van het voorafgaande deel van den Oud-Jav. tekst gegeven. De laatste is dikwijls eene gebrekkige — en soms in het geheel geen — vertaling van het daaraan voorafgaande Sanskrit!

² C. lana.

Sukham niçcitam āpnuyāt.

niyata sirāmanggiḥ suka sadākāla.

[stellig ontmoet hij voortdurend geluk].

Na çwetam kṛṣṇakam raktam na pītam na ca
rūpakam

na sthūlam madhyakam sūkṣmam nirākāram
padam mahat.

Apa dumeh sira wēnang tuminggalakēn ikaṅ citta, buddhi,
manah? Nihan katon de nira ika sang hyang wiçesa.

[Wat is de oorzaak, dat hij in staat is, om „citta, buddhi,
manah” achter te laten? Als volgt wordt door hem „sang hyang
wiçesa” gezien:]¹

Ka: nāsti jñānam samadr̥wyaṁ, ikaṅ dr̥wya[k]
taya samajñāna: paḍa hananya lāwan jñāna.

[d. i. nāsti enz., goederen zijn niet gelijk aan kennis].

Nāsti yatikā tatan hana ri sang yogiçwara. Mangkana
tikang krodha paḍa hananya lāwan musuh, ya tika tan hana
ri sang yogiçwara.

[Nāsti, die zijn niet bij den yogiçwara. Zoo is de toorn gelijk aan
een vijand, die wordt niet bij den yogiçwara gevonden].²

Nāsti lobhasamaduhkham, mangkana tekang duḥka
lobha sama, paḍa hananya lāwan lobha. Yatika tatan hana
ri sang yogiçwara.

[Zoo zijn ook smart en hebzucht in wezen gelijk, (de smart is) ge-
lijk aan de hebzucht. Deze wordt niet gevonden bij den yogiçwara.

Nāsti tyāgasamasukham, mangkana tikang suka
b 24. tyāga sama, paḍa hananya lāwan tyāga, yatika tan hana ri
sang yogiçwara.

[Zoo is geluk gelijk aan onthouding, (geluk is) in wezen gelijk aan
onthouding. Die wordt niet bij den yogiçwara gevonden.

Na tapo na bratam kuryyāt, ika sang yogiçwara nga-
ran ira tan pagawe tapa, brata.

[Wie „yogiçwara” heet, verriecht geen tapa of brata].

Na dānam kurute buddhaḥ, tatan panghanākēn³
dharmma punya.

[Hij beoefent geen „dharma” of „punya”].

Mapa ta karih ginawayakēn ira?

[Wāt beoefent hij dan?]

¹ Hier een voorbeeld, dat het Oud-Jav. geen vertaling van het voorafgaande
Sanskrit geeft. — Het verband tusschen vraag en antwoord is hier zeer los.

² Wsch. is een Sanskrit-vers uitgevallen.

³ C. panganakēn.

Kṣamā kṣānta sadā nityam, ikang kṣamā kṣānta.¹
[Geduld en lijdzaamheid].

Saumya sadā nityam pratidina dharmma sūkṣmam
wiṣisyate, tan pālang-alang wruh nira irika dharmma sūkṣma.
[Niet gering is zijne kennis van dharmma sūkṣma (de verborgen
(geestelijke) dharma)].

Yāwat sūkṣmam bhawed nityam tāwat rūpañca
yauwanam
yauwanam satatam proktaḥ yauwanañca sadām
bhawet.

Yāwat enak wruh sang yogīṣwara irikang dharmma sūk-
ṣma, tāwat sira sadā yowana hana ring rāt.

[Zoolang de yogīṣwara rustig den dharmma sūkṣma kent, zal hij
steeds jong blijven in de wereld].

Ka: na guruḥ paramārthajñāḥ, ika sang wruh ring
paramārtha dharmma sūkṣma taya guru, tan hana ring sira.

[Wie den waarachtigen „dharmma sūkṣma” kent, is geen leermeester;
bij dezen is het niet].

Guruḥ sūkṣmahyangeittakam, kunang ikang para-
mārtha dharmma sūkṣma, yeka lanā inupalangwan ira
[hij verlustigt zich echter steeds in de waarachtige „dharmma sūkṣma”].

Na yogaḥ nāsti cīlajñāḥ, guru pwa wruha ri yoga²
lokopacāra, ling ning rāt; nāsti cīlajñāḥ, ikanang³
luput sangkerikā sira ta kawruhana, ndah yatika yogalakṣaṇa
nga. ri sang yogīṣwara.

[„De leermeester, die moet den yoga kennen”, meent de wereld.
„Wat er aan ontbreekt, moet hij weten. Dat heet yogalakṣaṇa (=
yoga-kenteeken) voor den yogīṣwara”].

a 25. Rṇam dhanam rṇam puṇyam rṇam bhakta-
samudbhawah
rṇam bhawet sadā japyam naraka swargga
dehinam.

Ikang dāna, puṇya, bhakta, japa; rṇam: utang juga
pada nika hana ri[ng] sang yogīṣwara. Apalang swargga
naraka juga ikā, matangnyan tininggalakna ika kabeh de sang
yogīṣwara.

[„Dāna, puṇya, bhakta, japa” zijn voor den yogīṣwara als schuld
(verplichting, rṇa). Eene hindernis zijn ook hemel en hel, daarom
wordt (het geloof aan, de beoefening van) dat alles door hem verlaten].

¹ C. samasanta. — Het voorafgaande Sanskrit geeft geen opheldering
omtrent de ware lezing.

² C. yogya.

³ C. ika sang.

Mûḍhawāt paṇḍito jñeyah gūḍhajñō nitāya

taya (?)

anukṛttam kriyam loke kâyena na tu cettakam.
ka: mûḍhawāt paṇḍito jñeyah: ikâ sang yogî ngaran
ira, mûḍhawāt: sama sira lâwan apunggung, wijñeyah,
ndan sâmpun wruh sira apa dumeh sira paḍa lâwan apung-
gung, gūḍhajñâna wih sira ndân de nira pih.

[Degene, die yogi wordt geheeten, is gelijk aan een onwetende, en hij weet reeds, door welke oorzaak hij gelijk aan een onwetende is, gūḍhajñâna (de geheime wetenschappen), d. w. z. die heeft hij in zijn macht. 1].

Anukṛttam kriyam loke, tumût sira ri bhâwa ning loka,
denilah (den alah?) juga sira mangkana.

[Volgt hij het wezen van de wereld; dat heeft hij ook bemachtigd].

na tu cetakam, kintu tumût ajñâna ² nira, tampih, tan
kawaça kalingan ika. Apa dumeh sang yogî tan sandeha
irikang sarbwabhâwa kabeh? Nihan tinon ira acintya ikang
tan pângên-angên.

[Volgt hij echter de onwetendheid daaromtrent, dan is hij er niet toe in staat, en heeft hij de beteekenis er van niet in zijn macht. Wat is de oorzaak, dat de yogi niet in het onzekere verkeert omtrent al het geschapene? Als volgt wordt door hem het ondenkbare gezien.

nityayet nityam, ya ika lanâ inangên-angên ira, atêhër
pinakacitta nira.

[Voortdurend wordt dat door hem overdacht en [vervolgens] maakt het zijne overdenking uit.

acintyamanâtam, acintyam: ikang acintya; manâtam:
b 25. ya tika pinakamanah [h]aran ira.

[„acintyam” wil zeggen: het ondenkbare; „manâtam” beteekent: wat tot geest (hart) genomen wordt].

ewayam anityayet nityam, paramâthanya ikang acintya,
yatikâ pinakâ³brata sang yogîçwara.

[in werkelijkheid dient het ondenkbare den yogiçwara tot „brata”].

nityasamanwityam, apan yan pratipati tinûtakên ira
ring jñâna, ika sang yogî ngaran ira.

[want wie de erlanging van de wetenschap volgt (najaagt), die heet yogi].

¹ Lezing, en daardoor: vertaling, onzeker.

² Wordt met C. ajñâna gelezen, dan is de bedoeling natuurlijk een geheel andere. — Op verschillende plaatsen laat dit gedeelte aan duidelijkheid te wenschen over.

³ C. pinakâ.

nirbhaya, tan matakut.

[hij vreest niet].

Tyajet cūnyam nirākāram tyajet çaktisutaçubhām
tyajet dharmmañcādharmmañca tyajet jñānata-
mo bhawet.

Ka: tyajet cūnyam nirākāram, tahā ikang cūnya taya,
tyajet: tininggalakēn ika de sang yogi.

[het vermoeden van (de vrees voor) het „niet” wordt door den yogi verlaten].

tyajet dharmmañcādharmmañca, mangkana tang
dharmma mwan adharma, tyajet: tininggalakēn ikā de
sang yogi.

[evenzoo worden „dharma” en „adharma” door den yogi verlaten].

tyajet jñānatamo bhawet, mangkana tekang jñāna ta-
mah, tyajet: tinggal ika de sang yogi.

[zoo wordt ook de „duistere wetenschap” (?) door den yogi verlaten].

Sakalam niṣkalam tyakto nityānityam

wiwarjayet

byaktābyaktam parityajet upadeçami(?)

gadyate.

Mangkana tekang sakala lāwan niṣkala tyakto: yatika
tininggalakēn de sang yogiçwara, ngūniweh tang byakta
lāwan abyakta tyajet: katinggal ikā de sang yogi. Ika ta
a 26. sang wēnang tuminggalakēn ikā kabeh, ndah yatika sinangguh
samyakupadeça ngaran ira.

[Zoo ook worden „sakala” en „niṣkala”¹ door den yogiçwara ver-
laten, en voorts eveneens het zekere en het onzekere. Hij, die dat
alles kan verlaten, die wordt de Wel-onderwezene² genoemd].

Laukikam kārayet pūrwwam, yāwat sang yogi gu-
mawayakēn lokikacāra. Aparan sinangguh lokikacāra nga?
Dikṣawidhiwidhānakam, nang dikṣa³ awidhiwidhāna:
homa widhi, japa, mantra, yoga, dhyāna, pūjā, brata, tapa,
yaçapunya, saprakāra, ya lokikacāra nga.

[Zoolang de yogi „lokikacāra” beoefent. Wat heet „lokikacāra”?
De wijding al of niet volgens den regel, offerregels⁴, japa, mantra :

¹ „Stoffelijk” en „onstoffelijk” ?).

² Lett. Goed-onderwijs.

³ C. dhikṣa.

⁴ C, a 15: Homa-widhi, nga, mintonakna rahaywa ning bhuwana tiga
yeka homa-widhi nga. [Homawidhi wil zeggen: Aan te toonen (den weg)
des heils van de drie werelden, dat is homawidhi].

yoga, dhyāna, pūjā, brata, tapa, yaçapunya, saprakāra¹, — dat heet lokikacāra].

Kunang phala ning mūlahakna kabuddhān²: karatun, kapamēgētau, kamantryan, katanḍan, kasugihan, kawecyan³ sugih ring thāni, yan wiku guruloka sinambah de ning paḍa nira wiku. Nāhan phala ning gumaway lokikacāra.

[De vruchten nu van het „verkrijgen van het buddhaschap” zijn: koningschap, „pamēgēt”-schap, „mantri”-schap, onderscheiding, rijkdom, „waiçya”-schap, (d. w. z.) rijk in gronden, en als men „wiku” is in de wereld der leermeesters, geëerd te worden door zijn mede-wiku’s. Aldus zijn de vruchten van het beoefenen der lokikacāra].

Paçcāt paramapaṇḍitaḥ, ri wēkasan gumawayakna paramārtha kewala, lanā pwa sira gumawayakēn ikā.

Ten slotte moet hij slechts de paramārtha’s beoefenen, voortdurend beoefent hij die].

Kuryyāt paramapaṇḍitaḥ, sira ta paramapaṇḍita, nga.
[hij heet de voortreffelijkste paṇḍita].

Nihan muwah:

[En voorts als volgt:]

Amokṣa kewalaṁ gamyāt brata yoga na sādhanam
mokṣatam labhate wiprahḥ swayam kâryyana-
subrataḥ.

Ka: amokṣa kewalaṁ gamyāt, ikang kamokṣan kewalya[k]taya, gamyāt yan ginawayakēn de sang yogiçwara
[de Verlossing⁴ is er niet; als die wordt beoefend door den yogi].

b 26. brata yoga na sādhanam, tan brata, tan yoga, tan kasā-dhanan.⁵

[zonder brata, zonder tapa, zonder eenig hulpmiddel].

mokṣatam labhate wiprahḥ, kunang ikang makalābha⁶
kamokṣan.

[Hetgeen nu dient ter verkrijging van de verlossing].

swayam kâryyam na subratî, ulahakna nira tikang kaswâyambhuwan⁷ bhaṭāra, tan pakanimitta de nira manggihakēn kamokṣan, ndyâ de nira nihau (l. nahan?) kâraṇan.⁸

[(daarvoor) moet worden beoefend het „door zich zelf bestaan” van

¹ Saprakāraka: „Eine Specification enthaltend.”

² C. kabyuddhayan.

³ C. kawecyan.

⁴ Mokṣa = kâiwalya.

⁵ C. kasadhanan.

⁶ C. makalabhâ.

⁷ C. kaswayambuhan.

⁸ C. karapān.

den Bhaṭāra¹, zonder aanleiding (van buiten) vindt hij de verlossing, slechts door zich zelf(?). Aldus is de oorzaak].

Yāwat sakalayoganam tāwat sakalam āpnuyāt
yāwat niṣkala kâryyañca tāwat kewalyam
āpnuyāt.

Niyata kapanggih ikang parama kewalya de sang wiku.
[Stellig wordt de hoogste verlossing verkregen door den „wiku”].

Na brataṁ na tapo wāpi na dānaṁ kurute wandhaḥ
na cāstraṁ na wā yoganam na japyam na calakṣaṇam.
Sang hyang paramārtha ngaran ira.

[s. h. Paramārtha heet hij].

na brataṁ: tan hana brata ri sira.

[Hij beoefent geen „brata”].

na tapo wā, wih: tan hana ng tapa.

[d. w. z. bij hem is geen „tapa”].

na dānaṁ: tan hana dhana (l. dāna).

[er is geen „dāna”].

na puṇyam: tan hana puṇya.

[er is „geen „puṇya”].

na cāstraṁ: tan hana ng cāstra.

[er is geen „cāstra”].

na yogaḥ: tan hana ng yoga.

[er is geen „yoga”].

na japaṁ: tan hana japa[m],

[er is geen „japa”],

na ca lakṣaṇam, tan hana ng lakṣaṇa ri sira sang para-
mārtha nga.

[geen uiterlijke kenteekenen zijn er bij hem, die „Paramārtha” heet].

Apa[h] ta karih? Nihan waneh katonanya.

[Wat is er dan? Als volgt doet hij zich verder voor:]

Na kalyaṁ nāmito nāsti na rūpaṁ widhyam
abyayaṁ

a 27. nopamadewatâbhûmi nirâçrayanirâtmakam.

Ka: Na kalpanam²: tan hana kinahalya de nira, tan
amita[m] sira, tanpa sangkan

[.....³ hij is zonder begin en zonder oorsprong],

¹ C. Omtrent swayambhû = Âdibuddha, vgl. Hgs. 42.

² Vgl. het Sanskrit-vers.

³ Met Skt. halya (het ploegen) zal het Oud-Jav. woord wel niet in verband staan. Ik gis, dat er eene afleiding van kâla (kâli) mee is bedoeld, eene verkeerde lezing van Skt. kalya en de zin is: hij is aan geen tijd gebonden, niet onderhevig aan tijd.

na rūpaṁ: nīrūpa sira.

[hij heeft geen vorm].

na widyāṁ: tanpa widya sira.

[hij heeft geen kennis],

nopamaṁ: tanpopama sira.

[hij heeft geen gelijke, is aan niets gelijk],

adewataṁ: tātan dewata sira.

[hij is geen godheid],

na bhūmiḥ: tanpa kahanan sira.

[hij heeft geen plaats],

nirāçrayaḥ: tanpa marāçraya.

[hij heeft geen toevlucht¹],

nirātmakaṁ: tanpāwak juga sira.

[ook is hij zonder lichaam].

Sang hyang Paramārtha ngaran ira.

[S. h. Paramārtha heet hij].

Sākṣmānantātīdurggrāhyam na tayo na ca

nirbbhawaḥ

paramo nāpi tat drūwaṁ sadādhikāramaçwaraṁ.

Sākṣma: katon ing indriya jūāna nira.

[door de zintuigen wordt zijn wetenschap gezien].

ananta: ibēk ikang rāt kabeh de nira.

[de geheele wereld wordt door hem vervuld, is vol van hem].

durggrāhyam: tan hana kinawruhan ira.

[hij wordt niet gekend].

na tayam: tatān taya sira.

[hij is niet „niet”].

na ca nirbbhawaḥ: nirbhawa sira.

[hij heeft geen wezen].

sadādhikāraṁ: sira wēkas ning adhikāra², sira juga
lēwih, tan kalēwihan.

[Hij is de quintessens van den Hoogsten Geest, hij is ook voortreffelijk en wordt (door niets) overtroffen].

Mangkana pradhāra nira sang yogiçwara nityakāla.

[Zoodanig is het onderwerp, waarop de geest van den yogiçwara te allen tijde gericht is³].

¹ Ik lees: „tanpa āçraya.” Is de lezing van het H.S. juist, dan is wellicht de bedoeling: „hij komt niet te hulp.” Vgl. C. a 15, waar nirāçraya verkl. wordt met „agrāhya” = tan wēnang „ginegō.”

² Adhikārika = de hoogste Geest.

³ Ik lees: pradhāraṇa i. p. v. pradhāra.

Naast deze — grootendeels negatieve (na, nâsti) — definitie van yogîçwara noem ik nog C a 38 (en gelijk-luidend op fol. a 41):

Ika sang yogîçwara kadyanggan sang hyang Agni. Asing wehakna ri sira gësëng, matëmahan hawu. Mangkana ta sang yogî ring sarwwakleça, sarwwapâpa, tan apilih sira, d. i. „De yogîçwara is te vergelijken met den Vuurgod. Alles, wat aan hem (den Vuurgod) wordt gegeven, dat verbrandt en gaat over in asch. Zoo is het ook met den yogî ten opzichte van de kleça's en de elleude (der wereld): hij verkiest ze niet.”

Omtrent de ondergeschikte deelen of „benoodigdheden van het vak”, de yogânga's, zegt C het volgende (a 42—43):

Hana ta şadangga¹ yoga nga., ika ta pinakasañjata sang pañdita, nēm prabhedanya², lwirnya nihan: Hana prânâyâma³ yoga nga., hana pratyâhâra⁴ yoga nga., hana dhâraṇâ⁵-yoga nga., hana dhyâna-yoga nga., hana tarkka-yoga nga., hana samâdhi-yoga nga. — Samâdhi yeka apus-apus nika kabeh.

[Er zijn zes deelen van den yoga, die dienen den pañdita tot wapen, ze zijn zes in getal, namelijk als volgt: Prânâyâma-yoga, pratyâhâra-yoga, dhâraṇâ-yoga, dhyâna-yoga, tarkka-yoga, samâdhi-yoga. — Samâdhi is de verbinding van die allen].

Prânâyâma-yoga nga.:

Pitaya sarwwadharapam bâyu pracchati

wâhyakam

mûrddhino bâyunodbhadhyam prâpayâmo nigadyate.

Ikang sarwwadwâra kabeh: mata, tutuk, ghrâṇâ, talinga, prakâra tan wineh ri sawiṣayanya. Ikang bâyu wëtwakën sakeng tutuk rumuhun, hëntyakna pëgëng sakawënan ring anguñci, wëtwakën ta ring ghrâṇâ muwah, irit haywa kinumbhaka, yatika prânâyâma-yoga.

[Alle openingen: oogen, mond, neus, ooren, zijn zaken, die niet worden overgegeven aan zinnelijkheid. Doe eerst den adem uit den

¹ C. saddhangga.

² C. prabheddhanya.

³ C. pranayama.

⁴ C. pratyahara.

⁵ C. dharana.

mond uitgaan, houd die, zooveel in uw vermogen is, vast bij het sluiten (van genoemde openingen), laat hem ook door de neus uitgaan, aanhoudend zonder den adem in te houden.¹ Dat is prāṇayāma-yoga].

Pratyāhāra-yoga nga:

Indriyād indriya tebhyo wiśayebhyaḥ

prayatnataḥ

sante namasāhṛtatwaṁ pratyāhāro ni-

gadyate.

Ka: Ikang indriya kabeh winatēk sangke wiśayanya, ikang citta, buddhi, manah, ahēngkāra, tan winch maparan-parana, kinēmpēl winch ekatwa ring citta nirmala, yeka pratyāhāra-yoga nga.

[Alle zintuigen worden onttrokken aan de zinnelijkheid, gevoel, verstand, geest, zelfbewustzijn mogen niet uiteengaan, ze worden samengetrokken tot éene eenheid in den vlekkeloozen geest. Dat is pratyāhāra-yoga²].

Dhyāna-yoga nga:

Nirdwandwaṁ nirwikāraṇca niçaktam atalan
tathā

yadrwaṁ dhyāyate nityaṁ tad byānam iti ka-
thyate.

Ka: Ikang jñāna tan pangrwarwa enak hēning ri hēnēng nira, umidēng tan kawāraṇa³, yeka dhyāna-yoga nga.

[Het ongedeelde inzicht, liefelijk helder in zijn stilzwijgen, standhoudende zonder stoornis, dat is dhyāna-yoga].

Dhāraṇā-yoga nga.:

Oṁkāraṁ hrdaye sthāpya tatwa līṇaṁ

çiwātmakam

oṁkāra satwa satwaṁ yasmād dhāraṇaḥ

nigadyate.

Hana ta ya oṁ-kāra prāṇawa⁴ mungguh i hati, ya teka dhāraṇaṁ yapwan hilang ikang mari karēngō kāla ning yoga, ya teka çūnya nga. çiwātmaka awak bhaṭāra ya tika dhāraṇā-yoga nga.

[Daar is de oṁ luidende adem, zetelend in het hart, die moet geconcentreerd worden in den geest, als verdwijnt wat het laatst gehoord werd ten tijde van den yoga — „çūnya” heet dat, çiwātmaka: het lichaam van den „Bhaṭāra” — dat heet dhāraṇā-yoga].

¹ Kumbhaka (kumbha) is een ceremonie, waarbij men met de rechterhand de neusgaten sluit en den adem inhoudt.

² Vgl. K. I. 378 en 392.

³ C. kawarapan.

⁴ Te lezen: prāṇa of prānatha.

Tarkka-yoga nga.:

Akâçam iwa tat satyam hy akâçam sât-
majan drawam
niçabda tarkkayet nityam satarkkam iti ka-
thyate.

Kadi akâça rakwa sang hyang paramârtha, ndan pralina ¹
nira lâwan akâça, tan hana çabda ri sira, ya sinangguh
paramârtha, papaçan ² ira lâwan awang-awang, sima lilang
juga, ya teka tarkka-yoga nga.

[Als de aether is — zegt men — sang hyang paramârtha, hij lost
zich op in de aether, hij heeft geen geluid, hij wordt „paramârtha”
genoemd, hij is te vergelijken met het luchtruim, eveneens geheel (in
alle opzichten) helderrein. Dat is tarkka-yoga].

Samâdhi-yoga nga.:

Nirâpekṣa nirâkâryyam nisprha çântam
abyayam
alinggâ cintayet nityam samâdhiḥ tena
padyase.

Ka: Ikang jñâna tan pangapekṣâ ³, tan pangkalpana ⁴,
tan hana kahaṛṇ nira, tan hana sâdhya ⁵ nira ring sarwwa-
wastu, malilang tanpa kahanau, tanpa hamengan, [ta]tapwan
kahilangan, tanpa wastu ikang cetana, apan mari humiḍḍḇ
ikang çarîra, luput sangka ring catur kalpana, kinawruhan
mangawruhi, pangawruh lâwan mangde wruh, nahau tang
catur kalpana ika kabeh tan hana ri sang yogiçwara, yatika
samâdhi-yoga nga.

[Het inzicht (of: bewustzijn) zonder bijbedoeling, zonder „phanta-
seeren”, zonder begeerte, zonder eenig oogmerk betreffende de be-
staande dingen, zuiver zonder bepaalde plaats, zonder stoornis, doch
ook niet verdwijnend, zonder inhoud van 't bewustzijn — want het
lichaam houdt op te „gevoelen” (gewaar te worden) — ontdaan van
de vier vormen van „kalpana”, gekend en kennend, kennis en tevens
kennis doende ontstaan — aldus worden de vier vormen van „kal-
pana” geen van allen bij den yogiçwara gevonden — dat heet
samâdhi-yoga].

Ika ta sinangguh ṣaḍangga-yoga nga., pinakasañjata sang
yogiçwara, ikâ mang(h)ilangakṇ çatru ri hati, yatanyan ka-

¹ Dit lees ik i. p. v. het — voor mij onverstaanbare — pâlena van het H.S.

² C. papâdan.

³ C. apekṣa.

⁴ Kalpana lees ik i. p. v. alpâna van het H.S.

⁵ C. sadhyâ.

panggiha sang hyang wiçeṣa. Yapwan kakawaça ika kabeh denta, tan wurung anēmwa kasiddhyan sira.

[Dat wordt „de zes onderdeelen van den yoga” genoemd, ze dienen den yogiçwara tot wapen, ze verdrijven den vijand van het hart, zoodat „s. h. wiçeṣa” wordt ontmoet. Als die alle door U worden beheerscht, dan zult gij stellig de volmaaktheid bereiken].

Volledigheidshalve volgt hier nog een gedeelte van C, a 18:

Kunang palah (l.: pangalah) ning aṣṭalana (?)
lwirnya:

Pangalah prṭhiwī: dhāraṇā pagēh.

Pangalah āpah : tan pangrasa.¹

Pangalah teja : wilakṣaṇa.

Pangalah bāyu : ahingsā.

Pangalah ākāça : hēning hēning.

Pangalah sūryya candra tarāṅgaṇa² tunggal pangalahnya: ikang akṣi tan kēḍap, pinakānta ning ṣaḍaṅga-yoga, ra (l.: nga?) paramārthanya çiwa ya, sira ta haywa kaluptan kadhyānan ira, sira kayogiçwaran ngaran ira, rahasyopadeça ikā.

Iti ṣaḍaṅga-yoga, haywa wera!

d. i. De beheersching nu van de „aṣṭalana” is als volgt:

Beheersching van de aarde (geeft) vaste „dhāraṇā”.

Beheersching van het vuur (maakt) gevoelloos.

Beheersching van het vuur (maakt) verschillend (onbestemd,
„zonder bepaald kenmerk.”)

Beheersching van den wind (maakt), dat men (andere wezens)
geen leed doet.

Beheersching van het luchtruim (maakt) helderrein.

De beheersching van zon, maan en sterren is één, (die maakt, dat) het oog niet „knipt”³, het is het slot van de zes onderdeelen van den yoga, in waarheid Çiwa (of: de paramārtha er van is Çiwa). De „dhyāna” daarvan worde niet verzuimd, dat heet het „yogiçwara-schap”, het is het onderricht in de „rahasya” (het Geheimenis).

Aldus zijn de zes deelen van den yoga, verzuim ze niet!

De laatstgenoemde uiteenzetting van den „ṣaḍaṅga-yoga”

¹ C. rasa.

² Voor: tārāgaṇa (vgl. v. d. T.)

³ Zie beneden.

bestaat hoofdzakelijk uit eene opsomming van de vijf elementen¹ (zon, maan en sterren schijnen slechts bijgevoegd om het zestal vol te maken) en wel naar aanleiding van een plaats als C, a 13, waar — na een reeks ademhalings-oefeningen — gezegd wordt:

....alah ikang âkâça denta, ikang râditya wulan tarânggana, alah 4 ika dening pandëling ing mata tan këneng mërëm,

d.i. „... het luchtruim wordt door U overwonnen, de zon, maan en sterren, die vier worden beheerscht door het (onafgebroken) openhouden (= staren) van de oogen, die zich niet sluiten“.

Het is uit deze aanwijzing duidelijk, op welke wijze de overwinning op de hemellichamen kan worden behaald.

De inhoud van bedoelden „śaṅga-yoga“ komt gedeeltelijk overeen met C b 13, waar achtereenvolgens worden genoemd:

Alah pwekang pṛthivī dening dhāraṇāta ma-yoga, d.i. „de aarde wordt beheerscht door uwe dhāraṇā bij het yoga-oefenen“.

Āpaḥ pwālah dening kawirāgyan, d.i. „het water wordt beheerscht door onverschilligheid, tegenzin“.

Teja pwa alah dening wilakṣana, d.i. Het vuur wordt beheerscht door „het onbepaalde“ (zonder kenmerken).

Bāyu pwa alah dening jñāna, d.i. De wind wordt beheerscht door de kennis (of: het bewustzijn).

Ākâça pwa alah dening dhāraṇā, d.i. het luchtruim wordt beheerscht door „dhāraṇā“.²

Meer dan deze laatste, komt de eerstgenoemde uiteenzetting van de śaṅga-yoga (C, a 24 en v.v.g.) overeen met wat ook uit andere streken, waar de yoga wordt beoefend, bekend is. Ik verwijs hier naar Kern's *Buddhisme*, waar 8 yogāṅga's worden genoemd (waaronder echter 2 × 5 zedelijke geboden, zoodat een zestal overblijft, dat grootendeels

¹ Vgl. A, a 51 (elementen-maṇḍala) en A b 57 (elementen en Tathāgata's).

² In C, b 12 worden middelen aangewezen, om op water te loopen (ngambaha wwe) en geen hinder te hebben van zon en vuur (tan kapanasana dening âditya mwang dening apuy).

overeenstemt met ons H.S. nam.: 1. De versch. manieren om rustig te zitten; 2. het inhouden van den adem; 3 de inspanning, om de zinnen af te trekken van alles wat storen kan; 4. oplettendheid, het vestigen van de aandacht op een bepaald punt; 5. overpeinzing, mijmering; 6 stille aandacht, het geheel verdiept zijn).

V. P. 657 (noot) noemt als „The six stages that belong to dhyâna: 1. Yama, acts of restraint and obligation; 2. âsana, sitting in particular postures; 3. prâṇâyâma, modes of breathing; 4. pratyâhâra, exclusion of all external ideas; 5. bhâwanâ, apprehension of internal ideas; 6. dhâraṇâ, fixation or retention of those ideas”.¹

Ondanks vele punten van overeenkomst dus geen algeheele overeenstemming met ons H.S. De V.P. noemt onder dhyâna verschillende zaken, die in ons H.S. — en ook bij Kern — naast dhyâna voorkomen als onderdeel van de yoga-beoefening.

De in V.P. genoemde zes zaken komen echter alle — zij het dan ook niet in verband met elkaar — in het Oud-Jav. H.S. voor.

C, b 12 noemt (sang) yama: „degene, die zijne zintuigen bedwingt, beteugelt”.

Prâṇâyâma, pratyâhâra en dhâraṇâ werden reeds boven genoemd.

Bhâwanâ komt — in ander verband — voor in A, a 40, b 40, a 41, a 62.²

En âsana wordt genoemd in C a 42: Hana tâsana³ ngaranya, nēm prabhedanya, lwirnya: padmâsana⁴, bhadrâsana⁵, paryyangkâsana, swastikâsana, daṇḍâsana⁶, wîryyâsana. Ika ta salah tunggal pilihana, palungguhana sang mangabyâsa prayogasandhi.

d. i.: „Er zijn (ook) wat men âsana (hier: „wijze van zitten”)

¹ Vgl. ook: V. P. 653.

² Over de verwarring in de bet. van bhâwanâ en bhâwayati (Lat. favere en favere) vgl. K. I. 369.

³ C. steeds: *çana.

⁴ C. padmaçana.

⁵ C. bhadraçana.

⁶ C. dhandhaçana.

noemt, zes in getal, namelijk: padmâsana, bhadrâsana, paryangkâsana, swastikâsana, daṇḍâsana, wîr-yyâsana. Een van deze moet worden gekozen, en (op die wijze) moet gaan zitten degeen, die „prayoga-sandhi” beoefent.”

Een ander Oud-Javaansch geschrift (Zie v. d. T. i. v. padmâsana, waar ook de tekst is afgedrukt) geeft eene nadere verklaring van deze wijze van zitten:

„Padmâsana wil zeggen: de handpalmen¹ op de beide dijen liggende, houd de beide voetzolen naar boven gekeerd, houd uw rug recht, den hals gestrekt, zie op de punt van den neus, laat onder- en boventanden elkaar niet raken, houd een tusschenruimte tusschen de punt van de tong (en de tanden), dat heet padmâsana.

De beide handpalmen onder de dijen liggende, dat heet bajrâsana.²

De rechterhand liggende op de linker knie, dat heet wîrâsana.

De beide knieën naar elkaar gekeerd zonder elkaar te raken (dus) met een tusschenruimte tusschen beiden, dat heet paryangkâsana.

De voetzolen stevig...³ de twee knieën, leg de handen op de beide knieën, dat wordt aṣṭi- (aswi-) kâsana² genoemd.

De beide beenen en de armen uitgestrekt, dat heet daṇḍâsana.”

En verder:

„Dibyteja, d. i.: begaafd met kracht, dapperheid, dibyacakṣa, d. i.: omgeven door broeders, gezocht door de menschen; dibyadarçana dâra. d. i.: de ontmoeting met wat ver en wat nabij is, kennis van het gemoed van anderen, zoodanig is de vrucht van de beoefening van padmâsana;

„kracht” is de vrucht van padmâsana;

„wijsheid” is de vrucht van bajrâsana;

¹ Ik vertaal talampakan met „handpalm,” en dalamakan met „voetzool.” Ware bedoeling niet zeker.

² Voor de afwijking in den naam vgl. boven. — Vgl. over de âsana's ook Waddell, Lamaism, p. 335 (Juynboll).

³ Verband niet duidelijk.

„gezocht door uwe medeschepselen“ en „dat velen u eeren“, dat is de vrucht van *danḍâsana*;

„de ontmoeting met wat ver en wat nabij is“, dat is *paryyangkâsana*;

„begaafd met dapperheid“, dat is de vrucht van *wîrâsana*.

„Verkrijging van koper, geld en goud, dat is de vrucht van *mastikâsana*.

Zoodanig zijn de vruchten van het (op de rechte wijze) zitten tijdens het beoefenen van den *yoga*.“

Omtrent *samâdhi* zegt C, a 38:

Nihan tingkah ning *samâdhi*, *pandagdha sarwopaswargga*, *kramanya*: sang hyang *saptâgni rĕgĕpta*, wehĕn *prakâça* ikang *samâdhi*, makâwak tang tutur *sarwwajñâna*, *sarwwakâryya*, *sarwwakṛta*¹; yapwan enak ikang *prakâça* ning *samâdhi*, dumilah sang hyang *agni*, *tîkṣṇa* nikang *samâdhi*, *bhasmîbhûta* ikang *upaswargga* dening *prakâça* nikang *samâdhi*, *kawĕkas* awak sang *yogîçwara sphaṭikamûrti lîla* tan *kawarapan*, *kadyânga* ning *âkâça nirguṇa*² sira. Ya ta sina-ngguh *kṛta* ¹*yoga nâma nika*.

d. i. „Als volgt wordt de *samâdhi* verricht: — *pandagdha sarwwopaswargga*. — Grijp s. h. *Saptâgni* aan, geef gloed aan de *samâdhi*, tot lichaam hebbende het volgen van alle wetenschap, alle daden, alle handelingen. Wanneer nu de gloed van de *samâdhi* helder straalt, s. h. *agni* schittert, (door) de hitte van de *samâdhi*, dan wordt de *upaswarga* tot asch door den gloed van de *samâdhi*, en blijft het lichaam van den *yogîçwara* over in kristalheldere gedaante, onverduisterd bekoorlijk, als het luchtruim is het zonder reëel bestaan. Dat heet: de handeling van den *yoga*.“

Na afloop van de *samâdhi* wordt het volgende verricht (C, a 43):

Nihan krama ning huwus nings *samâdhi*: *ingĕtakna* ikang *sûtra* ri *tĕngah*, *litnya* lagi-lagin.

¹ C. *kartha*.

² C. *nirggana*.

Yapwan enak tuturta, sthânâkna ring brâhmakunḍa. Yan acumbana tang âtma lan hurip — âtma nga. hiḍëp, hurip nga. tutur — yapwan enak papisan ikâ ring brâhmakunḍa, pisanakna tang agni¹ sakeug paspan timah mwanḡ udârâgni², ya sang hyang tryagni, nga. panggësëng bhuwana çarîra mwanḡ âjñâna³, pradakṣiṇa piutiga, makahingan om-kâra çabda ri hati. Yan mari karëngö mangekatwa ring manon, ya samyagjñâna. Yapwan akweh ikang drwya⁴ katon, hurip ning bâyu ika. Yapwan katon kadi rūpanta lwirnya, yeka byakta.

d. i. „Aldus wordt gehandeld na afloop van de samâdhi: wees indachtig aan den sūtra in het midden, herhaal voortdurend „het fijne“ er van. Als uw reciet rustig is, richt het dan op den brâhmakunḍa. Als âtma en hurip zich vereenigen — âtma wil zeggen: gevoel, hurip wil zeggen: spraak (reciet) — als die rustig één worden in den brâhmakunḍa, vereenig ze dan met het vuur uit de offerkroes en met udârâgni, dat wil zeggen s. h. tryagni, het ontvlammen van de wereld, het lichaam en de kennis⁵, loop er driemaal omheen met de rechterzijde er heen gekeerd⁶ en besluit dat met in u zelf om te zeggen. Als het niet meer wordt gehoord, vereenig het dan in het gezicht, dat is samyagjñâna (= volmaakte kennis). Indien men daarbij vele dingen ziet, dan is dat het leven van den wind. Ziet gij daarbij echter iets als uw eigen beeld, dan is het waarachtig.“

En eindelijk C 6 8:

Ikang yogasamâdhi pinakasâdhana ri tēḍuhan ikang rajah tamah mwanḡ daçendriya, d. i. Yogasamâdhi is een middel tot uitdooving van rajah (= hartsucht) en tamah (= geestelijke duisternis) en de tien zintuigen.⁶

Het in ons H.S. naast yoga en samâdhi veel voorkomende

¹ C. âghni.

² C. udhara. Spelling — en daardoor: bedoeling, onzeker.

³ Tenzij met C. moet worden gelezen: ajñâna.

⁴ C. darwya.

⁵ Vgl. Arjunawihana, Z. I. — W. 264 noemt deze „ancient custom of showing respect“ ook met betrekking tot heilige voorwerpen (monumenten).

⁶ In 't Nieuw-Javaansch heeft „samâdhi“ de beteekenis van „stil gebed“. Voorbeelden in de N. J. literatuur o. a. in den Damar Wulan.

„brata“ verklaart C a 10 met mapatrâhâra = plant-aardig voedsel eten, C b 10 noemt het: tanpanûta wi-şaya ni pañcendriya = niet de zinnelijkheid der zintuigen te volgen, terwijl C a 16 het volgende geeft:

„Sâjñâ hyang mami, yukti dahat wuwus rahadyan sanghulun, yatikang dewatâ sakarëng mungsira kamokşan. Aparan ta gawayakëna ning mânuşabrata, mwang mapa lwira nikang jñâna karëgëpanya, yatanyan matëmahana dewatâ? Kasihana rânak bhañâra, warahën tēmën-tēmën.

Uwaca sumahur bhagawân Agastya ling nira:
Kiñcit bratî kṛttiyan tu akrodham çoka-

warjjitaṁ.

Haywa göng krodha, haywa lobha, haywa prihatin. Nâhan tang brata titiga gawayakën ing mânuşa, yan mahyun matëmahana dewatâ. Yan ikang brata tigang siki gawayakën ing mânuşa, durlabha ika, âpan râga dweşâtmaka ikang mânuşa, ilik lâwan hyun pinakâwaknya.¹

d.i. „Met uw verlof, mijne godheid, zeer juist is het, wat UEd. zegt, nl. dat eene godheid in een oogenblik de verlossing zal tegensnellen. Maar wat moet door een brata-verrichtend menschenkind worden gedaan, en aan welken vorm van wijsheid moet hij zich vastklemmen, om in eene godheid over te gaan? Wil zoo welwillend wezen, mij dat naar waarheid mede te deelen!“

En de edele Agastya antwoordde, zeggende:

„Kiñcit bratî kṛttiyan tu akrodham çoka-

warjjitaṁ.

Wees niet rijk in toorn, wees niet begeerig, wees niet bedroefd! Aldus luiden de drie brata's, die verricht worden door het menschenkind, dat een „godheid“ wil worden. Als nu deze drie brata's door den mensch worden beoefend, dan heeft hij het zeer moeilijk², want: râgadweşâtmaka is de mensch: begeerte en verlangen dienen hem tot lichaam“.

¹ Dit zeer zuivere en vloeiende Oud-Javaansch is — blijkens de inkleeding van enkele zinnen — minstens gedeeltelijk overgenomen uit eene directe vertaling van een Sanskrit-origineel [n.l. het Anggastyaparwa. Juynboll].

² Lett.: Dat is moeilijk te verkrijgen.

Werd reeds vroeger een voorbeeld gevonden van „onthouding“ in geestelijken zin (Zie aant. 16: tapa), als hoedanig ook bovenstaande omschrijving van brata zich doet kennen — een „weg des heils“ zonder lichamelijke zelfkastijding wijst ook het hier volgende fragment uit C, b 9:

Nihan [n]ikang ulah mamuhara swargga ikang tan pahawan tapa, brata, yoga, samâdhi, pat lwirnya:

Yan hana wwang adânapunya ri kâla ning pailan, tuhu-tuhu ning lēba buddhi tan hana kewuh ning manahnya, tan pangarēp-arēp ulihnya dharma punya.

Muwah yan hana wwang satya ta ya mahutang, tan panganti tinagih, wruh yan kapihutangan, apitowi yan asor unggwanya mahutang, tuhu-tuhu lēga tan hanângawara ri buddhi nira.

Mwah yan hana wwang tumalwang ring prang rusak, apulih ta ya ring paprangan, jîwita parityâga, mangga matya tan hana ng tr̥ṣṇa iriya, tuhu-tuhu lēga ng pati.

Muwah yan hana wwang wineh lara tan panglawan, patan mangĕn-angĕn amalēsa ring hala, lîla citta nirawarapa, tan hana rasa ning hṛdayanya.

Ika tang wwang mangkana kramanya salah siki, mati pwa ya dlâha, yatikâ wyakti mamuhara swargga tan rinakwa.

d.i. Als volgt is de handelwijze, die ten hemel voert, zonder dat men den weg van tapa, brata, yoga, samâdhi bewandelt. Op vier wijzen (is dat te bereiken):

Indien er iemand is, die de deugd der mildheid betracht ten tijde van hongersnood (gebrek), waarlijk met zijn volle hart, zonder dat het hem moeite veroorzaakt, zonder op vergelding van zijne braafheid te rekenen.

Indien er verder iemand is, betrouwbaar op het punt van schuldvordering, die — zonder dat hij gemaand wordt — weet, dat hij iets schuldig is, zelfs dan, wanneer hij schuld heeft bij een lager geplaatste, dat waarlijk ten volle, met een onbezwaard gemoed, toestemt.

En voorts, indien er iemand is, die in een heeten strijd

werd overwonnen, en toch in het strijdperk terugkeert, zijn leven geheel opgevende, bereid om te sterven, zonder dat hij eenige begeerte (naar behoud) heeft, in waarheid gewillig den dood (ontvangende).

Ten slotte, indien iemand smart wordt aangedaan, zonder dat hij er zich tegen verzet, niet er aan denkend het (hem aangedaan) kwaad te vergelden, wiens gemoed rein en niet verduisterd is, die geen gevoel (van smart of wraak) in het hart heeft.

Hij, die een van deze handelwijzen volgt, zal later bij zijn sterven werkelijk ontegenzeggelijk den hemel ingaan.

29. Een *aji yogadhâra* is mij van elders niet bekend. Het woord wijst echter op *yogâcârya*, een wijsgeerig systeem „gesticht door Asangga, een monnik van Gândhâra,” waarvan de belijders *yogâcâra* worden genoemd.¹ Asangga nu is de leermeester van *Dignâga*, die boven (a 40) als leeraar van den *yoga* werd opgegeven. Het zou dus niet te verwonderen wezen — en het schijnt zelfs zeer natuurlijk — dat men door het onderwijs van den blijkbaar zeer vereerden *Dignâga* (zijn naam is de eenige, die in ons H.S. wordt genoemd!) ook kennis kreeg van het systeem van den leermeester. En wij worden in dit vermoeden bevestigd door de lezing van C. b 2, waar gesproken wordt van een *aji (sa)-yogacâra*, welke vorm zeer dicht bij den oorspronkelijken komt. Bedoelde *aji* bestaat in ons H.S. — voor zoover ik kan nagaan — hoofdzakelijk in een uiteenzetting van *adwaya* en *adwayajñâna*. Het zou wel van belang wezen te onderzoeken, of dit onderwerp ook wordt behandeld in het *yoga*-leerboek van Asangga en tevens, of de uiteenzetting van *mûla-yoga*, *madhya-yoga*, *wasâna-yoga* en *anta-yoga*² daarmee overeenstemt.

Wat nu het reeds genoemde *adwaya* betreft, — C. a 18 verklaart het als volgt:

Kunang sang hyang tatwa adwayâjarakna,
lwirnya: ikang sûkṣma mwan sthûla. Pratyekanya³: ikang wastu kinahanan ing rūpa warpa⁴

¹ Vgl. K, II 395, 398; Schl. 22; Köppen. II, 32; W. 128.

² Zie A. a. 40.

³ C. pratekanya.

⁴ C. warpna.

mwang molah māmḃēkan, sakarasa, katinghalan: ya sthūla nga., awak, wāhya carīra. Kunang kang winastu sūkṣma: ikang jati hana tan katinghalan, wēnang hana wēnang tan hana, asing miçrahan ing adēmit, ya sūkṣma nga. d.i. „Het heilige wezen van den adwaya wordt onderwezen als sūkṣma (= fijn) en sthūla (= grof). (Als volgt worden die) — ieder voor zich — (verklaard). Wat vorm en kleur heeft, wat zich beweegt en ademt, wat gevoeld en gezien wordt: dat heet sthūla: het lichaam, het stoffelijk lichaam. En wat sūkṣma genoemd wordt, dat is: wat werkelijk bestaat, maar onzichtbaar is, dat vermag te „zijn“ en ook „niet te zijn“, al wat zich incarneert in het „fijne“ (= niet-reële), dat heet sūkṣma.“

Deze verklaring laat aan duidelijkheid niets te wenschen over en zou ook afdoende wezen, indien adwaya niet beteekende: ongedeeld, „zweitlos“, terwijl C. de negatie eenvoudig verwaarloost en uitgaat van eene „tweeheid“, — zoodat deze verklaring geen verklaring is. Maar ook, al was ze juist, — ze verschaft ons geen licht over adwayajñāna en over diwarūpa, die ook een belangrijke rol in het stuk spelen.

Nu wordt echter de op het eerste gezicht vrij raadselachtig schijnende verhandeling over de aji „yogadhara“ in de hoofdzaken duidelijk, indien men adwaya opvat als Âdibuddha.

Âdibuddha¹ was in den aanvang der tijden een en ongedeeld, „without second“² (adwaya!) „He wished from one to become many, which desire is denominated Prajñā.“³ In onzen tekst wordt dit verlangen om eene veelheid te scheppen, genoemd: (adwaya)jñāna = de kennis, het bewustzijn, het inzicht (prajñā) van den ongedeelde, „de niet-twijfelende kennis van het „zijn“ en het „niet-zijn“.

Alzoo was eene „tweeheid“ ontstaan, en de verbinding van die twee bracht Diwarūpa voort.⁴

¹ „In the Guṇa Kāranda Vyūha it is written, when nothing else was, Sambhu was; that is the self-existent (swayambhū), and as he was before all, he is also called Âdi-Buddha.“ Hgs. 42.

² Hgs. 84.

³ Hgs. 42.

⁴ „Buddha and Prajñā united became Prajñā-Upaya.“ Hgs. 42.

De omschrijving van dezen Diwarûpa als „de helder glanzende, helder zonder duisternis, als de glans van edelgesteenten, stralend als het daglicht,“ doet sterk denken aan den Buddha Dîpamkara, de „Lichtmaker,“ de eerste der Mânusi-buddha's. ¹⁾ Volgens ons H.S. „strekt Diwarûpa tot lichaam aan Bh. Buddha“. Van elders weten wij, dat er een bijzonder verband bestaat tusschen den Dîpamkara-buddha en „den“ Buddha (Çâkyamuni) ²⁾. Bij „den“ Buddha behoort verder de Dhyâni-buddha Amitâbha, de „Buddha van het onmetelijke, eindeloze licht“ en ook de Dhyâni-bodhisatwa Awalokiteçwara „de levende god, in waarheid één met den Buddha.... zoon van een Buddha, van eene vroegere openbaring des lichts, van de morgengloor of van het wezen, dat als beheerscher hiervan beschouwd wordt.... de daggod, tevens, en vooral, als geestelijk wezen opgevat, stralende in allen luister“ (K, I 324).

En ten slotte: evenals uit Âdibuddha „by meditation“ ³⁾, ontstaan de Dhyâni-buddha's, de Dhyâni-bodhisatwa's en de Mânusi-buddha's, zoo komen ook uit Adwaya door middel van Diwarûpa (= „Prajñâ upaya“ bij Hgs.) voort: de vijf Tathâgata's, de vijf Îçwara's en de vijf brahmarçi's (A. a 54).

Al zijn nu de boven aangevoerde gegevens niet voldoende, om met zekerheid den oorsprong van een naam als Diwarûpa vast te stellen, — er kan toch wel uit worden afgeleid de groote overeenkomst tusschen het drietal: Âdibuddha, Prajñâ en Prajñâ-upaya eenerzijds en Adwaya ⁴⁾, Adwaya-jñâna en Diwarûpa anderzijds.

Onderstaand schema geeft een overzicht van outbinding en samenstelling der in ons H.S. genoemde zaken.

¹⁾ Wellicht is Diwarûpa — door gelijkstelling der samenstellende woorddeelen — genomen voor Dipamkara. Volgens Hgs. 81 wordt „Daivya (destiny) identified with Âdibuddha by the theistic doctors.“ „Âdibuddha, the stainless, was revealed in the form of flame or light.“ Hgs. 83.

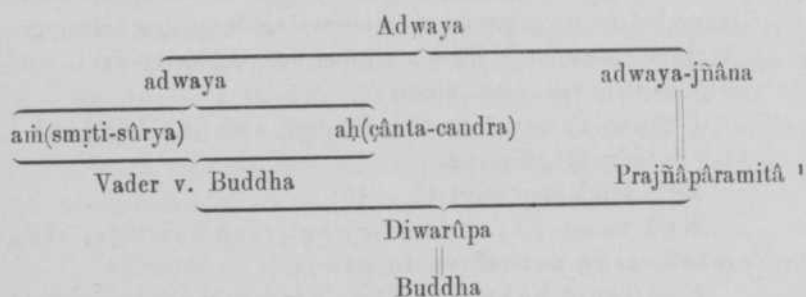
„In concrete, mythologische zin is Âdibuddha de zon of het scheppende licht.“ (Kern).

²⁾ Zelfde „boom der kennis“; ontmoeting in vroegere geboorte.

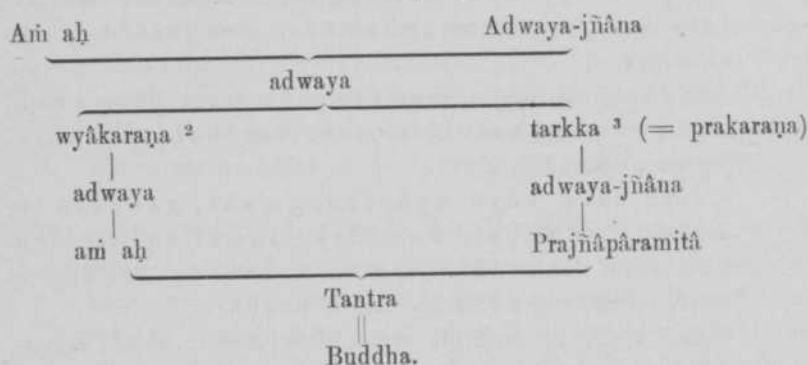
³⁾ W. 130, 348.

⁴⁾ Bij v. d. T. is s. h. adwaya = adhomuka = rwa bineda!

I.

II. (a j i 's).

In aansluiting aan wat in de noot omtrent Prajñā-pāramitā werd opgemerkt, en in verband met a 45 van ons H.S. („de heilige adwaya en adwaya-jñāna zijn de slotsom van alle kennis“ enz.), noem ik hier nog Hgs. 86: „Thou Cṛī Bhāgawatī Dewī Prajñā art the sum of all the sciences, the mother of all the Buddhas, the enlightener of Bodhijñāna, the light of the universe“ (Gupākāraṇḍa Vyūha).

Met adwaya is in verband gebracht de inademing (a m)

¹ Prajñāpāramitā als moeder van Buddha ook in Pañcaviṃṣati Sahasrika: „I salute that Prajñā-pāramitā . . . who is the mother of Buddha“ (Hgs. 85). — Over deze „eenige plaats in de geheele Oudjav. literatuur, waar sprake is van deze godin“ vgl. „Nieuwe Bijdrage“ van Juynboll, p. 60. Over het beeld ook Groen., p. 76 en Juynboll, Cat. der Jav. Oudh. van 's Rijks Ethn. Mus., pag. 33—34.

² Vgl. K. II, 343, 366.

³ Vgl. K. II, 420.

en de uitademing (ah). Aan „ademhalingsoefeningen“ wordt steeds groote waarde gehecht: C. bevat er menig voorbeeld van, het in A. gegevene is echter voldoende om deze oefeningen te karakteriseeren. ¹ Slechts zij hier nog opgemerkt, dat C. a 35 vijf soorten van adem noemt:

Prâṇa, apâṇa ² (= uitademing), samâṇa ³, udâṇa ⁴ (= inademing), byâṇa.

Eene verklaring volgt C. a 40:

Nyâ tang bâyu ring irung, ring talinga, ring mata, ring tutuk, ya ta prâṇa.

Nyâ(tang) bâyu mamētwa bâta (l. mamēt wakēn?) ēyēh, tahi, haringēt, rāh, kâma, ya ta apâṇa.

Nyâ tang bâyu mamangan, manahut, mauidlat, manginum, manghumēdi, manghēlēd, ya ta samâṇa.

Nyâ tang bâyu mamēt wakēn hala ning awak; mangwab, mawatuk, mutah, marēhak, mawahin, ya ta udâṇa.

Nyâ tang bâyu wyâpakeng awak, gawenya lumaku, lumumpat, kumēdap, dumēling, mulahakēn sarwwasandhi ⁵, ya ta byâṇa. d.i. De wind in neus, ooren, oogen, mond, dat is prâṇa.

De wind, die uitdrijft urine, drek, zweet, bloed, semen, dat is apâṇa.

De wind bij het eten, bijten (happen), likken, drinken, bevochtigen(?), slikken, (eig.: „die eet, bijt“ enz.), dat is samâṇa.

De wind, die de kwade stoffen uit het lichaam drijft (bij het beademen, hoesten, braken, kwalsteren, niezen, dat is udâṇa.

De wind, die het lichaam doordringt om het te doen: loopen, springen, (oogen) sluiten, (oogen) openhouden, en om alle gewrichten te doen bewegen, dat is byâṇa. ⁶

¹ Een reden, waarom deze oefeningen juist hier worden aangewend, ligt misschien daarin, dat aṁ in verband werd gebracht met oṁ (aum) „the first light that was manifest“ in den tijd toen alles nog „woest en ledig“ was en niets bestond dan ādibuddha. — Vgl. de tryakṣara A. b. 41 en aant. 31.

² C. apâṇa.

³ C. samāṇa.

⁴ C. uḍāna.

⁵ C. sandi.

⁶ Vgl. o. a. K. I 342 en 493.

In verband met den bajra-vorm, te zien in „onder- en bovenlip en tong“, noem ik Groen. p. 172 (N° 588), waar een metalen beeld wordt beschreven met een vergulde spits van de tong, die tusschen de lippen uitsteekt, (zonder kussen, voetstuk, achterstuk of glorie, maar op het uitwas van het hoofd een puntige knop en op het voorhoofd het wratje). Is dit wellicht eene voorstelling van de in A. a 46 beschreven ceremonie? ¹

Evenals de „vijf winden“ worden ook de „vijf âtma's“ in C. a 35 vermeld:

Âtma, antarâtma, parâtma, nirâtma, çûnyâtma, pañcâtma iki.

d.i. âtma, antarâtma, parâtma, nirâtma, çûnyâtma, dat zijn de vijf âtma's.

Vgl. hiermee Leg. 29 en 18. Opmerking verdient, dat C. çûnyâtma heeft voor het cetanâtman van de Legende. Het is jammer, dat C. de âtma's niet nader omschrijft.

30. De tekst is hier in de war. De zeven janma's, in het begin aangeduid, worden niet genoemd of verklaard. Na eene korte verwijzing naar den adwaya worden de zeven samâdhi's uiteengezet, wat echter later nog eens gebeurt op fol. b 49. Het geeft den indruk, alsof de (af)schrijver de samâdhi's in verband wilde brengen met den zoo pas behandelenden adwaya (en a in ah). In elk geval draagt de behandeling van dit onderwerp op b 49 meer een stempel van oorspronkelijkheid dan deze combinatie met adwaya. Wellicht is achter janma een gedeelte uitgevallen, of zijn de zeven janma's met de zeven samâdhi's verward.

31. Ter verklaring van het „opzeggen van het alphabet“ het volgende:

W. 176 geeft een voorbeeld, bijna gelijkkluidend met A. b 47 (a, â, i, î enz.), waarbij de letters worden herhaald ter verkrijging van „accomplishment in speech“.

Hgs. 53 zegt: „Many Bauddha-scriptures, which are of high authority, symbolize the forming and changing powers of nature by the letters of the alphabet.“

¹ Over „ademhaling“ vgl. ook aant. 31 en A. a 49.

Uit de Sambhu Purâṇa haalt Hgs. 42 aan: "In the beginning all was void (çûnya). The first light that was manifest was the word Aum; and from this Aum the alphabet was produced, called Mahâ Varṇa, the letters of which are the seeds of the universe." ¹

Een zelfde doel heeft waarschijnlijk de opsomming der letters in ons H.S., afgewisseld door de namen van lichaamsdeelen, eigenschappen enz. De letters hebben "het wezen van den adwaya" (b 48), ha is "de bekleeding van den adwaya" (a 48), en adwaya is swayambhû, de âdibuddha, die was, toen nog niets bestond van al het geschapene, dus in den tijd van "the first light.... the word aum," waaruit het alphabet ontstond, "the seeds of the universe", dus ook de oorsprong van lichaamsdeelen, eigenschappen, enz.

Onder de zaken, die — in afwisseling van de letters — worden opgenoemd, zijn vooral merkwaardig: kâmadhâtu, rūp[y]adhâtu en a[sa]rūp[y]adhâtu, de drie boven elkaar liggende lagen van den hemel (trailokya), door W. 84 genoemd: The region of desire, the region of form, the region of formlessness. (Vgl. ook K. I, 291; Köppen, I, 235 en 261).

Welke telling der letters moet worden gevolgd om een totaal van 37 te krijgen, is mij niet duidelijk. Staat dit getal wellicht in verband met de "37 begleitenden Bedingungen der Bodhi (Bodhipakṣikadharma)", genoemd in Köppen I, 436?

Eene "inkleeding" als: na-mah si-ddham (A. b 47, a 48) komt meermalen voor. Bijzonder merkwaardig is de volgende plaats uit B. a 22:

Nihan kalingan ing gaṇitri ², nga. wahyâdhy-âtmika ring sira sang yogîçwara, uçwâsa ³ praç-wâsa ⁴ ya gaṇitri nga. pasuk wêtunya antaranya.

Bu, pasuknya, ddhâ ⁵ wêtunya, ya, antaranya ning pasuk wêtu; yeka sinangguh çûnya ⁶ nga,

¹ Wellicht wordt met "tigâkṣaranya" van b 41 bedoeld: a, u, m.

² B. gaṇitri.

³ B. uçwaṣâ.

⁴ B. praswaṣa.

⁵ B. dâ.

⁶ B. sunyâ.

ikang ya, yeka lilang kewala, nirâgraha, lîla tang[n]ya kalinganya, ika tan (l. tang) ya kalinganya. Bwat sogata¹ ika.

Bwat çaiwa² nihan: Çi, pasuknya, wa, wêtunya, ya, antaranya, ya çaiwa jâti kang ya, ya ta matang yan sinangguh tunggal ika: Buddha lawan Çiwa!

Akşobhya: na, Ratnasambhawa: mâ, Amitâbha: bu, Amoghasiddhi: ddhâ, Wairocana, ya.

Îçwara: na, Mahâdewa: mâ, Brahmâ: çî, Wişnu: wâ, Çangkara: ya.

Çiwa: bu, Lokeçwara: ddhâ, Bajrapâni: ya, sira çûnya, sira sinangguh tali ning gaṇitri, sira sinangguh sambulih ning hurip.

Çi: Brahmâ, wâ: Wişnu, ya: sira çûnya, sira hurip sirâjñâ byâpibyâpaka ring râta, sira ta Çiwa Buddha.

Brih: wêtunya, krih: antaranya, a: pasuknya, hû: wêtunya, om: antaranya, a: pasuknya, o: wêtunya, i: antaranya.

Iti pûjâ sang hyang patmika (l. âdhyâtmika), kamokşanya.

d. i. Als volgt is de bedoeling van wat gaṇitri (= rozebrans) geheeten wordt, het stoffelijke en geestelijke in den yogiçwara, de uitademing en de inademing³, dat heet gaṇitri; het ingaan, het uitgaan en de tusschenruimte daarvan.

Bu = het ingaan (= inademen), ddhâ = het uitgaan (= uitademen), ya = de tusschenruimte tusschen in- en uitgaan, dat heet çûnya (= ledig), de ya is slechts stralend, niet waar te nemen⁴, bekoorlijk is de bedoeling van dat "ya". Dat is de formule⁵ van de Saugata's.

De formule van de Çaiwa's is als volgt: çî: het ingaan, wâ: het uitgaan, ya: de tusschenruimte daarvan. Dat "ya"

¹ B. şogata.

² B. çewa.

³ Wellicht is in- en uitademing bedoeld. Vgl. het volgende: pasuk wêtu.

⁴ Ik breng de bedoeling in verband met grâhya. — Wellicht moet worden gelezen: nirgraha of nirgrâhya en in de beteekenis: ya is kenbaar aan....

⁵ Bwat = maaksel, product, stof. Vgl. Mal. buwat.

is in waarheid Āiwa. Daarom worden ze één genoemd (als één beschouwd): Buddha en Āiwa!

Akṣobhya: na, Ratnasambhawa: m̃, Amitābha: bu, Amoghasiddhi: ddh̃, Wairocana: ya.

Īwara: na, Mahādewa: m̃, Brahmā: ċi, Wiṣṇu: wā, Cāṅkara: ya.

Āiwa: bu, Lokeṣwara: ddh̃, Bajrapāṇi: ya. Hij is (zij zijn?) „çûnya“, de band van de rozebrans, het loon van het leven.

Āi: Brahma, wā: Wiṣṇu, ya: hij is „çûnya“, hij is het leven, hij is de kennis, die zich uitbreidt en uitgebreid is over de wereld, hij is: Āiwa—Buddha!

Brih: het uitgaan, krih: de tusschenruimte, a: het ingaan, h̃: het uitgaan, om̃: de tusschenruimte, a: het ingaan, o: het uitgaan, i: de tusschenruimte.

Aldus luidt de vereering van hem, die tot de Atman (= Alziel) in betrekking staat, (het is) de Verlossing!

Eene toelichting hierbij is wel niet noodig. De formules zijn op zich zelf duidelijk genoeg. Bu-ddh̃-ya en Āi-wā-ya zijn ieder gelijk aan: inademing, uitademing, en de tusschenruimte daarvan, en alzoo zijn zij ook onderling aan elkaar gelijk. Het bewijs is dus mathematisch in elkaar gezet!

En ten slotte wordt in Bu-ddh̃-ya het drietal: Āiwa, Lokeṣwara en Bajrapāṇi (çûnya) vereenigd, terwijl in verband met Āi-wā-ya wordt genoemd: Brahmā, Wiṣṇu, çûnya: Boven is de gelijkheid van Bu-ddh̃-ya en Āi-wā-ya bewezen, dus de onderlinge gelijkheid van de hier genoemde drietallen is ook duidelijk. En de schrijver vat alles samen in: „Hij“ is Āiwa-Buddha!

Het laatste doet denken aan het beeld van den overleden vorst, genoemd in Nāgara Kr̥tāgama. (Vgl. Tj. Djago, 98 en Tj. Sing, 38). Zie ook de Inleiding. — Over vermenging van Mahāyānistisch Buddhisme met Āiwaïsme, zie o.a. „Speyer, Een Buddhistische inscriptie afkomstig van Java, Versl. en Med. der Kon. Ak. v. Wet. afd. Lett. 4^e Rks, Deel VI, 1904, p. 143.“

32. Over „ademhaling“ vgl. aant. 29. — Ook dit gedeelte is in verband gebracht met „adwaya“.

33. Hier nog eens — of waarschijnlijk: het origineel van — de samâdhi, die ook vroeger reeds werd genoemd. (Vgl. aant. 30).

Na alles, wat reeds vroeger over de samâdhi werd gezegd, behoeft hier niet veel meer te worden opgemerkt.

De verklaring, die C. b 10 van de samâdhi geeft: *Samâdhi nga. nityaâ tangi ring wengi* = „Samâdhi wil zeggen: aanhoudend des nachts opstaan“, — schijnt te wijzen op den tijd, dien men voor deze oefeningen het meest geschikt achtte.

K. I 379 zegt: „Er worden 3, soms 6, of ook wel 4 samâdhi's genoemd“, en Wassiljew, 148 merkt op: „In Rücksicht auf das, was der Buddha hervorbringen will, führt auch die Samâdhi ihren besondern Namen (wir) bemerken aber, dass in jedem Sûtra ihr Name verschieden ist.“ — In getal en benoeming der samâdhi's ligt alzoo een hulpmiddel ter bepaling van de bron, waaraan ze zijn ontleend.

Ons H.S. geeft zeven soorten van samâdhi ¹, waarvan de beide eerste de bepaalde wijze van ademen aangeven, terwijl de overige uitsluitend den toestand (concentratie) van den geest beschrijven.

Van de namen der zeven samâdhi's, die meest alle ook bekend zijn als namen van Jina's en Bodhisatwa's, noem ik: Jambhala „the god of wealth, a form of Kuvera or Vaiṣṇavana“ ², — Wagîçwara (Wagîçwarî, een van de „nava-bodhisatwa sanghâmnâyâk“, opgegeven in Hgs. 95), — Bajrasatwa, boven reeds uitvoerig besproken, — en Kumâra = Mañjuçrî waarvan K. I 329 opmerkt, dat de vereering even oud en algemeen is bij de Noord. Buddhisten als die van Awalokiteçwara. — Çwetaketu en Kumâras komen bij de jaina's ook voor als een klasse van goddelijk vereerde wezens.

34. Omtrent deze en de nog verder volgende zaken, eigenschappen, toestanden enz., die met de „Buddha's“ in verband worden gebracht, vergelijkte men het algemeen overzicht aan het slot van de aantekeningen.

¹ A. b 51 noemt nog: Wairocana-samâdhi.

² W. 368. Waiçrawaṇa komt voor in Leg. 22. — Over de aanroeping van Jambhala in Tibet vgl. Schl. 170.

Voor de bedoeling van: *uṣṇīṣa* vgl. o. a. Schl. 134, Köppen I, 433, K. II, 135 en 165.

35. Omtrent de — tot de „praktische oefeningen“ behorende — *maṇḍala*’s merkt Prof. Kern op: „De kunst van de 10 universaalkringen (*kṛtsna-maṇḍala*) schijnt bij de Noordelijken in vergetelheid geraakt te zijn, al ontbreekt het hun anders niet aan tooverkringen“ (K. I, 398).

Hoewel nu in ons H.S. eene nauwkeurige aanwijzing van aard en gebruik der *maṇḍala*’s ontbreekt, wijzen toch de namen op vijf van de „10 universaalkringen“ der Zuidelijken, nam.:

Pṛthiwi-maṇḍala (*b* 40, de „aardkring“ der Z.)

Baruṇa-maṇḍala (*b* 51, de „waterkring“ der Z.)

Agni-maṇḍala (*a* 51, de „vuurkring“ der Z.)

Bāyu-maṇḍala (*a* 51, de „windkring“ der Z.)

Cūnyatā-maṇḍala (*b* 40, de „ruimtekring“ (?) der Z.)

Ook de *lāma*’s kennen een *maṇḍala*, waarvan het bijzonder karakter en het gebruik beschreven worden in W. 266 en 397. („The *maṇḍala* or magic circle-offering of the Universe“).

Het hoofdonterscheid tusschen de *maṇḍala*’s der Zuidelijken, zooals ons die door Prof. Kern ¹ worden beschreven, en die der *lāma*’s, uiteengezet door Waddell, kunnen we in het kort als volgt samenvatten: Bij de eersten komt het aan op het beschouwen van den *maṇḍala* (in werkelijkheid of in gedachten), tot de beschouwer „den kring even goed kan zien met gesloten als met open oogen.“ Bij de *lāma*’s bestaat de ceremonie vooral in het opbouwen van den *maṇḍala* (met rijst) en de offering er van als beeld van de offering van het Heelal.

Behalve in den naam komen de *maṇḍala*’s, in ons H.S. ook in de beoefening (het „beschouwen“) overeen met die der Zuidelijken. In *a* 13 is sprake van: *wwang adrṣṭa maṇḍala*, lieden, die den *maṇḍala* niet hebben gezien; in *a* 14 heet het: *pahawās ta panonta ri sang hyang maṇḍala*: richt uw blik op den heiligen *maṇḍala*, en verder: *mulat i sang hyang maṇḍala*: kijk naar den heiligen *maṇḍala*. Hetzelfde in *a* 19. — Fol. *b* 40 wordt

¹ Vgl. ook E. M. Hfdst. XXI.

wasâna-yoga verklaard met: „weten, dat er eene godheid in den pr̥thiwi-maṇḍala is.“ Nergens alzoo eenig spoor van de rijst-maṇḍala's der lâma's.

Omtrent de maṇḍala's in *a* 51 en vv. genoemd, valt op te merken, dat deze „kringen“ ook vierkant en driehoekig (vorm v. d. vlam) kunnen wezen (vgl. ook Sanskrit-Woordenboek van Böhtlingk, i, v. maṇḍala). — Verder zijn aangegeven de kleuren: rood, geel, wit, blauw (zwart) en groen bij agni-, mahendra- en bâyu-maṇḍala, terwijl in de bedoelde beschrijving van Prof. Kern elk dezer kleuren een afzonderlijken maṇḍala aanduidt. Ligt hierin wellicht eene aanwijzing, dat men op Java alle 10 kringen van de Zuidelijken heeft gekend, maar dat men (later) de „kleur“-kringen met de andere heeft verward?

Nog in een ander opzicht wijken de hier beschreven maṇḍala's af van de door Prof. Kern genoemde. Ze hebben namelijk een bijzonder teeken in het midden, een triçûla, een bajra, een kleineren maṇḍala. Hier valt op te merken, dat de bajra — de donderbeitel van Indra — zeer juist is aangebracht bij de beide soorten van mahendra-maṇḍala. Evenzoo behoort het vaandel-embleem eigenaardig bij den bâyu-maṇḍala. De triçûla behoort — ook op Oud-Java — bij Çiwa.

Bij de beoefening dezer maṇḍala-ceremonie wordt niet gesproken van stoffelijke zaken, die den beoefenaar aan de juiste voorstelling moeten helpen. De maṇḍala's ontstaan uit verschillende soorten van den adem! In verband met den adem wordt aan het slot van dit fragment genoemd de Wairocana-samâdhi. Het kan zijn, dat deze niet bij het hoofdstuk der maṇḍala's behoort ¹, het kan wezen, dat de naam hier verkeerd is geplaatst, het is ook mogelijk, dat hier wordt bedoeld op een verband tusschen maṇḍala en samâdhi — reeds aangewezen door de bij beide gebruikelijke „ademhalingsoefeningen“, — dat dan analoog zou wezen aan de „zekere soort van samâdhi,“ die, volgens K. I. 394, met den aardkring in verband staat.

Wat de uitwerking dezer oefeningen betreft, zegt Prof. Kern:

¹ Waarop zou kunnen wijzen het niet noemen van vorm, kleur of bijzonder teeken. Er wordt echter gezegd, dat de vorm door de groote reinheid ontbreekt!

„Deze practische oefeningen waarborgen den asceet buitengewone macht,“ nam. het vermogen om zich te vermenigvuldigen, door de lucht te zweven, of op water te wandelen, om regen, rivieren en zeeën te scheppen“ e. d. Het vermogen, dat verkregen wordt door de beoefening der „Oud-Javaansche“ maṇḍala's, bestaat in: het te voorschijn doen komen van het karma, eene vermeerdering van het leven en van de vrucht er van, een middel tot bereiking van heil, tot verkrijging van gemoedsrust. Er ligt hierin dus niet zoo'n groote tooverij als in de oefeningen van het Hīnayānisme ¹. C. a 15 noemt als doel van den maṇḍala:

Maṇḍala nga. mintonakna ri wruh ing āsana bhaṭāra jagatkāraṇa, ri lēwih ning jñāna nira kasatwikan, d. i. „Maṇḍala wil zeggen: aan te toonen de kennis van de zitplaats (of: het zitten) van Bh. Jagatkāraṇa ², en de voortreffelijkheid van zijne kennis (in het getrouw boete doen.“

36. Deze opwekking tot geheimhouding van de onderwezen leer is blijkbaar het slot van een werk.

Omtrent het hier voorkomende cawuh te vergelijken: haywa cawuh apau rahasya tēmēn (v. d. T. i. v.)

37. Dit gedeelte bevat een poging om verband te brengen tusschen de leer van drie verschillende sekten, die der Nirākāra, Sākāra en Wāhyaka, en wel naar aanleiding van de verhandeling over Diwarūpa.

Uit de uiteenzetting blijkt, dat de Nirākāra Buddha beschouwt als belichaamd in Diwarūpa, de vormlooze, stralende in onverduisterde helderheid. ³

De Sākāra heeft een pantheon met drie afdeelingen.

Bovenaan staat Buddha als Çākya muni, uit wien voortkomen Lokeçwara en Bajrapāni.

Uit dit drietal — dat aan Ratnatraya wordt gelijk gesteld — ontstaan Wairocana, Akṣobhya, Ratna-

¹ Dat het vermogen om op water te wandelen, en niet door vuur te worden aangetast e. d. ook op Java werd op prijs gesteld, blijkt o. a. uit C. b. 12. Van een maṇḍala is daarbij echter geen sprake.

² Vgl. over deze godheid = Arjuna Wiwāha, Z. I.

³ In tegenstelling met de sākāra is deze beschouwing monotheistisch.

sambhawa, Amitâbha en Amoghasiddhi. Dit vijftal heet: de Vijf Tathâgata's.

Uit Wairocana ontstaan Îçwara, Brahmâ en Wiṣṇu, die belast zijn met de schepping van en het beheer over de drie werelden.¹

Deze genealogie is blijkbaar een variant op de gewone onderscheiding van Dhyâni-buddha's, Bodhisatwa's enz. Aan het slot van dit deel vinden wij dan ook:

Uit Diwarâpa (dus indirect uit Adwaya = Âdi-buddha) ontstaat Ratnatraya, d. w. z. het stelsel van de Buddhistische leer, geopenbaard in Buddha, Dharma en Sanggha.

Dit geeft het aanzijn aan vijf Tathâgata's (= Jina of Dhyâni-buddha).

Hieruit ontstaan vijf Îçwara's (= Jinaputra of Dh. Bodhisatwa).

Deze brengen voort vijf brahmarṣi's (= Mânusi-buddha), waarmee de reeks gedaald is tot die wezens, welke zich met de schepping en onderhouding der verschillende werelden bemoeien.

De wâhyaka-jñâna eindelijk heeft een zichtbaren vorm van de godheid noodig, en vereert de heilige beelden.

Over enkele onderdeelen het volgende.

Bij de kleuren, die hier in verband met de Tathâgata's worden genoemd, staat çuddha in de plaats van het gewoonlijk voorkomende „wit“, terwijl voor „groen“ — de kleur van Amoghasiddhi, hier wiçwa wordt gebruikt. Men zou bij het laatste kunnen denken aan een verwisseling voor çyâma (groen), als niet in C. b 14 in geheel ander verband, hetzelfde woord voorkwam in de rij: çweta, kṛṣṇa, pita, rakta, wiçwa.²

Van de mudrâ's geeft alleen dhawaja moeite. In „Een Buddhistisch monniksbeeld enz.“ Tijdschr. Ind. T. L. Vk.

¹ Hier worden dus ook niet-buddhistische „goden“ in het stelsel opgenomen.

² In bedoelde plaats van C. worden de kleuren in verband gebracht met deugden: Wit is de zuivere kennis, zwart is het weldoen van den naaste, geel: goede werken, rood: liefde zonder haat, „wiçwa“: het wegnemen van de onwetendheid van alle wezens, het onderwijzen van den waren weg (des heils), zonder voordeel te zoeken.

XLVIII p. 37 zegt Dr. Brandes „In een oud-Javaanschen tekst, die intusschen op een Sanskrit-tekst moet berusten, wordt Wairocana's mudrâ de dwajamudrâ genoemd.“ — Door vergelijking van ons H.S. met de opgave in Waddell blijkt, dat ook hier de dhwaja-mudrâ bij Wairocana moet behooren, wiens kleur bovendien „wit“ is, zoodat hij — wat dit betreft — wel met Çâkyamuni kan worden vereenzelvigd.¹ W. 337 en 350 noemt als mudrâ van Wairocana: uttara-bodhi en dharma-cakra.² Een dhwaja (ῥοπαῖον) geeft Myth. 181 op als attribuut van Waiçrawaṇa (Kubera).³

In verband met het verhaal omtrent het ontstaan van Lokeçwara en Bajrapâṇi (uit rechter- en linkerzijde van Çâkyamuni) en van Wairocana (uit Ç's gelaat) zijn de twee volgende plaatsen van belang:

Volgens Myth. 113 ontstaat uit stralen, die ontspringen uit het hoofd van Amitâbha, de Bodhisatwa Awalokiteçwara.

Schl. 53 bevat een overzicht van den inhoud van het boek: Maṇi Kambum, Hfdst. I. Hier doet Amitâbha uit zijn rechteroog een roode lichtstraal ontspringen, waaruit Padmapâṇi (= Lokeçwara) geboren wordt. Uit het linkeroog ontspringt een blauwe lichtstraal, waaruit de maagden Dolma (Târâ) ontstaan.

De overeenkomst van deze gegevens met die van ons H.S. is treffend. Amitâbha en Awalokiteçwara (= Padmapâṇi) behooren bij elkaar en het verhaal omtrent deze beiden is dus zeer waarschijnlijk het oorspronkelijke. Naar analogie daarvan zal later de lezing van ons H.S. zijn ontstaan, waar Çâkyamuni (= Diwarûpa) de oorsprong van alle Buddha's werd. Dit laatste wijst op eene hooge vereering van Çâkyamuni in de eerste plaats en ook van Lokeçwara en Bajrapâṇi, waardoor de geheele „geslachtslijst“ eenvoudig werd omgekeerd en de Bodhisatwa's Lokeçwara en

¹ Bij beiden behoort ook: asih en kâya! De kleur van Çâkyâ als mânuṣi-buddha is geel.

² Vgl. Schl. 134.

³ In den aanhef van het Mahâwastu wordt van Âdibuddha gezegd: Namo'parâjitadhwaçaya, alzoo de dhwaja bij Âdibuddha?

Bajrapâni ontstaan uit den Mânusi-buddha Çākya-muni (= Diwarûpa, — dus indirect uit Âdibuddha), terwijl zij op hun beurt weer het aanzijn geven aan vier der Dhyâni-buddha's!

Van de Bodhisatwa's worden in de 3 Jav. H.S.S. alleen genoemd: Lokeçwara, Bajrapâni en Samantabhadra. De laatste wordt alleen A. a 9 vermeld (zonder nadere toelichting) als Buddha van de Toekomst. Ook in Leg. 22 worden slechts Lokeçwara en Bajrapâni opgegeven. Over «een survival van een lokalen cultus van Awalokiteçwara» in den omtrek van Tjañdi Tumpang op O. Java, zie het art. van Speyer, Versl. en Med. Kon. Ak. v. Wet. Afd. Lett. 4^e Rks, VI, p. 262. Over beelden van Lokeçwara (= Padmapâni) op Java: Groen, p. 177 en Juynboll, Cat. der Jav. Oud. p. 35 en 94—102. beelden van Bajrapâni: Pleyte, Bijdrage t. d. kennis v. h. Mahâyâna op Java, Bijdr. T. L. Vk. 1902 en Juynboll, o. c. p. 92—94. — Onder den naam Lokanâtha¹ wordt Lokeçwara genoemd in C. b 40 (Nyan sang hyang Lokanâtha kengĕtakna ring hĕdaya, haywa lupa, d. i. Wees in uw hart indachtig aan den heiligen Lokanâtha, vergeet hem niet!)

Eene andere godheid, die in ons H.S. evenzeer op den voorgrond treedt als in de Legende van K. (zie o. a. Leg. 22 en 15) is de Dhyâni-buddha: Wairocana.² Volgens a 53 is hij de eenige der Tathâgata's, die direct uit Çākya-muni ontstaat, en nog wel uit het gelaat van dezen, terwijl de zoo vereerde Lokeçwara en Bajrapâni, die aan de vier overige Tathâgata's het aanzijn geven, uit de «zijden» van den Buddha te voorschijn komen! Wairocana heeft dezelfde kleur en dezelfde mudrâ als Çākya-muni, en wordt — evenals deze laatste — vereenzelvigd met kâya (b 56) en asih (a 57). Zijn plaats is — volgens B. a 21 — op den uṣṇîṣa en — volgens diezelfde plaats — behoort bij hem de heilige sylbe aum! Alles een bewijs van de hooge

¹ In dezen vorm komt de naam o. a. voor in Hgs. 47, terwijl hij Hgs. 88 ook Lokeçwara luidt. — Over Padmapâni vgl. o. m. Grünw. 171 en 176. — In de geheele Noord. Kerk neemt Awalokiteçwara een belangrijke plaats in, Vgl. K. I, 324.

² Over beelden van de Dhyâni-buddha's aan den Borobudur, zie Groen. 85. — Metalen beelden, op Java gevonden, worden vermeld Groen. 163 en Juynboll, Cat. der Jav. Oudh. v. 's Rijks Ethn. Mus. p. 77—86.

vereering, die Wairocana op Java genoot, wat overeenstemt met de hooge plaats, die hij in de geheele Noordelijke kerk inneemt.

En ten slotte wordt Wairocana speciaal in verband gebracht met het bestuur over de drie werelden. Alle vijf Tathâgata's zijn alwetend, maar alleen de alwetendheid van Wairocana geeft het aanzijn aan Îçwara, Brahmâ en Wişnu, die bevel krijgen hemel, aarde en hel van bewoners te voorzien, planten en levende wezens te doen ontstaan, en „het heil van anderen“ te bewerken. Het drietal is almachtig en alomtegenwoordig, maar — voegt de schrijver er nog eens aan toe — hun aanzijn en hun macht hebben zij alleen te danken aan den luisterrijken Heere Wairocana!

Uit de literatuur omtrent andere streken van het Mahâyânisme noem ik de beide volgende plaatsen:

W. 347 bespreekt eene ontwikkeling van het Buddhisme in de richting van het Monotheïsme, waarbij de „First Great Cause“ wordt voorgesteld door Wairocana, de „Alomtegenwoordige“, of door Samantabhadra „the All-Good“.

Volgens Hgs. 42 is de Bodhisattwa Padmapâni door Sambhu (= Âdibuddha) belast met de schepping. Hij doet door de drie Guṇa's, waarmee hij door middel van Sambhu's dhyâna is bekleed, ontstaan Brahmâ, Wişnu en Maheça. Aan dit drietal wordt opgedragen de schepping, onderhouding en vernietiging der werelden, waarbij Brahmâ de rol van „schepper“ vervult.¹

Hoewel nu de voor Tibet en Nepal genoemde Eigennamen en de hoofdzaken der beschrijving ook worden vermeld in onze Oud-Javaansche bronnen, is de overeenstemming toch niet in alle deelen te vinden. Met het stelsel van Tibet klopt de plaats, die in ons H.S. aan Wairocana wordt toegekend², terwijl met de gegevens omtrent Nepal overeenkomt de macht, die ons H.S. toeschrijft aan Brahmâ, Wişnu en Maheça (= Îçwara).

¹ „The notions of the three guṇas and of the creation etc. by the Brahmanic triad as the delegates of the Bodhisattwa I look upon as modern inventions.“ Hgs. 55. Het systeem moet echter vóór het ontstaan van het Oud-Jav. werk gangbaar zijn geweest!

² Aan een stelsel als dat voor Tibet werd opgegeven, is wellicht toe te schrijven de bijzondere vermelding van Samantabhadra in ons H.S. (a 9). — Dat S. als „Buddha van de Toekomst“ wordt aangemerkt, vindt misschien verklaring in de overeenkomst in beteekenis der namen Samantabhadra en Maitreya.

In ons H.S. wordt echter het werk (scheppen, onderhouden, vernietigen) niet nader onder het drietal verdeeld. Sporen, die er op wijzen dat althans aan Brahmâ meer in het bijzonder het „scheppen“ tot taak werd aangewezen, zijn te vinden in C. a 19¹:

Sang hyang Brahmâ sira sangka ning hana râṭ bhuwana kabeh, mâwak sakaton.² Wahya ning çarîra nira: lêmah lâwan bañu. Lêmah lawan bañu amë-tokën(!) sakaton. Adi ning pagawe sang hyang Brahmâ arane(!) wong(!), ya sinangguh om-kâra. Ikang wong done linëwihakën saking dadi kabeh, kinou wruha ring wetan, kulon(!), lor, kidul, mwang ri ruhur i sor, kinon wruha ring dharmmaçâstra kabeh. Matangnyan sira makaçarîra pṛthiwî lâwan toya, ikang pṛthiwî lâwan toya dadi manuṣa lâwan tang satwa tiryyak, tṛṇa, taru, latâ³, wṛkṣa, asing sakasangga dening pṛthiwî ya dadi ning lêmah, apan kabeh sari ning kapangan kenum kawijilanya.

Kunëng awak sang hyang Wiṣṇu: teja lâwan bâyu, matangnyan sira aneng panon lâwan[n]ambëkan gë-nah ira.

Kunëng sira sang hyang icwa (l. îçwara) pâwak ning âkâça sira, matangnyan sira aneng çabda lâwan lyang ing nawadwâra.

d. i. De heilige Brahmâ is de oorsprong van de geheele wereld, hij belichaamt alles wat gezien wordt. Het voertuig (= openbarings-middel) van zijn lichaam is: aarde en water. Aarde en water brengen alles voort, wat wordt gezien. Het sieraad van het werk van den heiligen Brahmâ wordt „mensch“ genoemd, hij wordt beschouwd als „om-kâra“. Het was zijn doel den mensch te verheffen boven al het geschapene, hij gelastte hem het oosten, westen, noorden, zuiden, „boven“ en „beneden“ te kennen, hij beval hem kennis te nemen van alle wetboeken. De reden, waarom hij aarde en water tot lichaam heeft is, dat uit aarde en water ontstaan:

¹ Men lette op de vele Nieuw-Javaansche vormen! — Wellicht zijn hier nieuwere toevoegsels in.

² C. mâwakṣakaton. Wsch. door den afschrijver als één geheel beschouwd, vandaar de ṣ.

³ C. latâ.

menschen en alle wezens: dieren, gras, boomen, slingerplanten, (vrucht-)boomen, alles wat gedragen wordt door de aarde is een product van de aarde, want zij brengt voort de voedende bestanddeelen (sari) van wat gegeten en gedronken wordt.

Het lichaam van den heiligen Wiṣṇu nu is vuur (glans) en wind. Daarom bevindt hij zich in het oog (= gezicht) en in den adem.

En de heilige Îṣwara is de belichaming van het lucht-ruim (ʼākāśaʼ), daarom bevindt hij zich in de spraak en in de „negen openingen“.¹

38. Omtrent de vijf skandha's de volgende opmerkingen in verband met K. I, 342 en vv.²)

I. Rûpa (vorm). Bij het element aarde, een onderdeel van rûpa, behooren bij de Zuidelijken twintig lichaamsdeelen, die uit aarde gevormd zijn: haren, nagels, tanden, huid, vleesch, enz.

Bij de Noordelijken omvat de hoofdgroep rûpa, in 't algemeen uitgedrukt: de zinsorganen benevens hunne voorwerpen in betrekking tot den waarnemenden persoon (K. I, 343).

Ons H.S. komt in de omschrijving dus meer met de opvatting der Zuidelijken overeen.³

II. Wedanâ (gevoel, aandoening). Bij de Noordelijken omvat deze hoofdgroep in 't algemeen alle aangename, onaangename en onverschillige aandoeningen; genoegelijk, pijnlijk of onverschillig gevoel. Zij laten echter de groep van wijñâna voorafgaan, zoodat zij het laatste opvatten als besef, bewustzijn.

Ons H.S. komt, wat de verdeeling van wedanâ betreft, overeen met de opvatting der Noordelijken. Het onderscheidt echter niet een „onverschillig“ gevoel.

(In de Inleiding werd reeds opgemerkt, dat de volgorde, waarin ons H.S. de skandha's noemt en behandelt, overeenkomt met het gebruik der Zuidelijken.)

III. Sañjñâ (besef, gewaarwording, merk). De Zuidelijken verstaan hieronder „De gewaarwording, die door middel van elk der zintuigen tot ons bewustzijn gebracht wordt“.

¹ Voor de gelijkstelling met de elementen, vgl. A. a 58.

² Vgl. ook B. P. 51 en de Inleiding.

³ Vgl. ook A. a 58.

Eenigszins afwijkend is de omschrijving der Noordelijken, die hierop neerkomt, dat „sañjñâ zijn de noties, bij ons opgewekt bij 't hooren van bepaalde termen, zooals koe, paard e. d. of bij 't zien van zekere merken of teekens. De oorzaak van 't verschil ligt in de beteekenis van het woord, dat meer dan éene opvatting toelaat: teeken, merk, wenk; toestand, dat men iets merkt; kenmerkende benaming”.

Het Oud-Javaansche H.S. huldigt de laatste opvatting en verklaart sañjñâ eenvoudig met „naam”.

IV. Sangskâra. Noordelijken en Zuidelijken brengen hieronder allerlei „tijdelijke toestanden of stemmingen des geestes en des gemoeds: genegenheid, afkeer, vreugde, smart, trots, eigenwaan, deugd, ondeugd”.

Ons H.S. verklaart sangskâra met *pacaya* „the word which connects the several links of the chain”¹ (nam. bhâ-wacakra)”. Het is hier dus genomen in de beteekenis van: „Eine, durch Vergangenes (auch durch Werke in einer früheren Geburt) aber im Augenblick nicht mehr Wirkendes, bedingte Stimmung”², waarbij de nadruk niet zoozeer valt op de stemming als wel op de aanleidende oorzaak daarvan.

V. Wijñâna (verstand). Bij de Zuidelijken „de werkzaamheid van het onderscheidingsvermogen”, en „een register van goede, zondige of onverschillige gedachten, gezindheden en begrippen”.

Bij de Noordelijken „het verstand, dat sommigen vereenzelvigen met geest, ziel of zelfbewustzijn (âtman); verder de werkingen van het zelfbewuste verstand of het denkproces”.

Met het laatst genoemde komt de Oud-Javaansche verklaring: „gevolgtrekkingen van het inzicht” overeen.

39. Volgens W. 146 is het uitspreken van „the germs or seed, so called *vîja*”, de „essential syllables” van de mantra's en dhâraṇî's „equivalent to the practice of the *pāramitās*”.

Over het gebruik dezer mystieke sylben (om zich de hulp der goden te verzekeren), vgl. Schl. 169, waar worden genoemd: om, tram, ah, hri, hum, en waar hri heet: „une imploration mystique à Chenresi, douée d'une grande

¹ W. 118 ter verklaring van 't Pāli: *paccaya*.

² Sanskrit W.B. Böhlingk.

puissance". „Chenresi" is een der vele namen voor Padma-pâṇi = Lokeṣwara, en ook in het Oud-Jav. H.S. ontstaat die uit: hriḥ-kâra. (Vgl. ook Amitâbha.)

De opgaven van ons H.S. komen overeen met die bij W. 350, waar echter bij Wairocana de vorm om wordt vermeld. Zooals reeds in een noot bij de vertaling werd opgemerkt, komt met dit laatste volkomen overeen de lezing van B. a 21, waar bij Wairocana de vorm aum wordt aangegeven.

40. Râga, dweṣa en moha maken de naaf uit van het bhâwacakra, het rad der geboorten, ze zijn de „spil", waarom het lijden der voortdurende wedergeboorte zich beweegt, en worden in de Tibetaansche afbeelding bij Waddell voorgesteld in den vorm van: duif, slang en zwijn, met de kleuren: rood, groen en zwart. ¹

41. Als ik het vrij duistere slot van dit fragment goed begrijp, is de bedoeling:

Bh. Buddha heeft, als hoogste „vervuller" van den Dharma, en ziende het lijden, waarin de geheele wereld verkeert, den trikhala en den trimala, de oorzaken van dat lijden, op zich genomen, om daardoor de — van hartstocht, haat en onwetendheid bevrijde — wereld gelegenheid te geven, den dharma te beoefenen en de Verlossing te verwerven.

42. De „Drie Kleinooden" zijn reeds vroeger (a 53) genoemd. Opmerking verdient, dat ook hier Wairocana op den voorgrond wordt geplaatst, doordat hij in elk van de beide laatste drietallen voorkomt.

In de beide eerste drietallen behoort Lokeṣwara bij Amitâbha, Bajrapâṇi bij Akṣobhya, zoodat Wairocana moet overeenkomen met Çâkyamuni. (Zie aant. 37 !)

C. a 14 omschrijft als volgt de belichaming van den Ratnatraya:

Oṃ! sa, ba, ta, a, i. ²

¹ Volgens W. 115 zijn deze drie ondeugden in de plaats gesteld van de drie Guṇa's der Brahmanen. Over het „Rad" in de Grieksche literatuur vgl. W. 109.

² C. a 21: sâ, bâ, tâ, a, i, na, ma, çî, wa, ya, a, û, m, oṃ!

Ka. ikang sinangguh sapuluh lakṣaṇa, pāwak sang hyang Ratnatraya, lwir nira:

Kṣamâ nga.¹ mangupakṣama ring sarwwa tumuwuh. Upakṣama nga. göng sapura.

Çila, ngaranya: halëp tininghalan polah ira.

Bhâṣita, nga. sawuwus ira amanis.

Tyâga, nga. tan ahat ring hurip ira.

Indriyanigraha, nga, wruh mangalahakën [n]indriya.

Satya nga. tan dadi lëñok mojar.

Upadeça nga. wruh ring sthâna bhaṭâra.

Dharmma nga. sira çakta ring ulah dharmma.

Çânta² nga. atis³ pâmbeḱan ira ring rât kabeh.

Dânta⁴ nga. sira çuci sadâ ring rât.

Nyâ ta [n]ika sapuluh lakṣaṇa nira bhaṭâra dharmma.

d.i. Om! sa, ba, ta, a, i.

d.w.z. Wat de tien Kenteekenen wordt genoemd, de belichaming van de heilige „Drie Kleinooden“, dat zijn:

Kṣamâ, d.i. jegens alle schepselen toegevendheid (upakṣama) koesteren. Upakṣama wil zeggen: rijk in vergeving.

Çila, d.i. een gedrag, dat aangenaam is om te zien.

Bhâṣita, d.i. zacht in al zijn spreken.

Tyâga, d.i. zijn leven niet ontzien.

Indriya-nigraha, d.i. weten de zinnen te beteugelen.

Satya, d.i. niet leugenachtig in het spreken.

Upadeça, d.i. kennis dragen van de plaats, waar zich Bhaṭâra bevindt.

Dharma, d.i. bedreven in het beoefenen van de Wet.

Çânta, d.i. gelijkmoedig van inborst jegens de geheele wereld.

Dânta, d.i. voortdurend rein in de wereld.

Aldus luiden de tien kenteekenen van Bh. Dharma.⁵

¹ C. Kṣamada.

² C. santa.

³ C. hatis.

⁴ C. danṭa.

⁵ Volgens C. a 10 bestaat Dharma in: Te eten geven aan den deerniswaardige, putten en badplaatsen (pañcuran) aanleggen, huizen (çâlâ), kloosters en tempels (caṇḍi) bouwen, en het heil van de wereld bewerken.

43. In het vorige hoofdstuk werd vermeld, dat Wairocana, Amitâbha en Akṣobhya heeten: Ratnatraya.

In dit hoofdstuk worden Wairocana, Amitâbha en Akṣobhya vereenzelvigd met Trikâya.

„Om deze redenen” — concludeert de yogiçwara dan ook met wiskunstige zekerheid — „is Bh. Ratnatraya ook Trikâya!

Over de omschrijving van kâya, wâk en citta te vergelijken: *Çîla-pâramitâ (A, b 29). Zie ook: aant. 22.

44. Door eene zelfde redeneering als in de vorige aantekening werd gevolgd, kan de gelijkheid van Ratnatraya met Triparârtha worden aangetoond!

Zeer juist zijn de vier pâramitâ's weergegeven met asih (= liefde) en de zes pâramitâ's met puṇya (= deugd).

Van bhakti geeft C de volgende omschrijvingen:

C, a 9: „Bhakti is: de ouden eeren, in de eerste plaats de paṇḍita's”, waaraan C, a 11 nog toevoegt: „anderen geen verdriet aandoen”.

C, b 27: „Bhakti is: steeds wandelen volgens den inhoud van de leer, streng vasthouden aan tapa en brata, aan de „wijding” en aan de geboden van Buddha (buddhaçâsana), niet verzuimen de Wet te betrachten, dat is bhakti.”

45. Het gelukte mij niet, in werken over het Buddhisme eene opgave te vinden omtrent elementen en zintuigen in verband met de Buddha's, die geheel met die in dit hoofdstuk overeenkomt. Een kort overzicht volgt hieronder:

Buddha's	Waddell	Hodgson	Groeneveld	s. h. Kamahâyânikan
Wairocana	Ruimte -	âkâça-gezicht	aarde - gezicht	aarde - reuk
Akṣobhya	Lucht -	lucht - gehoor	water - gehoor	âkâça - spraak
R. Sambhawa	Aarde -	vuur - reuk	vuur - reuk	water - smaak
Amitâbha	Licht -	water - smaak	lucht - smaak	vuur - vorm
Amoghasiddhi	Water -	aarde - gevoel	ruimte - gevoel	wind - gevoel

Verder worde hier nog opgemerkt, dat „volgens de streng atheïstische school de vijf Dhyâni-buddha's beantwoorden aan de vijf elementen, de vijf zinnen en de door deze waargenomen eigenschappen“. (K. I, 323).

De omschrijving van aarde, dienende tot vleesch, huid, enz. en van water, waaruit worden gevormd: bloed, vet, enz. komt overeen met de uiteenzetting der onderdeelen van Rûpa, zooals die o. a. wordt gegeven in K. I, 343.

46. Ter opheldering van dit hoofdstuk het volgende citaat uit Wassiljew, 260:

„Kalalam, arbudam, peçi und ghana, so werden die ersten Perioden der Conception des Foetus im Mutterschoss genannt. Kalalam bedeutet Vermischung, Unreinigkeit (vgl. jedoch „Böhtlingk“), die Periode der ersten Woche, wo die Masse des zukünftigen Körpers geronnener Milch gleicht; — arbudam, „Blase“, die Periode der zweiten Woche, wo sich eine Form zeigt, nach Art von etwas Aufgedunsenem; — peçi, „Verdichtung“ (im Skt. „Ei“), ghana, „Verhärtung“, die Perioden der dritten und vierten Woche. Nur in der zweiten chinesischen Uebersetzung ist ein fünftes, die Periode praçaka angedeutet: die Bildung der Hände und Füße“.

Waaruit blijkt, dat in de Oud-Jav. beschrijving peçi vóór ghana moet worden geplaatst, en verder, dat ons H.S. overeenkomt met de tweede Chineesche vertaling, bovengenoemd.

Bajrasatwa uit het Skt. vers wordt in de vertaling weergegeven door Akṣobhya, ook in B. komt deze verwisseling voor. Hierbij worde opgemerkt, dat volgens Waddell Vajrapâṇi, de Dhyâni-bodhisatwa van Akṣobhya, het prototype van Bajrasatwa vormt (Vgl. ook het overzicht in W. 350).

47. Adibuddha bezit vijf soorten van kennis — waarom hij „pañcajñânâtmika“ wordt genoemd —, en door deze vijfvoudige kennis bracht hij, in vijf opeenvolgende dhyâna's, de vijf Dhyâni-buddha's voort.

Hgs. 27 geeft van deze jñâna's en de daarbij behorende Buddha's het volgende overzicht (waarbij ter vergelijking de Oud-Jav. opgave is gevoegd):

Jñāna's volgens Hgs. ¹	Buddha's	Jñāna's volgens s. h. K. ¹
1. Suwisuddha Dharma Dhātu.	Wairocana	Çaçwata
2. Adarsana.	Akṣobhya	Adarça(na)
3. Prativekshana.	Ratnasambhawa	Âkâçamata
4. Sânta.	Amitâbha	Pratyaweṣṣaṇa
5. Kṛtyānuṣṭhāna.	Amoghasiddhi	Kṛtyanyuṣṭana

De afwijkingen zijn duidelijk. Alleen 2, 3 en 5 van Hodgson komen ook in ons H.S. voor, 3 echter in verbinding met Amitâbha. Âkâçamata is gelijk te stellen aan het sânta van Hgs. Het Sanskrit-vers immers heeft çamatâ, wat gemakkelijk met çânta kan worden verwisseld, op grond van de overeenkomst in beteekenis (gelijkmoedigheid, gemoedsrust). Wellicht is een dergelijke werkelijke of vermeende overeenkomst in beteekenis oorzaak van de verwisseling van suwiçuddha (= „volkomen rein,” dus: „niet aan vernietiging en tijd onderhevig”) met çaçwata (= bestendig, eeuwig).

In ieder geval zou het van belang wezen te weten, of de Oud-Javaansche lezing nog ergens anders voorkomt.

48. Het hier gebruikte predicaat Bharâli komt ook voor op de op Java gevonden beelden, zie o. a. Tj. Djago, 85. In Tj. Djago 94 lezen we de opmerking: „waarbij (= bij het onderzoeken der godenbeelden) zal o. a. gelet moeten worden op de vervorming van het Bhaṭâra en Bhaṭârî in Bharâla en Bharâli, die niet op Java is ingetreden, maar van buiten af daar moet zijn aangebracht. Men zal hebben na te gaan, waar deze vormen nog meer voorkomen, om zoo wellicht het nader afgebakende spoor te vinden tot den oorsprong van dezen nieuwen Buddhistischen invloed op Java.”

Behalve in het hier behandelde hoofdstuk komt Bharâli nog voor in b 39. Opmerking verdient, dat het in de sanskrit-verzen gemist wordt. Bharâla komt voor op fol. a 40 en b 40, echter niet in verbinding met een eigennaam. Ook

¹ Spelling onveranderd overgenomen.

Bharâla guru komt een enkele maal voor (*b* 22 en *b* 23).

Betreffende den vorm der namen wordt opgemerkt, dat van Bajradhâtwiçwarî in ons H.S. het „Bajra“ gewoonlijk wordt weggelaten. (Het wordt gebruikt op fol. *b* 39). — De naam Pâṇḍarawaçinî — gewoonlijk Pâṇḍarâ¹, Pâṇḍurâ² of Sitâ³, in het Sanskrit-vers op fol. *b* 39⁴ ook Paṇḍarawasi (l. Pâṇḍarawaçî) — komt als Pâṇḍurawâsinî⁵ ook voor op het achterstuk van 248b, Arch. Verz. Bat. Gen.

Over de verbinding van Dhâtwiçwarî en Locanâ, vgl. Tj. Djago 94 en 95. Deze verbinding verklaart o. a.

de gelijkstelling van de (vier) dewî's aan de vier pâramitâ's op fol. *a* 61 en *b* 39 (waar echter Bajradhâtwiçwarî nog eens afzonderlijk is bijgevoegd in verband met de zes pâramitâ's);

de vier vormen van den jñâna in dit hoofdstuk (*b* 60); het noemen van slechts vier wîjâkçara's (*a* 61); waarbij — zeer conseqvent — ya behoort bij Dh. en bij L;

het noemen van slechts vier dewî's op fol. *a* 62.

Bh. Târâ (de „Târâ van Amoghasiddha“) wordt genoemd in „een nâgari-opschrift, gevonden tusschen Kalasan en Prambanan“. ⁶

De „(ka)sarwwajñâ(n)“ van Wairocana is reeds genoemd op fol. *b* 53, waar ze Îçwara, Brahmâ en Wiṣṇu doet ontstaan. Hier blijkt dit „alweten“ zich te openbaren in den çâçwata-jñâna.

Ter verklaring van de onderdeelen (dewî's) van deze jñâna schrijf ik de drie volgende groepen af uit Hgs. 94 en 95.

I. Prajnâ Misrita-Dhyâni-Nava-Buddhâmnâya.
2. Akshobhya. 1. Vairocana-Vajradhâtwiçwarî. 3. Ratna-

¹ W. 351. K. II, 173.

² K. II, 173.

³ W. 351.

⁴ Vgl. echter het analoge vers op *a* 61!

⁵ Waçinî = heerscheres.

⁶ Zie Tijdschr. Ind. T. L. Vk. XXXI, p. 252. — Verder over de „çakti's“ der Buddha's o. a. Myth. 142, en over op Java gevonden beelden: Groen. p. 186 en vv. en Juynboll, Cat. der Jav. Oudh. pag. 33—34 en 104—108.

sambhava. 8. Pándurá. 6. Lochaná. 4. Amitábha. 5. Amoghas. 7. Mámakí. 9. Tárá.

II. Dhyáni-nava-Buddhámnyáñ.

4. Amitábha. 2. Akshobhya. 1. Vairochana. 3. Ratnas. 5. Amoghas. 8. Vajradharma. 6. Vajrasatwa. 7. Vajrarája. 9. Vajrakarma.

III. Dhyáni-nava-Pwajnámnayí.

4. Pándurá. 2. Lochaná. 1. Vajradhátwíswarí. 3. Mámakí. 5. Tárá. 8. Dharmavajriní. 6. Vajrasatwátmiká. 7. Ratnavajriní. 9. Karmavajriní.

Vergelijkt men de N° 6, 7, 8 en 9 in elk der drie groepen, dan blijkt ook hieruit het verband tusschen de verschillende onderdeelen. ¹

In verband met het bovenstaande is van belang de volgende plaats uit B, a 21:

Satwabajrî i ruhur i usñisa, Ratnabajrî i ruhur i dakṣiṇakarṇa², Dharmabajrî i praṣṭha³, Karmabajrî i ruhur i wāmakarṇa⁴, [Satwabajrî⁵ ...]

Bajrasatwa ing arēp ning ati, Bajrarāja dakṣiṇe hati, Bajrarāga wāmagāhu, Bajrasādhu hṛtsthapṛṣṭha, Bajraratna lalāṭa, Bajrateja ciraḥprṣṭha, Bajraketu sarwāṅgapada, Bajrāhaṇa (l. Bajrākāṇa?) danteṣu.

d.i. Satwabajrî boven op den usñisa, Ratnabajrî op het rechteroor, Dharmabajrî aan de voorzijde, Karmabajrî op het linkeroor.

Bajrasatwa vóór het hart, Bajrarāja rechts van het hart, Bajrarāga (op) de linkerschouder, Bajrasādhu achter het hart (op den rug), Bajraratna op het voorhoofd, Bajrateja op het achterhoofd, Bajraketu op alle leden, Bajrāhaṇa op de tanden.

¹ Over het verband tusschen Locanā en Bajrasatwa te verg. het overzicht in W. 350.

² B. karṇa.

³ B. praṣṭa.

⁴ B. niwamakamarṇa.

⁵ B. Çatwa. — Het H.S. vermeldt alleen den naam, die trouwens reeds boven voorkomt.

Behalve de groep: Satwabajrî enz. worden hier dus ook genoemd uit groep II van Hgs.: Bajrasatwa en Bajra-râja. Wellicht worden Vajradharma en Vajrakarma door een der andere Bajra-verbindingen weergegeven. Opmerking verdient, dat volgens Myth. 98 „Karmavajra” en „Dharmavajra” vormen zijn van Vajrasatwa, zoodat de mogelijkheid bestaat, dat naar de Oud-Javaansche opvatting ook Vajradharma en Vajrakarma opgesloten zijn in Bajrasatwa, welke laatste naam dus alleen behoefde te worden genoemd.

Ten slotte wijs ik nog op Myth. 154, waar de — met de dewî of çakti's der Bodhisatwa's overeenkomende Dâkinî's worden genoemd, o.a. Vajradâkinî, Ratnadâkinî, Karmadâkinî. Deze dâkinî bezitten bovennatuurlijke wetenschap, die zij mededeelen aan „mediteerenden” in den vorm van een bepaalden abhiçeka (wijding).¹ Zij worden echter spoedig vertoornd en verwijderen zich dan. Grünwedel deelt het verhaal van Abhayâkaragupta mee, die geen notitie van eene dâkinî nam en daarvoor werd gestraft.

Ligt een soortgelijke opvatting wellicht ten grondslag aan de waarschuwing, dat „de dewî's door den sâdhaka moeten worden gediend”, wat aan het slot in *a* 62 nog eens wordt herhaald met „Laat ze gekend worden, wees toch vooral op uw hoede!”

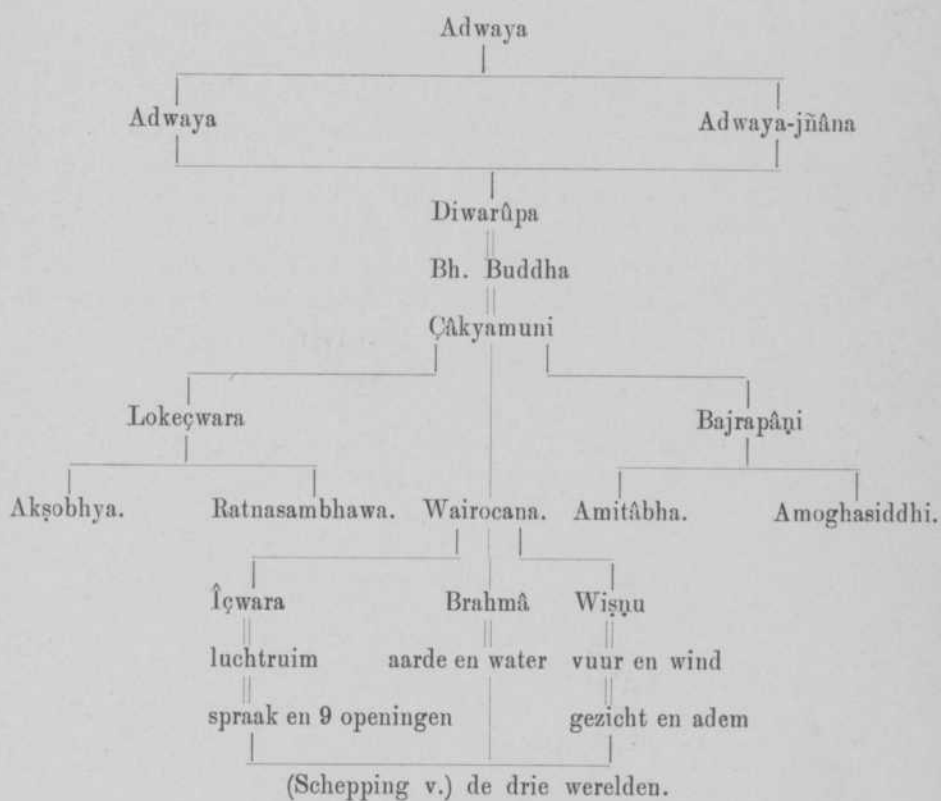
49. Men lette op de verbinding der lettergrepen, waarvoor ewam maya en ewam mâyâ kan worden gelezen. Een gewilde dubbelzinnigheid?
50. Vgl. fol. *a* 39 en *b* 39. De sanskrit-verzen zijn — met eene kleine afwijking — gelijk.

¹ Is dit wellicht de „wijding van de tathâgati's”, bedoeld in A. a 24?

AANHANGSEL.

I.

OVERZICHT van den oorsprong der Buddha's volgens de
s. h. Kamahâyanikan.

II.

OVERZICHT van de eigenschappen enz. van Çâkyamuni, Lokeçwara
en Bajrapâni volgens de s. h. Kamahâyânika.

	Fol.	Çâkyamuni	Lokeçwara	Bajrapâni
Oorsprong	A, b 52	= Bh. Buddha	Rechterzij van Ç. m.	Linkerzij van Ç. m.
Kleur	A, b 52	wit	rood	blauw
Wijâkşara	A, b 52	krih	hrih	brih
Mudrâ	A, b 52	dhwaja	dhyâna	bhûḥsparṣa
Trimala	A, b 55	artha	kâma	çabda
Çîla (triparârtha)	A, a 53	asih (= liefde)	puṇya	bhakti
Trikâya	A, a 53	kâya	wâk	citta
Tatwa	A, b 56	buddha	dharma	sanggha

III. OVERZICHT van de eigenschappen enz. der Tathāgata's volgens de s. h. Kamahāyānikan.

	Fol.	Wairocana	Akṣobhya	Ratnasambhawa	Amitābha	Amoghasiddhi
Oorsprong	A, a 53	Gelaat van C. m.	Uit Lokeṣwara		Uit Bajrapāni	
Adem	A, b 50	einde (beste) van	inhouden v/d ad.	uitademing	ad. aan rechterzij	ad. aan linkerzij
Kleur	A, a 52	çuddha	blauw	geel	rood	wiçwa
Wijākṣara	{ A, a 55 B, a 21	aḥ (B: aum)	hūm	tram	hrīḥ	a (B: aḥ)
Mudrā	A, a 52	dhwaja	bhūḥsparṣa	warada	dhyāna	abhaya
Wāhana	B, b 19	gans	olifant	paard	rund	hond
Plaats	B, a 21	uṣṇīṣa	hart	voorhoofd	hals	kruin
Uitscheiding	B, b 19	drek	urine	semen virile	bloed	slijm
Skandha I	A, b 54	rūpa	wijnāna	wedanā	sañjñā	sangskāra
Skandha II	A, b 58	praçākha	kalala	arwuda	ghana	peçi
Pañcadhātu	A, b 57	aarde	ākāṣa	water	vuur	wind
Guṇa	A, b 58	reuk	spraak	smaak	vorm	gevoel
Jñāna	A, a 59	çâçwata	adarçana	ākāçamata	pratyaweṣṣaṇa	kṛtyanuṣṭhāna
Ratnatraya	A, b 56	I—II	I	II	I	II
Trikāya	A, b 56	kāya	citta		wāk	
Triparārtha	A, a 57	asih (= liefde)	bhakti		pupya	
Trikhala	A, b 55	moha	dweṣa		rāga	
De wī	A, a 60	Dhātwiçwarī	Locanā	Māmaki	Pāṇḍarawāsinī	Tārā
Jñāna (dewī)	A, b 60	(Satwabajrī)	Satwabajrī	Ratnabajrī	Dharmabajrī	Karmabajrī
Plaats	B, a 21	(uṣṇīṣa)	uṣṇīṣa	rechteroor	voorzijde	linkeroor
Wijākṣara	A, a 61	ya	ya	e	wam	ma
Tatwa	{ A, b 39 A, a 61	ṣaṭpāramitā	maitrī	karuṇā	muditā	upekṣā

IV.

OVERZICHT van Sanskrit-termen (en -woorden) voorkomende
in Sang hyang Kamahâyanikan (H.S. : A).

Opm. Daar het dikwijls moeilijk is te bepalen, wanneer een Sanskrit-woord als „technische term“ in de godsdienstleer moet worden aangemerkt, zijn hier ook woorden opgenomen, die men wellicht niet in deze rubriek zou verwachten. Toch kan het m.i. zijn nut hebben een overzicht te geven van woorden, die men in Buddhistische werken meermalen ontmoet, zonder dat ze nog tot de „termen“ zijn te rekenen, en die daardoor de vergelijking met andere geschriften vergemakkelijken, of die ter keuschetsing van het karakter der s. h. Kamahâyanikan van belang kunnen wezen. — Ook de weinige in het H.S. voorkomende eigennamen zijn in deze rubriek opgenomen.

Ik bepaalde mij uitsluitend tot de opname van Sanskrit-woorden, hoewel een woord als het Javaansche *asih* (a 57) zeker ook in een overzicht der gebruikte termen zou thuisbehooren.

Tusschen haakjes is eene Javaansche toevoeging opgenomen, waar die dient ter nadere bepaling van een term of eigennaam (bijv. *sang hyang*).

Omtrent de spelling merk ik op, dat ook hier ù is voorgesteld door ng. In enkele woorden met r heb ik de Oud-Javaansche schrijfwijze met rē behouden. Zoo werd ook in eenige veel voorkomende Sanskrit-woorden met aanvangs-w de Oud-Javaansche spelling met b gevolgd. Een enkele maal heeft het Oud-Javaansch een w voor een Sanskrit-b (bijv. *wījākṣara*). Waar de bedoeling van den schrijver onzeker is, wordt dit door een (?) aangegeven.

A.

<i>Akṣobhya</i>	<i>b</i> 50, <i>a</i> 53, <i>a</i> 55, <i>b</i> 56, <i>a</i> 57, <i>a</i> 58, <i>b</i> 58, <i>b</i> 59, <i>b</i> 60.
<i>Agnimandala</i>	<i>a</i> 51.

Agrabhâwana	<i>b</i> 40, <i>a</i> 41.
Agrâhaka	<i>a</i> 35.
Agrâhya	<i>b</i> 35.
Agranâsikâ	<i>a</i> 26.
Acyuta (— samîpa)	<i>a</i> 32.
Ajñâna	<i>b</i> 20.
Ajñânapaṭala	<i>a</i> 15.
Atidâna	<i>b</i> 27, <i>a</i> 28.
Atîta (sang —).	<i>a</i> 9, <i>b</i> 9.
Adarçajñâna	<i>b</i> 59.
Adwaya	<i>b</i> 41, <i>a</i> 42, <i>b</i> 42, <i>a</i> 43, <i>b</i> 43, <i>a</i> 44, <i>a</i> 45, <i>b</i> 45, <i>b</i> 46, <i>a</i> 47, <i>a</i> 49.
Adwayajñâna	<i>b</i> 41, <i>a</i> 42, <i>b</i> 42, <i>a</i> 43, <i>a</i> 44, <i>a</i> 45, <i>b</i> 45, <i>a</i> 46.
Adwayaçâstra	<i>b</i> 43.
Adwayâtmaka	<i>b</i> 48.
Adhahkriya (vgl. v. d. T.)	<i>b</i> 31.
Adhimukti	<i>b</i> 13.
Adhyâtma	<i>b</i> 34.
Adhyâtmikasukha	<i>a</i> 11.
Anâgata (sang —).	<i>a</i> 9, <i>b</i> 9.
Anâlambanakarupâ	<i>a</i> 37, <i>a</i> 38.
Anâlambanamudita	<i>b</i> 38.
Anâlambanopekṣâ	<i>a</i> 39.
Anuttarasukha	<i>b</i> 24.
Anurâga	<i>a</i> 47.
Antayoga	<i>a</i> 40, <i>b</i> 40, <i>a</i> 41.
Abhiniweṣa	<i>b</i> 10, <i>b</i> 37, <i>a</i> 38.
Abhimukha (sang —).	<i>a</i> 9.
Am.	<i>b</i> 41, <i>a</i> 42, <i>b</i> 42, <i>a</i> 43, <i>b</i> 43, <i>a</i> 47, <i>a</i> 49.
Amitâbha	<i>b</i> 50, <i>b</i> 53, <i>b</i> 54, <i>a</i> 55, <i>b</i> 56, <i>a</i> 57, <i>a</i> 58, <i>a</i> 59, <i>b</i> 59, <i>b</i> 60.
Amoghasiddhi	<i>b</i> 50, <i>b</i> 53, <i>b</i> 54, <i>b</i> 55, <i>b</i> 56, <i>a</i> 58, <i>a</i> 59, <i>a</i> 60, <i>b</i> 60.
Amkâra	<i>a</i> 46.
Arûp[<i>y</i>]adhâtu	<i>a</i> 48.
Ar[<i>c</i>]câ (sang hyang —).	<i>b</i> 30, <i>b</i> 44, <i>a</i> 54.
Artha	<i>b</i> 55.
Arbuda (H.S. : arwuda)	<i>b</i> 58.

Açubhakar[m]ma	a 30.
Açramaṇḍala (agra — ?)	a 51.
Aṣṭeçwaryyasukha	a 45.
Aḥ (om̐ — hum̐)	b 8.
Aḥ	b 41, a 42, b 42, a 43, b 43, a 47, a 55.
Aḥkāra	a 46, a 55.

Â.

Âkāra (akāra?)	a 46, b 55.
Âkāça	b 11, a 36, a 40, b 57, a 58, b 58.
Âkāçadhātu	a 58.
Âkāçasamatajnāna	b 59.
Âgama.	a 26.
Âgama (sarbwa —)	a 45.
Âtma (sang hyang —)	b 44.
Âtmarakṣa	b 17.
Âdibuddhi	a 50.
Âpaḥ	b 57, a 58, b 58.
Âpaḥdhātu	b 57.
Âr[y]ya (sang —)	a 38.
Âr[y]yasatya.	a 41.

I.

Im̐	a 15, a 25, b 41, a 52, a 62.
Ihajanma	b 14.
Ihatraparatra	a 34.

Î.

Îrṣyâ	a 32, b 55.
-----------------	-------------

U.

Upāsaka	a 26.
Upekṣâ	a 36, b 38, a 39, b 39, b 61.
Urddhabhâwana.	b 40, a 41.
Uṣṇiṣa.	b 50.
Usmibhâwana (?)	b 40, a 41.

E.

Eka (— swabhâwa)	<i>b</i> 35.
Ekâneka (— swarûpa)	<i>a</i> 35.
Ekâra	<i>a</i> 61.
Ewam (— maya)	<i>a</i> 61.

K.

Kanakamuni	<i>a</i> 9.
Kaniṣṭhamadhyamottama	<i>a</i> 31, <i>b</i> 36.
Kapila (bhagawân —).	<i>b</i> 44.
Karuṇâ	<i>a</i> 36, <i>b</i> 36, <i>a</i> 37, <i>b</i> 37, <i>a</i> 38, <i>b</i> 38, <i>a</i> 39, <i>b</i> 39, <i>b</i> 46, <i>a</i> 61, <i>b</i> 61.
Kar[m]ma	<i>b</i> 15, <i>b</i> 17, <i>a</i> 51, <i>a</i> 60.
Kar[m]mabajrî	<i>b</i> 60.
Kalala (H.S. : kalâla).	<i>b</i> 58.
Kaṣyapa	<i>a</i> 9.
Kâma	<i>a</i> 56.
Kâmaguṇa	<i>b</i> 17.
Kâmadhâtu	<i>a</i> 48.
Kâya (— wâk, citta).	<i>b</i> 8, <i>b</i> 29, <i>a</i> 30, <i>a</i> 31, <i>b</i> 31, <i>b</i> 32, <i>a</i> 33, <i>b</i> 33, <i>b</i> 49, <i>a</i> 53, <i>b</i> 56.
Kâyaçuddha	<i>b</i> 47.
Kuṭi	<i>a</i> 25.
Kuṭumbi	<i>b</i> 30.
Kumâranirbbâṇacintâmaṇisamâdhi	<i>a</i> 47, <i>a</i> 50.
Kuçala	<i>a</i> 33, <i>b</i> 33.
Kuçalakar[m]ma	<i>a</i> 16, <i>a</i> 33.
Kṛtyânuṣṭâna	<i>b</i> 59.
Krakucchanda (H.S. : Krëkuccanda)	<i>a</i> 9.
Krodha	<i>a</i> 32, <i>b</i> 46.
Kleça	<i>a</i> 18, <i>a</i> 26, <i>b</i> 43, <i>b</i> 48, <i>a</i> 49.
Kleça (— mâra)	<i>a</i> 10.
Kleçatraya	<i>b</i> 40.
Kleçopakleça	<i>a</i> 12.
Kṣânti (— pâramitâ)	<i>b</i> 27, <i>b</i> 32, <i>a</i> 33.

G.

Garuḍa	<i>a</i> 29.
Gita	<i>a</i> 26.

Grahanâsikâ	(Zic: Aghraṇaṇikha).
Grâhaka	<i>b</i> 52.
Grâhakakâra	<i>a</i> 35.
Grâhakarûpa	<i>b</i> 35.
Grâhyakâra	<i>a</i> 35.
Grâhyagrâhakakârahita (jñâna—)	<i>b</i> 59.
Grâhyarûpa	<i>b</i> 35.

Gh.

Ghaṇa	<i>b</i> 58, <i>a</i> 59.
Ghaṇṭâ	<i>a</i> 13, <i>b</i> 20.

C.

Cakrawartî	<i>a</i> 24, <i>a</i> 50.
Caṇḍâla	<i>a</i> 31.
Candrarûpa	<i>a</i> 42.
Citta	<i>b</i> 17, <i>b</i> 29, <i>a</i> 32, <i>b</i> 32, <i>a</i> 33, <i>b</i> 33, <i>a</i> 47, <i>b</i> 49, <i>a</i> 53, <i>b</i> 56, <i>a</i> 57.
Cintâmaṇi	<i>b</i> 46.

J.

Jaṭi	<i>b</i> 30.
Jauma	<i>a</i> 30, <i>b</i> 36, <i>a</i> 37, <i>a</i> 54.
Jauma (sapta —)	<i>b</i> 46.
Janmamânuṣa	<i>b</i> 15, <i>b</i> 24, <i>b</i> 36, <i>a</i> 37.
Janmasukha	<i>b</i> 47.
Japa	<i>b</i> 14, <i>b</i> 33.
Jambhalasamâdhi	<i>b</i> 46, <i>b</i> 49.
Jinorasa	<i>a</i> 16.
Jñâna	<i>b</i> 11, <i>a</i> 16, <i>a</i> 35, <i>b</i> 35, <i>a</i> 43, <i>b</i> 46, <i>a</i> 48, <i>b</i> 52, <i>a</i> 57, <i>a</i> 59, <i>b</i> 59.
Jñâna (sûryya —)	<i>b</i> 47.

T.

Tatwawicēṣa	<i>a</i> 54.
Tathâgata	<i>b</i> 14, <i>a</i> 16, <i>a</i> 20, <i>a</i> 22, <i>a</i> 24, <i>b</i> 24, <i>a</i> 62.

Tathâgata (sang hyang —) . . .	b 58.
Tathâgata (pañca —)	a 55, a 58.
Tathâgata (bhaṭâra pañca —) . .	a 31, a 32, b 44, a 52, b 53, a 54, b 60, a 59 (ḍang hyang pañca—).
Tathâgata (sang hyang sarbwa —) .	b 33.
Tathâgata dewi (pañca —) . . .	a 60.
Tathâgatapratiwimba	b 33.
Tathâgati	a 24.
Tantra	a 26, a 27, a 43.
Tapa	a 21, b 57.
Tamah.	a 12 (Zie ook: moha).
Tarka	a 26, a 27, b 42, a 43.
Tâmragomukha	b 21.
Târâ (bharâlî —)	b 39, a 60, b 60, a 61, b 61, a 62.
Tṛṣṇa	b 28, a 29.
Teja	b 57, a 58, b 58.
Tejadhâtu.	a 58.
Train	a 55.
Trainkâra	a 55.
Trikâya	b 29, b 56, a 57.
Trikopakâra	a 51.
Trikhala	b 55, a 56.
Tripârârtha	a 57, b 57.
Tribhâwa	b 55.
Tribhuwana	b 17, a 53, b 53.
Trimala	b 55, a 56.
Triçûla	a 51.
Tryakṣara (bhaṭâra —)	b 8.

D.

Dambha	a 12, a 32, b 55.
Daçadig	b 16.
Dâua (pâramitâ).	b 27, a 28.
Dâuaçûra	a 29.
Di(g)nâga	a 40.
Diwarûpa (sang hyang —) . . .	a 42, b 42, a 43, a 44, b 45, b 46, a 52, b 52, a 54.
Duṣkara	b 17.
Duḥkha	b 36, a 37, b 37, a 38, a 39, b 46, a 56.

Duḥkhaduḥkhatā	<i>b</i> 36.
Duḥkhasatya	<i>a</i> 41.
Duḥkhātyantabhāra	<i>a</i> 30.
Dewagr̥ha	<i>b</i> 30.
Dewatā	<i>b</i> 53, <i>a</i> 54.
Dewaputra (-māra)	<i>a</i> 10.
Dewawiṣeṣa	<i>a</i> 44.
Dewī (catur —)	<i>a</i> 61, <i>b</i> 61, <i>a</i> 62.
Dewī (pañca —)	<i>a</i> 39, <i>b</i> 39, <i>b</i> 60.
Dewī (sarbwa —)	<i>b</i> 33.
Doṣa	<i>a</i> 26, <i>a</i> 30, <i>b</i> 31.
Dweṣa	<i>a</i> 12, <i>a</i> 18, <i>a</i> 32, <i>b</i> 40, <i>b</i> 55, <i>a</i> 56.

Dh.

Dhar[m]ma	<i>a</i> 37, <i>a</i> 38, <i>a</i> 50, <i>a</i> 56, <i>b</i> 57.
Dhar[m]ma (sang hyang —)	<i>a</i> 9, <i>b</i> 15, <i>a</i> 33, <i>b</i> 56.
Dhar[m]ma (Buddha — Sanggha)	<i>a</i> 53.
Dhar[m]ma (sarbwa —)	<i>b</i> 34, <i>b</i> 35, <i>b</i> 59.
Dhar[m]macakra	<i>b</i> 16.
Dhar[m]mabajrī	<i>b</i> 60.
Dhar[m]maṣaṅgkā	<i>b</i> 16.
Dhar[m]māmbanakarunā	<i>a</i> 37, <i>b</i> 37, <i>a</i> 38.
Dhar[m]māmbanamuditā	<i>b</i> 38.
Dhar[m]māmbanopekṣā	<i>a</i> 39.
Dhātwiṣwari (bharālī —)	<i>a</i> 60, <i>b</i> 60, <i>a</i> 61. (Zie ook Bajra —).
Dhyāna (mudrā)	<i>a</i> 52.
Dhyāna (— pāramitā)	<i>b</i> 27, <i>a</i> 34.
Dhyānamudrā	<i>a</i> 53.
Dhwaja (mudrā)	<i>b</i> 52.

N.

Namaḥ	<i>b</i> 47, [<i>b</i> 54].
Naraka	<i>b</i> 21, <i>a</i> 30, <i>b</i> 30.
Nawadwāra	<i>a</i> 42.
Nāga	<i>b</i> 53.
Nirākāra	<i>b</i> 41, <i>b</i> 44.
Nirākārajñāna	<i>b</i> 52.
Nirāgraha	<i>a</i> 38.

Nirodhasatya.	a 41.
Nirguṇa (bhaṭāra —).	b 44.
Ni(r)bāṇa (= nirwāṇa)	b 9, a 24, b 50.
Nir[m]alakāra.	a 46, b 46.
Niṣprapañcājñāna	b 59.
Nismṛti	a 56.
Nisswabhāwa.	a 16.
Nṛta (nṛti?)	a 26.

P.

Pañcakārawiṣambodhi(?)	a 59.
Pañcājñāna	a 60.
Pañcadeha	a 58.
Pañcadhātu	b 57, a 58, b 58.
Pañcarasa (sang hyang —)	b 50.
Pañceṣwara	a 54.
Pañcopacārajñānatatwa	a 54.
Pañcopacārawāhya	a 54.
Padma.	a 31, a 46.
Para	b 36.
Paramaguhya	a 40, b 41, b 45, a 62.
Paramanaudana	b 45.
Paramanerātmya	b 45.
Paramabo[d]dhimar[g]ga	a 27.
Paramamâr[g]ga	a 40.
Paramarahasya	a 60.
Paramarahasya (sang hyang —)	a 19.
Paramawiṣeṣabāyu	b 51.
Paramaṣiwa (bhaṭāra —).	b 44.
Paramaṣūnya (bhaṭāra)	a 44.
Paramârtha	b 8, b 56, b 57 (Zie ook: daṣa —).
Paramârthasatya.	a 12, b 12.
Parameṣwara.	a 31.
Parârtha	a 16, a 18, b 53.
Paripâmaduḥkhatâ	b 36, a 37.
Pâṇḍarâwaçinî (bharâlî —) (H.S. :	
Pâṇḍarawasiṇî)	b 39, a 60, b 60, a 61, b 61, a 62.
Pâtâla	b 17, b 53.
Pâtrabhûta	a 9.

Pāpakar[m]ma	b 29.
Pāramitā	a 23.
Pāramitā (ṣat —)	a 27, b 27, a 36, a 39, b 39, a 57.
Pāramitā (catur —)	a 36, a 39, a 57.
Pāramitā (daça —)	a 39, b 39, a 40, a 41.
Pāruṣya	b 31.
Puṇya	b 11, a 16, b 28, a 29, a 53, a 57, b 57. (Zie ook: sambhāra —).
Purāṇa	a 26.
Puruṣa	a 48.
Puruṣa (bhaṭāra —)	b 44.
Pûjā	b 14, a 45.
Pûr[w]wakar[m]ma.	b 32.
Prthagjana	b 37.
Prṭhiwī	b 57, a 58, b 58.
Prṭhiwīdhātu.	b 57.
Prṭhiwīmaṇḍala	b 40.
Peci	b 58, a 59.
Paicunya	b 31.
Prakarāṇa.	a 43.
Prakṛta	a 26.
Prajñā.	b 17, b 46, a 47.
Prajñā (— pāramitā)	b 27, b 34, a 36.
Prajñā (dewī bharālī — pāramitā)	b 42, a 43.
Pratimā	b 30, b 44, a 54.
Pratyakṣānumāna	a 55.
Pratyawekṣaṇajñāna	b 59.
Prapañca	a 12, b 35.
Prabhāswarajñāna	b 59.
Prawiṣṭamaṇḍala	b 18.
Praçākha (H.S.: praçāka).	b 58, a 59.
Prāṇi	a 30.
Prāsāda	b 47, b 48.

B.

Bajra (= wajra)	b 8, a 46, b 46, a 50, a 52.
Bajra (— ghaṇṭā, mudrā)	a 13, b 20, a 21.
Bajra (sang hyang —)	a 20.
Bajrajñāna	a 13, b 13, a 46.

Bajradhâtwiçwari (Çri —)	39. (Zie ook: Dhâtwiçwari).
Bajradhâra	<i>a</i> 15, <i>b</i> 16.
Bajrapâni (bhaçâra çri —)	<i>a</i> 53, <i>b</i> 53, <i>a</i> 56, <i>b</i> 56.
Bajrasatwa (bhaçâra —)	<i>b</i> 13, <i>a</i> 14, <i>a</i> 16, <i>b</i> 17.
Bajrasatwasamâdhi	<i>b</i> 46, <i>a</i> 50.
Bajrodaka.	<i>b</i> 12.
Baruṇamaṇḍala (= Waruṇa —)	<i>b</i> 51.
Bâyu (= Wâyu)	<i>b</i> 50, <i>b</i> 57, <i>a</i> 58, <i>b</i> 58.
Bâyudhâtu	<i>a</i> 58.
Bâyumaṇḍala	<i>a</i> 51.
Bijâkṣara	Zie: Wîjâkṣara.
Buddha (hyang —)	<i>a</i> 20, <i>a</i> 21, <i>b</i> 23.
Buddha (pañca —)	<i>b</i> 55.
Buddha (bhaçâra hyang —).	<i>a</i> 9, <i>b</i> 14, <i>a</i> 17, <i>b</i> 18, <i>b</i> 21, <i>b</i> 22, <i>a</i> 31, <i>a</i> 32, <i>b</i> 42, <i>a</i> 43, <i>a</i> 44, <i>b</i> 48, <i>a</i> 52, <i>b</i> 52, <i>b</i> 55, <i>a</i> 56, <i>b</i> 56, <i>a</i> 62.
Buddha (— dhar[m]ma sanggha)	<i>a</i> 53.
Buddha	<i>b</i> 57.
Buddhakula	<i>a</i> 14.
Buddhârṣi	<i>a</i> 26.
Buddhaçâsana	<i>b</i> 57.
Buddhâcâr[y]ya	<i>a</i> 62.
Buddhânusmaraya	<i>a</i> 44.
Buddhâbhiçeka	<i>a</i> 31.
Buddhâlaya	<i>a</i> 31.
Bodhi	<i>a</i> 62.
Bodhisatwa (sang —)	<i>a</i> 18, <i>a</i> 38.
Bodhicitta (sang hyang —)	<i>a</i> 20.
Bodhinagara (— praweça)	<i>b</i> 28.
Bodhimâr[g]ga	<i>a</i> 21.
Bodhimûla	<i>a</i> 10.
Boddha (= bauddha) (sang —)	<i>a</i> 44, <i>b</i> 45, <i>a</i> 52.
Brata (= wrata) (bhaçâra —)	<i>b</i> 13.
Brata (yoga — samâdhi).	<i>b</i> 30, <i>a</i> 45.
Brata (tapa — sangskâra).	<i>b</i> 57.
Brahmâ	<i>b</i> 53, <i>a</i> 54.
Brahmarṣi	<i>a</i> 54.
Brâhmaṇa (sang —)	<i>b</i> 28, <i>a</i> 29.
Brîhkâra	<i>a</i> 53.

Bh.

Bhakti.	a 32, a 53, a 57, b 57, a 62.
Bhâwacakra	b 33, b 55.
Bhâwanâ	a 40, b 40, a 41, a 62.
Bhuwana	b 9.
Bhûmi.	a 48.
Bhûḥsparçamudrâ	a 53.
Bhairawa (sang —)	b 45.

M.

Makâra	a 61.
Maṇi (— ratna)	a 46.
Maṇḍala (sang hyang —)	a 13, a 14, a 19.
Mada	a 12.
Madhyayoga	a 40, b 40, a 41.
Mantra (sang hyang) —)	b 14, b 19, b 33.
Mantra (sarbwa —)	a 45, a 62.
Mantrânaya (mantrayâna?) (sang hyang)	b 8, a 9, a 10, b 10, b 12, a 17, a 18, a 19, [b 20], b 24, a 25.
Mâr[g]ga (sang hyang —)	b 13, a 19. (Zie ook: Mahâ—)
Mâr[g]gasatya	a 41.
Mar[t]tyapada	b 53.
Mahâguhya	a 40, b 41.
Mahâtidâna	b 27, b 28, a 29.
Mahâpralaya	b 9.
Mahâbuddha (bhaṭâra —)	b 44.
Mahâbo[d]dhi	b 27, a 40, a 62.
Mahâbhûta	a 58.
Mahâmâr[g]ga	b 8, b 9, b 10, a 11, b 11, b 12.
Mahâyâna (sang hyang —)	b 8, b 9, b 10, a 11, b 11, b 12, a 17, (b 20), b 24, a 25, b 48, a 52, a 59, a 62.
Mahâwiçesa	a 40.
Mahâsatwa (sang —)	a 18, b 28, a 29, a 38.
Mahendramanḍala	a 51.
Mahodaya	a 11.

Mâtsar[y]yâ	<i>a</i> 32, <i>b</i> 55.
Mânus[y]a (= menschenwereld)	<i>b</i> 17.
Mâmakî (bharâlî —)	<i>b</i> 39, <i>a</i> 60, <i>b</i> 60, <i>a</i> 61, <i>a</i> 62.
Mâyâ	<i>b</i> 15, <i>a</i> 61.
Mâra	<i>b</i> 19.
Mârakar[m]ma	<i>a</i> 24.
Mârawighna	<i>a</i> 10.
Mârawijaya	<i>a</i> 10.
Mithyâdr̥ṣṭi	<i>a</i> 32.
Mukṣa	<i>a</i> 42, <i>a</i> 44, <i>a</i> 46, <i>a</i> 47.
Muṇḍi	<i>b</i> 30.
Muditâ	<i>a</i> 36, <i>b</i> 38, <i>a</i> 39, <i>b</i> 39, <i>b</i> 61.
Mudrâ	<i>a</i> 13, <i>b</i> 20, <i>a</i> 52, <i>b</i> 52, <i>b</i> 56, <i>a</i> 62.
Mudrâ (sang hyang —)	<i>a</i> 20.
Muniwaracintâmaṇisamâdhi	<i>a</i> 47, <i>a</i> 50.
Mûlayoga	<i>a</i> 40, <i>a</i> 41.
Mṛtyu (— mâra)	<i>a</i> 10.
Mṛṣâwâda	<i>b</i> 31.
Maitrî	<i>a</i> 36, <i>b</i> 36, <i>b</i> 37, <i>a</i> 38, <i>b</i> 38, <i>a</i> 39, <i>b</i> 39, <i>a</i> 61, <i>b</i> 61.
Maitreya	<i>a</i> 9.
Mokṣa (— sukha)	<i>a</i> 11.
Mokṣa (kamokṣan)	<i>a</i> 24, <i>b</i> 25, <i>b</i> 26, <i>b</i> 47, <i>b</i> 50.
Mokṣa (— skandha)	<i>a</i> 45.
Moha	<i>a</i> 12, <i>b</i> 20, <i>a</i> 32, <i>b</i> 40, <i>b</i> 55, <i>a</i> 56.

Y.

Yakâra	<i>a</i> 61.
Yama (sang —)	<i>b</i> 21.
Yoga (— brata samâdhi)	<i>b</i> 30, <i>b</i> 33.
Yoga (adwaya —)	<i>b</i> 46.
Yoga (bhâwanâ)	<i>a</i> 40, <i>b</i> 40, <i>a</i> 41, <i>a</i> 62.
Yoga (sarbwa —)	<i>a</i> 45.
Yogadhâra (= yogâcâra?)	<i>b</i> 41.
Yoganidrâ	<i>b</i> 44.
Yogî (sang)	<i>a</i> 41.
Yogiçwara	<i>a</i> 40, <i>b</i> 54, <i>b</i> 55, <i>a</i> 56, <i>a</i> 57, <i>b</i> 57, <i>a</i> 60, <i>b</i> 61, <i>a</i> 62.

R.

Rajah	a 12. (Zie ook: moha).
Ratnatraya (bhaṭāra)	a 32, b 44, a 52, a 53, a 54, b 56, a 57, b 57.
Ratnabajrī	b 60.
Ratnasambhawa	b 50, b 53, b 54, a 55, b 57, b 58, b 59, b 60.
Rasa	Zie: pañcarasa.
Rahasya	a 19, b 19.
Rākṣasa	a 29.
Rāga (— dweṣa, moha)	a 12, a 16, a 18, a 26, a 32, b 40, a 50, b 55, a 56.
Rūpa (skandha)	b 54.
Rūp[y]adhātu	a 48.
Rekhā	b 33.
Rodra	a 50.

L.

Lābha	a 32.
Lokadhātu	b 16.
Lokeṣwara (bhaṭāra grī —)	a 53, a 56, b 56.
Lokeṣwarasamādhi	b 46, a 50.
Lokottarasukha	a 11, b 33.
Locana (bharālī —)	b 39, a 60, b 60, a 61, a 62.
Lobha	a 12.

W. (Zie ook onder: B).

Wajra	Zie: Bajra.
Wamkāra	a 61.
Waruṇa	Zie: Baruṇa.
War[t]amānabuddha	b 9.
Waçīkaruṇa	a 51.
Wasānayoga	a 40, b 40, a 41.
Wāk	b 29, b 31, a 32, b 32, a 33, b 33, b 49, a 53, b 56, a 57.
Wāgīṣwarasamādhi	b 46, b 49.

Wāyu	Zie: bāyu.
Wāhyakā (— ka?).	b 44.
Wāhyakajñāna	b 52, b 54.
Wāhyasukha	a 11.
Wāhyādhyātma	b 35.
Wāhyādhyātmika	b 39.
Wijñāna	b 54, a 55.
Wirati.	b 30.
Wipaçyî	a 9.
Wiçuddha	b 49.
Wiçesa (bhaṭāra —)	b 41.
Wiçesajiwa (sang hyang —).	b 44.
Wiçwabhû	a 9.
Wişaya	b 17, a 41.
Wişayî	a 41.
Wişnu.	b 53, a 54.
Wijākṣara (= bijākṣara).	a 55, a 57, b 60, a 61.
Wîr[y]ya (— pāramitā)	b 27, a 33.
Wedanā	b 54.
Wedyâ(?).	a 32.
Wedyâyanta(?).	a 32.
Wairocana	b 39, b 50, a 53, b 53, a 54, b 54, a 55, b 55, b 56, a 57, b 57, b 59, a 60, b 60.
Wairocanasamādhi	b 51.
Waiṣṇawa	b 44, b 45.
Wyâpara (jñāna —)	b 59.
Wyâkaraṇa	a 26, a 27, b 42, a 43.
Wrata	Zie: Brata.

C.

Çabda	b 29, b 32, a 56.
Çarîra	b 29, b 40, a 42, a 44, a 45, b 45, a 47, b 47, b 48.
Çarîrawâhya	b 34.
Çâçwatajnâna	b 59, b 60.
Çastîbhâwana (çânti —? kṣânti?)	b 40.
Çâkyamuni	a 9, a 10, b 52, a 53, b 55, b 56.
Çântacandra	a 42, b 43, b 47.

Çāntasmṛti	a 42.
Çāstra (sarbwa —).	a 45.
Çikhi	b 30.
Çilapāramitā	b 27, a 29, b 32.
Çuci	a 32.
Çubhakar[m]ma.	b 29.
Çūnyatā	a 35, b 35, b 59.
Çūnyatāmaṇḍala.	b 40.
Çṛddha (ṣṛaddhā)	a 14, b 19, b 24, b 30.
Çoka	a 32.
Çwetaketusamādhi	a 47, b 50.

S.

Sakaṇṭaka.	b 30.
Sakāra (sākāra?)	b 44.
Sakārajñāna	b 52, a 54.
Sanggha (Buddha dharmma —)	a 53, b 56.
Sangsāra (saṃsāra).	b 9, a 32.
Sangskāra.	b 54, a 55, a 57.
Sangskāraduḥkhatā.	b 36.
Sañjñā.	b 54.
Satya (— dwaya)	a 12.
Satwabajrī	b 60.
Satwawiṣeṣa (sang —)	a 36, b 36, a 37, b 38.
Satwāmbanakarūṇā	a 37, b 37.
Satwāmbanamudita	b 38.
Satwāmbanopekṣā	a 39.
Saddhar[m]ma	b 20, a 26(?)
Samantabhadra	a 9.
Samaya (sang hyang —).	b 12, b 13, b 14, a 18, b 18, b 19, a 20, a 22, b 23.
Samaya (sarbwa —)	a 45.
Samaya (parama —)	a 30, a 52.
Samayakoṣa	b 26.
Samādhi	a 10, b 25, b 30, a 45, a 47, b 47, a 62.
Samādhi (sapta —)	b 49.
Samādhi (sarbwa —)	a 45.
Samudayasatya	a 41.

Sambuddha (sambuddha) . . .	a 9.
Sambhara (= samwara?). . .	a 31.
Sambhâra (dwaya —) . . .	b 11.
Sambhâra (puṇya jñâna —) . .	a 16.
Sambhâra (dâna —?) . . .	b 22.
Samyakbyapadeça (— wyapadeça)	a 45.
Samyaksambo[d]dhi (— sukha).	a 11.
Samyagjñâna.	a 55.
Samwr(t)isatya	a 12, b 12.
Sarbwadhar[m]manairâtmya . .	b 59.
Sarwwajñâna (bhaṭâra —) . .	b 53.
Sâdhaka	b 60.
Sikasa(?) (bhaṭâra —) . . .	a 18.
Siddham	b 47.
Siddhânta (sang —)	b 45.
Siddhi.	a 41, b 41.
Siddhi (sarbwa —)	a 36.
Sugata (bhaṭâra —)	b 31.
Sugati.	b 14, b 33.
Sugandha.	b 42.
Surasa.	b 42.
Surûpa	b 42.
Sûtrânta (sang hyang —) . .	b 20.
Sûr[y]yarûpa	a 42, a 47.
Sogata (sang —)	b 31.
Sodhamatatwâ[nta](?)	b 45.
Skandha (— mârâ)	a 10.
Skandha (mokṣa —)	a 45.
Skandha (pañca —)	b 54, a 55, b 58, a 59.
Stuti (sarbwa —)	a 45.
Stûpa (H.S.: sthûpa)	b 48.
Stûpa (sang hyang —)	b 33.
Smṛti	a 56.
Smṛtisûr[y]ya	a 42.
Swatpâdaka	b 31.
Swargga	b 17, b 53.
Swarggâpawargga	a 11, b 12.
Swalakṣana	a 41.

H.

Huñ	<i>a</i> 55.
Huñ (oñ aḥ —)	<i>b</i> 8.
Huñkāra	<i>a</i> 55.
Heyopadeya	<i>a</i> 47.
Homa	<i>b</i> 33.
Hrihkāra	<i>a</i> 53.
Hrih (hrih?)	<i>a</i> 55.
Hrihkāra (hrih —?)	<i>a</i> 55.

V.

OVERZICHT van de aanvangs-pâda's der in s. h. Kamahâ-yânika'n aangehaalde Sanskrit-verzen.

Opm. Daar in verscheidene gevallen de bedoeling van het origineel en daarmee de spelling der woorden onzeker is, werd bij de rangschikking alleen gelet op de aanvangs-letter.

Atitâ ye hi sambuddhâh	a 9.
Ayan te samayo bajri	b 13.
Ajñânapaṭalaṁ watsa	a 15.
Adyaprabhṛti lokasya	b 16.
Ayaṁ waḥ satataṁ rakṣyaḥ	b 19.
Adya waḥ saphalaṁ janma	b 23.
Adyâbhiṣiktâyuṣmantah	b 23.
Adya mâraṁ winirjitya	a 24.
Annañca pānaṁ kanakâdiratnaṁ	b 27.
Akṣobhyo wijñānaṁ jñeyaḥ	b 54.
Arthaḥ Cākyaṁuniḥ dikṣaḥ	b 55.
Asiḥ Wairocana jñeyaḥ	a 57.
Ākācādhātṁ Akṣobhya	b 57.
Idaṁ te nârakam wâri	b 12.
Idaṁca maṇḍalam paçya	a 14.
Iti kuruta manah prasâdâbajraṁ	a 24.
Ehi watsa mahâyānaṁ	b 8.
Eṣa mârḡga waraḥ çrîmân	b 10.
Ewaṁ jñâtwâ imân dharmân	b 15.
Ewaṁ kṛtajno buddhânâṁ	a 17.
Ekâraṁ Mâmakî jñeyaḥ	a 61.
Ewaṁ bodhisamadyottah	b 61.
Karmmakriyâwirahitaṁ	a 12.
Kâyo Wairocanaç câpi	b 56.

Kalalaṃ Bajrasatwaṣṣa	b 58.
Gambhīraṃ atigambhīraṃ apy atarkyaṃ anāwilaṃ . . .	b 11.
Taiṣṣa sarbwair imaṃ bajraṃ	b 9.
Tasmān matim imaṃ wārtāṃ	a 10.
Tasmāt sarbwaprayatnena	b 21.
Dr̥ṣṭaṃ prawiṣṭaṃ paramaṃ	b 18.
Dattesmin sarbwabuddhebhya	a 22.
Datwā swamāṅgaṃ rudhiraṃ parebhyaḥ	b 28.
Dānaṣṭāṇa kṣāntiṣṣa	a 27.
Dhātwiṣṭarī mahādewī	a 60.
Na te' tra wimaṭiḥ kāryyā	b 16.
Nāsti kiñcid akartabyaṃ	b 17.
Na bhūyo ramaṇaṃ bhosti	a 19.
Nityaṃ swasamayaḥ sādhyo	a 22.
Nityaṃ swasamayācāryyaṃ	b 22.
Niwr̥ttir aṣubhāt kṛtsnāt	b 29.
Pratiwimwasamā dharmmā	b 15.
Pr̥thiwīdhātur Buddhaṣṣa	b 57.
Pratyawekṣaṇawijñeyo	a 59.
Bajraṃ ghaṇṭāṇa mudrāṇa	a 13.
Bajrasatwaḥ swāyaṇ te' dya	a 14.
Bajrasatwaḥ prakṛtyaiwa	a 16.
Boddhicittaṇ tawātyājyaṃ	a 20.
Bajraṃ ghaṇṭāṇa mudraṇa (Zie boven)	a 21.
Bajradhātwiṣṭarīdewī	a 39.
Buddho Cākyamuniḥ wādwaṇ	b 56.
Mantraprayogaṃ atulaṃ	a 10.
Mitrāmitrasāmaṃ cittaṃ	b 32.
Maitri Locanā wijñeyā	b 39, a 61.
Māmakī Ratnasambhawaḥ	a 60.
Yathā hi winayaṃ pānti	a 18.
Ye cānye samayadwiṣṭāḥ	a 18.

Yac çâwamanyed âcârriyam	b 21.
Yasmât sudurlabham nityam	a 23.
Yâwanti sarbwawastûni	b 34.
Rûpa Wairocana jñeyah	b 54.
Râgâmitâbho wijñeyah	b 55.
Râgadweṣamoho Buddhah	a 56.
Wîryyârambho diwârâtrau	a 53.
Wairocana tu ahkâram	a 55.
Wairocana praçâkâyam	b 58.
Çreṣṭhamadhyamakaniṣṭhe	a 34.
Çâçwatajñânabuddhaçca	a 59.
Swayambhuwo mahâbhâgâh	b 11.
Sampado'bhimukhâh sarbwâh	b 14.
Saddharmmo na pratikṣepyah	b 20.
Swam âtmânam parityajya	b 20.
Swâncâpi bhâryyân tanayam priyañca	a 28.

VI.

AANVULLING.

Bij *b* 57. — Het kan geen verwondering wekken, dat de vijf Jina's en de hun toegekende eigenschappen een plaats hebben gevonden in de veel voorkomende berekeningen van goede en kwade dagen, tijdstippen enz. Zoo vinden we dan ook in een Primbon, die opheldering moet geven over den uitslag van te verrichten werk en de richting, waarin men voordeel moet zoeken, de volgende reeks:

Bumi (aarde), Gëni (vuur), Barat (wind), Bañu (water), Srëngenge (zon).

Vergelijken we deze reeks met de pañcadhātu, zooals die *b* 57 worden genoemd, dan blijkt de groote overeenkomst. Âkâça is hier vervangen door srëngenge.

Verder wordt in bedoelde Primbon opgegeven, dat men — wanneer de telling op Bumi uitkomt — om winst te behalen, naar het Westen moet gaan. Nu bevindt zich, volgens de gewone opvatting, in het Westen Amitâbha, bij wien echter — volgens *b* 57 van ons H.S. — vuur (gëni) behoort.

Op dezelfde wijze is in bedoelde Primbon, Gëni in verband gebracht met het Noorden (gewoonlijk de plaats van Amoghasiddhi), Barat met het Oosten (gewoonlijk de plaats van Akṣobhya), Bañu met het Zuiden (gewoonlijk de plaats van Ratnasambhawa) en Srëngenge met gunung (= berg, waarschijnlijk: het midden, de plaats van Wairocana).

Van al deze opgaven komt alleen die omtrent het Zuiden (water, Ratnasambhawa) met de gewone opvatting overeen.

Bij *a* 52. — Op de pañcawarna (*a* 52) wijzen de namen van de vijf pasardagen: pětakan (= wit), abritan (= rood), jěncyen (= geel), cěmëngan (= zwart, donkerblauw), mǎñcāwarnā (= allerlei kleuren). Met het laatste stemt merkwaardig overeen het wiçwawarna van ons H.S.

In eene aanwijzing omtrent het medicineeren en het verplaatsen van paarden vindt men:

- Op Wage¹ een wit paard.
 " Kliwon een schimmel.
 " Lëgi een rood (= bruin) paard.
 " Païng een geel paard.
 " Pon een zwart paard.

Hier is alzoo de schimmel-kleur (wit-zwart) gelijk te stellen met „allerlei kleuren“ (māncāwarnā, wiçwawarṇa) van bovenbedoelde opgaven.

Opmerking verdient, dat volgens de gewone opvatting bij berekeningen enz. Kliwon wordt geplaatst in het midden, de plaats, overeenkomende met die van Wairocana, wiens kleur wit is. Verder bevindt zich Lëgi in het Oosten (Akṣobhya, blauwzwart), Païng in het Zuiden (Ratnasambhawa, geel), Pon in het Westen (Ami-tābha, rood) en Wage in het Noorden (Amoghasiddhi, allerlei kleuren, of: groen).

Volgens deze opgaven stemmen alleen de gegevens omtrent Païng (geel) overeen met de gewone plaatsing der Jina's (Ratnasambhawa, geel. — Zie ook boven).

Ten slotte wijs ik nog op de kleur van de aarde, waarop bij het plaatsen van een huis moet worden gelet, en waarvoor we vermeld vinden: wit, rood, groen, zwart, geel, asch-kleurig.

Het „asch-kleurig“ komt overeen met „allerlei kleuren“, bovengenoemd.

In deze opgave komt ook de groene kleur voor, die in andere streken, waar het Mahâyâna wordt gevolgd, bij Amoghasiddhi wordt opgegeven in plaats van wiçwawarṇa van ons H.S.

¹ Hier volgen de namen de vijf Javaansche marktdagen.

